

ZALOŽBA
Z R C

Slovenska skladnja v oblikoskladenjsko in skladenjsko označenih korpusih slovenščine

Nina Ledinek

Linguistica et philologica

30

Zbirka Linguistica et philologica 30
Urednica zbirke Andreja Legan Ravnikar

Nina Ledinek
Slovenska skladnja v oblikoskladenjsko in skladenjsko označenih korpusih slovenščine

© 2014, ZRC SAZU

Uredila Helena Dobrovoljc
Recenzentki Erika Kržišnik
Eva Sicherl

Oblikovalska zasnova Milojka Žalik Huzjan
Grafično oblikovanje Brane Vidmar
Prelom Simon Atelšek

Izdajatelj Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
Zanj Marko Snoj

Založnik Založba ZRC, ZRC SAZU
Zanj Oto Luthar
Glavni urednik Aleš Pogačnik

Tisk Cicero Begunje, d. o. o.
Naklada 300 izvodov

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije za knjigo RS.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'367
81'322

LEDINEK, Nina, 1980-
Slovenska skladnja v oblikoskladenjsko in skladenjsko označenih korpusih slovenščine / Nina Ledinek. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014. - (Zbirka Linguistica et philologica, ISSN 1854-2956 ; 30)

ISBN 978-961-254-747-9
276627200

Nina Ledinek

**Slovenska skladnja
v oblikoskladenjsko in skladenjsko
označenih korpusih slovenščine**

Ljubljana 2014

KAZALO

0	Uvodna pojasnila	9
I	Korpusni pristop v jezikoslovju in jezikoslovno označevanje korpusov	11
1	Korpusno jezikoslovje	11
2	Korpusni pristop v jezikoslovju	14
3	Jezikoslovno označevanje korpusov	16
3.1	Oblikoskladenjsko označevanje korpusov in lematizacija	17
3.2	Skladenjsko označevanje korpusov	18
3.2.1	Načini skladenjskega označevanja korpusov	19
3.2.2	Jezikovnoteoretični modeli skladenjskega označevanja korpusov	20
3.2.2.1	Odvisnostna slovnica	21
3.2.2.1.1	Odvisnostna slovnica in skladenjsko označevanje korpusov	23
3.2.3	Predstavitev treh vzorčnih skladenjsko označenih korpusov	24
3.2.3.1	Penn Treebank	25
3.2.3.2	Prague Dependency Treebank (PDT)	27
3.2.3.3	Slovenska odvisnostna drevesnica (SDT)	27
II	Oblikoskladenjsko in površinskoskladenjsko označevanje korpusov slovenščine: Specifikacije označevalnih sistemov JOS in SSJ	33
1	Oblikovanje specifikacij za oblikoskladenjsko označevanje slovenščine JOS	34
1.1	Spremembe nabora oblikoskladenjskih oznak za zaimek	37
1.1.1	Vrsta zaimka	39
1.1.2	Oseba, spol, število, sklon, število svojine in spol svojine	41
1.1.3	Naslonka	42
1.1.4	Nanašanje	42
1.1.5	Skladenjska vloga	43

1.1.6 Živost	43
1.2 Spremembe nabora oblikoskladenjskih oznak za glagol	45
1.2.1 Vrsta glagola	46
1.2.2 Glagolski vid	47
1.2.3 Glagolski čas in glagolski način.....	48
1.3 Natančnost pri avtomatskem oblikoskladenjskem označevanju slovenščine	49
2 Oblikovanje specifikacij za površinskoskladenjsko označevanje slovenščine JOS-SSJ	50
2.1 Natančnost pri avtomatskem površinskoskladenjskem označevanju slovenščine.....	55
3 Oblikoskladenjsko ter površinskoskladenjsko označeni korpusi JOS in SSJ.....	56
4 Površinskoskladenjsko označevanje povedka (oz. glagola) in tipičnih skladenjskih struktur v njegovem besedilnem okolju v označevalnem sistemu JOS-SSJ: Shematski pregled.....	58
4.1 Označevanje nejedrnih elementov povedka.....	59
4.2 Označevanje struktur z modalnimi in faznimi glagoli ter njim sorodnih struktur	60
4.3 Označevanje povedkovih določil in povedkovih prilastkov.....	66
4.3.1 Označevanje vezljivih struktur ob povedkovodoločilnih povedkih	73
4.4 Označevanje vezljivih elementov glagola v vlogi povedka	79
4.4.1 Ločevanje med predmetnimi in prislovnodoločilnimi strukturami	80
III Analiza slovnično-pomenskega okolja izbranih glagolskih lem v slovenščini	87
1 Raziskovalni cilji in vprašanja.....	87
1.1 Potek raziskave	89
1.1.1 Prva faza raziskave	90
1.1.2 Druga faza raziskave	93
2 Identifikacija slovnično-pomenskega okolja glagolskih lem.....	94
2.1 Povezava med obliko in pomenom jezikovnih enot.....	94
2.2 Slovnično-pomenska shema	96
2.2.1 Pomen in podpomen leme.....	96
2.2.2 Pomenska struktura in opredelitev kolokacijskega dosega segmentov slovnično-pomenskih vzorcev	98
2.2.3 Slovnično-pomenski vzorec.....	100
2.2.4 Kolokatorji	108
2.2.5 Besedilni zgledi	110
3 Analiza slovnično-pomenskega okolja izbranih dvajsetih glagolskih lem.....	112

4	Identifikacija pomenskih lastnosti lem v izbranih slovnico-pomenskih vzorcih.....	206
4.1	Slovnico-pomenski vzorec Sz_1 glagol o Sz_5	209
4.2	Slovnico-pomenski vzorec Sz_1 glagol proti Sz_3	210
4.3	Slovnico-pomenski vzorec Sz_1 glagol, kako_S.....	211
4.4	Slovnico-pomenska vzorca Sz_1 glagol Sz_4 iz Sz_2 in Sz_1 glagol Sz_4 (iz Sz_2).....	212
4.5	Slovnico-pomenski vzorec Sz_1 glagol Sz_4 k Sz_3	213
4.6	Slovnico-pomenska vzorca Sz_1 glagol iz Sz_2 in Sz_1 glagol (iz Sz_2).....	213
5	Rezultati analize slovnico-pomenskega okolja izbranih glagolskih lem.....	214
IV	Sklep.....	219
V	Povzetek.....	221
VI	Summary.....	225
VII	Literatura.....	229
VII	Imensko kazalo.....	241
VIII	Stvarno kazalo.....	243

0 UVODNA POJASNILA

Pričujoče delo se ukvarja s problematiko oblikoskladenjskega in površinskoskladenjskega označevanja korpusov slovenščine ter opozarja na možnosti izrabe označenih korpusnih virov za potrebe jezikoslovnih raziskav, nadgradnje obstoječih jezikovnih virov in jezikovnih tehnologij. Trdno se torej umešča na interdisciplinarno področje, pri čemer skuša z vidika ciljev raziskave (korpusno)jezikoslovnemu pogledu na jezik, vsaj v meri, kot je dostopna jezikoslovcu, pridružiti še (jezikovno)tehnološkega.

Sinergijski učinki interdisciplinarnega sodelovanja jezikoslovcev in strokovnjakov predvsem s področij računalništva in tehnike se z vidika slovenščine že kažejo, zlasti na področju razvoja jezikovnih virov in jezikovnih tehnologij. Kljub temu velja omeniti, da ima pristop, ki se vzpostavlja prek demokratičnega dialoga med jezikoslovci in strokovnjaki drugih strok, kot vsak interdisciplinarni pristop, določene prednosti in slabosti. Za jezikoslovca predstavlja sodelovanje pri razvoju omenjenih virov in aplikacij velik izziv, pri čemer se mu odstira povsem nov pogled na jezikovne podatke. Ob tem pa je treba opozoriti, da mora razmišljanje o reševanju izhodiščno jezikoslovnih problemov – jezikoslovčevo delo pri razvoju aplikacij, ki rešujejo vsakodneвне zadrege ljudi pri rabi jezika, je namreč vsekakor koristno, če že ne nujno, saj se pri njem pojavlja vrsta jezikoslovnih dilem – naravnati ciljno, uporabnostno.

Uporabnostno naravnana je zato tudi pričujoča raziskava s korpusnojezikoslovnim izhodiščem. Sestavljajo jo trije obsežnejši razdelki. V prvem razdelku predstavljamo dve obliki korpusnega pristopa v jezikoslovju, in sicer zlasti v razmerju do razmišljanja o postopkih korpusnega, predvsem oblikoskladenjskega in (površinsko)skladenjskega, označevanja. Drugi razdelek prinaša problemski pregled dilem in njihovih uporabnostnih rešitev pri vzpostavitvi specifikacij za oblikoskladenjsko in površinskoskladenjsko označevanje slovenščine, kot so bile oblikovane v okviru projektov Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika (JOS) in Sporazumevanje v slovenskem jeziku (SSJ), ter postopke označevanja korpusov, ki so v okviru omenjenih projektov nastali. V tretjem razdelku so v središče raziskave postavljeni sopojavitveni, tj. slovnično-pomenski odnosi med glagolsko lemo in tipičnimi enotami v njenem besedilnem okolju, pri čemer se skušamo glede na interpretirane korpusne podatke opredeliti do smiselnosti vzpostavitve slovnično-pomenskega vzorca kot relevantnega (jezikovnoteoretičnega) koncepta.

Raziskava je, kot rečeno, zasnovana problemsko, uporabnostno in nima neposrednih jezikovnoteoretičnih ambicij. Njen cilj je prepoznati in izkazati značilne vzorce slovnično-pomenske povezovalnosti med enobesednimi enotami, ki uresničujejo pomenne ali podpomene izbranega nabora glagolskih lem, ter strukturami, ki se običajno pojavljajo v njihovem neposrednem besedilnem okolju, kot se kaže v korpusu, in sicer tako, da je mogoče ustrezno kodirane podatke uporabiti pri razvoju jezikovnih tehnologij in pri nadgradnji jezikovnih virov, hkrati pa kot osnovo za pripravo (korpusno)jezikoslovnih opisov jezika predvsem za pedagoške in druge uporabnostne potrebe.

V času raziskave sem imela priložnost sodelovati in prijateljevati s številnimi ljudmi, ki so spodbujali mojo raziskovalno radovednost. Hvala prof. dr. Andreji Žele za spodbudo, skrbne nasvete pri razreševanju strokovnih in povsem človeških dilem ter dragocen čas, ki ga je namenila skupnim pogovorom o jeziku in še marsičem drugem. Zahvala gre tudi prof. dr. Eriki Kržišnik za izjemno konstruktivnost in dragocene komentarje, s katerimi me je opozarjala na strokovne stranpoti ter predvsem spodbujala navdušujoča razpravljanja o jeziku. Dr. Tomažu Erjavcu, ki me je prvi seznanil s področjem korpusnega označevanja, se zahvaljujem, ker je ob mojih raznovrstnih zadregah vedno znal najti pravi nasvet v pravem trenutku, iskrena hvala pa tudi dr. Simonu Kreku, ki je mnogokrat poskrbel, da je bila pot do zastavljenega cilja krajša in lažja. Predstojniku Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU prof. dr. Marku Snoju se zahvaljujem za podporo pri nastajanju knjige, urednici knjige dr. Heleni Dobrovoljc za spodbudo, skrben pregled besedila in številne koristne nasvete, Založbi ZRC SAZU za uvrstitev knjige v program zbirke, dr. Evi Sicherl za recenzentsko oceno, Simonu Atelšku pa za nikoli izčrpano konstruktivnost pri postavljanju besedila. Za podarjeni čas in potrpežljivost, brez katerih to delo ne bi nastalo, se zahvaljujem staršem in Tinetu, Vidu pa hvala, ker me ves čas opominja, da je jezik sicer fascinantno raziskovati, še lepše pa je, če v njem oziroma z njim predvsem živiš.

I KORPUSNI PRISTOP V JEZIKOSLOVJU IN JEZIKOSLOVNO OZNAČEVANJE KORPUSOV

1 KORPUSNO JEZIKOSLOVJE

Čeprav ima korpusno jezikoslovje, kot termin navadno razumemo danes, le nekajdesetletno zgodovino (prim. Leech 1992: 105), predelektronski korpus Survey of English Usage, korpus Brown, prva računalniško berljiva korpusna zbirka besedil, in drugi viri, ki jih navadno omenjamo kot mejnik v razvoju korpusnega jezikoslovja, so bili namreč oblikovani konec petdesetih oz. v začetku šestdesetih let dvajsetega stoletja, so formalizmi, ki bi jih glede na njihove izhodiščne predpostavke, zlasti zahtevo po empirični analizi besedil realne jezikovne rabe, lahko opredelili kot korpusne, stari toliko kot jezikoslovna analiza sama.¹ A čas »uradne« uveljavitve korpusnega jezikoslovja kot samostojnega raziskovalnega področja² v precejšnji meri sovpada tudi s časom marginalizacije te raziskovalne paradigme. Kritika jezikoslovcev, ki so kot izhodišče in cilj jezikoslovne analize izpostavljali raziskovanje človekove univerzalne stavkotvorne zmožnosti z metodami introspekcije in dedukcije, je namreč razvoj korpusnega jezikoslovja zavrlo.³ Pospešeno se je začelo razvijati znova v osemdesetih letih prejšnjega stoletja,⁴ zlasti pod vplivom tehnološkega napredka na področju računalništva. Računalniška analiza, v izhodišču razumljena kot pripomoček pri obdelavi večje količine jezikovnih podatkov, je kasneje močno pripomogla k temu, da so se v temeljih zamajala teoretična izhodišča

¹ Na realne jezikovne podatke se tradicionalno opira leksikografija, zato bi za slovenščino kot vir, ki se glede na obsežnost in zanesljivost gradiva najbolj približa sodobnim korpusom, lahko opredelili gradivno zbirko Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, na podlagi katere je bil oblikovan *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Omeniti velja, da se je omenjeno gradivo razen za leksikografske namene uporabljalo tudi kot gradivna osnova pri oblikovanju vrste jezikoslovnih opisov.

² Na tem mestu puščamo ob strani za našo raziskavo manj relevantno dilemo, ali je korpusno jezikoslovje samostojna raziskovalna disciplina ali zgolj metodološki pristop.

³ Z vidika opozicije zlasti med generativnim in korpusnim jezikoslovjem so zanimive ugotovitve J. Léon (Léon 2005 v Teubert in Krishnamurthy 2007: 326–341), ki se sklicuje predvsem na Leechev prispevek *Corpora and theories of linguistic performance* (1992) in v nasprotju z njegovim avtorjem ugotavlja, da (v času nastanka njegovega prispevka) prepad med korpusnim in generativnim jezikoslovjem ni bil tako velik, kot se pogosto poudarja, ampak da je bilo sklicevanje nanj poskus retrospektivne konstrukcije zgodovine korpusnega jezikoslovja, ki zgodovinska dejstva ponareja, da bi korpusno jezikoslovje vzpostavilo kot legitimno samostojno raziskovalno disciplino.

⁴ Pomembna vzpodbuda za ponovni vzpon zanimanja za korpusno jezikoslovje je bil izjemen napredek na področju s korpusnimi podatki podprte leksikografije. Kot ključni mejnik v razvoju korpusnega jezikoslovja je tako treba omeniti zlasti projekt COBUILD (prim. Sinclair 1987a).

raziskovalcev – možnost drugačnega opazovanja jezikovnih podatkov je spodbudila redefinicijo samega raziskovalnega objekta (prim. Tognini-Bonelli 2001: 47–51; McEnery et al. 2006: 3–4; Gorjanc 2005a: 13–17, 20–22; Leech 1992: 106).

Po Leechu (1992: 107) so glavne značilnosti korpusnega jezikoslovja naslednje. Paradigma se osredotoča:

- na jezikovno performanco, ne na jezikovno kompetenco;
- na jeziko(slo)vni opis, ne na jezikovne univerzalije;
- tako na kvantitativne kot na kvalitativne modele jezika;
- bolj na empirično kot na racionalistično raziskovanje.

Izhodišče pristopa je izkoriščanje novih tehnologij za jezikoslovno analizo podatkov v besedilnih korpusih, tj. enovitih, strukturiranih elektronskih zbirkah besedil dejanske jezikovne rabe, ki so izbrana na podlagi jasno definiranih jezikoslovnih kriterijev za potrebe specifične (jezikoslovne) analize, pri čemer korpusi (pod)kode, o katerih želimo oblikovati relevantne jezikovnoteoretične generalizacije, reprezentirajo (Tognini-Bonelli 2001: 53; Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 137). Uporaba novih tehnologij v jezikoslovju omogoča hitro, izčrpno, sistematično in konsistentno obravnavo podatkov, pri čemer lahko rezultate vedno znova preverimo, (prijazen) korpusnobesedilni format virov in orodja za njihovo obdelavo pa uporabniku dopuščajo iskanje ponavljajočih se vzorcev soizbire slovničnih in pomenskih jezikovnih elementov v korpusu, kar zagotavlja, da se pri analizi lahko osredotočamo na pojave, ki so za neki jezik ali njegov podkod tipični, in zmanjšuje možnost jezikoslovne interpretacije predvsem obrobni jezikovnih fenomenov (Gorjanc 2005a: 7; Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 137).

Središče zanimanja korpusnega jezikoslovja je jezikovni opis, pri katerem se meje med slovničnim in leksikalnim fondom jezika ukinjajo oz. zabrisujejo. Paradigma se – v nasprotju s formalizacijo jezikovnega predpisa – osredotoča predvsem na vprašanje, kako jezik v različnih situacijah dejansko uporabljamo, in ne, kako naj bi ga (pravilno) uporabljali. Vzpostavljane jezikovnoteoretičnih konceptov ter premišljeno in preudarno usmerjanje jezikovne rabe, ki je eden od najodzivnejših in najbolj občutljivih kazalcev vedno hitrejših družbeno-političnih sprememb, korpusni jezikoslovci razumejo kot postopek, ki logično in naravno izhaja iz predhodne jezikoslovne analize in interpretacije realnih jezikovnih korpusnih podatkov,⁵ pri čemer so pri interpretaciji v večji meri kot sicer upoštevani podatki o tipičnem (so)besedilnem okolju in podatki o komunikacijski realnosti sploh (Gorjanc in Fišer 2010: 10).

⁵ V smislu prepoznavanja knjižnojezikovne norme oz. norm različnih jezikovnih zvrsti (kolikor je v okviru formalizma sploh smiselno govoriti o jezikovnih zvrsteh) kot »kolektivn[e] navad[e] oz. kolektivn[ega] soglasj[a] glede rabe jezikovnih sredstev, ki jih v sočasni družbi uporabljamo kot naraven rezultat interakcije različnih družbenih, kulturnih, kognitivnih in bioloških dejavnikov« (Dobrovoljc 2014) in ki sta najjasneje razpoznavna ob analizi in preudarni interpretaciji podatkov o jezikovni rabi (čeprav v širšem smislu jezikovna raba ni edini dejavnik, na podlagi katerega je vzpostavljena knjižnojezikovna norma (prim. Dobrovoljc 2014)), in zavračanja neproduktivnih (purističnih) teženj, ki se udejanjajo prek (z jezikovno rabo neuskkljenih oz. jezikovni rabi odtujenih) sistemskih zahtev in kodifikacijskih postopkov.

Korpusni pristop je torej v jezikoslovno analizo vnesel večjo stopnjo objektivnosti in verodostojnosti. Po eni strani se to kaže v dejstvu, da korpusno jezikoslovje izkorišča jezikovno intuicijo tako rojenih govorcev kot jezikoslovcev (Gorjanc 2005a: 21), po drugi strani pa korpusni pristop opozarja na nemonolitnost jezikovne pojavnosti, pri čemer oboje pripomore k temu, da je večinoma onemogočena kanonizacija lastne posameznosti. Stabej (1998) glede na neskončnost jezikovne rabe opozarja na metonimični značaj korpusa (v povezavi z vprašanji njegove reprezentativnosti), ob tem pa poudarja, da se korpusni jezikoslovci pri oblikovanju korpusov in delu z njimi razmerja navadno dobro zavedajo, pri čemer težijo h kar največji objektivizaciji v temelju introspektivnih odločitev. O dojemanju objektivnosti v korpusnem pristopu pravi Stabej takole:

Pravzaprav ne gre toliko za samo objektivizacijo kot za ponujanje možnosti uporabniku korpusa, da glede na razpoložljive podatke o korpusu (poimenovali bi jih lahko korpusne metapodatke) selektivno izbira in vrednoti jezikovne podatke. Z drugimi besedami, korpus je sicer zaznamovan s teoretskimi prepričanji in ustreznimi odločitvami svojih snovalcev, vendar lahko uporabniki to zaznamovanost razberejo in navsezadnje tudi presežejo. (Stabej 1998: 98.)

Opazovanje konkordanc v korpusu, ki jih je mogoče razširiti v obsežnejše dele besedila, uporabniku zagotavlja vpogled tako v paradigmatške (vertikalno branje fragmentov besedil, ki tvorijo diskurzivni univerzum) kot sintagmatske (horizontalno opazovanje jezikovnih pojavov v njihovi tipični besedilni umeščenosti) odnose med jezikovnimi elementi, torej kompleksno, sintetično raziskovanje celostne jezikovne zmožnosti. Hkrati pa besedila v korpusu izkazujejo vedenje diskurzivne skupnosti kot obliko družbene prakse (Tognini-Bonelli 2001: 3; Teubert 1999 v Gorjanc in Krek 2005: 103). Teubert in Čermák opozarjata na pridobitve korpusnega jezikoslovja takole:

Korpusno jezikoslovje širi naše jezikovno znanje, s tem da kombinira tri postopke: (proceduralno) identifikacijo jezikovnih podatkov v korpusu na podlagi določitve kategorij, korelacijo jezikovnih podatkov s pomočjo statističnih metod in na koncu (intelektualno) interpretacijo rezultatov. Prva dva koraka naj bi bila izvedena kolikor je mogoče avtomatsko; tretji korak predpostavlja namernost. Vsaka interpretacija je dejanje in je ravno zato ni mogoče algoritmizirati. (Teubert 1999 v Gorjanc in Krek 2005: 108.)

Danes je očitno, da samo s korpusom lahko pristopamo k popisom jezika. Pri tem gre (1) za dejstvo, da tradicionalni popisi marsikaj izpuščajo – prvič v zgodovini gre za možnost relativno popolnega popisa jezika; (2) za preciziranje oz. za premeščanje mej in osnov mnogim tradicionalnim jezikoslovnim kategorijam in pojavom (npr. za preizkušanje dosedanjih slovníc); (3) za prvi popis pojavov, za katere do sedaj še ni bilo zbranih in urejenih dovolj podatkov; (4) za realno možnost odkriti pojave v povsem novih odvisnostih. (Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 155.)

Korpusno jezikoslovje se umešča na področje uporabnega jezikoslovja. Gorjanc (2005b: 174, 190) ugotavlja, da se od mnogih jezikoslovnih formalizmov loči tudi po tem, da v svoj strokovni diskurz vključuje dialog z uporabniki vedenja, ki ga korpusi ob ustrezni interpretaciji podatkov nudijo, ter da je odprto za interdisciplinarno povezovanje – sinergijski učinki demokratičnega dialoga med korpusnimi jezikoslovci in strokovnjaki z drugih strokovnih področij znanosti so npr. opazni na področju razvoja jezikovnih virov in jezikovnih tehnologij.

2 KORPUSNI PRISTOP V JEZIKOSLOVJU

Gledano širše, sodi v korpusno jezikoslovje vrsta raznolikih raziskovalnih in razvojnih (pogosto interdisciplinarnih) aktivnosti, povezanih s korpusi, npr. gradnja korpusov in priprava specifikacij zanje, razvijanje računalniških programov za obdelavo korpusnih podatkov, korpusno označevanje, analiza korpusnih podatkov za praktične – jezikoslovne in tehnološke – potrebe in jezikovnoteoretične raziskave. Za opis raziskav, katerih primarni cilj je jezikoslovni, se je zato uveljavil termin korpusni pristop v jezikoslovju (Gorjanc 2005a: 23, 24; Arhar Holdt 2011: 14).

Glede na metodologijo, s katero jezikoslovec pristopa k analizi korpusnih podatkov, je smiselno ločevati med t. i. delnim in popolnim korpusnim pristopom. Pri prvem gre za uporabo korpusnih podatkov predvsem za preverjanje ustreznosti, potrjevanje in ilustracijo jezikovnoteoretičnih spoznanj formalizmov, ki se pri oblikovanju jezikoslovne teorije na veliko količino avtentičnih besedil (večinoma) niso naslanjali. Korpusno gradivo se torej pri delnem korpusnem pristopu uporablja predvsem kot dopolnilo k že uveljavljenim jezikoslovnim metodam. Pri popolnem korpusnem pristopu pa se trudimo jezikovno rabo opazovati čim bolj neobremenjeni z vnaprejšnjimi predpostavkami o jeziku in obstoječimi jezikoslovnimi interpretacijami, kar pogosto sovпада tudi z uporabo neoznačenih korpusov, in nove modele slovničnega opisa jezika inducirati glede na izkazano jezikovno rabo. Z vidika obeh praks se danes navadno govori o korpusu kot viru za preverjanje hipotez na eni strani oziroma o korpusu kot viru za njihovo gradnjo na drugi strani (Gorjanc 2005a: 24).

E. Tognini-Bonelli (2001: 65–81) meni, da imajo pristaši delnega korpusnega pristopa že vzpostavljene teoretične kategorije in pojasnila o njihovem povezovanju v izhodišču za ustrezne. Korpusne podatke uporabljajo kot gradivno podlago, na osnovi katere lahko po potrebi pride do manjših korekcij obstoječe teorije – nikoli pa do njene obsežnejše revizije. V primeru, da dajejo intuicija in korpusni zgledi rabe nasprotujoče si podatke, je kot relevantnejša obravnavana intuicija (prim. Sinclair 2004a).

V nasprotju z zapisanim naj bi predstavnik popolnega korpusnega pristopa korpus dojemal kot novito reprezentativno zbirko podatkov, ki ga kot celota zavezuje k sistematični, izčrpnosti, ne pa eksemplarični analizi in interpretaciji v njej izkazanih jezikovnih dejstev. Kombinirana uporaba kvantitativnih in kvalitativnih metod pri raziskovanju velike količine avtentičnega jezikovnega gradiva mu omogoča identifikacijo in pogostnostno opredelitev ponavljajočih se vzorcev slovnično-pomenske povezovalnosti jezikovnih enot v korpusu, zato je eden od osrednjih pojmov popolnega korpusnega pristopa (slovnično-pomenski) vzorec. Jezikoslovna teorija, ki iz prikazanega metodološkega pristopa izhaja, v korpusu opažene zakonitosti jezikovne rabe potrjuje in odseva (Tognini-Bonelli 2001: 84–99).

Kot ena od pojavnih oblik delnega korpusnega pristopa je navadno razumljeno tudi korpusno označevanje, saj je njegov cilj omogočiti iskanje po interpretativnih katego-

rihah, ki pa, kljub temu da je označevalni sistem navadno v več korakih revidiran in se približuje jezikovni realnosti, kot jo izkazujejo korpusni zgledi rabe, (izhodiščno) ne izhajajo iz interpretiranih korpusnih podatkov. Nevarnost, ki jo tipična raba označenega korpusa predstavlja, je, da bodo uporabniki, namesto da bi se osredotočali na kolokacijsko-koligacijsko povezovanje v nizu pojavnic v okviru konkordanc, opazovali (zgolj) sopojavitve interpretativnih oznak in po njih iskali, zato ne bodo pozorni na različno vedenje jezikovnih enot, označenih z isto korpusno oznako, pri čemer bodo informacije o tesni slovnično-pomenski povezanosti posameznih enot v nizu pojavnic ostale neopazne. Raziskovalci, ki delujejo v okviru delnega korpusnega pristopa, bodo s predstavljenega vidika torej raje »pristranski« do slovnice kot do pomenskosti (Tognini-Bonelli 2001: 73; prim. Sinclair 2004a).

Čprav v izhodišču pritrjujemo smiselnosti razločevanja med obema metodološkima praksama, pri čemer razumemo vzpostavitev koncepta popolnega korpusnega pristopa nasproti delnemu predvsem kot poziv k celostni in čim bolj preudarni rabi korpusnih podatkov, ocenjujemo, da je razkorak med njima nekoliko manjši, kot se pogosto prikazuje. Tudi McEnery in sodelavci (2006: 8–11) opozarjajo, da je sklicevanje na analizo, neodvisno od uveljavljenih jezikoslovnih interpretacij, nekakšen idealiziran ekstrem, saj je nerealno pričakovati, da bi bil jezikoslovec glede na svoje jezikoslovno vedenje zmožen povsem neobremenjenega opazovanja podatkov in da ne bi prihajalo do nekakšnega implicitnega korpusnega označevanja. S predstavljenega vidika se torej zdi ključna fleksibilnost jezikoslovca in njegova odprtost za morebitne nove interpretacije. Naklonjenost raziskovalcev do korpusnega označevanja je poleg tega deloma povezana tudi s tipološkimi lastnostmi jezika, katerega korpus analiziramo. Vsaj najobičajnejša tipa korpusnega označevanja, tj. oblikoskladenjsko označevanje ter lematizacija, sta se pri analizi morfološko bogatih jezikov s prostim besednim redom izkazala pravzaprav za neobhodno potrebna.

Z vidika razmerja med delnim korpusnim pristopom in korpusnim označevanjem pa je ob koncu morda treba omeniti še, da se – v nasprotju s trditvami številnih raziskovalcev – kljub vsemu zdi, da imajo jezikoslovci, ki se ukvarjajo s korpusnim označevanjem, razmeroma dober pregled nad tem, kje in v kolikšni meri se obstoječe uveljavljene jezikoslovne teorije (ne) ujemajo s korpusnimi podatki, zato do apriorne težnje po interpretaciji, ki bi podatke obstoječim teorijam prilagajala, navadno ne prihaja. Bolj običajen je nasproten proces, tj. prilagajanje korpusnih označevalnih sistemov dostopnim interpretiranim korpusnim podatkom, kar se navadno dogaja v nizu cikličnih aproksimacij.

3 JEZIKOSLOVNO OZNAČEVANJE KORPUSOV

Jezikoslovno označevanje korpusnih besedil vključuje niz postopkov, s katerimi jezikovnim elementom v korpusu dodajamo predpostavljene interpretativne, jezikovnoanalitične oznake.⁶ Označevanje lahko poteka na več ravneh: oblikoskladenjsko označevanje, lematizacija, skladenjsko označevanje, ortografsko označevanje, označevanje na fonetično-fonološki ravni, označevanje koreferenčnih razmerij oz. identifikacija elementov, ki vzpostavljajo kohezivne vezi, ipd. (Gorjanc 2005a: 64–71; McEnery et al. 2006: 29–32). Inherentnost interpretacije, (za zdaj) izhodiščno vezane zlasti na predkorpusno jezikoslovno védenje, sicer lahko povzroča, da se analiza besedil do določene mere podreja trenutnemu oz. izbranemu razumevanju jezikovnih pojavov (Gorjanc 2005a: 64), ki ni (povsem) v skladu z jezikovno realnostjo, kot jo odseva korpus, kljub vsemu pa velja poudariti, da so označeni korpusi dragocen jezikovni vir. Pri jezikoslovnem označevanju korpusov označevanju gre namreč za prakso, ki predpostavlja namernost in kot taka navadno vzpostavlja uporabnostne rešitve, zato označenost korpusa, zlasti če pri analizi podatkov izkoriščamo možnost kombiniranja oznak, tj. oblikovanja iskalnih pogojev, ki izkoriščajo informacije, ki jih nudijo korpusne oznake različnih nivojev označevanja, omogoča bolj raznoliko in obsežnejšo izrabo korpusnega vira, seveda pa mora uporabnik k njegovi analizi pristopiti preudarno.

Jezikoslovno označevanje korpusov je eksplicitna in (navadno) dobro dokumentirana oblika analize jezikovnih podatkov, zato njeno vlogo razumemo kot dodano vrednost – ob premišljeni uporabi korpusne oznake omogočajo kvalitetno oz. kvalitetnejše delo s korpusi (prim. Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 149), saj označeni korpusi omogočajo uspešnejše luščenje podatkov in njihovo večkratno ter večnamensko izrabo, predvsem pa zagotavljajo, da je kvalitetna analiza podatkov hkrati časovno obvladljiva. Od potencialnega uporabnika označenih korpusov ob tem pričakujemo, da se bo s specifičnimi sistemi korpusnega označevanja dobro seznanil ter z vidika vsakokratne analize prepoznal in uzavestil njihove potencialne prednosti in slabosti. Snovalci označevalnih sistemov se po drugi strani običajno zavezujejo k njihovi evalvaciji glede na v korpusu izkazana dejstva ter odzive uporabnikov in k posledični reviziji specifikacij. Kot pri drugih tipih dela s korpusom je namreč tudi na področju jezikoslovnega označevanja korpusov »smiselno spremljati odzive na rešitve, jih sistematično obdelati ter razmisleke v zvezi z gradnjo revidirati ter tako pri njegovi nadgradnji doseгati večjo kakovost ter prijaznost do uporabnika« (Gorjanc 2005b: 183).

Sistemi korpusnega označevanja so oblikovani za ciljno rabo, zato jih je smiselno dojemati kot pripomoček pri analizi korpusnih podatkov in ne kot (končni) rezultat

⁶ Jezikoslovno označevanje korpusov je treba razločevati od nujno potrebnih tehničnih pripravljalnih postopkov, tj. poenotenja, segmentacije in tokenizacije, ki se jezikoslovne problematike dotikajo samo deloma. Problemsko zasnovan razmislek o tem, kako so bili omenjeni pripravljalni postopki za slovenščino izvedeni v okviru oblikovanja korpusa FidaPLUS ter jezikovnih virov projektov Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika (JOS) in Sporazumevanje v slovenskem jeziku (SSJ), prinaša Krek 2010.

jezikoslovne analize. Prav zato je dokumentiranost označevalnih sistemov izjemnega pomena. Priporočila oz. nekakšni neformalni standardi korpusnega označevanja se kot abstrakcija zgledov dobre prakse izoblikujejo zgolj iz pragmatičnih potreb, jezikovno-teoretična podstava sistemov, ki standardu sledijo, pa naj bi bila glede na navezanost na specifične paradigme čim bolj nevtralna, tj. skušala naj bi se v čim večji meri približati razširjenim, konsenzualno sprejetim jezikoslovnim teorijam določenega okolja (McEnery in Wilson 1996: 25, 26; Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 153; Gorjanc 2005a: 64; Leech 1997: 7).

3.1 Oblikoskladenjsko označevanje korpusov in lematizacija

Oblikoskladenjsko označevanje in lematizacija veljata za najosnovnejši in najbolj razširjeni obliki pripisovanja interpretativnih jezikoslovnih informacij korpusnim besedilom, hkrati sta navadno izhodišče za vzpostavitev nadaljnjih ravni jezikoslovnega označevanja korpusov. Oba postopka sta pomembna zlasti za ustrezno razdvoumljanje pojavnic v korpusih morfološko bogatejših jezikov, kakršen je slovenščina. Oblikoskladenjsko označevanje je proces, v katerem vsaki pojavnici v korpusu pripišemo, v kateri osnovni slovnici, tj. besednovrstni, razred sodi in katere slovnične lastnosti znotraj njega izkazuje, v postopku lematizacije pa pojavnicam določimo še osnovno obliko oz. lemo. Besedni obliki *hrani* torej v okviru lematizacije pripišemo lemo *hrana* ali *hraniti*, oblikoskladenjska oznaka pa prinaša še informacije o besedni vrsti (samostalnik ali glagol) ter podrobnejših slovničnih kategorijah (spolu, sklonu, številu, glagolskem vidu, osebi ipd.).

```
<p ID=«F0007945.701»><s ID=«F0007945.701.1»>
<w lemma=«misлити» msd=«Gppspexnxxxxxn» lemmas=«misлити» msds=«Gppspexnxxxxxn»
lemmass=«misлити misel» msdss=«Gppspexnxxxxxn Sozmd»>Mislim</w>
<c type=«PUN»>.</c>
<w lemma=«da» msd=«V» lemmas=«da» msds=«V» lemass=«da dati» msdss=«V,L
Gppstexnxxxxxd»>da</w>
<w lemma=«bitи» msd=«Gvpstmxxn» lemmas=«bitи» msds=«Gvpstmxxn» lemass=«bitи»
msdss=«Gvpstmxxn»>so</w>
<w lemma=«moj» msd=«Zspsmiexxxp» lemmas=«moj» msds=«Zspsmiexxxp,Zspmdiexxxp»
lemmass=«moj» msdss=«Zspzeiexxxp,Zspsmiexxxp,Zspsmtexxxp,Zspmdiexxxp,Zspmdtexxxp»
>moja</w>
<w lemma=«delo» msd=«Sosmi» lemmas=«delo del» msds=«Sosmi Somdi» lemass=«delati deti
del delo Delo» msdss=«Gppstexnxxxxxn Gpdrxdmt,Gpdrxezt,Gpdrxmst Somer,Somdi,Somdt
Soser,Sosmi,Sosmt Slser»>dela</w>
<w lemma=«nekakšen» msd=«Znxmeixxxp» lemmas=«nekakšen» msds=«Znxmeixxxp»
lemmass=«nekakšen» msdss=«Znxmeixxxp,Znxmetxxxxpxn»>nekakšen</w>
<w lemma=«kontrapunkt» msd=«Somei» lemmas=«kontrapunkt» msds=«Somei»
lemmass=«kontrapunkt» msdss=«Somei,Sometxxn»>kontrapunkt</w>
<c type=«PUN»>.</c></s></p><s ID=«F0007945.701.2»>
```

Slika 1: Zgled oblikoskladenjsko označene in lematizirane povedi iz korpusa FidaPLUS, kot jo vidimo prek konkordančnika ASP32

Ker je problematika oblikoskladenjskega označevanja in lematizacije v slovenski jezikoslovni literaturi že dodobro obdelana – najnatančnejši opis zadreg pri tovrstnem označevanju tako z jezikoslovnega kot računalniškega vidika prinaša Krek (2010) –, hkrati se bomo k temi oblikoskladenjskega označevanja slovenščine vrnili v razdelku II, se bomo v nadaljevanju v nekoliko večji meri posvetili opisu skladenjskega označevanja korpusov.

3.2 Skladenjsko označevanje korpusov

Poleg oblikoskladenjskega označevanja in lematizacije je razmeroma uveljavljeno tudi skladenjsko označevanje korpusov. Rezultat označevanja so skladenjsko označeni korpusi⁷ oz. drevesnice,⁸ ki predpostavljena skladenjska razmerja eksplicirajo na velikem vzorcu besedil dejanske rabe in omogočajo statistični pregled vzorcev distribucije skladenjskih struktur, zato so navadno izhodišče za nadaljnjo, bolj poglobljeno jezikoslovno analizo, hkrati pa so pomembni za razvoj jezikovnih tehnologij, kar je temeljnega pomena za ohranjanje konkurenčnosti ter polnofunkcionalnosti jezika med ostalimi jeziki.

Modeli označevanja in nabori analitičnih oznak, uporabljeni pri označevanju oz. razčlenjevanju⁹ različnih korpusov, se precej razlikujejo, glede na kompleksnost označevalnega sistema, tj. števila predvidenih interpretativnih oznak in zapletenost njihovega pripisovanja pojavnici, pa običajno ločujemo med skeletnim oz. plitkim skladenjskim označevanjem in popolnim skladenjskim označevanjem. Pri popolnem skladenjskem označevanju gre za zelo podrobno in natančno analizo skladenjskih razmerij med vsemi pojavnici v povedi. Pri skeletnem označevanju, za katerega se je uveljavil tudi izraz *chunking*,¹⁰ pa skladenjska razmerja predstavimo bolj shematično (tudi glede na

⁷ Nekateri avtorji glede na način označevanja korpusov ločujejo med drevesnicami (angl. *treebanks*), o katerih govorijo, kadar so korpusi skladenjsko označeni ročno ali kadar je pravilnost oznak v avtomatsko označenih korpusih ročno preverjena, in skladenjsko razčlenjenimi korpusi (angl. *parsed corpora*), ki so označeni avtomatsko in pri katerih naknaden ročni pregled analitičnih oznak ni običajen (prim. Mitkov 2003: 243). Mi bomo termin drevesnica uporabljali v širšem smislu, tj. za korpus, ki je skladenjsko označen na kateregakoli od navedenih načinov.

⁸ Povedi skladenjsko označenih korpusov so v programih, ki omogočajo vizualizacijo korpusnih podatkov, navadno videti kot razvejane, drevesaste strukture, označen korpus pa uporabniki dojemajo kot nekakšno zbirko tovrstnih struktur, torej drevesnico.

⁹ Skladenjsko označevanje in razčlenjevanje korpusov sta sicer dva različna, a sorodna postopka, pri gradnji skladenjsko označenih korpusov pa vključujemo oba. Postopka običajno v različnih fazah dela drug drugega predpostavljata in dopolnjujeta. Ker razumemo termin označevanje v kontekstu pričujoče raziskave kot bolj osnoven, ga bomo občasno uporabili tudi kot nekakšen sinonim za razčlenjevanje, zlasti kadar bomo pravzaprav govorili o nekakšni sintezi obeh postopkov.

¹⁰ Eden od običajnejših postopkov oblikovanja skladenjsko označenih korpusov z označevalnim sistemom skeletnega tipa je razdelitev niza pojavnici vsake od povedi korpusnih besedil na neprekrivajoče se enote (angl. *chunks*), pri čemer vsako od takih enot, ki jo navadno sestavlja ena ali več pojavnici, jasno zamejimo in ji določimo (širšo) slovnično kategorijo, običajno pa jezikoslovno

skromnejši nabor oznak), natančnejših podatkov o skladenjskih razmerjih med vsemi pojavnicami v povedi pa omenjena analiza ne nudi, saj pri njej več pojavnic združujemo v večje strukturne enote, analitične oznake pa pripisujemo le njim (McEnery in Wilson 1996: 44, 45; McEnery et al. 2006: 37; Mitkov 2003: 234).

Pogosto se skladenjsko označeni korpusi označujejo na dveh ravneh, na površinsko-skladenjski in pomenskoskladenjski (tako sta npr. označeni drevesnici Penn Treebank in Prague Dependency Treebank (prim. razdelek I-3.2.3)). Prva raven navadno izkazuje strukturno- ali funkcijskoskladenjska razmerja med pojavnicami povedi, na pomensko-skladenjski ravni pa so označena razmerja med glagolom in njegovimi argumenti ter okoliščinami, tematsko-rematska struktura povedi, koreferenčna razmerja ipd.

3.2.1 Načini skladenjskega označevanja korpusov

Skladenjsko označevanje korpusov lahko poteka ročno, polavtomatsko in avtomatsko. Za ročno označevanje se v zadnjem času praviloma odločamo redko, izjema je priprava učnih korpusov. Pri polavtomatskem označevanju označevalcem pomagajo inteligentni urejevalniki. Rezultate avtomatskega označevanja pa pogosto evalviramo, nato pa oznake, za katere ugotovimo, da so (najpogosteje) označene napačno, pregledamo in popravimo ročno (prim. McEnery et al. 2006: 37; Abeillé 2003b: xviii). Uveljavljeni so trije načini avtomatskega skladenjskega označevanja korpusov – označevanje na podlagi vnaprej pripravljene slovnice pravil, statistično označevanje in označevanje s hibridnimi postopki, pri katerem prej navedena načina označevanja kombiniramo (McEnery in Wilson 1996: 130–131). V zadnjih letih se raziskovalci najpogosteje odločajo za uporabo statističnega označevanja, zlasti zaradi hitre(jše)ga doseganja dobrih rezultatov in manjšega finančnega vložka.

Pri skladenjskem označevanju po pravilih vnaprej pripravljene slovnice na podlagi ene od uveljavljenih skladenjskih teorij pripravimo sistem zelo formaliziranih jezikovnospecifičnih pravil o (zlasti) funkcijskih ali strukturnih skladenjskih razmerjih med pojavnicami v določenih strukturah, ki so definirana z vidika oblikoskladenjskih oznak. Razčlenjevalnik pri analizi besedil sistem pravil pregleduje in ugotavlja, s katerim(i) bi določeno enoto lahko opisal. Če ustreznega pravila ne najde, besedilo opredeli kot neslovnično – v tem primeru nastopijo težave z robustnostjo razčlenjevalnika. Slovnice, ki jih razčlenjevalniki pri takšnem označevanju uporabljajo, so podobne opisnim slovnici, saj skušajo ljudje pri pripravi sistema pravil upoštevati podatke o človekovem znanju jezika in na tej podlagi izdelati opise, ki jih bo lahko uporabil tudi računalnik (McEnery in Wilson 1996: 131–132; Kennedy 1998: 232, 233). Razčlenjevalniki, ki delujejo na podlagi pregledovanja vnaprej napisanih pravil, so se v povprečju izkazali za manj učinkovite kot statistični razčlenjevalniki. Težava je pogosto v premajhnem pokritju pravil, hkrati so ti razčlenjevalniki manj uspešni pri analizi neznanih struktur in besed, težave jim povzročajo tudi napake v korpusu,

opredelimo še jedro pojavnice enote (prim. Mitkov 2003: 234). Določitev slovnične kategorije enote seveda lahko sovпада z določitvijo analitične oznake jedrne pojavnice.

delujejo namreč po načelu strogega ločevanja med slovničnostjo in neslovničnostjo. Njihova še večja pomanjkljivost je, da besedila niso sposobni razdvoumiti glede na kontekst, zato lahko dobi ena poved, če jo je mogoče opisati z več slovničnimi pravili, večje število možnih analiz.

Obetavnejše rezultate dosegajo v zadnjem času razčlenjevalniki, ki delujejo po načelu statističnega učenja. Pri statističnem skladenjskem označevanju razčlenjevalnikom ne posredujejo nikakršnega metajezikovnega znanja. Programi uporabljajo zgolj abstraktne statistične modele, s katerimi razbirajo in opisujejo slovnico jezika, kot se kaže v ročno označenih učnih korpusih – za uspešno analizo neoznačenega besedila razčlenjevalniki namreč vedno potrebujejo natančno označen učni korpus. Na podlagi statistične verjetnosti sopojavljajanja pojavnic določenega oblikoskladenjskega tipa, pri čemer je navadno upoštevan tudi podatek o lemi, v takem korpusu ocenjujejo, katere strukture so glede na tipično besedilno umeščenost jezikovnih oz. skladenjskih enot bolj verjetne in katere manj, in na osnovi tovrstnih izračunov pojavnicam oz. prepoznanim skladenjskim strukturam določajo slovnične kategorije. Statistični razčlenjevalniki inducirajo slovnico, ki ni podobna opisnim slovnici jezika (McEnery in Wilson 1996: 132, 133; Kennedy 1998: 234).

3.2.2 Jezikovnoteoretični modeli skladenjskega označevanja korpusov

Kot podstavo pri oblikovanju označevalnih sistemov za skladenjsko označevanje korpusov navadno upoštevamo zlasti dva jezikovnoteoretična modela: odvisnostno slovnico in frazno gramatiko.¹¹ Glavno razmerje odvisnostne slovnice je asimetrično binarno razmerje podrednost : nadrednost, hkrati se odvisnostni modeli običajno povezujejo s funkcijskoskladenjsko analizo. V sestavniški strukturi, kot jo predvideva frazna gramatika, pa so elementi razvrščeni glede na razmerje del : celota. O tretjem, hibridnem modelu označevanja govorimo takrat, kadar analitične skladenjske oznake pojavnic vključujejo tako informacije o odvisnostnih kot sestavniških razmerjih, pri čemer je eno od razmerij pri predstavitvi običajno dominantno (prim. Abeillé 2003b: xvi, xvii). Obstajajo tudi bolj specifični teoretični modeli označevanja¹² (npr. HPSG), vendar se iz praktičnih razlogov uporabljajo nekoliko redkeje (EAGLES 1996b). Skladenjsko označen korpus, označen s kategorijami, izhajajočimi iz frazne gramatike, je npr. površinskoskladenjsko označen korpus Penn Treebank¹³ (Taylor et al. 2003: 5–22), primerki odvisnostnih drevesnic so

¹¹ Frazna gramatika se je začela razvijati v okviru ameriškega strukturalizma (Z. Harris) in doživela razcvet zlasti v okviru generativnega jezikoslovja. S. Kranjc (1998/99: 201) opozarja, da je značilna lastnost frazne gramatike (prim. Dular 1982: 53), da »pojmuje funkcijo stavčnih prvin glede na to, kako so izraženi njihovi položaji v večjih enotah.«

¹² Že Leech (1997: 7) se je v svojih priporočilih za označevanje korpusov opredelil proti specifičnim označevalnim modelom. Predlagal je, naj se sistem označevanja v največji možni meri približa tistemu razumevanju jezikovnih pojavov, ki je v določenem okolju najbolj uveljavljeno in ki je glede navezanosti na teorije najbolj »nevtralnno«, hkrati pa naj jezikovnoteoretična osnova označevalnega sistema ne bo prekompleksna.

¹³ Penn Treebank: <<http://www.cis.upenn.edu/~treebank/>>.

Prague Dependency Treebank (PDT)¹⁴ (Bejček et al. 2013), za slovenščino pa Slovenska odvisnostna drevesnica (SDT)¹⁵ (Erjavec in Ledinek 2006: 162–167; Džeroski et al. 2006: 1388–1391) ter drevesnice projektov Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika (JOS)¹⁶ (Erjavec in Krek 2008a; Erjavec in Krek 2008b; Ledinek in Erjavec 2009; Erjavec et al. 2010) ter Sporazumevanje v slovenskem jeziku¹⁷ (prim. Dobrovoljc et al. 2012), po hibridnih modelih so npr. označeni korpusi NEGRA/TIGER¹⁸ (Brants 2004), SUSANNE¹⁹ idr.

Izbira teoretičnega modela označevanja je vsaj deloma odvisna tudi od tipoloških lastnosti jezika, katerega korpus označujemo. Označevanje po načelih frazne gramatike je bolj primerno za jezike s staln(ejš)im besednim redom in jasn(ejš)o sestavniško strukturo, odvisnostne drevesnice pa navadno gradimo za morfološko bogate jezike s prostim besednim redom (Verdonik 2004: 208–211; EAGLES 1996b; Abeillé 2003b: xvii). Slovenske drevesnice so, kot rečeno, predstavniki odvisnostnih modelov,²⁰ zato si v nadaljevanju oglejmo, kakšnim teoretičnim predpostavkam večinoma sledijo.

3.2.2.1 Odvisnostna slovnica

Jezikoslovje, ki bi ga glede na izhodiščne predpostavke lahko opredelili kot odvisnostnega, ima že skoraj dve tisočletji in pol dolgo tradicijo (zasnove formalizma lahko zasledimo že v Paninijevi slovnici sanskrta, v srednjeveškem jezikoslovju, močno pa se je uveljavil v evropskem, zlasti slovanskem jezikoslovju) (Nivre 2005), a za utemeljitelja moderne odvisnostne slovnice štejemo francoskega jezikoslovca Luciena Tesnière. Odvisnostna slovnica je paradigma strukturalističnega jezikoslovja, katere izhodišče je zlasti predpostavka, da so skladijske strukture sestavljene iz minimalnih (leksikalnih) elementov, ki jih povezujejo binarna asimetrična razmerja. Osnovno razmerje odvisnostne slovnice je opozicija nadrejeni element : podrejeni element, pri čemer je od nadrejenega elementa lahko odvisnih več podrejenih elementov, podrejenemu elementu pa je lahko pripisan natanko en nadrejeni element (Nivre 2005; Samuelsson 2000: 684; Žepić 1975: 19–20; Hays 1964). Temeljni nadrejeni element je kot strukturni center stavka pri Tesnièreu glagol (oz. glagolski ali glagolsko-imenski povedek). Skladijsko odvisnost²¹

¹⁴ Prague Dependency Treebank: <<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt3.0/>>;

¹⁵ Slovenska odvisnostna drevesnica: <<http://nl.ijs.si/sdt/>>.

¹⁶ Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika: <<http://nl.ijs.si/jos/>>.

¹⁷ Sporazumevanje v slovenskem jeziku: <<http://www.slovenscina.eu/>>.

¹⁸ NEGRA/TIGER: <<http://www.coli.uni-saarland.de/projects/sfb378/negra-corpus/>>; <<http://www.ims.uni-stuttgart.de/forschung/ressourcen/korpora/tiger.html>>.

¹⁹ SUSANNE: <<http://www.grsampson.net/RSue.html>>.

²⁰ Drevesnici projektov Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika in Sporazumevanje v slovenskem jeziku se v nekaterih značilnostih sicer približata tudi fraznim modelom.

²¹ Poleg koncepta odvisnosti sta bistvena elementa Tesnièreove teorije tudi koncepta translacije in junkcije (prim. Žepić 1975: 20).

med besedami v stavku, gre za t. i. koneksijo,²² avtor prikazuje z drevesnimi skladenjskimi strukturami.²³

Tesnièreov formalni skladenjski opis prikazuje abstraktna hierarhična razmerja jezikovnih elementov neodvisno od aktualnega besednega reda. Pri kodiranju ali dekodiranju besedil zato prihaja do projiciranja vertikalnih hierarhičnih, strukturnih oz. funkcijskih razmerij v linearna površinska razmerja (Samuelsson 2000: 684, 690; Žepić 1975: 20; Nivre 2005).

Iz teoretičnih postavk odvisnostne slovnice izhaja tudi Tesnièreova verbocentristična teorija vezljivosti. Glagol ima status organizacijske prvine stavka, ki nase veže določeno oz. napovedljivo število vezljivostnih položajev, zato glagolska vezljivost pri njem zaobjame celoten stavek. Glagolska dopolnila²⁴ Tesnière deli na aktante ali delovalnike, ki so za slovnico stavka obvezni in so določeni z glagolsko intenco oz. vezljivostjo, ter cirkumstante ali okoliščine, ki so neobvezni. Meja med obema tipoma dopolnil je včasih precej zabrisana oz. težko določljiva. Avtor ne ločuje med obveznovezljivimi in neobveznovezljivimi dopolnili. Povezanost med pomenskoskladenjsko in funkcijskoskladenjsko ter izrazno ravnjo izkazuje tudi Tesnièreova terminologija (termine navajamo glede na prehajanje v smeri od pomenskoskladenjske k strukturnoskladenjski oz. funkcijskoskladenjski in izrazni ravni): vršilec dejanja – prvi delovalnik – osebek (v imenovalniku); predmet dejanja – drugi delovalnik – neposredno predmetno določilo (v tožilniku); tisti, ki ga dejanje zadeva – tretji delovalnik – posredno predmetno dopolnilo (v dajalniku). Pomembno je tudi avtorjevo ločevanje med predložnimi in nepredložnimi dopolnili, pri čemer je treba omeniti, da Tesnière predložna dopolnila mehanično uvršča med okoliščine. Glagoli so po Tesnièreu lahko največ trivalentni, udeleženci pa so le osebkni in predmeti (Žele 2001a: 54; Križaj-Ortar 1989: 132; Dular 1982: 54, 55; Žepić 1975: 20–22).

Funcijskoskladenjsko in izrazno raven Tesnière razume kot projekcijo propozicije stavka. Različnost udejanjanja propozicije na funkcijskoskladenjski ravni avtor predstavi s štirimi tipi diatez, in sicer s trpno, tvorno, vzajemno in povratno. Izpostavi tudi ugotovitev, da lahko imajo isti glagoli različno število obveznih delovalnikov, in sicer zaradi razvejanosti pomenskih razmerij znotraj glagolskega leksema (Žele 2001a: 53–55). Ker izhaja iz stavčne skladnje, Tesnière izpostavi tudi vprašanje, ali je organizacijsko središče stavka glagol ali povedek. Ugotavlja, da vezljivost izhaja iz pomena glagola, zato pomensko nepopoln glagol ne more biti nosilec vezljivosti, samostalniki, pridevniki ipd. ob njem pa ne morejo biti samostojni udeleženci, kot je trdila nemška vezljivostna teorija, ampak so del povedja. Tesnière govori v zvezi z zloženimi glagolskimi oblikami v

²² Avtor ločuje med strukturalno oz. funkcijsko ter semantično koneksijo. Prva je usmerjena od nadrejenega elementa k podrejenemu, druga ima ravno nasprotno smer (prim. Žepić 1975: 20). Pri skladenjskem označevanju slovenskih korpusov označujemo samo strukturalno oz. funkcijsko koneksijo.

²³ Na podoben način je predstavljena tudi skladenjska odvisnost besed v povedi pri skladenjskem označevanju slovenskih korpusov, zlasti korpusa Slovenska odvisnostna drevesnica.

²⁴ Beseda dopolnilo je v tem razdelku rabljena v neterminološkem pomenu, torej ne kot opozicija določilo.

povedku o t. i. zloženem ali disociiranem jedru. Vezljivost nepolnopomenskih glagolov s povedkovim določilom opredeli kot nadomestno oz. dodatno vezljivost, ki bi jo lahko imenovali tudi notranja povedkova vezljivost. Razlikovanje med glagolsko vezljivostjo z udeleženskimi določili in povedkovodoločilno vezljivostjo z neudeleženskimi določili se tako v vezljivostni teoriji izpostavi že takoj na začetku (Žele 2001a: 54–56).

Tesnièreovo teorijo vezljivosti je s sodobnimi spoznanji dopolnilo zlasti nemško in slovansko jezikoslovje. V tem smislu je vezljivost opredeljena kot napovedljivost vezljivostnih položajev ne le glagolov, ampak tudi mnogih pridevnikov ter izglagolskih in izpridevniških samostalnikov. Kot obvezna glagolska dopolnila so upoštevani delovalniki in nekatere okoliščine, pri čemer so izpostavljene tudi njihove pomenske lastnosti,²⁵ vzpostavljena je delitev delovalnikov na obveznovezljive in neobveznovezljive, vezljivostna problematika pa je v skladenjskem okviru obravnavana večravninsko (prim. Žepić 1975: 22–27; Križaj-Ortar 1989: 132; Dular 1982: 55–61; Žele 2001a: 56–62).

3.2.2.1.1 Odvisnostna slovnica in skladenjsko označevanje korpusov

Odvisnostna slovnica je imela v sodobnem svetovnem jezikoslovju precej obrobno vlogo, njen vpliv pa je v zadnjih desetletjih zopet narasel, saj so odvisnostni modeli pogosto osnova označevalnih sistemov skladenjsko označenih korpusov. Med odvisnostne modele bi v tem smislu lahko šteli vrsto formalizmov,²⁶ katerih temeljna predpostavka je, da so skladenjske strukture stavka povezane z binarnimi asimetričnimi razmerji. Kriteriji za določitev odvisnostnih razmerij oz. nadrejenega in podrejenega elementa strukture so pri različnih formalizmih (lahko) različni, večina modelov pa kot ključne za določitev našteva naslednje pogoje²⁷ (Nivre 2005; Kübler et al. 2009: 3, 4):

- Nadrejeni element določa skladenjsko kategorijo večje strukture, pogosto jo lahko tudi nadomesti.
- Nadrejeni element določa pomensko kategorijo večje strukture, podrejeni element nadrejenega pomensko natančneje določa.
- Nadrejeni element je obvezen, podrejeni je lahko fakultativen.
- Nadrejeni element odpira prazno skladenjsko mesto za podrejenega in določa, ali je podrejeni element v strukturi obvezen.
- Formalne lastnosti podrejenega elementa so odvisne od nadrejenega elementa (npr. ujemanje).
- Površinska, besednoredna razporeditev podrejenega elementa je odvisna od nadrejenega elementa.

²⁵ Opozarjanje na selektivne/restriktivne pomenske lastnosti udeležencev (prim. Daneš et al. 1987b: 17) (npr. živo +/-, človeško +/-, abstraktno +/-) je v tem kontekstu pomembno, ker le-te močno vplivajo na določitev udeleženskih vlog. Glede na visoko stopnjo omenjene povezovalnosti Daneš in sodelavci (Daneš et al. 1987a: 59–61) govorijo o selekcijski semantični tendenci, po Fillmoru (1968) pa je stopnja omenjene povezovalnosti navadno tolikšna, da lahko govorimo o pravih obveznega povezovanja.

²⁶ Eden od njih je denimo funkcijski generativni opis (Sgall et al. 1986). Gre za teoretično podstavo, na osnovi katere je bila označena drevesnica Prague Dependency Treebank.

²⁷ Podobne kriterije za določitev jedrnega in nejedrnega elementa besedne zveze oz. skladenjske strukture seveda vzpostavljajo tudi neodvisnostni formalizmi.

Glede na omenjene kriterije je določitev podrejenega in nadrejenega elementa v nekaterih strukturah (npr. v samostalniških zvezah, glagolskih zvezah ipd.) preprosta, pri drugih je smer odvisnosti težje določiti (npr. pri predložnih zvezah).

V večini odvisnostnih formalizmov je, kot rečeno, vezljivost eden od temeljnih pojmov, modeli pa se razlikujejo glede na predpostavke, kaj oz. kakšne so minimalne strukturne enote, med katerimi so odvisnostna razmerja vzpostavljena, koliko ravni opisa formalizem predvideva, ali model dopušča pojavljanje neprojektivnih struktur ipd. Modeli, ki so osnova za skladenjsko označevanje korpusov, navadno upoštevajo tri bistvena načela (Nivre 2005; Samuelsson 2000: 684; Covington 2001):

- Minimalna strukturna enota je podrejena natanko eni drugi minimalni strukturni enoti (pogosto besedni obliki).
- Vse minimalne strukturne enote v odvisnostna razmerja morajo vstopati (vse enote so v strukturo povezane).
- Minimalne strukturne enote ne smejo biti povezane ciklično.

Prednosti odvisnostnih modelov pri avtomatskem skladenjskem razčlenjevanju glede na frazne modele so po Covingtonu (2001) in Nivreju (2005) naslednje:

- Odvisnostna razmerja so blizu semantičnim razmerjem (kar je navadno koristno glede na nadaljnje faze avtomatske obdelave jezika).
- Avtomatsko odvisnostno skladenjsko razčlenjevanje predvideva povezovanje zgolj obstoječih vozlišč za besedne oblike stavkov oz. povedi, ne pa vzpostavljanja novih, zato je postopek s tehnološkega vidika učinkovit.
- Razmerje med pojasnjevalno slovnično močjo odvisnostnih modelov ter kompleksnostjo avtomatskega skladenjskega razčlenjevanja je glede na potrebe raziskovalne skupnosti ustrezno, zato so se ti modeli v praksi izkazali za primerne.
- Odvisnostni modeli dajejo boljše rezultate pri avtomatskem skladenjskem razčlenjevanju morfološko bogatih jezikov s prostim besednim redom, pri čemer to velja za formalizme, ki predvidevajo neprojektivne strukture, modelu ustrezni pa morajo biti tudi skladenjski razčlenjevalniki.

3.2.3 Predstavitev treh vzorčnih skladenjsko označenih korpusov

Da bi shematsko predstavili, kakšne elektronske zbirke besedil skladenjsko označeni korpusi so, tj. kakšni so (lahko) nabori njihovih analitičnih oznak, v kakšni obliki so jezikovni podatki jezikoslovcem in drugim uporabnikom običajno na voljo, koliko ravni označevanja je pri oblikovanju skladenjsko označenih korpusov navadno predvidenih ipd., v nadaljevanju na kratko predstavljamo tri vzorčne skladenjsko označene korpusne, dva tujejezična (Penn Treebank in Prague Dependency Treebank) in prvi skladenjsko označen korpus slovenščine (Slovenska odvisnostna drevesnica). V razdelku II sta natančneje predstavljena še površinskoskladenjsko označena korpusa slovenščine, ki sta nastala v okviru projektov Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika in Sporazumevanje v slovenskem jeziku, ki smo ju uporabili v pričujoči raziskavi. Izbor predstavljenih

tujejezičnih korpusov je po eni strani usmerjala njuna vplivnost z vidika oblikovanja skladijsko označenih korpusov v svetovnem merilu, po drugi strani pa njuna različnost zlasti glede na izhodiščni jezikovnoteoretični model ter kompleksnost njenega označevalnega sistema.

3.2.3.1 Penn Treebank

Korpus Penn Treebank²⁸ (Taylor et al. 2003; Marcus et al. 1993; Marcus et al. 1994), ki je zlasti v 90. letih prejšnjega stoletja v več fazah nastajal na Univerzi v Pensilvaniji, vključuje različna besedila ameriške angleščine (članke iz časopisa *Wall Street Journal*, besedila korpusa Brown, transkribirana besedila telefonskih pogovorov, poročila ministrstev vlade ZDA, navodila za uporabo računalnikov IBM ipd.) in je označen na treh oz. štirih ravneh: 7 milijonov besed ima dodane oblikoskladijske oznake, približno 3 milijone besed je označenih na površinskoskladijski ravni, preko 2 milijona besed je analiziranih na pomenskoskladijski ravni, 1,6 milijona besed transkribiranih govornih besedil pa je označenih z vidika posebnosti spontanega govornega jezika (Taylor et al. 2003: 5). Označevanje korpusa je na vseh označevalnih ravneh potekalo enotno: v začetni fazi dela je bil korpus označen avtomatsko, nato pa so bile oznake pregledane in popravljene ročno. (Več o poteku označevanja in uporabljenih orodjih Taylor et al. 2003; Marcus et al. 1993; Marcus et al. 1994.)

V prvi fazi projekta je bil korpus označen na oblikoskladijski ravni. Nabor uporabljenih oznak je razmeroma neobsežen, saj je jezikovnim elementom v korpusu pripisanih 36²⁹ oblikoskladijskih oznak in 12 oznak za ločila ter specifične simbole. Nabor oblikoskladijskih oznak se izhodiščno naslanja na nabor oznak korpusa Brown oz. je nastal na podlagi njegove revizije, pri čemer je bilo število možnih oblikoskladijskih oznak precej zmanjšano. Nabori oznak različnih označevalnih ravni in sistemi njihovega pripisovanja pojavnici so bili namreč oblikovani tako, da drug drugega dopolnjujejo, pri čemer naj se informacije, ki jih oznake nudijo, ne bi preveč podvajale. Oblikoskladijske oznake, ki prinašajo informacije, ki jih izkazujejo oznake drugih nivojev označevanja (zlasti površinskoskladijske oznake) oz. ki jih je mogoče razbrati glede na specifičnost izrazne podobe pojavnice, so bile glede na nabor korpusa Brown izločene.

Pristop k oblikoskladijskemu označevanju korpusa Penn Treebank je bil precej fleksibilen. Da označevalcem ne bi bilo treba sprejemati arbitrarnih odločitev, je bilo pojavnici dovoljeno pripisati več analitičnih oznak. Več oznak je pojavnica dobila, kadar označevalec ni znal presoditi, katera od oznak je glede na določila označevalnega sistema pravilna, ali kadar pojavnici (npr. zaradi dvoumnosti konteksta) pravilne oznake ni bilo mogoče pripisati.

²⁸ Projekt Penn Treebank: <<http://www.cis.upenn.edu/~treebank/>>.

²⁹ Zgolj za primerjavo navedimo, da predvideva nabor oblikoskladijskih oznak JOS za slovenščino kot morfološko bogat jezik približno 1900 oznak (Erjavec in Krek 2008b: 51).

Skladenjsko je korpus Penn Treebank označen na dveh ravneh, na površinsko- ter pomenskoskladenjski. Na površinskoskladenjski ravni je korpus označen skeletno, pri čemer so opredeljena samo pomembnejša skladenjska razmerja med pojavnicami povedi, hkrati je na tej ravni analize označen le omejen nabor površinsko neizraženih slovničnih enot. Nabor uporabljenih površinskoskladenjskih oznak je razmeroma majhen, saj obsega 17 enot, korpusna besedila pa so analizirana z vidika vzpostavljanja struktur-skladenjskih razmerij.

Na pobudo uporabnikov, ki so želeli, da bi bila analiza skladenjskih pojavov v korpusu podrobnejša oz. da bi korpus izkazoval tudi podatke o udeležencih oz. okoliščinah, ki se tipično pojavljajo s posameznimi glagoli, s čimer bi dobili najmanj podatke o običajnem »vršilcu dejanja« oz. »prizadetem v dejanju« (torej o temeljnih vezljivostnih razmerjih), posledično pa tudi o najosnovnejših pomenskih povezavah med strukturami v povedih, je bil korpus označen še na pomenskoskladenjski ravni. Označevalni sistem na omenjeni ravni prinaša precej omejen nabor oznak, ki se po svoji vlogi približujejo funkcijskoskladenjskim kategorijam oz. udeleženskim vlogam, hkrati pa predvideva podrobnejšo analizo površinsko neizraženih slovničnih elementov (gre za enote globinske strukture, npr. za neizražene osebke nedoločniških stavkov, za sledi pri procesu pasivizacije, pri k-premiku ipd.), pri čemer so sledi ali sorodni jeziko(slo)vni elementi označeni z enakim indeksom kot njihovi površinsko izraženi ustrezniki.

V zadnji fazi projekta je bil nabor pojavnic v transkribiranih govorjenih besedilih označen tudi z vidika raziskovanja jezikovnih pojavov spontanega govorjenega jezika. V korpusu so tako označeni nedokončani izreki, napačni starti, diskurzni označevalci, mašila ipd.

Z jezikoslovnega vidika je glede na izkušnje z označevanjem realnih korpusnih besedil pomembna ugotovitev avtorjev označevalnega sistema, da je konsistentno ločevanje med omenjenima tipoma struktur ob številnih glagolih v realnih kontekstih zelo zahtevno, čeprav bi bilo sistematično razločevanje med (ne)obveznimi udeleženci ter okoliščinami glagolskega dejanja ter ustreznimi funkcijskoskladenjskimi kategorijami zaželeno. Avtorji poudarjajo tudi, da je zelo težko določiti tudi nabor ustreznih udeleženskih vlog, ki bi jih bilo mogoče konsistentno uporabiti pri označevanju samo nekaj odstavkov realnega besedila. Po več poskusih iskanja kriterijev, na podlagi katerih bi bilo med udeleženci in okoliščinami mogoče sistematično razločevati, so avtorji nalogo opustili ter oblikovali zelo omejen nabor oznak, s katerimi omenjena tipa struktur razločujejo, kadar se zdi, da je glede njihovega slovničnega statusa nedorečenosti malo. V nasprotnem primeru je mogoče v korpusu izkazati, da je slovnična opredelitev strukture manj nedvoumna (Marcus 1994; Taylor et al. 2003: 9, 10).

3.2.3.2 Prague Dependency Treebank (PDT)

Spodbujeni z rezultati označevanja korpusa Penn Treebank so češki raziskovalci oblikovali korpus čeških pisnih besedil Prague Dependency Treebank (PDT).³⁰ Korpus velja za enega najpomembnejših površinsko- in pomenskoskladenjsko označenih korpusov, saj predstavlja model za gradnjo skladenjsko označenih korpusov morfološko bogatih jezikov s prostim besednim redom, tudi slovenščine (prim. razdelek I-3.2.3.3) (Böhmová et al. 2003; Hajič 2004; Bejček et al. 2012). Korpus je označen na treh ravneh: oblikoskladenjski, analitični (tj. površinskoskladenjski) in tektogramatični (tj. pomenskoskladenjski). 40 odstotkov besedil korpusa Prague Dependency Treebank, ki so sicer vzeta iz Češkega nacionalnega korpusa, sestavljajo različni časopisni članki, 20 odstotkov besedila s področja ekonomije, 20 odstotkov besedila o informacijski tehnologiji in 20 odstotkov poljudnoznanstveni članki. Na vseh označevalnih ravneh so označena ista besedila, le da je obseg besed v korpusu, označen z oznakami specifične označevalne ravni, sorazmeren s kompleksnostjo označevanja: na oblikoskladenjski ravni je tako označenih približno 2 milijona besed, na površinskoskladenjski ravni je oznaka pripisana približno 1,5 milijonom besed, pomenskoskladenjsko pa je označenih približno 0,8 milijonov besed. Od korpusa Penn Treebank se korpus Prague Dependency Treebank loči predvsem glede na kompleksnost označevalnih sistemov, nabor njegovih korpusnih oznak na vseh označevalnih ravneh je namreč izjemno obširen, hkrati je tudi sistem njihovega pripisovanja jezikovnim enotam zelo kompleksen.

Teoretično podstavo za sistem površinskoskladenjskega označevanja korpusa predstavlja odvisnostna skladnja, pri čemer so funkcijska razmerja med skladenjskimi strukturami povedi na tej označevalni ravni predstavljena s posebnimi acikličnimi grafi. Na pomenskoskladenjski ravni, katere označevalna osnova je funkcijski generativni opis (Sgall et al. 1986), pa so besedam skladenjskih struktur pripisane oznake, ki se večinoma ujemajo z oznakami udeleženskih vlog, nabor vseh tektogramatičnih oznak, ki so pripisane samo predmetnopomenskimi besedam, pa je precej velik, saj obsega prek 80 oznak, na tej ravni so namreč izkazana še koreferenčna razmerja med pojavnicami povedi, tematsko-rematska struktura povedi oziroma členitev po aktualnosti, stavčne meje v povedi, nekatera globinskoskladenjska razmerja, večbesedne zveze ipd. Korpus Prague Dependency Treebank je odločilno vplival na oblikovanje skladenjsko označenih korpusov slovenščine.

3.2.3.3 Slovenska odvisnostna drevesnica (SDT)

Prvi skladenjsko označen korpus slovenščine je bil Slovenska odvisnostna drevesnica (Slovene Dependency Treebank; v nadaljevanju: SDT),³¹ odvisnostna drevesnica slovenskih pisnih besedil (Džeroski et al. 2006; Erjavec in Ledinek 2006; Ledinek 2007). Korpus je nastal med letoma 2003 in 2006 pod okriljem Instituta »Jožef Stefan«.³² Zaradi finančnih, kadrovskih in časovnih omejitev za korpus ni bilo mogoče pripraviti jezikovno-

³⁰ Korpus Prague Dependency Treebank: <<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt3.0>>.

³¹ Slovene Dependency Treebank: <<http://nl.ijs.si/sdt/>>.

³² Sodelavci projekta so bili Tomaž Erjavec (vodja projekta), Nina Ledinek (skladienjsko označevanje, prilagoditev specifikacij za površinskoskladenjsko označevanje za slovenščino), Andreja Žele

specifičnega sistema površinskoskladenjskega označevanja, zato smo glede na tipološke lastnosti slovenščine (morfološko bogat jezik s prostim besednim redom) in uveljavljene modele njene jezikovnoteoretične obravnave (zlasti odvisnostni formalizmi) med javno dostopnimi specifikacijami površinskoskladenjskega označevanja korpusov izbrali najustreznejše in jih prilagodili za označevanje slovenščine. Zaradi skladenjskih podobnosti med češčino in slovenščino ter povezave med slovenskim in češkim jezikoslovjem, proste dostopnosti izčrpnega priročnika za površinskoskladenjsko označevanje češčine (Bémová et al. 1999) in inteligentnega urejevalnika skladenjskih dreves (Hajič et al. 2001) ter kvalitete dokumentiranosti virov in označevalnega sistema, je bil kot model, po katerem smo slovensko drevesnico oblikovali, izbran korpus Prague Dependency Treebank (PDT). Specifikacije za površinskoskladenjsko označevanje smo glede na specifične slovenskega jezika deloma modificirali. Prilagoditev označevalnega sistema za potrebe označevanja slovenščine je potekala zlasti glede na pojavljanje specifičnih označevalnih zadreg med samim označevanjem korpusnih besedil.

Slovenska odvisnostna drevesnica je bila v prvi fazi označena avtomatsko, nato so bile oznake ročno pregledane in popravljene. Pri delu smo si pomagali z urejevalnikom TrEd in skladenjskim razčlenjevalnikom za slovenščino (Džeroski et al. 2006), ki oznake določa na podlagi manjšega števila vnaprej napisanih pravil. Korpus obsega približno 2800 povedi oz. 45000 besed. Sestavljata ga dva besedilno homogena podkorpusa: del vzporednega korpusa Multext-East (Erjavec 2004), tj. prva tretjina prevoda romana 1984 Georgea Orwella (2000 povedi, 30.000 besed), ter del vzporednega angleško-slovenskega korpusa SVEZ-IJS (Erjavec 2006), ki vsebuje pravni red Evropske unije (800 povedi, 15.000 besed; za površinskoskladenjsko označevanje so bili iz slovenskega dela korpusa vzorčeni trije zaporedni segmenti na tisoč segmentov).

Tako s tehnološkega kot jezikoslovnega vidika je slabost korpusa zlasti njegova majhnost, prevodnost in skromna besedilnotipska sestava, zaradi česar je korpus lahko le pomožen vir za razvoj ter šolanje skladenjskih razčlenjevalnikov³³ in za jezikoslovne analize. Podkorpusa sta bila za površinskoskladenjsko označevanje izbrana zaradi njune dobre dokumentiranosti in ker so bile njune leme ter oblikoskladenjske oznake pripisane ročno oz. po avtomatskem označevanju naknadno pregledane ročno. Kot večjo slabost korpusa oz. njegovih specifikacij bi lahko opredelili izjemno kompleksnost označevalnega sistema korpusa. Specifikacije za površinskoskladenjsko označevanje korpusa SDT namreč predvidevajo nabor približno 100 površinskoskladenjskih analitičnih oznak,³⁴ pri čemer je sistem njihovega pripisovanja pojavnici zelo zapleten. Seznam najosnovnejših oznak s shematičnimi pojasnili³⁵ o njihovi rabi prinaša preglednica 1 (natančneje je

(svetovalka za skladenjsko označevanje), Petr Pajas (urejevalnik TrEd), Zdeněk Žabokrtský (skladenjski razčlenjevalnik za slovenščino) in Sašo Džeroski (svetovalec pri projektu).

³³ Drevesnica je sicer bila uporabljena v dveh raziskavah o induktivnem odvisnostnem razčlenjevanju (prim. Ledinek 2007; Erjavec in Ledinek 2006).

³⁴ Vsaki besedni obliki oz. pojavnici povedi pripišemo analitično oznako glede na »tip« njene skladenjske odvisnosti do nadrejene pojavnice.

³⁵ Da bi opozorili na razlike v opredeljevanju struktur v slovenskem jezikoslovju in v sistemu korpusnega označevanja SDT, v preglednici ohranjamo imena oznak, kot smo jih uporabljali v okviru projekta.

raba oznak predstavljena v Bémová et al. 1999). Zgled označene povedi iz korpusa SDT, ko jo vidimo na zaslonu v programu TrEd, prinaša slika 2, zgled iste povedi v obliki, v kateri je korpus običajno na voljo uporabniku, pa predstavlja slika 3.

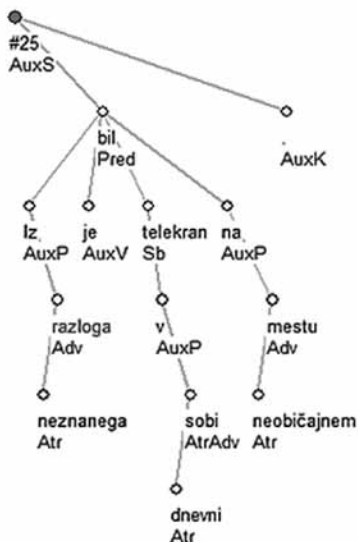
analitična oznaka	shematični prikaz rabe analitične oznake
Pred	predikat, vozlišče, neodvisno od drugega vozlišča, podrejeno korenskemu elementu
Sb	subjekt
Obj	objekt
Adv	adverbial
Atv	komplement, ³⁶ podrejen neglagolskemu elementu
AtvV	komplement, podrejen glagolskemu elementu
Atr	atribut
Pnom	imenski del predikata ob kopuli <i>biti</i>
AuxV	pomožni glagol <i>biti</i> (kot del enostavnega predikata)
Coord	nadrejeno, glavno vozlišče koordinacije
Apos	nadrejeno, glavno vozlišče apozicije
AuxT	leksikalizirani zaimkovni prosti morfem <i>se/si</i>
AuxR	tip neleksikaliziranega zaimkovnega prostega morfema <i>se</i>
AuxP	predlog, del nepravih predlogov
AuxC	podredni veznik
AuxO	odvečni, emocionalni element, koreferencialni zaimek ³⁷
AuxZ	poudarjalni element ³⁸
AuxX	vejica (ne kot nadrejeno vozlišče koordinacije)
AuxG	grafični simbol (ne kot končno ločilo)
AuxY	prislov ali členek, neuvrščen v okvir drugih analitičnih oznak
AuxS	korenski element
AuxK	končno ločilo stavka oz. povedi
ExD	element z eliptičnim nadrejenim elementom, nadrejeno vozlišče stavka z eliptičnim predikatom
AtrAtr	atribut kateregakoli samostalnika v nizu samostalnikov
AtrAdv	strukturalna nejasnost med atributivno in adverbialno funkcijo (brez pomembnejše pomenske razlike)
AdvAtr	strukturalna nejasnost med adverbialno in atributivno funkcijo (brez pomembnejše pomenske razlike)
AtrObj	strukturalna nejasnost med atributivno in objektno funkcijo (brez pomembnejše pomenske razlike)
ObjAtr	strukturalna nejasnost med objektno in atributivno funkcijo (brez pomembnejše pomenske razlike)

Preglednica 1: Nabor osnovnih površinskosladdenjskih analitičnih oznak korpusa SDT

³⁶ Površinskosladdenjski oznaki Atv in AtvV se večinoma pripisujeta besedam v funkcijskosladdenjski vlogi povedkovega prilastka.

³⁷ Oznako AuxO dobi samo s pravili natančno omejen del koreferencialnih zaimkov, npr. zaimek *to* v zgledu *Kaj je to filozofija*, in ne vsi koreferirajoči zaimki (prim. Bémová et al. 1999: 172–174).

³⁸ Večinoma dobijo analitično oznako AuxZ členki.

Slika 2: Zgled označene povedi iz korpusa SDT, kot jo vidimo na zaslonu v programu TrEd

```

<s id="Osl.1.2.14.1">
  <w id="s72t1" afun="AuxP" dep="s72t5" lemma="iz" ana="Spsg">Iz</w>
  <w id="s72t2" afun="Atr" dep="s72t3" lemma="neznan" ana="Afpmmsg">neznanege</w>
  <w id="s72t3" afun="Adv" dep="s72t1" lemma="razlog" ana="Ncmsg">razloga</w>
  <w id="s72t4" afun="AuxV" dep="s72t5" lemma="biti" ana="Vcip3s--n">je</w>
  <w id="s72t5" afun="Pred" dep="root" lemma="biti" ana="Vcps-sma">bil</w>
  <w id="s72t6" afun="Sb" dep="s72t5" lemma="telekran" ana="Ncmsn">telekran</w>
  <w id="s72t7" afun="AuxP" dep="s72t6" lemma="v" ana="Sppl">v</w>
  <w id="s72t8" afun="Atr" dep="s72t9" lemma="dneven" ana="Afpsl">dnevni</w>
  <w id="s72t9" afun="AtrAdv" dep="s72t7" lemma="soba" ana="Ncfsl">sobi</w>
  <w id="s72t10" afun="AuxP" dep="s72t5" lemma="na" ana="Sppl">na</w>
  <w id="s72t11" afun="Atr" dep="s72t12" lemma="neobičajen" ana="Afpsl">neobičajnem</w>
  <w id="s72t12" afun="Adv" dep="s72t10" lemma="mesto" ana="Ncnsl">mestu</w>
  <c id="s72t13" afun="AuxK" dep="root">.</c>
</s>

```

Slika 3: Zgled označene povedi iz korpusa SDT

Zaradi navedenih pomanjkljivosti korpusa SDT smo se odločili oblikovati nove površinskoskladenjsko označene korpusne slovenščine. Njihova izgradnja kot rezultat oblikovanja in implementacije premišljenega jezikovnospecifičnega označevalnega sistema se je odvijala pri projektu Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika (v nadaljevanju: JOS),³⁹ isti označevalni sistem pa je bil nadgrajen in uporabljen tudi

³⁹ Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika: <<http://nl.ijs.si/jos/>>.

pri izgradnji skladiščno označenega korpusa projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku (v nadaljevanju: SSJ).⁴⁰ Ker so korpusi projektov JOS in SSJ poleg korpusa FidaPLUS eden od osnovnih virov za našo raziskavo o glagolovem (oz. povedkovem) sintagmatskem okolju, bodo skupaj s sistemi njihovega označevanja natančneje predstavljeni v razdelku II.

⁴⁰ Sporazumevanje v slovenskem jeziku: <<http://www.slovenscina.eu/>>.

II OBLIKOSKLADENJSKO IN POVRŠINSKOSKLADENJSKO OZNAČEVANJE KORPUSOV SLOVENŠČINE: SPECIFIKACIJE OZNAČEVALNIH SISTEMOV JOS IN SSJ

Lematizacija, oblikoskladenjsko in skladenjsko označevanje so, kot rečeno, osnovni in najobičajnejši postopki, s katerimi jezikovnim elementom v korpusu pripisujemo interpretativne slovnične oznake. Izbira označenih korpusov, s pomočjo katerih iščemo odgovore na raziskovalna vprašanja, zato ni nepomembna, saj posredno »omejuje« tudi nabor jezikovnoanalitičnih oznak ter način njihovega pripisovanja pojavnicam, posledično pa (vsaj deloma) določa oz. zamejuje obseg jezikoslovnih informacij, ki jih je s (pol)avtomatskimi metodami v korpusih mogoče in smiselno iskati, na njihovi podlagi pa jezikovne podatke tudi interpretirati.

V naši raziskavi smo uporabili oblikoskladenjsko označen korpus FidaPLUS,⁴¹ oblikoskladenjsko in površinskoskladenjsko označene korpuse JOS ter enako označen učni korpus projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku ssj500k. Korpus FidaPLUS (Arhar in Gorjanc 2007) je obsežen referenčni korpus slovenskega jezika, ki vključuje besedila, nastala med letoma 1990 in 2006. Z vidika naše raziskave je pomembno, da gre za avtomatsko označen korpus z razdvoumljenimi oblikoskladenjskimi oznakami in lemami, pri čemer je stopnja natančnosti označevanja približno 85-odstotna. Korpus je prosto dostopen za raziskovalne namene, kot podatkovna zbirka pa je na voljo konzorcij-skim partnerjem projekta, v okviru katerega je bil oblikovan. Korpusi JOS (pri projektu JOS so bili zgrajeni oblikoskladenjsko, površinskoskladenjsko ter pomensko označeni korpusi slovenščine (prim. Erjavec et al. 2010)) so standardizirani jezikovni viri za slovenščino, ki so bili oblikovani z namenom spodbujanja razvoja jezikovnih tehnologij za slovenščino (Erjavec in Krek 2008a; Erjavec in Krek 2008b). Učni korpus ssj500k pa je bil uporabljen pri oblikovanju jezikovnih virov in jezikovnih tehnologij projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku. Tako korpusi JOS kot učni korpus ssj500k so namenjeni za nekomercialno rabo, za raziskovanje pa so na voljo kot podatkovne zbirke.

Oblikoskladenjsko in površinskoskladenjsko označeni korpusi JOS, zlasti jos100k, in učni korpus ssj500k bodo v naslednjih razdelkih predstavljeni natančneje, saj je vzporedno z njihovim oblikovanjem potekala zadnja revizija in nadgradnja specifikacij za oblikoskladenjsko ter površinskoskladenjsko označevanje slovenščine. Ker so se sistemi označevanja korpusov JOS in SSJ z rabo vzpostavili v nekakšen neformalni standard korpusnega označevanja slovenščine, si v nadaljevanju oglejmo, s kakšnimi dilemami smo se pri njihovi konceptualizaciji srečevali in kakšne jeziko(slo)vne podatke korpusi prinašajo.

⁴¹ Novejši in obsežnejši oblikoskladenjsko označen (referenčni) korpus Gigafida v času raziskave, tj. v letu 2010, še ni bil na voljo.

1 OBLIKOVANJE SPECIFIKACIJ ZA OBLIKOSKLADENJSKO OZNAČEVANJE SLOVENŠČINE JOS⁴²

Oblikoskladenjsko označevanje je pogosto razumljeno kot pomembna predstopnja oz. vzporedna stopnja skladenjskega označevanja – pri skladenjskem označevanju namreč izhajamo iz predpostavke, da dajejo oblikoskladenjske oznake razmeroma dobro informacijo o potencialni skladenjski strukturi povedi. Ker je bil nabor površinoskladenjskih oznak JOS hkrati oblikovan z mislijo na to, da mora uporabnik korpusa za pridobitev relevantne kompleksnejše jeziko(slo)vne informacije podatke, ki jih nudi označevanje na različnih ravneh (tokenizacija,⁴³ oblikoskladenjsko, skladenjsko, semantično označevanje), dopolnjevati, pri čemer je izpostavljeno zlasti dopolnjevanje informacij, ki jih nudijo oblikoskladenjske in površinoskladenjske oznake, si najprej oglejmo nabor oblikoskladenjskih oznak JOS.⁴⁴

Za oblikoskladenjsko označevanje korpusov slovenščine so bili pred pripravo nabora oznak JOS na voljo vsaj štirje nabori oblikoskladenjskih oznak:

- Jezikovnospecifični nabor oznak Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU je nastal za potrebe oblikoskladenjskega označevanja korpusa Beseda (Jakopin in Bizjak 1997; Lönneker in Jakopin 2004).
- Za slovenščino prilagojeni nabor oznak LC-STAR se uporablja pri gradnji jezikovnih virov za simultano prevajanje govora (Verdonik et al. 2004).
- Nabor Multext-East (Erjavec 2004) je bil uporabljen pri označevanju korpusov FidaPLUS⁴⁵ in Fida ter nekaterih drugih korpusnih virov za slovenščino.
- Jure Zupan je na Kemijskem inštitutu Ljubljana zasnoval označevalni sistem SLON-13, katerega oznake se osredotočajo na jedrne oblikoskladenjske kategorije. Nabor se uporablja v okviru istoimenskega računalniškega programa in je namenjen stavčni analizi in strojnemu razumevanju slovenskih besedil (prim. Krek 2010: 164).

⁴² Specifikacije so v letu 2007 oblikovali Tomaž Erjavec (vodja projekta), Simon Krek (koordinator priprave specifikacij), Špela Arhar Holdt, Darja Fišer, Nina Ledinek, Amanda Saksida, Breda Sivec in Blaž Trebar.

⁴³ Tokenizacija je postopek prepoznavanja in določanja osnovnih korpusnih enot – pojavnic (angl. *token*) (prim. Gorjanc 2005a: 63). Pri tokenizaciji gre največkrat za prepoznavanje posameznih besed in ločil kot samostojnih analitičnih enot, saj je pojavnica najpogosteje enota, ki se v besedilu pojavlja med dvema presledkoma. Slednje pa ne velja vedno – kot ena pojavnica so, neodvisno od njihovega zapisa, navadno obravnavane (najpogosteje rabljene) kratice in okrajšave (*t. i., d. o. o., tj.* ipd.), hkrati so lahko nekatere besede (npr. *slovensko-hrvaški*) razdeljene na več pojavnic (v navedenem primeru običajno na tri). Odločitev, kakšna oz. kako obsežna enota je pojavnica, torej ni vedno enostavna – zadrege z vidika segmentacije besedila na pojavnice se za slovenščino pojavljajo zlasti v povezavi z načinom reševanja dilem glede pisanja enot skupaj oz. narazen in glede vključevanja posameznih ločil in simbolov v okvir pojavnice, ki jo sicer sestavlja alfanumerični niz, zamejen s presledkoma. Slednje kaže, da je torej tudi tokenizacijo (pogojno) mogoče dojemati kot obliko korpusnega označevanja besedil, pri čemer je ključno, da nobene od ravnih označevanja ne obravnavamo izolirano, ampak imamo v vidu tudi druge predvidene tipe označevanja, reševanje problemov pa mora biti naravnano ciljno.

⁴⁴ Natančnejši podatki o naboru JOS so na voljo v Arhar in Ledinek (2008) ter v Erjavec in Krek (2008b).

⁴⁵ FidaPLUS: <<http://www.fidaplus.net/>>.

Nabor JOS⁴⁶ je nastal na podlagi revizije in nadgradnje (Arhar in Ledinek 2008) nabora oznak Multext-East,⁴⁷ ker ta nabor v največji meri sledi priporočilom iniciative EAGLES/ISLE⁴⁸ in ker so bili oblikoskladenjsko označeni korpusi JOS vzorčeni iz korpusa FidaPLUS oz. Fida + X (Erjavec in Krek 2008a; Erjavec in Krek 2008b), ki je bil označen z naborom Multext-East, hkrati pa so obseg, besedilnotipska sestava ter statističnim raziskavam prilagojeni korpusnobesedilni format korpusa FidaPLUS omogočali tudi analizo kvalitete oblikoskladenjskega označevanja korpusa.

3. različica specifikacij za oblikoskladenjsko označevanje Multext-East (Erjavec 2004) prinaša nabor oznak ter prikazuje sistem njihove rabe za deset evropskih jezikov, med njimi tudi za slovenščino. Specifikacije dajejo pojasnila o tem, kako vsako pojavnico v korpusu uvrstimo v osnovni slovnični razred (besednovrstna oznaka oz. njej sorodna uporabnostna kategorija, npr. samostalnik, pridevnik, okrajšava) in kakšen je predvideni nabor kategorij in njihovih vrednosti, ki jih pojavnica znotraj tega razreda izkazuje (npr. sklon, določnost, vid, tujejezičnost; imenovalnik, nedovršnik ipd.). Priprava kodnih tabel za tipološko različne jezike je zahtevala harmonizacijo njihovih samo delno prekrivnih jezikoslovnih kategorij in vrednosti, katere posledica so, gledano s tehnološkega vidika, prosta mesta v oblikoskladenjski oznaki, posledica, pomembna z vidika jezikoslovnih raziskav, pa (pogosto) opredeljevanje kategorij in vrednosti, ki jih jezik sicer izkazuje, je pa stopnja njihove avtomatske pripisljivosti včasih premajhna, da bi bili vneseni podatki zares relevantni. Omeniti je treba še dejstvo, da se je bilo pri pripravi kodnih tabel za slovenščino mogoče nasloniti na predvsem predkorpusno jezikoslovno védenje.

Revizija nabora oznak Multext-East in njegova nadgradnja v nabor JOS sta posledici odziva na povratne informacije uporabnikov korpusa FidaPLUS o oblikoskladenjskih oznakah korpusa ter na rezultate analize kvalitete oblikoskladenjskega označevanja korpusa.⁴⁹ Pokazalo se je, da prihaja do napak pri označevanju pojavnice zlasti takrat, ko je za določitev osnovnega slovničnega razreda pojavnice oz. kategorij in vrednosti, ki jih ta znotraj nje izkazuje, treba opredeliti njeno skladenjsko okolje oz. ko je oblikoskladenjsko razdvoumljanje pojavnice vezano na poznavanje semantičnih informacij o njenem sintagmatskem okolju. Statistična analiza pogostnosti in razpršenosti oznak je hkrati opozorila na neuravnoteženost vrednosti znotraj kategorije in na neuravnoteženo razpršenost (z vidika vrednosti in kategorij) nekaterih oznak sploh (prim. Arhar in Ledinek 2008). Raziskava je torej opozorila na dejstvo, da je v okviru novega nabora oznak smiselno vzpostaviti (uravnoteženo razpršene) kategorije in vrednosti, ki so pripisljive na osnovi informacij, ki jih nudi besedna oblika kot taka.

⁴⁶ Nabor oblikoskladenjskih oznak JOS: <<http://nl.ijs.si/jos/josMSD-sl.html>>.

⁴⁷ V času priprave specifikacij JOS, tj. leta 2007, je bila na voljo tretja različica specifikacij Multext-East, zato se vse omembe teh specifikacij v pričujočem delu, če ni navedeno drugače, sklicujejo na to različico. Najnovejša, četrta različica specifikacij Multext-East (<http://nl.ijs.si/ME/V4/>) za slovenščino namreč prinaša posodobitve, ki so bile izoblikovane v okviru projekta JOS (prim. Erjavec 2010; Erjavec 2012).

⁴⁸ EAGLES: <<http://www.ilc.cnr.it/EAGLES/annotate/annotate.html>>.

⁴⁹ Prvi del analize je bil opravljen v podjetju Amebis, d. o. o., Kamnik, drugi del pa v sklopu aktivnosti projekta JOS.

Načela revizije so v največji meri izhajala iz priporočil standardizacijskih teles, pri čemer je bilo glavno vodilo, da je treba pri pripravi nabora oznak izhajati iz vedenja o tipoloških značilnostih slovenščine ter pripraviti jezikovnospecifičen nabor oznak, hkrati pa upoštevati zahteve po primerljivosti oznak glede na obstoječe standarde.⁵⁰ Obenem smo skušali upoštevati predvideno namembnost virov, označenih z naborom oznak JOS, predpostavljeno stopnjo avtomatske pripisljivosti oznak in stopnjo določljivosti mej potencialnih jezikoslovnih kategorij znotraj potencialnih širših kategorij ter uporabniku z oznakami ponuditi tudi čim bolj primerno hierarhizirano jezikoslovno informacijo. Pri opredelitvi kategorij smo večinoma sledili spoznanjem (slovenskega) jezikoslovja, zaradi želje po oblikovanju dovolj robustnega nabora oznak pa se nabor kategorij in vrednosti od v jezikoslovju že uveljavljenih v nekaterih segmentih nekoliko oddaljuje (prim. razdelek II-1).

Razen z empirično raziskavo o kakovosti oblikoskladenjskega označevanja korpusa FidaPLUS smo podatke o potencialnih kategorijah in vrednostih novega nabora oznak dobili tudi z natančnim pregledom oznak že omenjenih slovenskih ter nekaterih tujejezičnih naborov oblikoskladenjskih oznak, npr. angleškega nabora CLAWS,⁵¹ čeških naborov Ajka⁵² in nabora Češkega nacionalnega korpusa⁵³ ipd. Zlasti z vidika določitve mej med potencialnimi kategorijami in vrednostmi zanje so bili pregledani tudi slovenski jeziko(slo)vni priročniki (*Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1995), *Slovenska slovnica* (2000), *Slovenski pravopis* (2001), *Besedišče slovenskega jezika* (1998) ipd.), vendar smo pri razmišljanju o prenosu v jezikoslovju že vzpostavljenih kategorij v označevalni sistem upoštevali tudi zglede jezikovne rabe v korpusu FidaPLUS.

Zaradi zahteve po večkratni izbiri že obstoječih jezikovnih virov in možnosti njihove nadgradnje je bila ena od predpostavk pri oblikovanju nabora oznak JOS tudi možnost njihovega avtomatskega prekodiranja iz nabora oznak Multext-East. Netrivialnost omenjenega postopka (poleg pretvorbe oblikoskladenjskih oznak je postopek zajemal tudi spremembe na nivoju pripisovanja lem) skupaj z rezultati analize kakovosti obstoječega oblikoskladenjskega označevanja je opozorila na težave pri pripisovanju oznak zlasti pri t. i. zaprtih besednih vrstah (zaimek, predlog, veznik, členek), zato so bili za zagotavljanje večje kakovosti označevanja pripravljeni novi leksikoni besednih oblik t. i. zaprtih besednih vrst in oblikoskladenjskih oznak zanje. Pri njihovi pripravi so bili ponovno upoštevani tako korpusni podatki kot podatki v obstoječih jezikoslovnih priročnikih.

Nabor oznak JOS skupaj z novimi leksikonskimi podatki je bil nato uporabljen pri ročnem in avtomatskem označevanju korpusov projekta JOS (več podatkov o poteku označevanja je v razdelku II-3). Sledila je analiza kakovosti oblikoskladenjskega označevanja z naborom JOS ter analiza razlik med avtomatskim in ročnim oblikoskladenjskim označevanjem ter razlik v pripisovanju oznak pri označevalcih. Na osnovi v tej fazi

⁵⁰ Priporočila so se kot abstrakcija zgledov dobre prakse izoblikovala v nekakšen standard oblikoskladenjskih oznak iz pragmatičnih potreb, pri čemer je treba izpostaviti zlasti težnjo po primerljivosti in izmenljivosti korpusnih podatkov.

⁵¹ Nabor oblikoskladenjskih oznak CLAWS: <<http://ucrel.lancs.ac.uk/claws/>>.

⁵² Nabor oblikoskladenjskih oznak Ajka: <<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/ajka/tags.pdf>>.

⁵³ Nabor oblikoskladenjskih oznak Češkega nacionalnega korpusa <<http://ucnk.ff.cuni.cz/bonito/>>.

pridobljenih informacij so bili nabor oznak JOS in leksikoni besednih oblik ponovno evalvirani in popravljeni.

V nadaljevanju si oglejmo, kakšna sta revidirana nabora oznak za zaimek⁵⁴ in glagol – odločitve glede nabora oznak so namreč ravno pri teh dveh vzorčnih skupinah besed za t. i. zaprte in odprte besedne vrste najtežje – in kateri jezikoslovni in tehnološki razlogi so botrovali spremembam izhodiščnih naborov.

1.1 Spremembe nabora oblikoskladenjskih oznak za zaimek

V označevalnem sistemu Multext-East so zaimkom pripisane naslednje kategorije in vrednosti:

pozicija	kategorija	vrednost	koda
0	besedna vrsta	zaimek	Z
1	vrsta	osebni	o
		kazalni	k
		nedoločnostni	n
		svojilni	s
		vprašalni	v
		oziralnostni	z
		povratni	p
		nikalni	l
		celostni	c
2	oseba	prva	1
		druga	2
		tretja	3
3	spol	moški	m
		ženski	z
		srednji	s
4	število	ednina	e
		množina	m
		dvojina	d
5	sklon	imenovalnik	i
		rodilnik	r
		dajalnik	d
		tožilnik	t
		mestnik	m
		orodnik	o

⁵⁴ Kljub temu da v slovenski jezikoslovni tradiciji zaimek ni opredeljen kot samostojna besedna vrsta, jo kot tako zaradi želje po standardizaciji v smislu izmenljivosti podatkov in primerljivosti korpusnih oznak, predvsem pa zaradi deloma drugačnih slovničnih lastnosti obravnavajo vsi slovenski nabori oblikoskladenjskih oznak.

6	število svojine	ednina množina dvojina	e m d
7	spol svojine	moški ženski srednji	m z s
8	naslonka	ne da navezna	n d s
9	nanašanje	osebni svojilni	o s
10	skladenjska vloga	samostalniški pridevniški prislovni	s p r
11
12	živost	ne da	n d
...

Preglednica 2: Nabor kategorij in vrednosti za besedno vrsto zaimek – označevalni sistem Multext-East, različica 3

Revidirani sistem oznak JOS vključuje pri zaimku naslednje kategorije in vrednosti zanje:

pozicija	kategorija	vrednost	koda
0	besedna vrsta	zaimek	Z
1	vrsta	osebni svojilni kazalni oziralni povratni celostni vprašalni nedoločni nikalni	o s k z p c v n l
2	oseba	prva druga tretja	p d t
3	spol	moški ženski srednji	m z s
4	število	ednina dvojina množina	e d m

5	sklon	imenovalnik	i
		roditelj	r
		dajalnik	d
		tožilnik	t
		mestnik	m
		orodnik	o
6	število svojine	ednina	e
		dvojina	d
		množina	m
7	spol svojine	moški	m
		ženski	z
		srednji	s
8	oblika	klitični	k
		navezni	n

Preglednica 3: Nabor kategorij in vrednosti za besedno vrsto zaimek – označevalni sistem JOS

1.1.1 Vrsta zaimka

Analiza kvalitete avtomatskega oblikoskladenjskega označevanja korpusa FidaPLUS je pokazala, da označevalnik pri določanju vrste zaimka glede na predpostavljene vrednosti večjih napak ne dela, težave so zlasti z razločevanjem med vprašalnimi in nedoločnostnimi zaimki ter z opredeljevanjem posameznih besednih oblik (*oni, te, ti, kateri* ipd.).⁵⁵ Z vidika relevantnosti dobljenih podatkov pri avtomatski analizi podatkov je kategorija torej sprejemljiva. Kljub temu se postavlja vprašanje, ali je določanje vrste zaimka v sistemu oblikoskladenjskega označevanja sploh smiselno, saj gre zlasti za pomensko kategorijo. Obenem velja, da so skladenjske, pomenske in oblikoskladenjske lastnosti jezikovnih enot soodvisne in prepletene, zato opredelitev vrste zaimka deloma določa, katere lastnosti je mogoče zaimkom, uvrščenim vanjo, pripisati (in obratno) – z vidika hierarhizacije informacij o zaimku se torej zdi primerno, da to kategorijo, če se zanjo odločimo, umestimo na prvo mesto v pozicijski oblikoskladenjski oznaki. Ker sestavljajo zaimki bolj ali manj zaprt nabor besed in ker z vključitvijo kategorije vrsta zaimka v nabor oznak uporabniku hkrati omogočamo iskanje in izločitev dodatnega razreda besed iz korpusa, se zdi ohranitev kategorije v okviru označevalnega sistema uporabna, torej smiselna.

A ker pri pripravi sistemov korpusnega označevanja kot izhodiščno, potencialno možnost upoštevamo vrsto potencialnih kategorij, v katere bi, glede na slovnične lastnosti, ki jih besede v korpusu izkazujejo, besede lahko umeščali, se z vidika (avtomatskega) določanja vrste zaimka kot problematična (lahko) izkaže homonimnost oblik zaimkov – pri čemer je homonimnost zaimkov v konkretnem kontekstu zamejena na določanje besednovrstne kategorije in kategorije vrsta zaimka. Določene (zaimkovne) besedne oblike namreč izkazujejo različne slovnično-pomenske lastnosti (npr. *nje, kogar, njega, katere* ipd.: *Nje nisem srečal že nekaj let : Nje pogledi so bili neusmiljeni*). Glede na vzorčni

⁵⁵ Deloma so napake sicer posledica pomanjkljivosti uporabljenega leksikonskega vira.

pregled ustreznega gradiva v korpusu FidaPLUS je raba (navadno) ene od homonimnih oblik (načeloma s svojilnim pomenom) pri večini besednih oblik dovolj nefrekventna, da je mogoče umestitev besede v potencialno dodatno slovnično kategorijo z vidika korpusnega označevanja zanemariti. Raba redkih (glede na potencialno vzpostavljeno označevanje) homonimnih besednih oblik (zlasti leme *kateri*, pri kateri gre za potencialni vprašalni, nedoločni in oziralni zaimek) pa je dovolj frekventna, da bi bilo o vpeljavi različnih kategorij oz. vrednosti zanjo smiselno razmišljati. Ker pa je od označevalnika nerealno pričakovati zmožnost razdvoumljanja enot s subtilnimi razlikami v slovničnem obnašanju (iz besedne oblike same razlike niso vidne, torej bi, če bi se za različno označevanje odločili, od označevalnika zahtevali zmožnost enostavne skladenjske analize), v sistemu JOS novih kategorij za vrsto zaimka v omenjenih primerih nismo uvajali. Poleg tega je bila sprejeta odločitev, da so zaradi zagotavljanja ustreznih zanesljivosti podatkov vse potencialno homonimne oblike lem vprašalnih, nedoločnih in oziralnih zaimkov, ki bi jih glede na izrazno podobo lahko umestili med vprašalne zaimke, označene kot vprašalni zaimki. Ena od možnih rešitev bi bila sicer tudi vpeljava vmesnih kategorij, npr. vprašalni/nedoločni zaimki, a se zanjo nismo odločili.

Opozoriti velja tudi, da do razlik v pripisovanju vrste zaimka v sistemu JOS glede na že uveljavljene opise lahko prihaja tudi pri zaimkih, ki (lahko) imajo varianten zapis skupaj ali narazen, npr. *redko kdo*, *redkokdo*, *naju dveh*, *malo kateri*, *kdor koli*, *kdorkoli*, saj so na ravni tokenizacije (lahko) obravnavani kot dve neodvisni pojavnici. Oblika *redkokdo* je tako na primer obravnavana kot nedoločni zaimek, enoto *redko kdo* pa sestavljata dve pojavnici. Prva je označena kot prislov, druga kot vprašalni zaimek.

Avtomatsko razdvoumljanje potencialnih homonimnih lem in besednih oblik je poleg tega zlasti z vidika označevanja besednih vrst zaimek : prislov težavno, saj analiza podatkov o distribuciji v jezikovnih priročnikih že evidentiranih in v korpusih izkazanih (potencialnih) homonimnih oblik kaže, da je njihovo skladenjsko okolje premalo specifično, da bi bilo od označevalnika pri njihovem potencialnem razdvoumljanju smiselno pričakovati zelo dobre rezultate. Besedne oblike in leme, pri katerih lahko prihaja do napak pri (avtomatskem) oblikoskladenjskem označevanju, so npr. *drugačno*, *kaj*, *čim*, *nekaj*, *nič*, *enako*, *je*, *vse*, *koliko*, *en*, *drug* ipd. Pregled korpusnih podatkov hkrati opozarja, da je raba homonimnih oblik pogostnostno preveč uravnotežena, da bi se bilo o primernosti oz. vpeljavi (ene od) označevalnih kategorij mogoče odločiti kar glede na »statistično premoč« ene od homonimnih oblik. Dodatno oviro pri označevanju predstavlja dilema, kako besednovrstno in glede na nadaljnje kategorije in vrednosti določati pojavnice, ki jim zaradi dvoumnosti oznake ni mogoče enoumno pripisati niti pri ročnem označevanju povedi.⁵⁶ Možni rešitvi sta npr. vpeljava vmesnih kategorij (npr. zaimkovni števniki) oz. uvrstitev besedne oblike ali leme na nivo hierarhično najvišje kategorije (zaimka *nič*, *drug* bi bila v tem primeru npr. kategoriji, hierarhično enakovredni oseb-

⁵⁶ Analiza skladnosti ročnega označevanja specifičnih pojavnici pri več označevalcih v omenjenih primerih je pokazala, da zaradi prehodnosti v jezikoslovju že vzpostavljenih kategorij, pomanjkljivega konteksta in drugih dejavnikov označevalci med potencialnimi kategorijami razločujejo s premajhno stopnjo natančnosti, zato vključitev specifičnih kategorij v sistem korpusnega označevanja ni smiselna.

nim, svojilnim, nedoločnim zaimkom), ki pa pri pripravi sistema korpusnega označevanja JOS nista bili uporabljene. Za označevanje zaimkov je bil oblikovan nov, razširjen leksikon besednih oblik, ki natančno določa možne oblikoskladenjske oznake z vidika posamezne zaimkovne leme in besedne oblike, hkrati so v navodilih za oblikoskladenjsko označevanje JOS za glede na potencialno homonimnost najbolj težavne leme (npr. *ves, vse, nič, kaj* ipd.) pripravljena natančna navodila, katere v jezikoslovju in korpusih že prepoznane homonimne oblike v sistemu JOS sovpadajo v okvir iste leme oz. kategorije⁵⁷ in koliko homonimnih oblik ter kakšnih je predvidenih za posamezno besedno obliko.⁵⁸

1.1.2 Oseba, spol, število, sklon, število svojine in spol svojine

Do napak pri avtomatskem označevanju (potencialnih) kategorij oseba, spol, število, sklon, spol svojine in število svojine ter zlasti vrednosti zanje lahko prihaja razmeroma pogosto, saj se »homonimne« oblike – s »homonimnostjo« v tem kontekstu opredeljujemo enako izrazno podobo zaimkovnih oblik zlasti z različnimi vrednostmi za posamezne (inflektivne) kategorije – pojavljajo zelo pogosto. Ker sama izrazna podoba pojavnice o kategorijah in vrednostih zanje pogosto ne daje nedvoumnih informacij, jih označevalnik lahko določi na osnovi identifikacije ustreznih slovničnih razmerij⁵⁹ v stavku oz. povedi, zlasti ujemanja in (pogojno) funkcijskoskladenjske vloge, vendar pa tovrstne strategije določanja vrednosti niso dovolj uspešne, kadar je nanosnik pojavnice zelo oz. preveč oddaljen ali kadar so vrednosti kategorij določljive zgolj na podlagi predhodne pomenske analize besedilnega ustreznika nanosnika zaimka (npr. spol zaimka *jih*).

Glede na navedene težave in ker je cilj pripravljalcev korpusnih označevalnih sistemov oblikovati konsistenten sistem označevanja z jasno in trdno notranjo logiko, ki bo za uporabnika čim bolj relevanten, tj. pri katerem bo razmerje med številom in tipom kategorij in vrednosti, na podlagi katerih je mogoče določen segment pojavnice v korpusu poiskati, in stopnjo natančnosti pri avtomatskem označevanju kategorij in vrednosti čim bolj optimalno, se z vidika oblikoskladenjskega označevanja zaimkov pojavi zlasti dilema, katerim zaimkom kategorije spola, sklona, števila, osebe ipd. in vrednosti zanje, tudi če jih objektivno izkazujejo, sploh pripisati. Na odločitev deloma vpliva tudi predpostavljena frekvenca in razpršenost kategorij ter vrednosti zanje v korpusu, saj je natančnost avtomatskega označevanja vezana tudi na število možnih oblikoskladenjskih oznak – bolj kot je nabor oznak granuliran, manjkrat se posamezna oznaka pojavi v učnem korpusu in manjša je posledično natančnost pri avtomatskem označevanju. Tako je, kljub temu da je vrednosti kategorije oseba sicer mogoče pripisati večjemu naboru zaim-

⁵⁷ Kljub navedenim poenostavitvam pa se je pri analizi natančnosti pri avtomatskem oblikoskladenjskem označevanju slovenščine z naborom JOS še vedno izkazalo, da je strojno najteže ustrezno razdvoumiti prav besedne oblike *vse, kaj* in *jih* (Grčar et al. 2012: 93).

⁵⁸ Navodila za oblikoskladenjsko označevanje JOS: <http://nl.ijs.si/jos/msd/josMSD-Navodila-v1_0.pdf>.

⁵⁹ Seveda pri računalniških orodjih ne gre (neposredno) za identifikacijo slovničnih razmerij kot takih, ampak za identifikacijo razmerij, za katera se na podlagi statističnih podatkov zdi, da imajo za jezikoslovce relevantno jezikoslovno vrednost.

kov, v sistemu JOS pripisana samo tistim zaimkom, pri katerih je izražena že inherentno, leksikalno, tj. pri svojilnih in osebnih zaimkih, kategorije spola, sklona in števila niso pripisane zaimkom, ki imajo v vseh oblikah enako izrazno podobo (npr. *čigar*), kategorija spola je pri osebnih zaimkih prve in druge osebe v ustreznem številu določena samo v primeru, da je vsaj za en slovnični spol razvidna iz same oblike zaimka, kategorija spol svojine je pri ustreznih enotah določena le v primeru, da je število svojine ednina, ipd. Natančnejši podatki o označevanju posameznih lem in besednih oblik so za uporabnika torej na voljo v leksikonu besednih oblik.

1.1.3 Naslonka

Glede na specifičnost izrazne podobne naslonskih in naveznih oblik zaimkov njihovo avtomatsko označevanje praviloma ni težavno, vendar bi kot pomanjkljivost nabora Multext-East lahko opredelili dejstvo, da so vrednosti za kategorijo naslonka pripisane tudi zaimkom, za katere niso relevantne (na primer osebnim zaimkom v nerodilniških, nedajalniških in netožilniških sklonih), v skladu s tradicijo slovenskega systemskega jezikoslovja (prim. Toporišič 2000: 305) pa sistem izkazuje razlike v vrednostih tudi, kadar formalno niso določljive, tj. v ustreznih sklonih dvojinskih in množinskih oblik osebnih zaimkov (npr. *vas*, *vam* ipd.). Navezne oblike osebnih in povratnoosebnih zaimkov (npr. *zase*, *predenj*, *nanjo*) so v specifikacijah sistema Multext-East obravnavane kot vrste predloga. V korpusu FidaPLUS so sicer označene kot osebni zaimki, ki pa naj bi se pojavljali le v prislovni skladenjski vlogi (prim. razdelek II-1.1.5).

V sistemu JOS je bila izhodiščna kategorija naslonka preimenovana v kategorijo oblika. Kot osnovna oblika zaimka je obravnavana neklitična oz. nenavezna oblika, za katero v naboru vrednosti za kategorijo oblika oznake ne predvidevamo, s čimer vzpostavljamo ustrežnejše razmerje do vseh ostalih zaimkov, za katere vrednosti kategorije oblika prav tako niso relevantne (iskalni pogoj za izločitev zaimkov z osnovno obliko je torej odsotnost vrednosti klitični oz. navezni za to kategorijo). Zaimki, pri katerih je naslonskost oz. naveznost določljiva iz izrazne oblike pojavnice, so označeni kot klitični ali navezni. Z vidika hierarhije informacij o slovničnih lastnostih zaimkov je tovrstno označevanje ustrežnejše, saj sta naslonskost in naveznost opredeljeni kot hierarhično enakovredni lastnosti, hkrati je tudi izkazovanje slovničnih opozicij glede na obliko zaimka bolj verodostojno (sistem Multext-East je predvideval kategorije klitična oblika zaimka, neklitična oblika zaimka, navezna oblika zaimka).

1.1.4 Nanašanje

Kategorija nanašanje je bila iz nabora kategorij izločena, ker so vrednosti zanjo relevantne za zelo majhno število zaimkov, vrednost *svojilni* je npr. pripisana le povratnosvojilnemu zaimku *svoj*. Informacije o pojavljanju zaimkov s to kategorijo je torej mogoče poiskati že z iskanjem po lemi oz. z oblikovanjem nekoliko kompleksnejšega iskalnega pogoja, zato njihovo označevanje s posebnimi oznakami ni smiselno. Dodatna oznaka bi le povečala skupno število možnih oznak in posledično prispevala k manjši natančnosti pri avtomatskem označevanju nasploh.

1.1.5 Skladenjska vloga

Kategorija skladenjska vloga, kot je definirana v okviru sistema Multext-East in označena v korpusu FidaPLUS, je ena od kategorij, pri določanju katere naredi označevalnik v korpusu FidaPLUS največ napak. Eden od virov težav pri označevanju je dejstvo, da so možne vrednosti za to kategorijo zaimkom že v leksikonu besednih oblik, ki je bil uporabljen pri označevanju korpusa, pripisane nekoliko nedosledno. Pri nekaterih tipološko sorodnih lemah sta namreč predvideni tako vrednosti samostalniški kot pridevniški, pri drugih le ena od njih; prislovna skladenjska vloga je pripisana le naveznim oblikam osebnih in povratnoosebni zaimkov, ti zaimki pa lahko glede na specifikacije nastopajo zgolj v prislovni skladenjski vlogi (prislovni zaimki so sicer v korpusu FidaPLUS označeni kot prislovi). Drugi vir težav je, da je v specifikacijah, in posledično v drugih virih, nekoliko premalo natančno opredeljeno, kakšno informacijo kategorija in njene vrednosti sploh prinašajo. Vrednosti samostalniški, pridevniški in prislovni signalizirajo, da naj bi šlo predvsem za oblikoslovno kategorijo, ki podaja informacijo o zaimkovih sistemskih kategorialnih lastnostih glede na njegovo predpostavljeno najfrekventnejšo oz. najtipičnejšo skladenjsko rabo. V korpusu FidaPLUS pa je kategorija občasno označena, kot da prinaša informacije o funkcijskoskladenjski vlogi zaimka glede na trenutni kontekst, pri čemer se pojavi težava, da z obstoječimi vrednostmi za lastnost informacija ni dovolj enoznačno določljiva. Povezave med oblikoskladenjskim statusom besede in funkcijskoskladenjsko kategorijo namreč ni mogoče opredeliti kot neposredne (kako naj bo npr. označen zaimek v povedkovodoločilni vlogi?).

Glede na to, da je bilo v času priprave specifikacij za oblikoskladenjsko označevanje slovenščine JOS predvideno tudi oblikovanje specifikacij za površinskoskladenjsko označevanje slovenščine JOS oz. skladenjsko označevanje korpusov slovenščine sploh, kategorija skladenjska vloga, če jo razumemo kot pretežno funkcijskoskladenjsko kategorijo, v nabor kategorij ni bila vključena. Tudi če kategorijo razumemo kot zlasti oblikoslovno kategorijo, pa bi bilo avtomatsko označevanje njenih vrednosti zaradi zgoraj omenjene homonimnosti oblik zaimkov zelo zahtevno, zato je bila kategorija iz nabora izločena. Informacije, ki bi jih potencialna kategorija skladenjska vloga o rabi zaimkov prinašala, je mogoče deloma nadomestiti z iskanjem po vrsti zaimka.

1.1.6 Živost

Čeprav je (jezikoslovni) cilj pripravljalcev korpusnih označevalnih sistemov omogočiti uporabniku iskanje po čim več kategorijah, izhodiščno določenih glede na (že spoznane) slovnične lastnosti jezikovnih elementov, se občasno o njihovi vključitvi v nabor kategorij odločamo tudi na podlagi nejezikoslovnih kriterijev. Na odločitev, da kategorije živosti v nabor kategorij za označevanje zaimkov v sistemu JOS ne vključimo,⁶⁰ so vplivali slabši

⁶⁰ Odločitev za neoznačevanje kategorije živosti pri določenih besednih vrstah v sistemu oblikoskladenjskega označevanja slovenščine JOS seveda vpliva na uporabnost korpusov za potrebe razvoja tehnologij za sintezo govora (za te sisteme bi bila informacija o tem, ali je tožilniška oblika besede v konkretnem kontekstu homonimna z imenovalniško ali roditeljsko, nujno potrebna), vendar smo

rezultati analize stopnje natančnosti pri avtomatskem označevanju vrednosti te kategorije v korpusu FidaPLUS,⁶¹ deloma pa tudi predpostavljena jezikoslovna vprašanja, o katerih smo menili, da si jih bodo uporabniki ob iskanju po vrednostih potencialne kategorije (najpogosteje) zastavljali. Ob koncu razdelka si na zgledu oglejmo, zakaj se je treba iskanja in izločanja ter interpretacije podatkov v označenih korpusih lotiti preudarno in se zlasti zavedati, da so korpusne oznake zgolj pripomoček pri analizi podatkov.

Z iskanjem po potencialni kategoriji živosti bi bilo smiselno iz korpusa izločiti zaimke, ki poznajo dve obliki morfema za (navadno) ednino moškega spola tožilnika, oz. zaimke, ki imajo tožilniško obliko homonimno z rodilniško,⁶² in na podlagi njihove rabe oblikovati (ali potrditi pravilne) hipoteze, kakšna je vloga teh zaimkov oz. morfemov pri vzpostavljanju slovnično-pomenskih enot v jeziku. Ker pa jezikoslovje (običajno) ugotavlja, da je raba tožilniške oblike morfema, ki je enaka rodilniški, povezana s predstavo ljudi o živosti entitete, na katero se zaimek nanaša, oz. z njihovo naklonjenosti do nje, pričakujemo, da bodo nekateri uporabniki iskanje po kategoriji uporabili (neposredno) za raziskovanje omenjenih vprašanj. Zdi se, da je izločanje zaimkov, za katere je kategorija živosti relevantna, z namenom iskanja njihovih »živostnih« besedilnih nosnikov in ugotavljanja njihovih pomenskih lastnosti pravzaprav neproduktivno, saj je podatke o njih večinoma mogoče pridobiti z izločitvijo ustreznih samostalnikov (kategorijo živosti pri samostalniku označevalni sistem namreč predvideva). Če pa bi iskanje po kategoriji živosti v okviru oblikoskladenjskih oznak za zaimek uporabljali za iskanje podatkov o tem, katere entitete pojmujejo govorci kot žive (ali ljubke), bi bili dobljeni podatki okrnjeni oz. nekoliko zavajajoči. Upoštevati je namreč treba po eni strani dejstvo, da je pri delu zaimkov informacija o tem, ali govorci poimenovano z njimi interpretiramo kot živo, leksikalizirana.⁶³ Ne nazadnje pa bo dobljena informacija omejena večinoma na samostalnike moškega spola ednine⁶⁴ (sicer ne zgolj tiste, ki jim kategorijo živosti pripisujemo (*Kakšnega vodjo si želite*)). Nevarnost, da bi prišlo do krožnega opredeljevanja in (nehotene) zavajajoče »potrditve« hipoteze o živosti s korpusnimi podatki, je prevelika, zato kategorija v nabor ni bila vključena.

(v času priprave označevalnega sistema) ocenili, da bi bile vnesene vrednosti za kategorijo živosti premalo natančne, da bi bila informacija za večino uporabnikov dovolj uporabna in nezavajajoča.

⁶¹ Da je bila odločitev, da kategorije ne označujemo, najbrž pravilna, kaže tudi dejstvo, da naredi najnovejši oblikoskladenjski označevalnik za slovenščino pri označevanju neznanega besedila največ napak ravno pri določanju oznak *Sometn*, *Somei*, *Slmei* ipd. – težavno je torej razdvoumljanje samostalnikov moškega spola ednine imenovalnika in tožilnika (prim. Grčar et al. 2012: 93). Besedna oblika je namreč v obeh primerih enaka, razdalja do besed v okolici, ki bi omogočale ustrezno razdvoumljanje, pa pogosto večja od tiste, ki jo upošteva označevalnik. Natančnost pri določanju vrednosti za kategorijo živosti pa je v največji meri odvisna prav od izhodiščne natančnosti pri razdvoumljanju omenjenih slovničnih oblik.

⁶² Odločitev o tem, kako definirati kategorijo živosti v okviru sistema jezikoslovnega označevanja korpusa, je seveda deloma neodvisna od definicije kategorije živosti v jezikovnih priročnikih. Morda bi bilo smiselno kategorijo definirati kako drugače in iskati še kakšno skupino zaimkov.

⁶³ Živost je tudi pri teh zaimkih seveda (lahko) izkazana tudi formalno, npr. pri zaimkih *kdo* in *kaj*.

⁶⁴ Omeniti velja, da pri zaimkih kategorija živosti ni omejena le na moški spol in ednino (npr. pri oblikah osebnih zaimkov *nas*, *vas*, *tebe* ipd.).

1.2 Spremembe nabora oblikoskladenjskih oznak za glagol

Glagolom so v sistemu Multext-East pripisane naslednje kategorije in vrednosti:

pozicija	kategorija	vrednost	koda
0	besedna vrsta	glagol	G
1	vrsta	polnopomenski naklonski vezni	p n v
2	glagolska oblika	povednik velelnik pogojnik nedoločnik deležnik namenilnik	p v g n d m
3	čas	sedanjik prihodnjik nesedanjik	s p r
4	oseba	prva druga tretja	1 2 3
5	število	ednina dvojina množina	e d m
6	spol	moški ženski srednji	m z s
7	način	tvornik trpni deležnik	t r
8	nikalnost	nezanikani zanikani	n d
9	/		
10	/		
11	/		
12	/		
13	/		
14	vid	nedovršni dovršni	n d

Preglednica 4: Nabor kategorij in vrednosti za besedno vrsto glagol – označevalni sistem Multext-East, različica 3

Nabor JOS vključuje pri glagolu naslednje kategorije in vrednosti zanje:

pozicija	kategorija	vrednost	koda
0	besedna vrsta	glagol	G
1	vrsta	glavni pomožni	g p
2	vid	dovršni nedovršni dvovidski	d n v
3	oblika	nedoločnik namenilnik deležnik sedanjik prihodnjik pogojnik velelnik	n m d s p g v
4	oseba	prva druga tretja	p d t
5	število	ednina dvojina množina	e d t
6	spol	moški ženski srednji	m z s
7	nikalnost	nezanikani zanikani	n d

Preglednica 5: Nabor kategorij in vrednosti za besedno vrsto glagol – označevalni sistem JOS

1.2.1 Vrsta glagola

Do opaznejših razlik v pripisovanju vrednosti za kategorije prihaja med obema sistemoma že na ravni hierarhično najvišje kategorije, tj. pri vrsti glagola. Nabor JOS predvideva le vrednosti glavni in pomožni glagol, nabor Multext-East pa vrednosti polnopomenski, naklonski in vezni glagol. Razlog za drugačno obravnavo vrst glagola v okviru nabora JOS je stališče pripravljavcev označevalnega sistema, da je vrednost naklonski glagoli v izhodiščnem sistemu glede na hierarhijo pomembnosti informacij, ki jih nabor nudi, uvrščena previsoko.

Če so se snovalci označevalnega sistema Multext-East za slovenščino za umestitev naklonskih glagolov v posebno skupino glagolov na prvem hierarhičnem nivoju odločili na podlagi formalnoskladenjskega kriterija, tj. zaradi zmožnosti teh glagolov, da tvorijo zveze z nedoločniki, bi bilo smiselno pričakovati, da bodo v to skupino vključeni še drugi glagoli z enakimi skladenjskimi zmožnostmi (npr. fazni glagoli, ki v okviru sistema

ostajajo vključeni med polnopomenske glagole). Hkrati velja opozoriti, da zmožnost tvorjenja zvez z nedoločniki morda ni najustreznejši kriterij za določitev posebne skupine glagolov, saj zveze tega tipa skladenjsko oz. pomensko-skladenjsko niso enakovredne (prim. npr. *morati delati* : *dovoliti (komu) delati*). Glagoli, ki tvorijo zveze z nedoločniki, namreč niso (vsi) predvsem nosilci fleksijskih kategorij, saj precejšnje število naklonskih glagolov ne ohranja zgolj slovnične pomenskosti. Če pa je bil za vzpostavitev posebne vrednosti v okviru kategorije odločilen pomenski kriterij, tj. zmožnost izražanja naklonskosti, se zdi rešitev manj ustrezna, saj je naklonskost v slovenščini mogoče izražati na različne načine.

Zdi se, da je bila kategorija naklonskih glagolov v nabor slovenskih oznak umeščena na podlagi primerjave vloge tovrstnih glagolov v slovenščini in angleščini, pri čemer velja opozoriti, da je kategorija naklonskih pomožnih glagolov v angleščini za razliko od slovenščine (bolj) jasno prepoznavna in v opisih opredeljena na podlagi istih slovničnih lastnosti.

V naboru JOS je kot pomožni glagol označen le glagol *biti*, in sicer v vseh svojih skladenjskih in pomenskih vlogah. Vsi ostali glagoli so opredeljeni z vrednostjo glavnega glagola. Pri avtomatskem prepoznavanju pomenskih in skladenjskih vlog glagola *biti* namreč ne moremo pričakovati dobrih rezultatov.

1.2.2 Glagolski vid

Omenili smo že, da so ena od posledic težnje po harmonizaciji samo delno prekrivnih jezikoslovnih kategorij v različnih jezikih in vrednosti zanje v okviru označevalnega sistema Multext-East prazna mesta v oblikoskladenjski oznaki. Da bi v okviru nabora JOS zagotovili strnjeno in boljše berljivost oznak, je bila kategorija glagolski vid – gre za kategorijo, ki zahteva leksikonsko obravnavo – prestavljena na drugo mesto v pozicijski oznaki. Že obstoječima vrednostma dovršni in nedovršni glagoli je bila dodana vrednost dvovidski glagoli. Uporablja se za označevanje pojavnic glagolov, katerih vidski status ni enoznačno določljiv zgolj iz besedne oblike kot take, in sicer zaradi znotrajleksemse in t. i. »medleksemse« dvovidskosti. Pripisovanje vrednosti za kategorijo glagolski vid je sicer vezano na glagolsko lemo, ne le na posamezno besedno obliko.

Prvi tip dvovidskosti, tj. znotrajleksemška dvovidskost, se pojavlja pri glagolih, ki so kot dvovidski označeni že v obstoječih jezikovnih priročnikih, saj pri njih (različni) pomeni večpomenskega glagolskega leksema v različnih besedilnih okoljih oz. skladenjskih okoliščinah izkazujejo različen vidski status (npr. *Začeli so avtomatizirati proizvodnjo* : *V treh letih so avtomatizirali vso proizvodnjo*). Kot »medleksemška« dvovidskost pa je v okviru nabora JOS opredeljen pojav homonimije ene ali več besednih oblik najmanj dveh različnih glagolskih leksemov z različnima vrednostma za kategorijo glagolskega vida⁶⁵ (*kokoš leže jajca* : *otrok leže v posteljo*).

Raven razdvoumljanja pojavnic pri določanju vrednosti za kategorijo glagolski vid je torej v izhodišču semantična. Z vidika avtomatske analize jezikovnih podatkov gre za

⁶⁵ Možno je seveda tudi, da se pri posamezni besedni obliki in, posledično, lemi udejanjata oba tipa dvovidskosti hkrati.

kompleksno raven razdvoumljanja, a treba je poudariti, da je manko potrebnih semantičnih podatkov v razmeroma veliki meri možno nadomestiti z leksikonskimi podatki v ustrezni leksikalnopodatkovni zbirki. Kakovost označevanja kategorije glagolski vid v korpusu je namreč v največji meri odvisna od natančnosti podatkov o posamezni lemi v leksikonu besednih oblik.

1.2.3 Glagolski čas in glagolski način

Večina slovenskih glagolskih oblik je zloženih, zato bi bila raven razdvoumljanja pojavnic, če bi pri opredelitvi kategorij in vrednosti zanje sledili predvsem uveljavljenim opisom slovenskega jezikoslovja, skladenjska. Ker pa logika sistema oblikoskladenjskega označevanja JOS narekuje, da označevanje v največji možni meri temelji na besedni obliki kot analitični enoti, sta bili glede na nabor Multext-East iz revidiranega nabora izločeni kategoriji glagolski čas in glagolski način. Vrednosti za omenjeni kategoriji, kadar jih je mogoče določiti oz. izraziti v okviru ene pojavnice, so v naboru JOS obravnavane pri kategoriji glagolska oblika (gre za vrednosti sedanjik in prihodnjik), skladno z obravnavo slovnične kategorije glagolski naklon. Glede na dokaj značilno sintagmatiko pojavnic v zloženih glagolskih oblikah je okvirne podatke o glagolskem času, do določene mere pa tudi o načinu, mogoče poiskati že v oblikoskladenjsko označenih korpusnih virih, natančnejši podatki o ustreznih zloženih glagolskih oblikah pa so na voljo v skladenjsko označenih korpusih slovenščine, sicer pa zanesljive podatke o glagolskem času (in načinu), kot rečeno, prinašata tudi vrednosti sedanjik in prihodnjik kategorije glagolska oblika.

Kategorija glagolski način je bila iz nabora oznak izločena tudi zato, ker je analiza skladnosti ročnega oblikoskladenjskega označevanja pokazala, da je diskrepanca med pripisanimi potencialnimi vrednostmi za kategorijo pri označevalcih prevelika, saj ti med strukturami s pomenom stanjskosti in trpnimi strukturami⁶⁶ v realnih besedilih ne razločujejo z dovolj visoko stopnjo natančnosti, kar opozarja na dejstvo, da tudi pri avtomatskem razdvoumljanju o slovnični kategoriji glagolskega načina relevantnih podatkov ne gre pričakovati. Pri analizi razpršenosti oz. frekvence pojavljanja deležnikov na *-n* in *-t* v različnih skladenjskih strukturah v vzorcu besedil iz korpusa FidaPLUS (ti deležniki so besednovrstno označeni kot glagoli) se je hkrati izkazalo, da ti deležniki v veliki večini soizgrajujejo strukture s pomenom stanjskosti. Gre torej za deležnike stanja, ki jih je bolj smiselno obravnavati v okviru besedne vrste pridevnik, in sicer na prvem hierarhičnem nivoju, tj. kot posebno vrsto pridevnika. Pod okriljem besedne vrste glagol so v okviru kategorije glagolska oblika v sistemu oblikoskladenjskega označevanja JOS zato obravnavani le opisni deležniki na *-l*, ostali deležniki pa so uvrščeni med pridevnike.

⁶⁶ Zaradi kompleksnosti avtomatskega razdvoumljanja struktur z besedo oz. morfemom *se* (prim. Verdonik et al. 2003) je v sistemih oblikoskladenjskega označevanja navadno upoštevan le trpnik, tvoren s trpnim deležnikom na *-n* in *-t*, trpnik s *se* pa običajno ni predpostavljen.

1.3 Natančnost pri avtomatskem oblikoskladenjskem označevanju slovenščine

Da bi zagotovili verodostojnost na korpusnih podatkih temelječih jezikoslovnih raziskav in ker je natančnost pri avtomatskem jezikoslovnem označevanju višjih ravni, zlasti pri površinskoskladenjskem označevanju, v veliki meri odvisna od natančnosti oblikoskladenjskega označevanja, je zelo pomembno, da avtomatskemu oblikoskladenjskemu označevanju posvečamo dovolj pozornosti.

Avtomatsko oblikoskladenjsko označevanje korpusov morfološko bogatih jezikov ni trivialna naloga, saj označevalni sistemi, predpostavljeni za označevanje tovrstnih jezikov, navadno vključujejo nekaj tisoč oblikoskladenjskih oznak (nabor JOS za slovenščino npr. približno 1900 oznak). To število je veliko – zlasti v primerjavi s številom predvidenih oznak za morfološko manj kompleksne jezike, npr. angleščino, kjer je takšnih oznak običajno manj kot 100, tipično pa okrog 60 – in za statistične označevalnike predstavlja velik problem. Raziskovalci ugotavljajo (Erjavec in Krek 2008b: 49, 52; Jakopin in Bizjak 2008: 104; Lönneker 2005: 204), da so oblikoskladenjski označevalniki, ki so bili na voljo za označevanje korpusov slovenščine z začetka tisočletja, npr. Fida-PLUS, Beseda, (glede na nabore njihovih oblikoskladenjskih oznak) dosegali približno 85-odstotno natančnost.

Analize natančnosti najnovejših oblikoskladenjskih označevalnikov za slovenščino so spodbudne, saj kažejo na precejšen napredek na omenjenem področju (prim. Rupnik et al. 2008; Grčar et al. 2012). Označevalnik Obeliks,⁶⁷ ki je bil izdelan v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku, dosega pri označevanju slovenskih besedil doslej najboljšo natančnost. Pri označevanju neznanega besedila z naborom oznak JOS, pri čemer je bil kot učni korpus uporabljen korpus ssj500k, je dosežena natančnost 91,34 odstotka. Če se omejimo zgolj na določanje besednovrstne kategorije pojavnice, pa je označevalnik še uspešnejši, oznaka je pojavnice v povprečju pripisana pravilno v 98,30 odstotka primerov (Grčar et al. 2012). Seveda se je treba zavedati, da napake niso razpršene enakomerno in da se označevalnik pri označevanju specifičnih lem in oblik – npr. pri označevanju lem *ves*, *vse*, *kaj*, oblike *jih*, pri razdvoumljanju imenovalniških in tožilniških samostalnikov (Someln : Somei; Sozmt : Sozmi) ipd. – moti pogosteje kot običajno, pri označevanju drugih pojavnice (npr. tistih, ki so predstavniki lem t. i. zaprtih besednih vrst) pa je napak večinoma bistveno manj. Pred analizo podatkov iz strojno označenih korpusov mora uporabnik torej prepoznati in uzavestiti potencialne šibke točke označevanja in podatke ustrezno interpretirati.

⁶⁷ Označevalnik Obeliks: <<http://www.slovenscina.eu/tehnologije/oznacevalnik>>.

2 OBLIKOVANJE SPECIFIKACIJ ZA POVRŠINSKOSKLADENJSKO OZNAČEVANJE SLOVENŠČINE JOS-SSJ⁶⁸

Pri oblikovanju označevalnega sistema za površinskoskladenjsko označevanje slovenščine JOS-SSJ sta bili pomembni dve načeli oz. izhodiščni predpostavki. Menili smo, da je treba izhajati iz spoznanj o (tipoloških) značilnostih slovenščine in pripraviti jezikovnospecifičen označevalni sistem ter da je nujno oblikovati konsistenten ter dovolj robusten nabor oznak, da bo vnesena informacija za uporabnika zares relevantna. Pri tem smo skušali upoštevati potrebe raziskovalne skupnosti (tj. izrabo virov tako za razvoj metod obdelave naravnega jezika oz. jezikovnih tehnologij kot tudi za jezikoslovne raziskave), predpostavljeno stopnjo avtomatske pripisljivosti analitičnih oznak in stopnjo določljivosti mej potencialnih jezikoslovnih kategorij znotraj potencialnih širših kategorij (npr. določljivost kategorije pomensko oslavljenih glagolov).

V prvi fazi oblikovanja nabora oznak in označevalnega sistema je potekala analiza prednosti in slabosti različnih sistemov površinskoskladenjskega označevanja, npr. Prague Dependency Treebank,⁶⁹ Minipar,⁷⁰ Link Grammar,⁷¹ pri čemer so bile upoštevane zlasti namembnost gradnje korpusov oz. naborov oznak in tipološke lastnosti jezikov, katerih korpusi so bili z omenjenimi sistemi označeni. Na podlagi te analize ter ob hkratnem opiranju na jeziko(slo)vne priročnike je bil oblikovan testni nabor potencialnih analitičnih površinskoskladenjskih oznak, s katerim smo skušali interpretirati skladenjska razmerja med besedami v nekaj sto vzorčnih povedih iz korpusa FidaPLUS. Po več evalvacijah označevanja je bila oblikovana izhodiščna različica specifikacij za odvisnostno površinskoskladenjsko označevanje slovenščine. Ustreznost izhodiščnega označevalnega sistema je bila nato testirana pri ročnem označevanju 500 povedi iz korpusa jos100k s strani razvijalcev označevalnega sistema, pri čemer so bile specifikacije v več korakih revidirane in korpusne oznake večkrat pregledane, rezultat dela pa sta različica 1.0 priročnika za označevanje⁷² in učni korpus jos500s, za potrebe ročnega označevanja pa je bil vzporedno razvit tudi program za skladenjsko označevanje in vizualizacijo stavčnih struktur.⁷³ Program ponuja grafični vmesnik, prek katerega lahko površinskoskladenjske oznake povedi pregledujemo, po njih iščemo ter jih ročno popravljamo oz. dopolnjujemo. Sistem označevanja je bil v nadaljnjih fazah dela revidiran še dvakrat: v okviru ročnega označevanja korpusa jos100k in zlasti učnega korpusa ssj500k.

⁶⁸ Specifikacije, ki so nastajale v več fazah v obdobju od 2007 do 2011, so pripravili Tomaž Erjavec (vodja projekta), Simon Krek (koordinator priprave specifikacij), Špela Arhar Holdt, Nanika Holz, Nina Ledinek in Sara Može.

⁶⁹ Prague Dependency Treebank: <<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/>>.

⁷⁰ Minipar: <<http://www.es.ualberta.ca/~lindek/minipar.htm>>.

⁷¹ Link Grammar: <<http://www.link.cs.cmu.edu/link/>>.

⁷² Priročnik za površinskoskladenjsko označevanje slovenščine JOS-SSJ: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik2/SSJ_Kazalnik_2_Specifikacije-ucni-korpus_v1.pdf>.

⁷³ Avtor programa je Janez Brank, podoba zaslona pri uporabi programa pa kaže slika 4.

Nastali robustni trinivojski sistem odvisnostnega površinskoskladenjskega označevanja slovenščine predvideva deset analitičnih oznak in je namenjen raziskovanju zlasti jedrnih skladenjskih pojavov. Površinskoskladenjska oznaka je pripisana vsaki besedni pojavnici v povedi ter ločilom, poseben element v označevalni strukturi pa je t. i. meta-element oz. korenski element⁷⁴ povedi. Nanj so povezani z vidika skladenjske zgradbe hierarhično najvišji elementi stavkov povedi (navadno jedrni glagol povedka glavne- ga stavka), skladenjsko manj predvidljive strukture, ki bi sicer ostale nepovezane (npr. ob elipsi), ter ločila, ki niso povezana in označena s katero izmed drugih povezav. Pri vzpostavitvi predpostavljenih kategorij smo se opirali na spoznanja (slovenskega) jezi- koslovja, vendar smo pri analizi možnosti prenosa v jezikoslovju že uveljavljenih kate- gorij v označevalni sistem upoštevali zglede dejanske jezikovne rabe. Hkrati je že sama avtomatska analiza jezika (težnja po robustnosti označevalnega sistema) zahtevala, da se nabor oznak in sistem njihovega pripisovanja skladenjskim strukturam od v jezikoslovju uveljavljenih kategorij in interpretacij nekoliko odmakneta, na kar kažejo tudi imena analitičnih oznak, ki se od uveljavljenih jezikoslovnih terminov zavestno razlikujejo (prim. preglednica 6).

nivo označevanja	analitične oznake
prvi nivo	DOL DEL VEZ PRIR SKUP
drugi nivo	ENA DVE TRI ŠTIRI
tretji nivo	MODRA

Preglednica 6: Nabor površinskoskladenjskih oznak označevalnega sistema JOS-SSJ

Oznake združujemo v tri skupine glede na strukturoskladenjski status struktur, ki jih z oznakami določamo, in predvidljivost skladenjskih razmerij, ki jih oznake opredeljujejo. Naslednji odstavki prinašajo shematično predstavitev najobičajnejše rabe oznak, razde- lek II-4 pa natančneje opisuje sistem površinskoskladenjskega označevanja povedka oz. glagola in njegovih najobičajnejših (ne)vezljivostnih določil in dopolnil ter utemeljuje jezikoslovne (ter tehnološke) odločitve pripravljalcev sistema glede označevanja ome- njenih struktur.

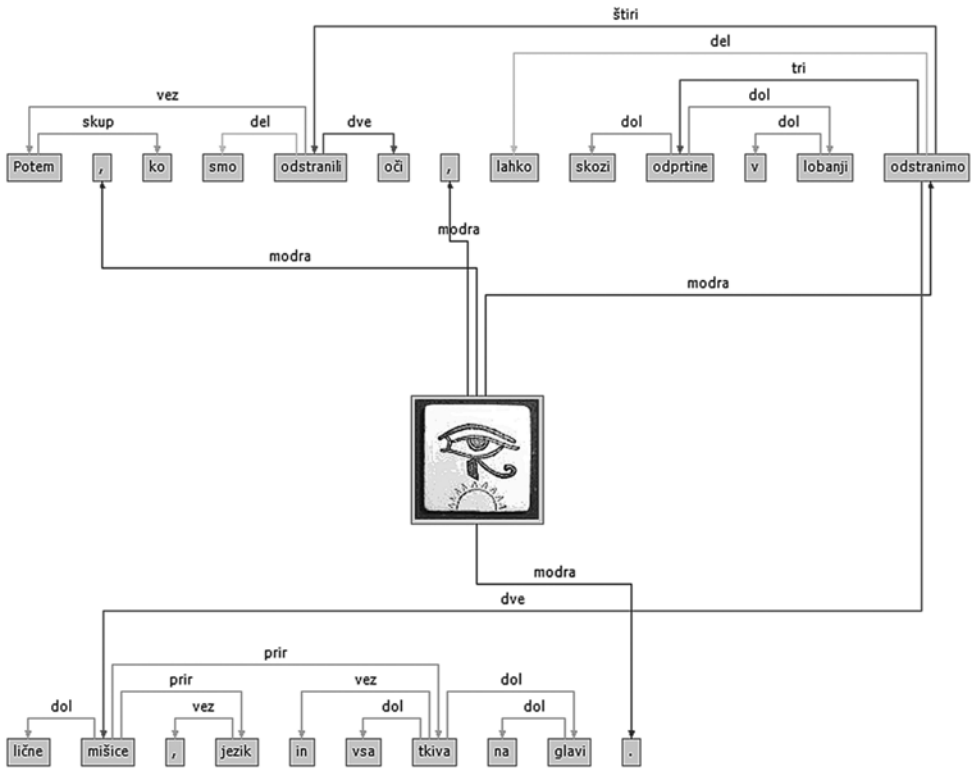
⁷⁴ Gre za dodatni element, ki je pomemben z vidika računalniške obdelave podatkov in v korpusnem besedilu samem izrazno ni realiziran. Na korenski element je celotno skladenjska struktura poveza- na. Na sliki 4 je korenski element označen s sličico.

Oznake prvega nivoja (DOL, DEL, VEZ, PRIR, SKUP) so večinoma namenjene označevanju znotrajbesednozveznih skladenjskih razmerij. Oznaka DOL je namenjena povezovanju večine nejedrnih znotrajbesednozveznih elementov na jedrni element besedne zveze (z oznako povežemo določujoči del besedne zveze na določenega, npr. pridevniški prilastek na samostalniško jedro besedne zveze); oznako DEL uporabljamo zlasti za označevanje nejedrnih modalnih, aktualizacijskih enot povedka (npr. pomožnega glagola v zloženih glagolskih oblikah); oznako VEZ (ki je nekoliko drugačna od drugih oznak v sklopu, saj povezuje tudi nadbesednozvezne enote) dobi jedrni del strukture v vezniški vlogi; oznako PRIR uporabljamo za povezovanje jedrnih elementov besednih zvez v prirednem razmerju; oznaka SKUP pa je uporabljena za označevanje specifičnih skupaj stoječih besed (npr. večdelni vezniki, besede, ki imajo variantni zapis skupaj – narazen, ipd.), za katere korpusni podatki kažejo, da imajo veliko tendenco po sopojavljanju (in torej tvorijo nekakšno večbesedno celoto). Seznam elementov, ki oznako SKUP lahko dobijo, je bil pripravljen v okviru označevanja učnih korpusov, pri razmisleku o vključitvi elementa v nabor pa smo izhajali iz statističnih podatkov o pojavljanju n-gramov v korpusu FidaPLUS.

Oznake drugega nivoja (ENA, DVE TRI, ŠTIRI) so navadno pripisane jedrnim delom struktur, ki jim v jezikoslovju večinoma pripisujemo stavčnočlensko vlogo. Oznaka ENA je namenjena označevanju jedrnih elementov struktur, ki jim je običajno pripisan funkcijskoskladenjski status osebka; oznaka DVE se uporablja za označevanje jedrnih elementov struktur, ki jih navadno obravnavamo kot predmete; oznaki TRI in ŠTIRI pa sta namenjeni označevanju jedrnih elementov enot, ki jim običajno podeljujemo status prislovnih določil. Oznako TRI imajo tudi nekateri drugi elementi zlasti z naklonsko vlogo. Meja med strukturami, označenimi z zadnjima oznakama, večinoma sovpada z delitvijo na propozicijske in nepropozicijske, naklonske elemente propozicije (tj. na lastnostna in nelastnostna prislovna določila), pri čemer izkušnje pri označevanju kažejo, da je meja med strukturami, katerih jedrni elementi so označeni z oznakama TRI in ŠTIRI, prehodna in težko določljiva.

Ena sama oznaka tretjega nivoja (MODRA) se uporablja za označevanje razmerij, ki jih ne označujemo z oznakami prvega in drugega nivoja, tj. za označevanje zlasti (nad)stavčnih, skladenjsko manj predvidljivih (pastavek, vrivek, členek, pristavek, elipsa) ter medsebojno zelo oddaljenih struktur. Jedrni elementi naštetih struktur so prek oznake MODRA povezani na metaelement. Z isto oznako so v strukturo povezana tudi vsa ločila, ki niso povezana s katero od drugih povezav.

Vtis o rabi nabora površinskoskladenjskih oznak je mogoče dobiti ob ogledu ene od označenih povedi iz korpusa ssj500k (slika 4 poved prikazuje, kot jo vidimo v programu za vizualizacijo in ročno označevanje povedi, slika 5 pa kaže isto poved v tekstovni obliki, v kateri je uporabnikom korpusa običajno na voljo pri raziskovanju), natančnejše podatke o sistemu označevanja pa nudi priročnik za označevanje, ki ga v smislu specifikacij za površinskoskladenjsko označevanje slovenščine JOS-SSJ smiselno dopolnjuje učni korpus ssj500k.

Slika 4: Zgled označene povedi iz korpusa ssj500k, kot jo vidimo v programu za ročno označevanje povedi

Označevalni sistem JOS-SSJ je rezultat preudarnega jezikoslovnega razmisleka ob označevanju avtentičnih primerov jezikovne rabe in upoštevanju namembnosti označenih korpusov ter predvidene frekvence oz. razpršenosti analitičnih oznak v korpusu. Upoštevati in osmisлити skuša naslednje predpostavke:

- Oblikoskladenjske oznake nudijo skladenjskim razčlenjevalnikom osnovno informacijo o potencialni skladenjski strukturi povedi, hkrati se tudi jezikoslovje opira na izhodiščno predpostavko o vzajemni povezanosti oz. določenosti ter posledični predvidljivosti oblikoskladenjskih in skladenjskih kategorij. Ob analizi jezikovnih pojavov na besednozvezni ravni v korpusu je torej nujno kombiniranje oblikoskladenjskih oznak s površinskoskladenjskimi (prvi nivo oznak).
- Robusten označevalni sistem omogoča identifikacijo zlasti jedrnih znotrajstavčnih struktur (t. i. chunkov) (drugi nivo oznak). Podatkov za zelo podrobno analizo prehodnih skladenjskih struktur korpus ne nudi.
- Podrobnejša analiza zelo oddaljenih ter skladenjsko manj predvidljivih struktur glede na trenutne zmožnosti avtomatske analize jezika (še) ni smiselna (tretji nivo oznak).

```

<s xml:id="ssj27.129.534">
  <w xml:id="ssj27.129.534.t1" msd="Rsn" lemma="potem">Potem</w>
  <c xml:id="ssj27.129.534.t2">,</c>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t3" msd="Vd" lemma="ko">ko</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t4" msd="Gp-spm-n" lemma="biti">smo</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t5" msd="Ggdd-mm" lemma="odstraniti">odstranili</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t6" msd="Sozmt" lemma="oči">oči</w>
  <c xml:id="ssj27.129.534.t7">,</c>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t8" msd="Rsn" lemma="lahko">lahko</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t9" msd="Dt" lemma="skozi">skozi</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t10" msd="Sozmt" lemma="odprtina">odprtine</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t11" msd="Dm" lemma="v">v</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t12" msd="Sozem" lemma="lobanja">lobanji</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t13" msd="Ggdspm" lemma="odstraniti">odstranimo</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t14" msd="Ppnzmt" lemma="ličn">lične</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t15" msd="Sozmt" lemma="mišica">mišice</w>
  <c xml:id="ssj27.129.534.t16">,</c>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t17" msd="Sometn" lemma="jezik">jezik</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t18" msd="Vp" lemma="in">in</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t19" msd="Zc-smt" lemma="ves">vsa</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t20" msd="Sosmt" lemma="tkivo">tkiva</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t21" msd="Dm" lemma="na">na</w>
  <S />
  <w xml:id="ssj27.129.534.t22" msd="Sozem" lemma="glava">glavi</w>
  <c xml:id="ssj27.129.534.t23">.</c>
  <S />
  <links>
    <link from="ssj27.129.534.t5" afun="vez" dep="ssj27.129.534.t1" />
    <link from="ssj27.129.534.t0" afun="modra" dep="ssj27.129.534.t2" />
    <link from="ssj27.129.534.t1" afun="skup" dep="ssj27.129.534.t3" />
    <link from="ssj27.129.534.t5" afun="del" dep="ssj27.129.534.t4" />
    <link from="ssj27.129.534.t13" afun="štiri" dep="ssj27.129.534.t5" />
    <link from="ssj27.129.534.t5" afun="dve" dep="ssj27.129.534.t6" />
    <link from="ssj27.129.534.t0" afun="modra" dep="ssj27.129.534.t7" />
  </links>

```

```

<link from="ssj27.129.534.t13" afun="del" dep="ssj27.129.534.t8" />
<link from="ssj27.129.534.t10" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t9" />
<link from="ssj27.129.534.t13" afun="tri" dep="ssj27.129.534.t10" />
<link from="ssj27.129.534.t12" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t11" />
<link from="ssj27.129.534.t10" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t12" />
<link from="ssj27.129.534.t0" afun="modra" dep="ssj27.129.534.t13" />
<link from="ssj27.129.534.t15" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t14" />
<link from="ssj27.129.534.t13" afun="dve" dep="ssj27.129.534.t15" />
<link from="ssj27.129.534.t17" afun="vez" dep="ssj27.129.534.t16" />
<link from="ssj27.129.534.t15" afun="prir" dep="ssj27.129.534.t17" />
<link from="ssj27.129.534.t20" afun="vez" dep="ssj27.129.534.t18" />
<link from="ssj27.129.534.t20" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t19" />
<link from="ssj27.129.534.t15" afun="prir" dep="ssj27.129.534.t20" />
<link from="ssj27.129.534.t22" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t21" />
<link from="ssj27.129.534.t20" afun="dol" dep="ssj27.129.534.t22" />
<link from="ssj27.129.534.t0" afun="modra" dep="ssj27.129.534.t23" />
</links>
</s>

```

Slika 5: Zgled oblikoskladenjsko ter površinskoskladenjsko označene povedi iz korpusa ssj500k

2.1 Natančnost pri avtomatskem površinskoskladenjskem označevanju slovenščine

Razčlenjevalnik, ki je bil posebej za razčlenjevanje slovenščine⁷⁵ razvit v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku, dosega pri razčlenjevanju neznanega besedila natančnost 87,52 odstotka, pri čemer je bil kot učna množica uporabljen učni korpus ssj500k, ki vključuje 11.411 ročno pregledanih povedi oz. okrog 200.000 besed. To pomeni, da so v povprečju v skoraj 90 odstotkih primerov pravilno identificirani nadrejeni in podrejeni elementi v skladenjskih strukturah, torej mesta povezav, poleg tega so pravilne tudi analitične oznake. Natančnost razčlenjevalnika pri določanju zgolj mest povezav (tj. pri identifikaciji nadrejenih in podrejenih elementov v skladenjskih strukturah, določitev oznak ni relevantna) je 90,43 odstotka. Natančnost označevanja je večja v povedih, ki vključujejo manjše število pojavnic, poleg tega so rezultati razčlenjevanja navadno boljši, če se podrejeni element skladenjske strukture v povedi pojavi za nadrejenim. Kot sicer pri avtomatskem korpusnem označevanju tudi za induktivno odvisnostno razčlenjevanje velja, da so rezultati dobri pri označevanju tipičnih skladenjskih struktur, pri manj frekventnih strukturah je napak več (Dobrovoljc et al. 2012: 44, 45).

Pričakovano se razčlenjevalnik najbolje spopada s povezavami prvega nivoja – izjema je oznaka PRIR, pri označevanju katere razčlenjevalnik dosega najslabše rezultate, saj je prepoznavanje prirednih skladenjskih razmerij precej bolj nepredvidljivo kot določanje hierarhično neenakovrednih (odvisnostnih) razmerij. Pri določanju odvisnostnih razmerij v povedku (oznaka DEL), razmerij v predložni zvezi in pri povezovanju pridevniškega,

⁷⁵ Razčlenjevalnik za slovenščino projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku: <<http://www.slovenscina.eu/tehnologije/razclenjevalnik>>.

števnškega ali zaimkovnega prilastka na samostalnik je tako razčlenjevalnik npr. uspešen v precej več kot 95 odstotkih primerov. Povprečno natančnost (tj. okrog 87 odstotkov) razčlenjevalnik dosega pri identifikaciji drugih znotrajbesednozveznih razmerij, označenih (zlasti) z oznako DOL (npr. pri razčlenjevanju samostalniških zvez s samostalniškim prilastkom, prislovnih zvez s prislovnim prilastkom, zvez osebne glagolske oblike in nedoločnika ali namenilnika), podpovprečne rezultate pa izkazuje npr. pri povezovanju prilastkovih odvisnikov v strukturo in določanju nepridevniških povedkovih določil⁷⁶ (dosežena natančnost je približno 55-odstotna) (Dobrovoljc et al. 2012: 46).

Tako z vidika skladenjske analize jezika za jezikoslovne potrebe kot za razvoj jezikovnih tehnologij je eden najpomembnejših podatkov, kakšno natančnost razčlenjevalnik dosega pri določanju oznak drugega nivoja, tj. pri prepoznavanju struktur, ki jim pripisujemo stavčnočlensko vlogo. V povprečju je razčlenjevalnik pri tej nalogi uspešen v 74,6 odstotka primerov, pri čemer velja opozoriti, da je pogosto napačno pripisana zgolj oznaka. Natančnost razčlenjevalnika pri vzpostavljanju zgolj ustreznih mest povezav pri omenjenih strukturah je 85,6 odstotka. Pričakovano je, da je razčlenjevalnik bolj uspešen pri prepoznavanju struktur z oznako ENA in DVE, zlasti kadar je jedrni del takšne strukture samostalniški ali zaimkovni. Pri vzpostavljanju povezav, označenih z oznakama TRI in ŠTIRI, ima razčlenjevalnik težav več, dosežena natančnost je namreč približno 60-odstotna, pri čemer je rezultat najslabši pri identifikaciji stavčnega prislovnega določila (Dobrovoljc et al. 2012: 46).

Natančnost razčlenjevalnika pri označevanju struktur tretjega nivoja je, pričakovano, dobra, pri čemer je spodbudno, da razčlenjevalnik ustrezno prepozna hierarhično najvišji element v odvisnostni strukturi povedi – natančnost pri tem postopku je namreč 93,4-odstotna (Dobrovoljc et al. 2012: 46).⁷⁷

3 OBLIKOSKLADENJSKO TER POVRŠINSKOSKLADENJSKO OZNAČENI KORPUSI JOS IN SSJ

Za oblikoskladenjsko in površinskoskladenjsko označevanje slovenščine glede na specifikacije JOS oz. JOS-SSJ je bil izhodiščno izbran korpus jos100k iz 100.000 besed, ki ga sestavljajo odstavki, vzorčeni iz 620-milijonskega korpusa FidaPLUS (Arhar in Gorjanc 2007) oz. Fida+X, pri čemer so bili kriteriji za vzorčenje uravnoveženost, reprezentativnost in kvaliteta besedil (natančnejši podatki o postopku vzorčenja so dostopni v Erjavec in Krek (2008b)).

⁷⁶ Zanimivo je, da je mesto povezave najpogosteje določeno pravilno, le da razčlenjevalnik dvema strukturama v stavku pripiše oznako ENA, tj. dve strukturi opredeli kot osebkca.

⁷⁷ Podrobnejša analiza natančnosti razčlenjevanja po posameznih oznakah in skladenjskih strukturah skupaj s predlogi o možnostih izboljšave rezultatov je na voljo v Dobrovoljc et al. 2012.

Ročno oblikoskladenjsko označevanje korpusov JOS je potekalo deloma vzporedno s pripravo specifikacij za oblikoskladenjsko označevanje slovenščine JOS. V okviru projekta je bil najprej razvit postopek za pretvorbo oznak nabora Multext-East v nabor JOS (Erjavec in Krek 2008b), pri čemer je bil korpus jos100k z novimi oznakami avtomatsko predoznačen. Avtomatsko pripisane oblikoskladenjske oznake in leme so bile nato ročno pregledane in po potrebi popravljene. Vsak segment besedila sta pregledala najmanj dva označevalca, pojavnicam pripisane oznake, ki niso bile identične, je pregledal in popravil še tretji označevalec. Sledila je evalvacija skladnosti pri ročnem označevanju in analiza razlik med ročnim in avtomatskim označevanjem korpusa, na podlagi katerih je prišlo še do zadnjih revizij specifikacij.

V naslednji fazi projekta je bil oblikovan še oblikoskladenjsko označen korpus jos1M v obsegu milijon besed. Postopek vzorčenja in označevanja je bil enak kot pri oblikovanju korpusa jos100k. Ker pa finančna shema projekta ni dopuščala ročnega pregleda vseh oblikoskladenjskih oznak in lem, so bile ročno pregledane le oznake in leme, za katere je bilo ocenjeno, da prihaja pri njihovem avtomatskem označevanju do napak najpogosteje. Ročno je bilo tako validiranih približno 190.000 pojavnic. Natančnejši podatki o označevanju korpusa in analizi, na podlagi katere je bilo določeno, katere oznake je treba pregledati ročno, so dostopni v Erjavec in Krek (2008b).

Za površinskoskladenjsko označevanje je bil prav tako izbran korpus jos100k. V prvi fazi označevanja je bil kot izhodiščni učni korpus iz njega vzorčen korpus jos500s iz 500 povedi, ki je bil s pomočjo urejevalnika označen ročno ter v več fazah pregledan, na njegovi osnovi pa je bil nato s skladiškim razčlenjevalnikom skladiščno predoznačen korpus jos100k, kar je bistveno pospešilo postopek ročnega označevanja. S povečevanjem števila ročno označenih povedi se je namreč večal tudi učni korpus, ki ga je bilo mogoče uporabiti pri avtomatskem označevanju korpusa jos100k. Postopek predoznačitve korpusa jos100k je bil zato (z različno obsežnim učnim korpusom kot osnovo) večkrat ponovljen.

Pri ročnem preverjanju avtomatsko pripisanih površinskoskladenjskih oznak v korpusu jos100k sta vsak segment besedila pregledala najmanj dva označevalca. Kjer je pri njunem označevanju prišlo do razlik, je oznake preveril še tretji označevalec. V obsežnejšem korpusu se je nekoliko povečal tudi nabor skladišjskih struktur, ki jih je bilo treba sistematično označiti. Vzporedno z ročnim označevanjem korpusa je zato ves čas potekala tudi nadgradnja specifikacij za površinskoskladenjsko označevanje, ki je bila deloma tudi rezultat evalvacije, ki je sledila analizi skladnosti ročnega označevanja pri označevalcih ter analizi razlik med ročnim in avtomatskim označevanjem. Analiza je bila opravljena tudi s pomočjo programa Whatswrong,⁷⁸ ki prikaže razlike med dvema označitvama povedi istega korpusa in grafično izpostavi razlike v označevanju med označevalcema.

Površinskoskladenjsko označena korpusa jos500s in jos100k sta bila v nadaljnjih fazah dela vključena v učni korpus⁷⁹ projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku ssj500k, ki vsebuje 500.000 besed. Izhodiščnim 100.000 besedam korpusa jos100k je bilo dodanih še 400.000 besed, vzorčenih iz korpusa jos1M. Tokenizacija, lematizacija

⁷⁸ Whatswrong: <<http://code.google.com/p/whatswrong/>>.

⁷⁹ Učni korpus ssj 500k: <<http://www.slovenscina.eu/tehnologije/ucni-korpus/>>.

in oblikoskladenjske oznake učnega korpusa so bile še enkrat v celoti ročno preverjene, prav tako je bila ponovno pregledana tudi stavčna segmentacija. Površinskoskladenjsko označeni del učnega korpusa ssj500k obsega 11.411 povedi oz. 200.320 besed, pri čemer je bilo približno 100.000 besed označenih na novo, glede na revizije označevalnega sistema in ponovne analize kvalitete označevanja pa so bile odpravljene tudi identificirane napake v preostalem delu površinskoskladenjsko označenega korpusa, tj. v delu, ki sovpada s korpusom jos100k (prim. Dobrovoljc et al. 2012: 44).⁸⁰

4 POVRŠINSKOSKLADENJSKO OZNAČEVANJE POVEDKA (OZ. GLAGOLA) IN TIPIČNIH SKLADENJSKIH STRUKTUR V NJEGOVEM BESEDILNEM OKOLJU V OZNAČEVALNEM SISTEMU JOS-SSJ: SHEMATSKI PREGLED

Sistem površinskoskladenjskega označevanja JOS-SSJ je robusten, ciljno oblikovan jezikovnospecifičen sistem jezikoslovnega označevanja korpusov, torej se neposredno ne opira na kakšen že obstoječ označevalni sistem, vendar pa sledi tako zgledom dobre prakse, tj. načelom odvisnostnega označevanja, ki so se kot učinkovita izkazala pri drugih projektih skladenjskega označevanja korpusov (zlasti morfološko bogatih jezikov), kot smernicam uveljavljenega slovenskega jezikoslovja. Zadnje seveda velja v meri, kot je z vidika narave korpusnega označevanja smiselno, saj se to omejuje na razpoznavo (diskretnih) jezikoslovnih kategorij, ki dajejo za avtomatsko obdelavo naravnih jezikov relevantne informacije – označevalni sistem JOS-SSJ je namreč prilagojen statističnemu označevanju obsežnih korpusov.

Korpusno označevanje vedno izhaja iz že obstoječega jezikoslovnega vedenja in na njem gradi, zato je spremljanje spoznanj različnih raziskovalnih paradigem ključnega pomena. A ker korpusni podatki nekaterih spoznanj ne potrjujejo, se skušamo (vedno) ustreznjšemu označevalnemu modelu (kot osnovi, ki delno vendarle (lahko) vpliva na kasnejšo interpretacijo jezikovnih pojavov) približati »predvsem z metodami postopnih cikličnih aproksimacij, ki izhajajo iz potreb in pozitivnih/negativnih postavk pri analizi že dostopnega [korpusnega] gradiva« (Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 153). Z zgolj manjšimi težavami lahko v korpusu označujemo »očitno diskretne enote«, npr. enote določenih oblikoskladenjskih kategorij, za kompleksnejše skladenjske kategorije oz. za skladenjsko označevanje nasploh pa Čermák ugotavlja, da je tu »[p]ravloma [...] še veliko doslej nerešene neenoznačnosti, prav tako se pri tem ne presega meje stavka« (Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 151), pri čemer velja omeniti, da je določena mera jezikovnoteoretične nedorečenosti prisotna v skladenjskih opisih vseh formalizmov.

⁸⁰ Približno 100.000 enot korpusa (tj. izhodiščni korpus jos100k) ima dodane tudi informacije o lastnih imenih za potrebe strojnega prepoznavanja imenskih entitet.

V sistem korpusnega označevanja se torej vedno prenese v nekem okolju (do tedaj) potrjena jezikoslovna teorija (prim. Čermák 1995 v Gorjanc in Krek 2005: 151), pri čemer se v njem lahko zrcali tudi mejnost kategorij, pri opisu katerih so ostale še kake nedorečenosti.⁸¹ Če razumemo korpusne interpretativne oznake predvsem kot pripomoček, ki omogoča izločitev nabora enot glede na iskalni pogoj, je označevanje mejnih kategorij s katerokoli od možnih oznak – pri čemer so možne oznake določene z vidika uveljavljenih, jezikovnoteoretično dovolj nevtralnih opisov in glede na notranjo logiko označevalnega sistema – sicer enakovredno, a kljub vsemu velja opozoriti na dileme, s katerimi se pripravljavci označevalnih sistemov soočajo, ko skušajo na podlagi različnih opisov pripraviti označevalni sistem, ki bo za uporabnika čim bolj uporaben in prijazen. Ob tem velja znova poudariti, da gre pri oblikovanju korpusnih označevalnih sistemov za reševanje konkretnih, praktičnih problemov in zato za iskanje kompromisov med teorijo in prakso, pri čemer mora biti jezikoslovec dovolj fleksibilen ter izkazovati določeno mero samoomejevanja.

Da bi lahko bolje pojasnili, v kakšni obliki se obstoječa spoznanja o (slovenski) skladnji preslikavajo oziroma kodirajo v sisteme korpusnega označevanja slovenščine, pri čemer so upoštevane raznolike potrebe raziskovalne skupnosti, in kakšne oz. katere korpusne podatke kot izhodišče za analizo podatkov in kasnejše izoblikovanje hipotez o jezikovnem sistemu slovenščine in njeni rabi je torej mogoče iz korpusa pridobiti, v nadaljevanju za ilustracijo prikazujemo nekaj temeljnih pravil površinskoskladenjskega označevanja povedka oz. glagola in kategorij v njegovem ožjem tipičnem sobesedilnem okolju v označevalnem sistemu JOS-SSJ. Pristop je problemski. Omejujemo se na prikaz označevanja tistih skladenjskih struktur, pri iskanju katerih bi uporabniki ob nepoznavanju določil označevalnega sistema glede na že vzpostavljene jezikoslovne kategorije uveljavljenega slovenskega jezikoslovja lahko imeli težave. Natančnejša dokumentacija je na voljo v specifikacijah za površinskoskladenjsko označevanje JOS-SSJ.⁸²

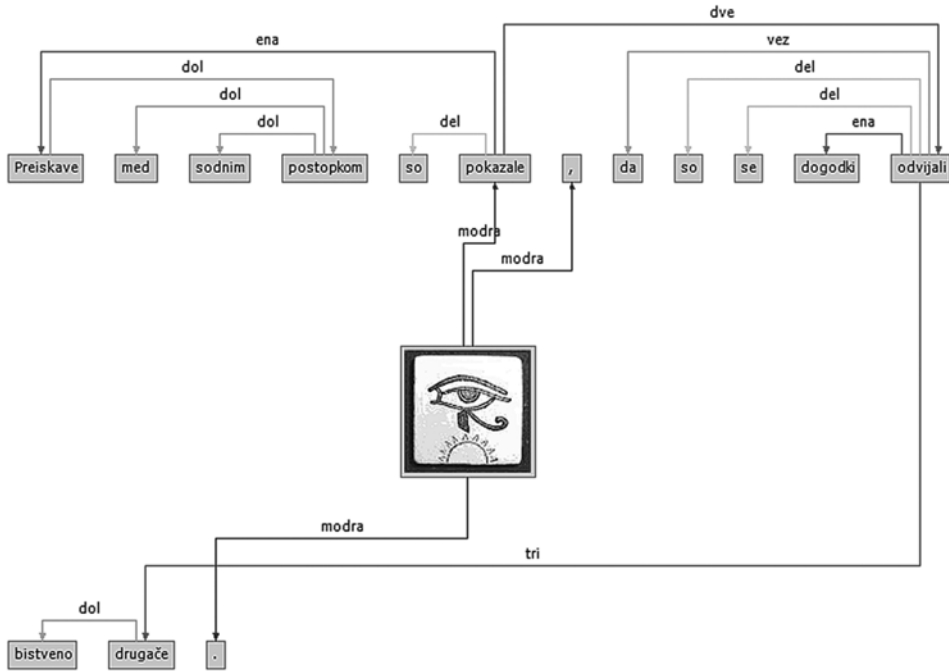
4.1 Označevanje nejedrnih elementov povedka

Za označevanje nejedrnih elementov povedka (jedrni glagol povedka je z oznako MODRA navadno povezan na metaelement ali pa z oznako drugega nivoja na jedrni glagol povedka nadrednega stavka) večinoma uporabljamo analitične oznake prvega nivoja, in sicer DEL in DOL. Z oznako DEL na jedrni glagol povedka povezujemo aktualizacijske in njim podobne elemente povedka (npr. *ne, se, si*, oblike pomožnega glagola *biti*), na

⁸¹ Z vidika korpusnega označevanja je sicer manj relevantno (seveda pa ne nepomembno), ali je korpusna oznaka glede na tak ali drugačen jezikovnoteoretični model obravnave jezikovnih pojavov »pravilna«. Bistveno je, da so skladenjske strukture v korpusu, za katere sodimo, da so primerki iste ali sorodne slovnične kategorije, v korpusu označene konsistentno in sistematično, tj. na enak oz. soroden način (prim. Marcus 1994), in da vse oznake (oz. označevanje v celoti) sledijo vzpostavljeni celostni logiki označevalnega sistema.

⁸² Specifikacije za površinskoskladenjsko označevanje JOS-SSJ: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik2/SSJ_Kazalnik_2_Specifikacije-ucni-korpus_v1.pdf>.

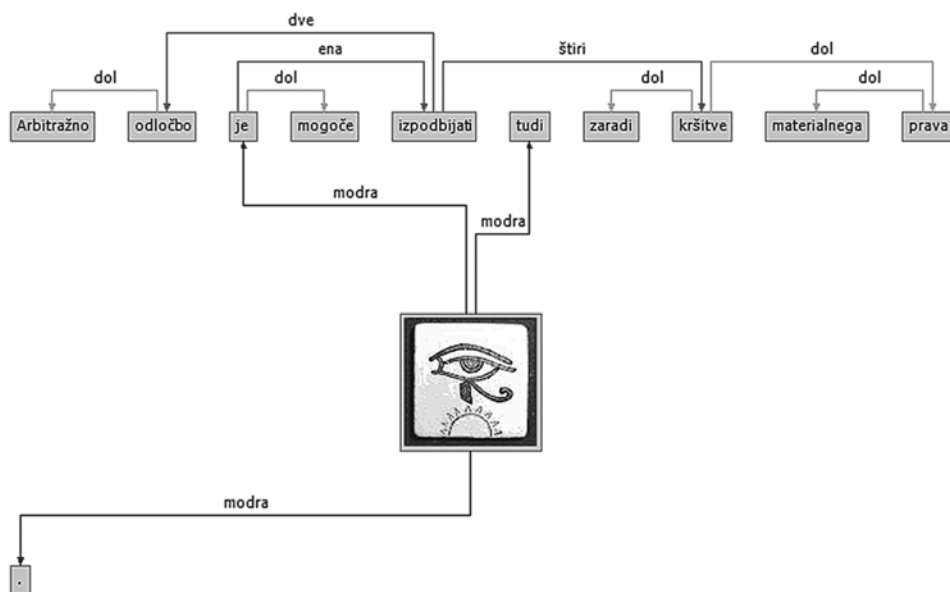
enak način na jedrni del besedne zveze povežemo tudi obliko *lahko*. Z oznako DOL pa na jedrni glagol povedka povežemo jedrni element povedkovega določila in povedkovega prilastka. Tovrstno označevanje omogoča zlasti razmeroma enostavno iskanje potencialnih elementov povedkov v korpusu, hkrati pa z njim skušamo uravnotežiti frekvenco in razpršenost oznak DEL in DOL v korpusu.

Slika 6: Označevanje nejedrnih elementov povedka

4.2 Označevanje struktur z modalnimi in faznimi glagoli ter njim sorodnih struktur

Zveze osebne glagolske oblike modalnega ali faznega glagola ter nedoločnika oz. glagola s pomenom premikanja in namenilnika označujemo tako, da za jedrni del strukture izberemo osebno glagolsko obliko, nedoločnik ali namenilnik pa z oznako DOL povežemo nanjo (prim. slika 8). Pri pomensko sorodnih strukturah tipa *nujno je* + nedoločnik ter zvezah tipa *Slišati je bilo ptičje petje* nedoločnik obravnavamo kot osebik stavka, torej ga z oznako ENA povežemo na osebno glagolsko obliko, (eliptični) pridevnik (oz. izpridevniški prislov) pa na jedrni glagol povedka povežemo z oznako DOL (prim. slika 7).

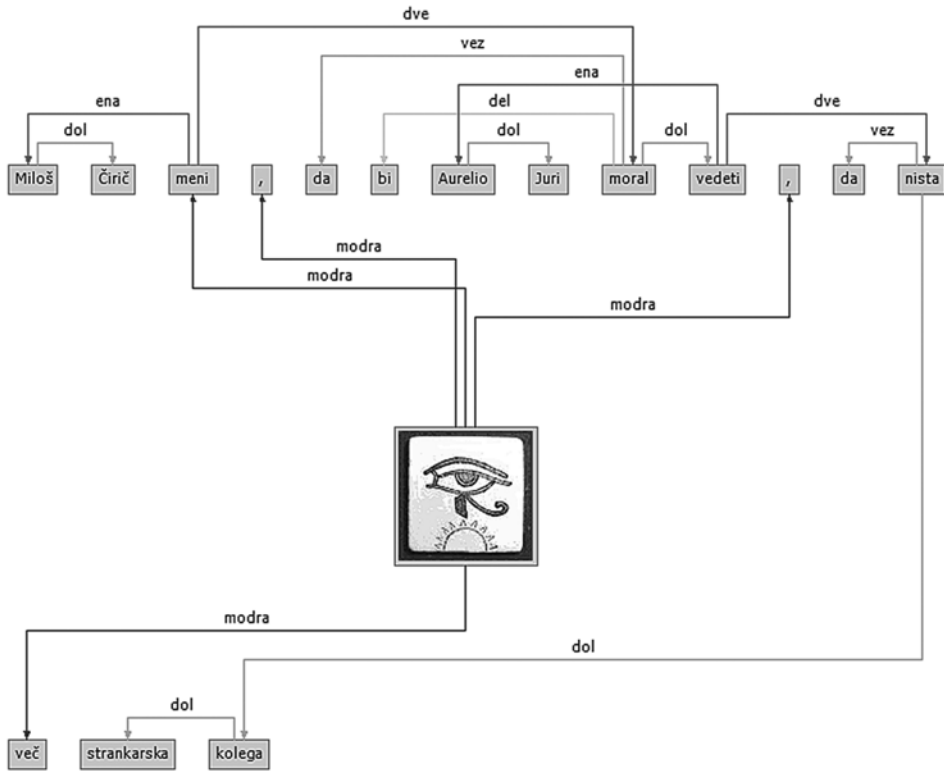

Slika 7: Označevanje struktur tipa *nujno je* + nedoločnik

Pri označevanju vezljivih struktur zvez osebne glagolske oblike modalnega oz. faznega glagola in nedoločnika upoštevamo pomenska razmerja, ki so bila v okviru (generativnega) jezikoslovja interpretirana kot pravila o vzpostavljanju nadzora nad neizraženim osebkom nedoločniškega stavka⁸³ glede na ustrezno samostalniško zvezo kot določilom nadzorovalnega glagola (prim. op. 86). Vezljive elemente povedka stavka (tj. osebne glagolske oblike in nedoločnika), označene z oznakami drugega nivoja, vključno z osebkom, povežemo na nedoločnik (prim. sliko 8), če sta osebka stavka, v katerem je jedrni del povedka nadzorovalni glagol, in osebka nedoločniškega stavka istovetna (npr. *Moral je napisati poročilo*). Če pa osebka nista istovetna (npr. *Pomagal mu je napisati poročilo*), torej nadzorovalni glagol vzpostavlja predmetni nadzor (npr. pri glagolih *ukazati*, *veleti*, *dovoliti*, *prisiliti*, *učiti* ipd.), vezljive elemente (obeh) glagolov ter druge strukture, označene z oznakami drugega nivoja, povežemo na glagol povedka, na katerega se pomensko in izrazno najbolj neposredno nanašajo (prim. sliko 9).

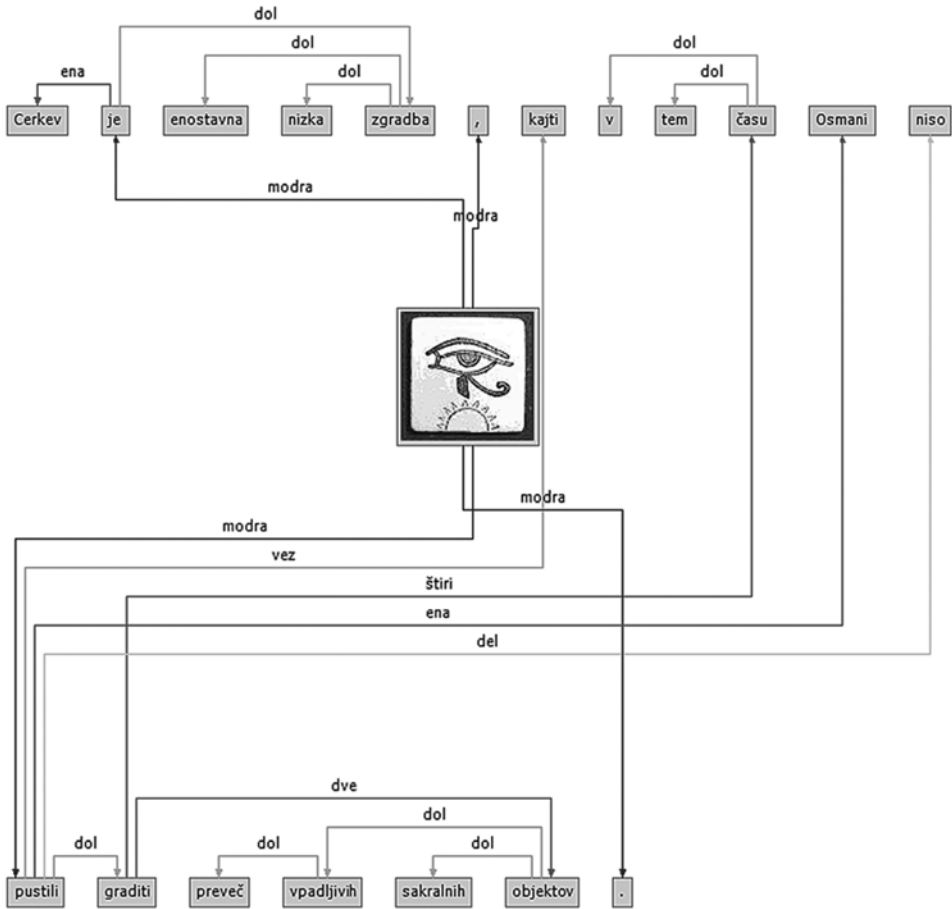
Če označujemo zvezo osebne glagolske oblike in namenilnika, kot jedrno obravnavamo osebno glagolsko obliko in njene vezljive elemente povežemo nanjo. Na namenilnik vežemo vezljive elemente, ki jim prosta vezljivostna mesta odpira glagol v namenilniku (prim. sliko 10).

⁸³ Zavedamo se, da pri predstavitvi zakonitosti označevalnega sistema JOS-SSJ občasno prihaja do manjših neskladij v rabi terminoloških izrazov (npr. nedoločnik : nedoločniški stavek) in v interpretaciji jezikovnih pojavov, kar je večinoma posledica dejstva, da so bili določeni jezikovni pojavi že interpretirani le v okviru specifičnega formalizma (npr. generativnega jezikoslovja). Terminologija v opisu je torej povzeta glede na že vzpostavljeno.

Slika 8: Označevanje zveze osebne glagolske oblike dvovezljivega modalnega ali faznega glagola in nedoločnika ter njenih (ne)vezljivih struktur

Zveze modalnih ali faznih glagolov z nedoločniki so v slovenskem jezikoslovju obravnavane različno, in sicer na funkcijskoskladenjsko opredelitev nedoločnika vpliva zlasti to, ali kot odločilni kriterij upoštevamo strukturoskladenjski ali pomenskosckladenjski vidik. Toporišič zagovarja povedkovodoločilnost nedoločnika ob osebni glagolski obliki (Toporišič 1982: 100–103; Toporišič 2000: 587, 588), drugi avtorji (npr. Žele 2001a: 107, 108; Dular 1982: 113, 141, 193; prim. Križaj-Ortar 1989: 138, 139) pa ugotavljajo, da so nedoločniki ob osebni glagolski obliki povedkova določila le v primeru, da je pri njih vezava z nedoločnikom v povedku skladenjskopomensko nujna in hkrati edina možna, v ostalih primerih pa opozarjajo na analogijo nedoločnika s sklonskimi oblikami in ga funkcijskoskladenjsko opredeljujejo kot predmet.

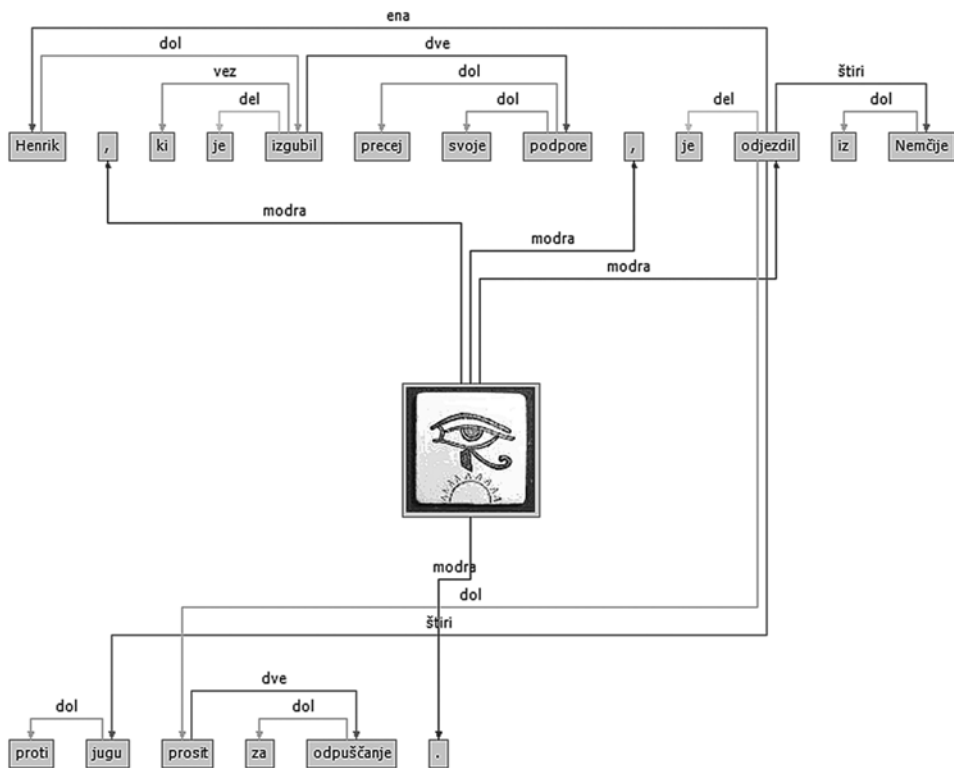

Slika 9: Označevanje zveze osebne glagolske oblike trovezljivega modalnega glagola in nedoločnika ter njenih (ne)vezljivih struktur

V označevalnem sistemu JOS-SSJ so vsi nedoločniki ob (ustrezni) osebni glagolski obliki obravnavani enotno, tj. povezani na osebno glagolsko obliko z oznako DOL. Enotna obravnava zvez osebne glagolske oblike in nedoločnika se zdi s funkcijskoskladenjskega vidika ustreznejša rešitev zaradi pojava t. i. verižne vezljivosti nedoločniških določil⁸⁴ (npr. *Peter ji je hotel pomagati začeti pisati seminarsko nalogo*), pri čemer je glede na notranjo logiko označevalnega sistema (prim. razdelka II-2, II-4.4) izbira oznake DOL za označevanje nedoločnika bolj smiselna od potencialne rabe oznake DVE. Enotna obravnava je

⁸⁴ S funkcijskoskladenjskega vidika lahko imajo nedoločniki, ki verigo tvorijo, različen status. Potencialno »mešanje« oznak DOL in DVE v nizu zaporednih oznak (npr. DOL – DVE – DVE – DOL) bi bilo z vidika korpusnega označevanja nezaželeno.

seveda ustrežnejša tudi glede na možnosti iskanja omenjenih struktur. Pri analizi korpusnih podatkov se je opisane zakonitosti označevalnega sistema seveda treba zavedati – z iskanjem po analitičnih oznakah drugega nivoja določenega nabora vezljivih struktur glagolov (oz. povedi, v katerih se ustrezna skladenjska razmerja realizirajo) ne bomo izločili.⁸⁵

Slika 10: Označevanje zveze osebne glagolske oblike in namenilnika ter njenih (ne)vezljivih struktur

Zvezam modalnega ali faznega glagola in nedoločnika je podobna tudi zveza glagola premikanja in namenilnika, pri čemer v slovenskem jezikoslovju ni konsenza o funkcij-skoskladenjski vlogi namenilnika (prim. Žele 2001a: 105; Dular 1982: 113, 115; Toporišič 1982: 111), prav tako pa ne o njegovem (ne)vezljivostnem statusu. Glede na omenjeno dejstvo je označevanje v sistemu JOS-SSJ vzpostavljeno po analogiji z zvezami modalnih in faznih glagolov z nedoločniki. Upoštevajoč »negotovost« vezljivostnega statusa namenilnika, je oznaka DOL zanj še bolj upravičena.

⁸⁵ Je pa s pomočjo korpusa seveda mogoče poiskati glagole, ki se razen z nedoločniki vežejo še z drugimi strukturami (torej bi jih funkcij-skoskladenjsko (lahko) opredelili kot predmete), in podatke ustrezno interpretirati.

Pri povezovanju vezljivih elementov povedka, sestavljenega iz osebne glagolske oblike in nedoločnika, na ustrezen element povedka upoštevamo pomenskoskladenjski vidik, saj je bilo v okviru vezalno-navezovalne teorije generativnega jezikoslovja (oz. slovnice načel in parametrov) ugotovljeno, da dvovezljivi nadzorovalni glagoli (pravilo nadzora je omejeno na nedoločniško določilo nadzorovalnih⁸⁶ glagolov (prim. Bolta 1986: 425)) določajo osebkov nadzor, trovezljivi nadzorovalni glagoli pa praviloma vzpostavljajo predmetni nadzor, pri čemer je referenca neizraženega osebkov nedoločniškega stavka lahko poljubna ali sopoložajno določljiva (npr. *Špela je prepovedala kaditi v stanovanju*), kadar nadzorovalna samostalniška zveza v nadrednem stavku površinsko ni izražena (Golden 2000: 135; Bolta 1986: 425, 426) – pomensko se ti zgledi približujejo brezosebne izražanju. M. Golden opozarja, da neizraženi osebki nedoločniških stavkov (praviloma) nimajo razdeljenih odnosnic (Golden 2000: 139), Orešnik (1992: 127) pa meni, da takšni primeri obstajajo (npr. *Ničesar ne premikati je bilo vsem očividcem nesreče izrecno naročeno*), vendar pri nedoločniških stavkih, ki se skladijsko približujejo odvisnikom, zaradi česar se takšni stavki podrejajo pravilom nadzora le neobvezno (prim. Orešnik 1992: 128).

Pri oblikovanju pravil za označevanje vezljivih struktur zvez modalnih in faznih glagolov ter glagolov premikanja z nedoločniki in namenilniki v sistemu JOS-SSJ smo upoštevali tako zahteve avtomatske obdelave jezikovnih podatkov kot jezikoslovna spoznanja. Z vidika skladijskega označevanja korpusov za potrebe avtomatske obdelave naravnega jezika oziroma izkoriščanja korpusnih informacij za razvoj jezikovnih tehnologij je (bolj) neposredno izkazovanje⁸⁷ vezljivostnih razmerij udeležencev, ki se funkcijskoskladijsko navadno uresničujejo kot osebki, glagolov povedka v zvezi osebne glagolske oblike modalnega oz. faznega glagola in nedoločnika koristnejše pri nedoločniku kot pri osebni glagolski obliki ob njem, saj so podatki o modalnosti z vidika razvoja večine jezikovnih tehnologij manj relevantni. Z vidika jezikoslovnih raziskav je pri označevanju omenjenih struktur prav tako smiselno (bolj) neposredno označevanje osebkov pri glagolih (praviloma) s specifičnejšim pomensko-skladijskim okoljem

⁸⁶ Poleg nadzorovalnih pozna slovenščina tudi dvigovalne glagole (*Špela bi utegnila oddati poročilo prepozno* 'Utegne se zgoditi, da bo Špela poročilo oddala prepozno'; *Simon te zna presenetiti za rojstni dan* 'Morda te bo Simon za rojstni dan presenetil'). Izraz *Špela* je zgolj površinski osebek stavka z dvigovalnim glagolom, pomensko vlogo pa osebkov podeli glagol v nedoločniku. Do obveznega dviga osebkov nedoločniškega stavka pride, ker izraz *Špela* kot osebek nedoločniškega stavka ne zmore zadostiti kriterijem sklonskega sita, osebek pa je mogoče premestiti v položaj, v katerem mu je sklon pripisan, hkrati pa zaradi premika ne pridobi dodatne udeleženske vloge. Dvigovalni glagoli do svojega površinskega osebkov nimajo družljivostnih (tj. pomenskih) zahtev, mu ne podelijo udeleženske vloge, dvigovanje pa ni omejeno na kakšno posebno podskupino samostalniških zvez (Bolta 1986: 427, 428). Izraza dvovezljivi nadzorovani glagol in trovezljivi nadzorovani glagol sta rabljena, kot ju razume generativno jezikoslovje.

⁸⁷ Nujno je poudariti, da se je treba zavedati metajezikovnosti korpusnih oznak, ki ne govorijo o realnosti korpusnih podatkov (ter torej nimajo ambicije biti končni rezultat jezikoslovne analize), ampak so koristen pripomoček, ki analizo velike količine besedil realne jezikovne rabe in jezikoslovno interpretacijo jezikovnih pojavov v njih olajšuje. Zveze *neposredno iskanje*, *neposredno izkazovanje* ipd. je torej treba razumeti kot z vidika raziskovanja korpusa dokaj enostaven in neposreden način za izločitev vzorca struktur, označenih na enoten in sistematičen način.

in večjo pomensko specializacijo. Hkrati je treba opozoriti, da je tudi iskanje levovezljivih udeležencev dvovezljivih faznih in modalnih glagolov glede na vzpostavljeni način označevanja razmeroma enostavno – osebek modalnega oz. faznega glagola je namreč istoveten z osebkom nedoločniškega glagola.

Pri glagolskih zvezah trovezljivih modalnih glagolov z nedoločniki bi bilo istovrstno označevanje levovezljivih udeležencev (glagolov) povedka praviloma zavajajoče, zato (izraženi) osebek stavka povežemo z oznako ENA na osebno glagolsko obliko. Pri interpretaciji podatkov o vezljivostnem okolju (povedka iz) osebne glagolske oblike in nedoločnika je kljub vsemu treba biti previden, saj je pravilnost avtomatskega označevanja zlasti levovezljivih udeležencev vezana na frekvenco leme specifičnega modalnega glagola v omenjeni strukturi v učnem korpusu. Na podlagi izkušenj, pridobljenih pri ročnem označevanju korpusov JOS, SSJ in SDT, lahko o pogostnostnem razmerju med dvovezljivimi in trovezljivimi modalnimi glagoli v zvezah z nedoločnikih namreč ugotovimo, da je frekvenca dvovezljivih modalnih glagolov ob nedoločnikih v korpusnih besedilih večja.

Pri glagolih, ki tvorijo zvezo z namenilnikom, je označevanje levovezljivih udeležencev oz. osebkav stavka enako kot pri zvezah trovezljivih modalnih glagolov z nedoločniki. Osebek stavka povežemo na osebno glagolsko obliko, saj je istovetnost med levovezljivim udeležencem osebne glagolske oblike in levovezljivim udeležencem glagola v namenilniškem stavku namreč prav tako manj napovedljiva (npr. *Šel je nakupovat* : *Peljal ga je nakupovat*).

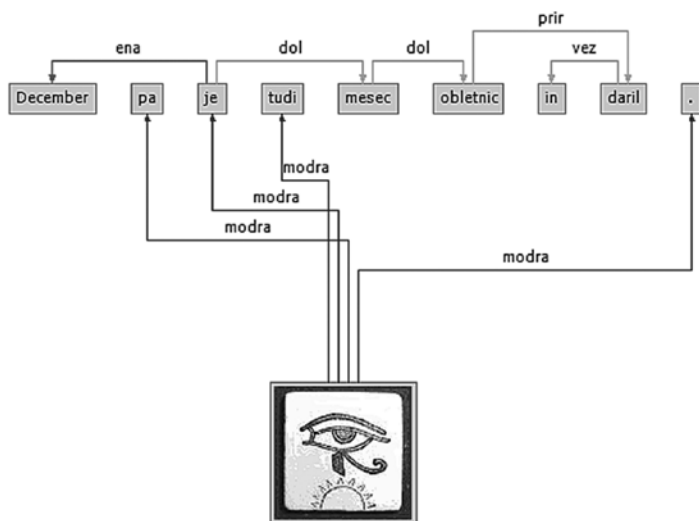
Označevanje zvez osebne glagolske oblike in nedoločnika ali namenilnika je torej v okviru sistema JOS-SSJ zastavljeno tako, da je iskanje vzorca relevantnih korpusnih zgledov, ki izkazujejo predpostavljeno slovnično razmerje, z avtomatskimi metodami dovolj neposredno, hkrati pa vzpostavljeno označevanje omogoča iskanje podatkov o vezljivostnem okolju tako osebne glagolske oblike kot nedoločnika in namenilnika.⁸⁸

4.3 Označevanje povedkovih določil in povedkovih prilastkov

Jedrni element povedkovega določila in povedkovega prilastka je v označevalnem sistemu JOS-SSJ označen z oznako DOL in povezan na jedrni glagol povedka (prim. sliko 11). Povedkov prilastek obravnavamo, kot je (najbolj) ustaljeno v slovenskem jezikoslovju, tj. kot kategorijo, ki neobvezno razvija povedek, povedkovo določilo pa lahko nastopa le ob (nepolnopomenskem) glagolu *biti* (*Bil je jezikoslovec*; *Prijazna je bila*;

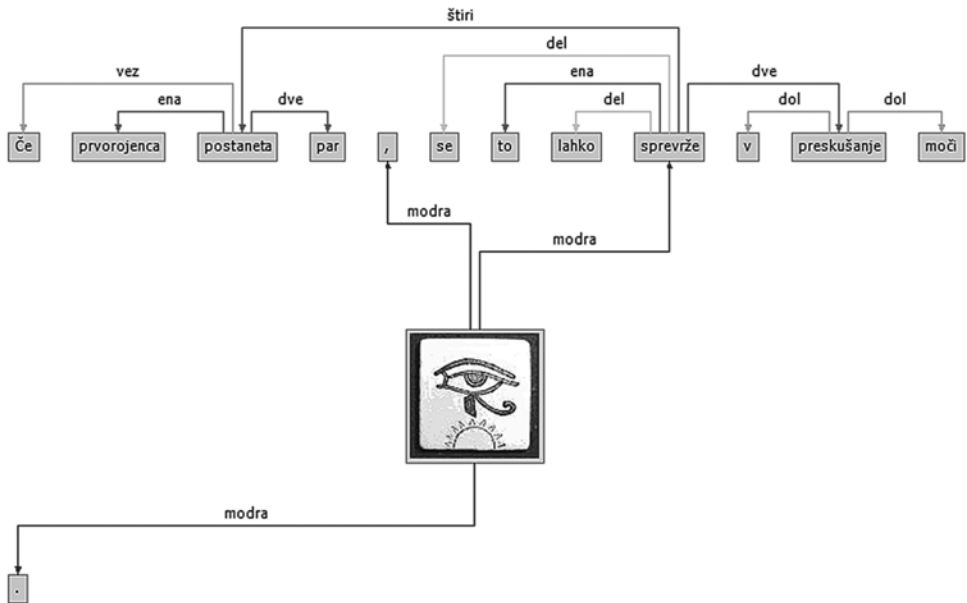
⁸⁸ Glede na to, da slovenski jezikoslovni opisi (prim. Toporišič 1982: 101; Jesenovec 1969; Petrič 1974; Vidovič Muha 1993a itd.) prinašajo sezname glagolov, za katere je ugotovljeno, da lahko tvorijo zveze z nedoločniki, še bolj neposredno pa je glagole, ki se vežejo z nedoločniki in namenilniki, mogoče izločiti iz korpusov, uporabniki lahko pridejo do informacij o vezljivosti (tako osebnih kot neosebnih glagolskih oblik) povedka, če je ta informacija glede na možnosti, ki jih nudi korpusna analiza, zanje relevantna, razmeroma enostavno.

Njegov načrt je bil, da bi napadli sovražnika; Bili so vesele narave; Popravljati napake je vaša naloga; Ohranjati izročilo je vredno in smiselno), vsi drugi glagoli so namreč v označevalnem sistemu JOS-SSJ obravnavani kot polnopomenski. Kadar ocenimo, da je status potencialne povedkovodoločilne strukture mejen (npr. *Bilo je mraz*), oziroma kadar oklevamo pri odločitvi glede polnopomenskosti oz. nepolnopomenskosti glagola *biti*, ima prednost povedkovodoločilna interpretacija. Pri odločanju o tem, katera struktura stavka je osebek in katera povedkovo določilo, poleg formalnih kriterijev (ujemalnost, (ne)stavčnost) upoštevamo tudi pomenske – kadar je struktura, ki bi jo (ob upoštevanju pravil o ujemanju) označili kot povedkovo določilo, pomensko izpraznjena (npr. kazalni zaimek *to*), pravilo ujemanja zanemarimo in pomensko oslajljeno strukturo označimo kot osebek.

Slika 11: Označevanje povedkovega določila

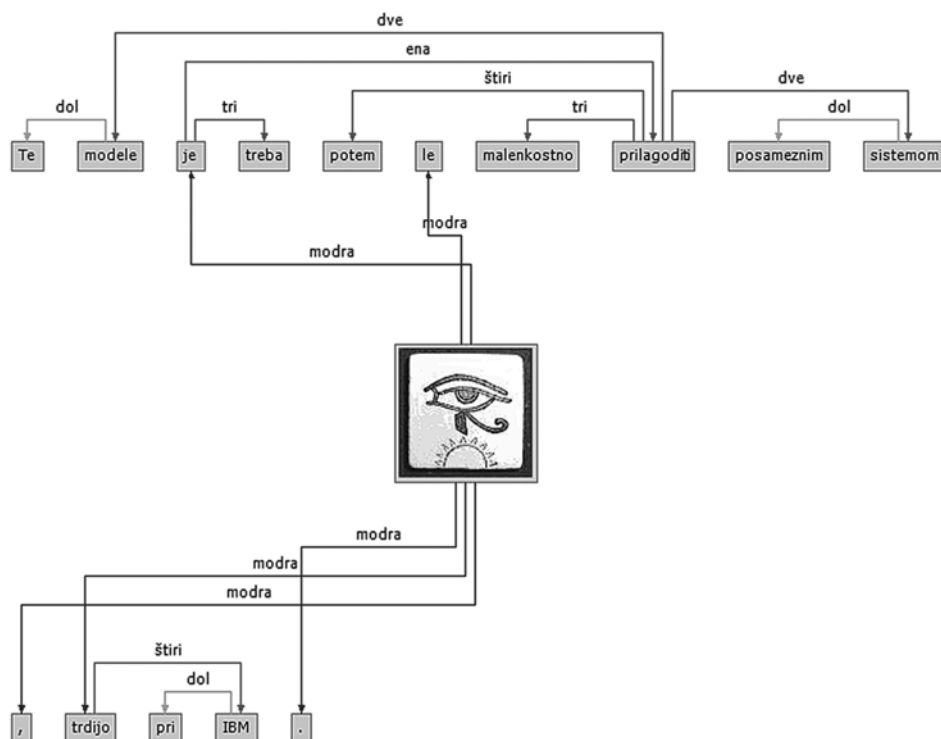
Ustrezni struktur ob drugih glagolih, ki jih slovensko jezikoslovje navadno označuje kot nepolnopomenske oz. pomensko oslajljene, v sistemu JOS-SSJ ne obravnavamo kot povedkova določila, ampak jih označimo z oznako DVE, torej kot nekakšne predmete, če so samostalniške zveze (*Ostal je učitelj; Imam te za prijetnega človeka; Imenovali so ga za predsednika ZDA; Velja za poštenjaka* ipd.), in z oznako DOL, torej enako kot povedkove prilastke, če gre za pridevniške in podobne zveze (*Postaja bled; Dela se neumnega; Čutil se je odgovornega; Zdi se zaspan* ipd.) (prim. sliko 12).

Slika 12: Označevanje struktur ob pomensko oslajenem glagolu

Kot povedkova določila ob glagolu *biti* lahko označimo samo (nepredložne) samostalnice, pridevnike, števniške, zaimke, nedoločnike in stavke. Prislovi, členki, medmeti, predlogi, vezniki ipd. (*prav, treba, narobe, bolje, tako, natanko, vseeno, mar* ipd.) v sistemu označevanja JOS-SSJ ne morejo nastopati kot jedrni elementi povedkovega določila, zato jih v potencialnih tovrstnih strukturah ne označujemo z oznako DOL, ampak dobijo oznako TRI (*Bilo mu je bolje; To ni prav; Z njim je nekaj narobe* ipd.). Morebitne vezljive elemente ob omenjenih strukturah (npr. *Kadar je z našo srečo kaj narobe*) označimo z oznako DVE in jih povežemo na kopulo (prim. sliko 13).

Predložne zveze ob glagolu *biti*, ki jih ostali slovnični opisi opredeljujejo kot povedkova določila ((izjemoma) pa kot prislovna določila) (npr. *biti ob hišo, biti v akciji, biti proti naseljevanju prebežnikov* ipd.), praviloma označimo z oznako ŠTIRI – z oznako DVE oz. TRI označujemo le morebitne predmete in lastnostna prislovna določila (pri čemer se zavedamo, da se predložne zveze, označene z DVE ali TRI, ob glagolu *biti* pojavljajo razmeroma redko). Če torej pri označevanju predložne zveze ob glagolu *biti* oklevamo med označevanjem z oznakama TRI ali ŠTIRI, se odločimo za oznako ŠTIRI (prim. sliko 14).

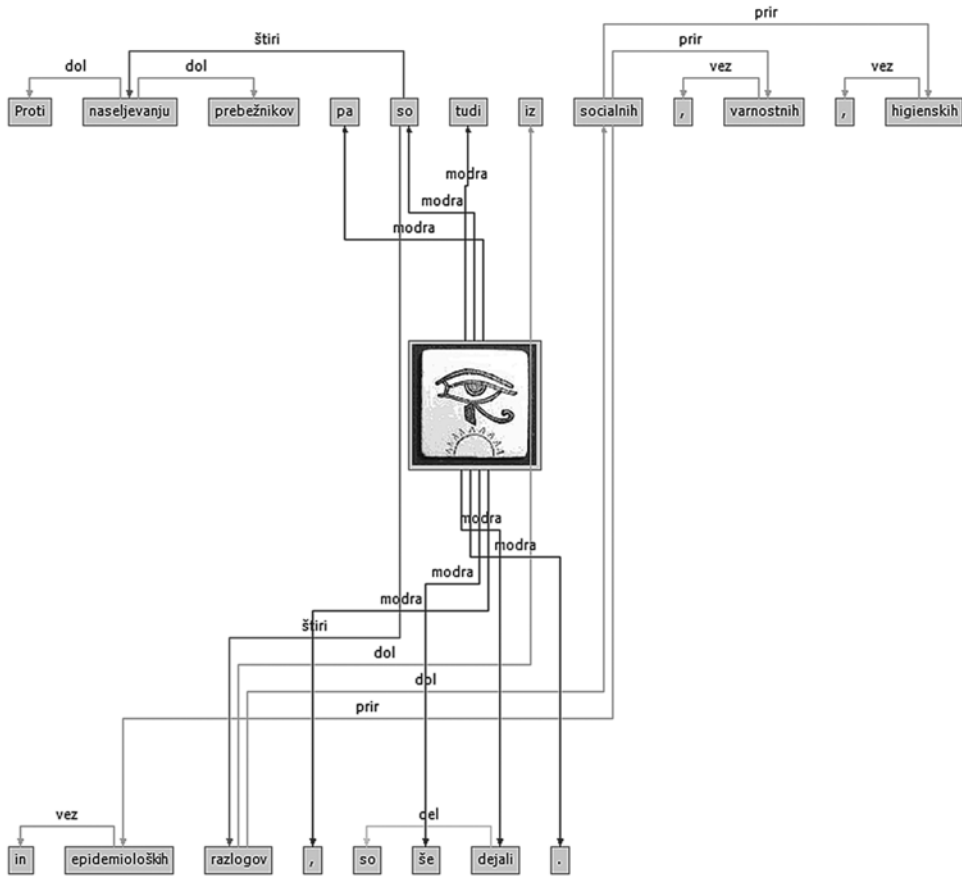

Slika 13: Označevanje nesamostalniških, nepridevniških oz. nesklonskih struktur ob nepolnopomenskem glagolu *biti*

(Slovenskemu) teoretičnemu jezikoslovju meje med nepolnopomenskimi (oz. pomensko dovolj oslabljenimi glagoli, da se ob njih pojavlja povedkovo določilo) in polnopomenskimi glagoli zaenkrat še ni uspelo določiti. Navadno je kot glavni nepolnopomenski glagol obravnavan *biti* (Toporišič 1982: 104; Kozlevčar-Černelič 1975/76: 77, 78, 81; prim. Pogorelec 1972), pri čemer je kot kriterij za nepolnopomenskost upoštevana prisotnost (zgolj oz. predvsem) predikacijskih kategorij (prim. Vidovič Muha 1984: 149; Kozlevčar-Černelič 1975/76: 78). Ostali glagoli, ki so sicer opredeljeni kot nepolnopomenski (oz. pomensko oslabljeni) (*zdeti se, imeti, postati, ostati* ipd.), pa pomensko niso povsem izpraznjeni, vsaj del pomenskosti (npr. faznost, modalnost) namreč ohranjajo. Meja med nepolnopomenskimi in polnopomenskimi glagoli je tako precej zabrisana⁸⁹ in pri avtor-

⁸⁹ Na delno arbitrarnost pri razmejevanju med povedkovim in predmetnim določilom glede na stopnjo pomenske (ne)popolnosti glagola opozarja tudi Dular (1982: 38), ko razmišlja o delitvi določil z vidika glavnih in stranskih stavčnih členov (oz. njihovih delov), saj omenja, da bi »enako upravičeno [...] po tem merilu lahko razglasili samo za dele drugega stavčnega člena vsa vezljivostno obvezna dopolnila (predmetna in druga), saj jih glagoli terjajo prav zaradi svoje pomenske nezadostnosti«.

jih vzpostavljena na osnovi različnih meril.⁹⁰ Vprašanje je povezano z jezikovnoteoretično vzpostavitvijo večbesednih slovnično-pomenskih enot, saj na stopnjo pomenske (ne) oslABLjenosti glagola vpliva zlasti njegovo slovnično-pomensko okolje.

Slika 14: Označevanje predložnih zvez ob nepolnopomenskem glagolu *biti*

V sistemih korpusnega označevanja je mogoče mejo med polnopomenskimi in nepolnopomenskimi glagoli najdosledneje postaviti tako, da ločujemo med kopulo *biti* in drugimi glagoli⁹¹ (prim. Bémová et al. 1999). Čeprav so v večini opisov kot obpovedkovodoločilni navadno opredeljeni tudi glagoli tipa *zdeti se*, *ostati*, *postati* ipd., pri kor-

⁹⁰ Zelo jasno in dosledno delitev »prototipičnih« nepolnopomenskih glagolov prinaša npr. Vidovič Muha 1998.

⁹¹ Enako delitev glagolov najdemo v češki akademjski slovnici (Daneš et al. 1987b: 21, 22), v kateri je kot pravi nepolnopomenski glagol obravnavan le glagol *biti*. Obvezna dopolnila ob pomensko oslABLjenih glagolih (npr. ob *postati*) so opredeljena kot vezljiva določila (Daneš et al. 1987b: 51).

pusnem označevanju zaradi zahteve po relevantnosti dobljene informacije za uporabnike in konsistentnosti pri označevanju niso označeni kot nepolnopomenski, saj obstajajo tudi pomensko podobno oslabljeni glagoli (npr. *imeti*, *delati*), katerih status z vidika (ne)polnopomenskosti je, če hkrati upoštevamo še razmerje med številom njihovih potencialnih nepolnopomenskih in polnopomenskih rab v korpusu ter zahtevnost odločitve o njihovi potencialni (ne)polnopomenskosti, bistveno težje opredeljiv.⁹²

Z vprašanjem določitve (ne)polnopomenskosti glagolov pa je neposredno povezana tudi strategija označevanja struktur, ki jih v slovenskem jezikoslovju ob ustreznih glagolih navadno opredeljujemo kot povedkovodoločilne, z oznakama DVE in DOL. Pri iskanju in kasnejši interpretaciji korpusnih podatkov se je namreč treba zavedati, da je določen nabor struktur, ki ga slovensko jezikoslovje umešča med povedkova določila, označen z enako oznako kot predmeti oz. da razmejevanje med v jezikoslovju uveljavljenima kategorijama povedkovo določilo in povedkov prilastek z avtomatskimi metodami ob določenem naboru glagolov ni možno, zato je tudi izločanje korpusnih podatkov o besedilnem okolju takih glagolov (npr. glagola *imeti*) za nadaljnjo analizo navadno manj produktivno.

Opredeljevanje povedkovodoločilnih enot se v slovenskem jezikoslovju pri večini avtorjev navezuje (tudi) na (ne)vzpostavitev kategorije povedkovnika. Neodvisno od tega, ali avtor besede, ki se tipično pojavljajo v povedkovodoločilni vlogi, obravnava v okviru posebne besednovrstne kategorije (prim. Toporišič 1982: 113–118) ali pa jim pripisuje (predvsem) pomenskoskladenjski status (prim. Kozlevčar 1971: 12; Žele 2003b: 3–16; Žele 2003c: 143–150; Žele 2004a: 33–42), pri čemer je v obeh primerih opazna še težnja po ločevanju enot na nekakšne prave in drugotne povedkovnike, avtorji opozarjajo na tendenco povedkovniških oz. povedkovodoločilnih enot po (delni in postopni) spremembi kategorialnih lastnosti oz. na njihovo heterogenost, v primeru nedefiniranja statusa povedkovnikov v okviru besednovrstnosti pa na težave z njihovim besednovrstnim uvrščanjem.

Glede na to, da se pri avtomatskem površinskoskladenjskem označevanju korpusov opiramo predvsem na izrazno podobo pojavnic oz. na njihovo besednovrstno določenoost, je povedkovodoločilna funkcijskoskladenjska vloga enot v označevalnem sistemu JOS-SSJ vezana zlasti na samostalnike, pridevnike, števniko, zaimke ipd., ne pa na pojavnice, ki so označene kot prislovi, členki, medmeti, vezniki ipd. Skladenjsko okolje pojavnic z omenjenimi oblikoskladenjskimi oznakami je namreč načeloma manj predvidljivo, posledično pa tudi njihova skladenjska vloga ob glagolu *biti* ni napovedljiva v enaki meri kot pri samostalnkih, pridevnikih, zaimkih ipd., vezana je namreč na frekvenco pojavljanja posamezne leme v ustreznih funkcijskoskladenjskih vlogah v učnem korpusu. Kljub temu da jezikoslovje ugotavlja, da je povedkovodoločilna vloga za neka-

⁹² Ob tem se je treba zavedati težnje po čim večji doslednosti oz. konsistentnosti pri označevanju realnih korpusnih besedil v zelo kratkem času ter dejstva, da korpus navadno označujejo ljudje, ki se sicer ukvarjajo z jezikoslovjem, niso pa strokovnjaki za skladenjska vprašanja, npr. študentje jezikoslovja. Običajno je označevanje sicer delno nadzorovano, kljub temu pa zelo težkih jezikoslovnih odločitev v navedenih okoliščinah ni smiselno in primerno prepustiti označevalcem.

tere od njih (*všeč, prav, žal, škoda, treba, res, mar*⁹³ ipd.) (prim. Žele 2004a: 40) značilna, so te strukture označene z oznako TRI, konsistentnega avtomatskega označevanja teh struktur glede na frekvenco ustreznih lem v povedkovodoločilni vlogi v učnem korpusu namreč ni mogoče zagotoviti, podatki o besednovrstni oznaki pa ne zagotavljajo dovolj zanesljive in relevantne informacije.

Kot mejni se z vidika njihovega (ne)povedkovodoločilnega statusa tudi pri označevanju korpusnih besedil kažejo zlasti nekateri pridevniki oz. izpridevniški prislovi in sorodne strukture,⁹⁴ ki izražajo stanje v naravi oz. v okolici, psihično stanje ljudi, subjektivno oceno ipd. (prim. Kozlevčar-Černelič 1968: 14, 15; Kozlevčar-Černelič 1969/70: 213–215). A. Žele ugotavlja, da v brezoseb(kov)nih vremenskih stavkih tipa *Dež je bil; Mraz je bil(o)* ipd. enota tipa *dež, mraz* združuje osebkovo-povedkovodoločilno funkcijskoskladenjsko vlogo,⁹⁵ pri čemer je osebkov delež nosilec zlasti formalne stavkotvorne vloge, povedkovodoločilni delež pa nosilec pomenskoskladenjskih lastnosti (Žele 2007a: 344; Žele 2006: 36, 37). Glagol *biti* torej ohranja določeno mero eksistenčnega pomena (pri čemer se zdi, da ta delež v različnih navedenih strukturah ni vedno enak), ki pa slabi, in povedek prehaja v pomen stanjskosti, na kar opozarjajo tudi vremenski stavki oz. njihovi ustrezniki (*Dež pada; Dež je; Megla je;*⁹⁶ *Deževno je bilo; Mrzlo je bilo; Mraz (mi) je bilo; Mrzlo (mi) je bilo*). Status glagola *biti* v omenjenih brezoseb(kov)nih strukturah je pogojen tudi s tem, da te strukture pogosteje kot sicer vključujejo t. i. zunanjega nepropozicijskega udeleženca (t. i. zunanji osebek), ki pojavnost zaznava, pri čemer se njegova prisotnost odraža v rabi nepropozicijskih časovno-naklonskih sestavin (*Bilo je hrupno; Morda bo jutri mraz*) – zaznavanje, ugotavljanje nekega stanja s strani zunanjega udeleženca predpostavlja predhodno eksistenco opazovane pojavnosti, kar se jezikovno kaže v strukturah tipa *Lepo bo; Toplo je bilo* ('Vreme bo/je bilo lepo, toplo') (Žele 2006: 35–40; Žele 2007a: 42–44).

Povedkovodoločilnih predložnih zvez ob glagolu *biti* ni mogoče avtomatsko razločevati od predložnih zvez z drugo funkcijskoskladenjsko vlogo (*biti za hišo* 'nahajati se za hišo' : 'strinjati se s predlogom o hiši'), hkrati se pri teh zvezah postavlja še vprašanje o njihovi morebitni predmetnosti ob glagolih z leksikaliziranim prostim morfemom (prim.

⁹³ Za precejšen del takšnih pojavnic velja, da so besednovrstno težko uvrstljive oz., povedano drugače, ravno njihova jezikovnotipična povedkovodoločilna vloga povzroča težave pri njihovi besednovrstni opredelitvi.

⁹⁴ Namig na mejni status tako glagola *biti* kot izpridevniških in izsamostalniških prislovov ob njem je pravzaprav že morfonološka oblika struktur ob glagolu *biti*.

⁹⁵ Na prvotno sintetično odslikavo naravnih dogodkov v človeški zavesti opozarja že R. F. Mikuš, ko pojasnjuje, da vremenski stavki tipa *Grmi, Dežuje* (lahko) predstavljajo model prvotnega sintetičnega stavka (stavčne povedi) kot prototipa sintagme, v katerem se predstava o prostorski in časovni kot dveh ločenih pojavnostih še ni izoblikovala, prav tako se kasnejši osebek in povedek (oz. predmetnost in dejanje) še nista ločevala (Vidovič Muha 1994: 233). Izhodiščno zlitost povedka in osebkva v eno enoto morda odslikava predikacijska sintagma kot stavkotvorni pogoj (prim. Vidovič Muha 2009b: 251).

⁹⁶ Halliday in Matthiessen (2004: 258) uvrščata v angleščini stavke tipa *Dež je* med eksistenčne, na kar opozarja ekspletivna oblika *there* (*There was a storm/blizzard*), ki je indikator eksistenčnega pomena, stavke tipa *Deževno je* (*It's foggy/misty*) pa med lastnostne, relacijske stavke.

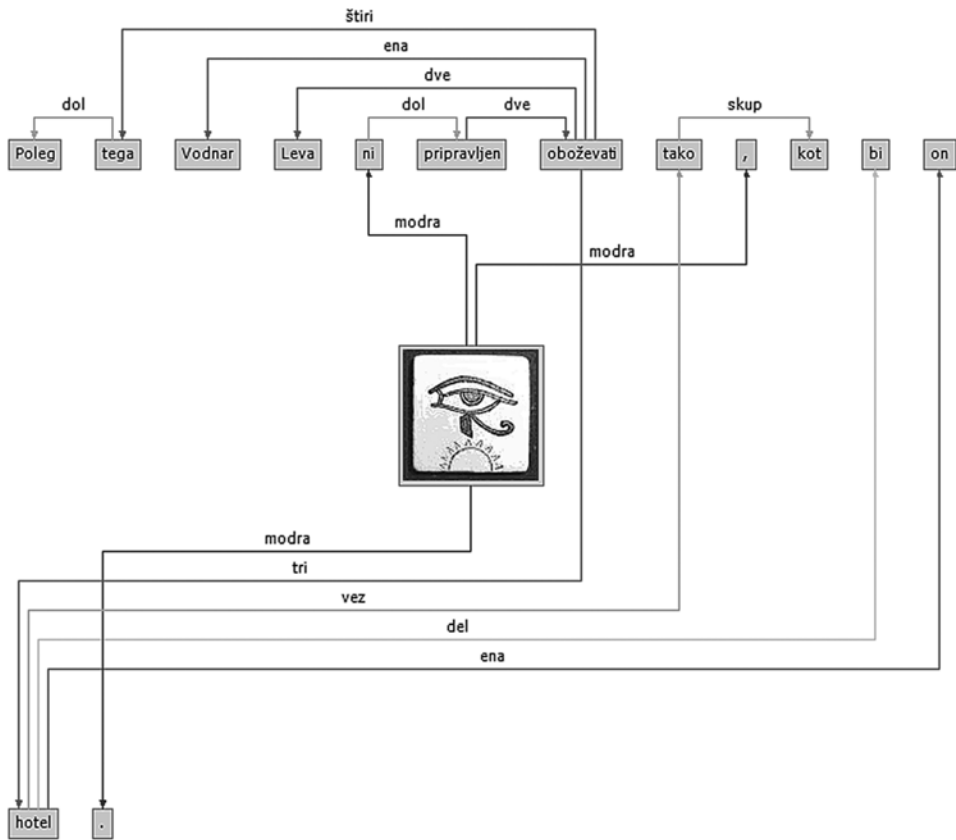
Žele 2001a: 88). Glede na to, da se ob polnopomenskem glagolu *biti* večinoma pojavljajo nelastnostna prislovna določila (prim. Žele 2008: 58, 59) (avtomatsko ločevanje med obema tipoma prislovnih določil pa je načeloma vezano na pomenskost glagola, ob katerem se ta pojavljajo), označujemo tudi povedkovodoločilne predložne zveze ob njem z oznako ŠTIRI.

Dileme glede razvrščanja struktur na povedkova določila in povedkove prilastke (prim. Orešnik 1996: 264), ki jih odraža zlasti vpeljava kategorije določevalnega dopolnilnika ob nepolnopomenskih glagolih (razen ob glagolu *biti*) v slovensko jezikoslovje (Pogorelec 1972; Pogorelec 1974/75), so v okviru sistema površinskoskladenjskega označevanja JOS-SSJ večinoma ukinjene, saj kot povedkove prilastke označujemo samo t. i. dopolnjevalne dopolnilnike (Pogorelec 1972: 320–327; prim. Orešnik 1996), hkrati pa so pridevniški in pridevnikom sorodni jedrni elementi tako povedkovih prilastkov kot struktur, ki jih slovenski jezikoslovni opisi navadno umeščajo med povedkova določila, na jedrni glagol povedka stavka povezani z oznako DOL. Izkušnje z označevanjem korpusov hkrati kažejo, da se samostalniške zveze v vlogi povedkovih prilastkov v realnih besedilnih zgledih v korpusu pojavljajo razmeroma redko. Kljub vsemu ostaja precejšnja težava razločevanje med povedkovim prilastkom in lastnostnim prislovnim določilom, zlasti z vidika določanja funkcijskoskladenjskega statusa struktur, ki jih uvaja veznik *kot*, ter označevanja predvsem orodniških ter roditeljskih predložnih zvez (prim. Pogorelec 1972: 326) – na morebitne tipološke razlike pri omenjenih predložnih zvezah označevalci namreč pogosto niso pozorni. Glede ugotovljene velike podobnosti med povedkovim prilastkom in lastnostnim prislovnim določilom prim. razdelek II-4.4.

4.3.1 Označevanje vezljivih struktur ob povedkovodoločilnih povedkih

Zaradi pretvorbene povezave med glagolsko ter pridevniško in samostalniško vezljivostjo in, z vidika analize njihovega besedilnega udejanjanja, njihove potencialne delne prekrivnosti, pri čemer je treba upoštevati še koncept(a) povedkov(odoločiln)e vezljivosti, je skladenjsko označevanje vezljivih elementov povedka lahko težavno. V označevalnem sistemu JOS-SSJ so (neosebko) vezljivi elementi povedkovodoločilnega povedka s pridevniškim povedkovim določilom povezani z oznako DVE na povedkovodoločilni pridevnik, pri čemer ni pomembno, ali pridevniku kot takemu že pretvorbno pripisujemo vezljivostne lastnosti ali pa je (kot del povedka) vezljiv pridevnik, katerega (potencialna) vezljivost je glede na njegove pretvorbene zmožnosti manj očitna⁹⁷ (*biti poln navdušenja, biti vesel prijatelja, biti prijateljski z očetom, biti domač s sosedom psom, biti vaje dela, biti enak prijatelju, biti prijazen do brata* ipd.). Če je vezljivi element nedoločniški, povežemo tudi udeleženca, ki se funkcijskoskladenjsko izraža kot osebek, na nedoločnik (*Črt je dolžan podkrepiti trditev z dokazi*). Seveda je razmejitev med predmetnimi in prislovnodoločilnimi funkcijskoskladenjskimi enotami tudi ob povedkovodoločilnih povedkih težavna (prim. razdelek II-4.4).

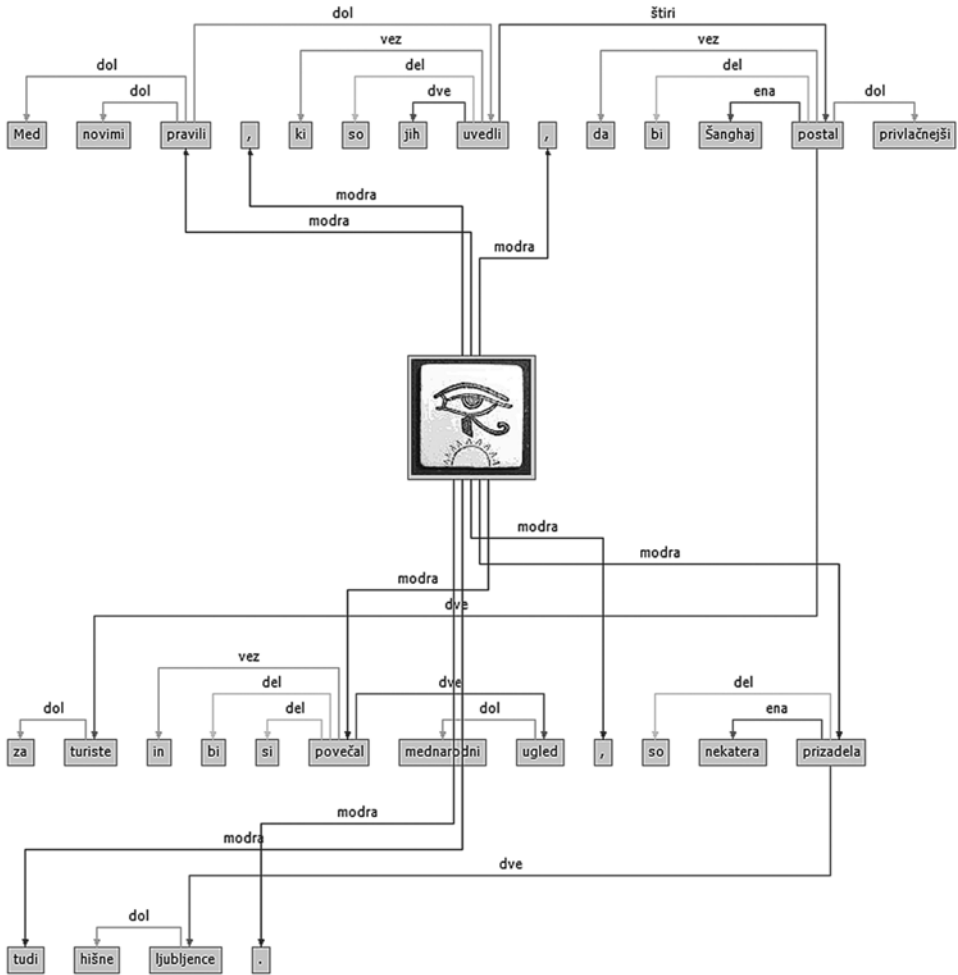
⁹⁷ Izhajamo namreč iz predpostavke, da je velik del pridevnikov (potencialno) vezljiv (ob hkrati hipotezi, da je vezljivost omejena na pridevnike, ki jim pomenskost omogoča, da se lahko pojavijo v povedkovi vlogi).

Slika 15: Označevanje vezljivih elementov povedkovodločilnega povedka s pridevniškim povedkovim določilom

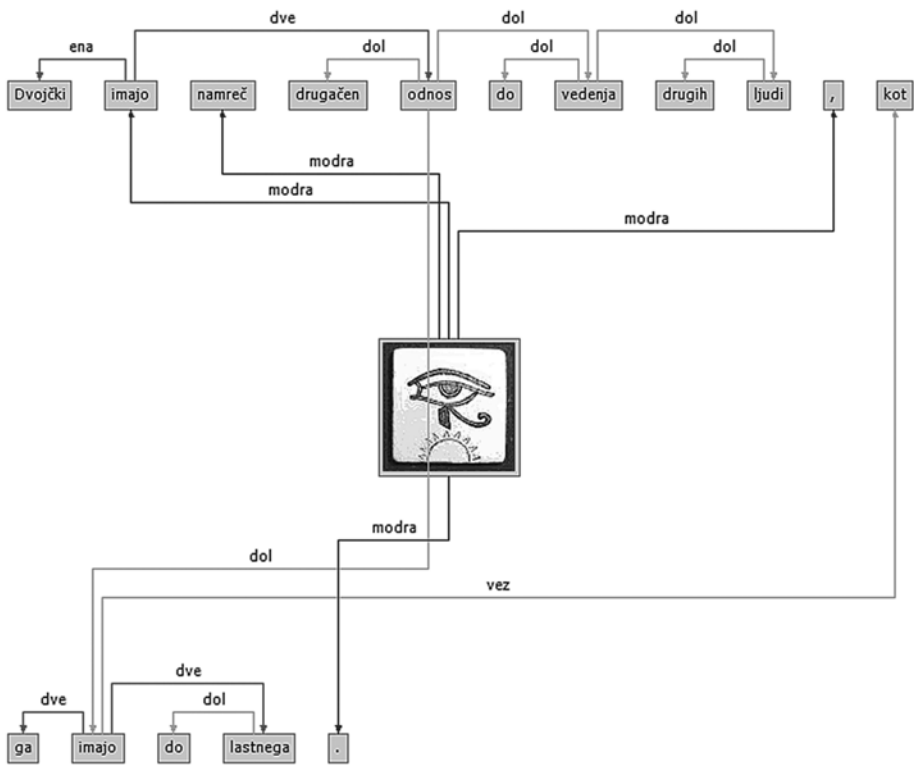
Opisano označevanje seveda velja za povedek s kopulo *biti*. Sorodne vezljive strukture (navadno samostalniške zveze) ob glagolih tipa *postati*, *ostati*, *zdeti se* ipd. v povedku (*postati privlačnejši za turiste*, *ostati škodljiv razvoju*), ki jih v označevalnem sistemu JOS-SSJ ne obravnavamo kot nepolnopomenske, ostali opisi pa jih navadno opredeljujejo kot pomensko oslABLJENE, povežemo z oznako DVE na osebno glagolsko obliko (prim. sliko 16).

V označevalnem sistemu JOS-SSJ so vezljivi elementi povedka oz. samostalnika ob kopuli *biti* ali ob glagolih, ki jih teoretično jezikoslovje običajno označuje kot pomensko oslABLJENE, povezani z oznako DOL na samostalniki, če je stopnja pomenske povezanosti vezljivega elementa in samostalnika visoka (stopnja pomenske povezanosti določijo za vsako označeno poved posebej označevalci korpusa po svoji presoji) (prim. sliko 17).

Slika 16: Označevanje vezljivih elementov pridevnika ob pomensko oslabljenih glagolih

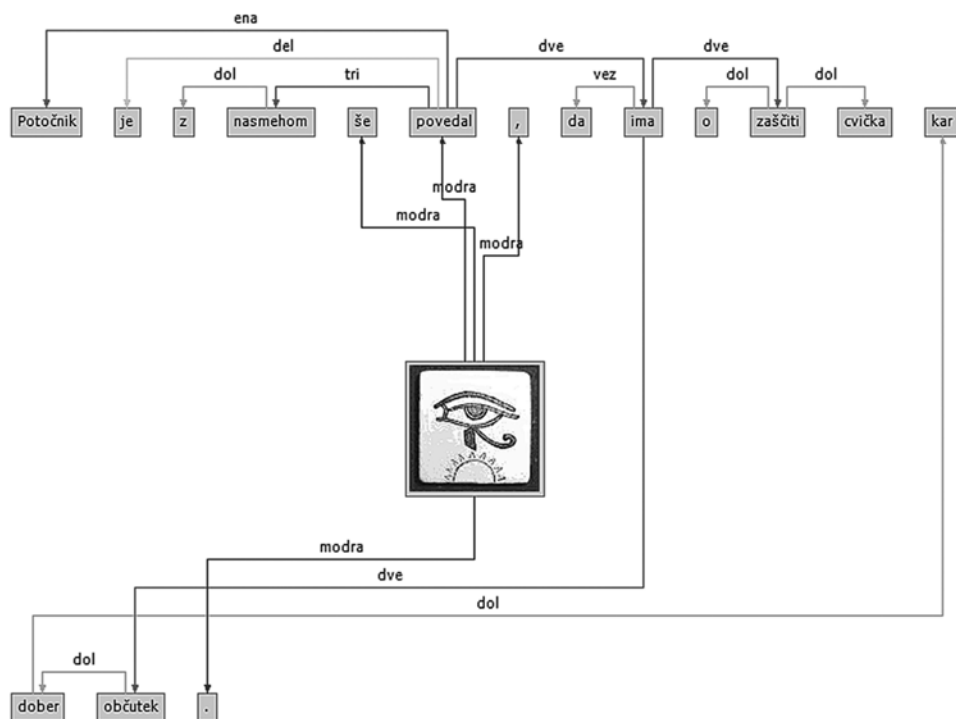
Če ocenimo, da je stopnja pomenske povezanosti med samostalnikom in njegovim potencialnim vezljivim elementom manjša oz. če sta enoti razmeroma oddaljeni (pri čemer je okvirna razdalja tri besede ali več), potencialni vezljivi element samostalnika obravnavamo kot vezljivi element povedka in ga z oznako DVE povežemo na osebno glagolsko obliko kot jedrni del povedka (prim. sliko 18).

Slika 17: Povezovanje potencialnega vezljivega elementa samostalnika na samostalnik ob pomensko oslajbljenem glagolu (visoka stopnja pomenske povezanosti med potencialnim vezljivim elementom in samostalnikom)

Vezljivostna teorija prinaša spoznanje, da je smiselno ločevanje med udeležensko, glagolsko vezljivostjo in neudeležensko, povedkovodoločilno vezljivostjo, ki odpira vezljivostne položaje ob povedkih s pomensko nepopolnimi glagoli (Žele 2001a: 13, 143). Obe kategoriji se besedilno udejanjata kot povedkova vezljivost oz. z njo v smislu teoretičnih konstruktov deloma sovpadata. Hkrati sta tudi samostalniška in zlasti pridevniška vezljivost kot predvsem pretvorbeni obliki⁹⁸ primarne glagolske vezljivosti, pri čemer izražata

⁹⁸ Češka vezljivostna teorija kljub vsemu ločuje med glagolsko vezljivostjo ter vezljivostno razvitostjo pri pridevnikih, prislovih in samostalnikih (Daneš et al. 1987b: 39, 66–75). Z vidika razmišljanja o razmerju med samostalniško oz. pridevniško ter povedkovo(določilno) vezljivostjo je smiselno omeniti koncept (ne)aktualizirane propozicije (Daneš et al. 1987b: 10), ki opozarja na možnost stavčne oz. nestavčne realizacije propozicijskega potenciala.

Slika 18: Povezovanje potencialnega vezljivega elementa samostalnika na jedrni glagol povedka v zvezi samostalnika in pomensko oslabljenega glagola (nižja stopnja pomenske povezanosti med potencialnim vezljivim elementom in samostalnikom)

zlasti razmerja stanjskosti, lastnostnosti, analitično do določene mere (lahko) prekrivni⁹⁹ s povedkovo(določilno) vezljivostjo,¹⁰⁰ saj so vezljivi samostalniki in pridevniki v stavkih s pomensko oslabljenimi glagoli v povedku do določene mere nosilci tako aktivne, sredobežne vezljivosti kot nosilci pasivne,¹⁰¹ sredotežne vezljivosti¹⁰² (prim. Žele 2001a: 15;

⁹⁹ Tako samostalniška kot pridevniška vezljivost sta bili v slovenskem jezikoslovju v večji meri raziskani predvsem z vidika sistemskih možnosti, manj pa z vidika njenega udejanjanja v besedilih (prim. Križaj-Ortar 1985; Križaj-Ortar 1984: 277–288; Žele 2001a: 230–234; Žele 2001b: 163–195).

¹⁰⁰ A. Žele ugotavlja: »Znotraj zloženega povedka se vezljivost ravninsko razdeli – nepolnopomenski glagoli izražajo strukturoskladenjsko vezljivost, posamostaljeni/popridevljeni polnopomenski glagoli pa pomensko usmerjajo pomenskoskladenjsko (udeležensko) vezljivost – predvsem izbirno odločajo o pomenskih lastnostih možnih udeležencev.« (Žele 2001a: 143.)

¹⁰¹ Tudi M. Križaj-Ortar opozarja, da so argumentni samostalniki različni, saj eni v pomenski podstavi funkter implicirajo, drugi pa ne (Križaj-Ortar 1989: 139).

¹⁰² Ob tem velja znova omeniti ugotovitev A. Žele, da ob pomenski oslavitvi glagola pomenskoskladenjska glagolska vezljivost oslabi ali preneha, pri čemer se pomensko težišče prenese na izglagolske in, deloma, izpridevniške samostalnike. Avtorica ob tem ugotavlja, da je »[n]ajzanesljivejši pokazatelj nepolnopomenske uporabe glagolov [...] vezava izglagolskih samostalnikov« (Žele 2001a: 142).

Daneš et al. 1987b: 67). V zvezi s tem Topolinska (v Žele 2001a: 16) govori o t. i. dvojni referenci. Do neke mere na nedorečenost razmerja oziroma na povezanost med glagolsko ter (povedkovo) pridevniško in samostalniško vezljivostjo¹⁰³ opozarja tudi omejitve števila vezljivostnih elementov glagola v določenem pomenu v opisih nekaterih raziskovalcev (pri Tesnièru npr. omejitve na trovezljive glagole), pri èemer Dular opozarja, da so po mnenju nekaterih jezikoslovcev (veè kot) trovezljive strukture »samo izid zgoščevalnih pretvorb ali kontaminacije pri razvijanju glagolskih dopolnil s prilastki« (Dular 1982: 129, 132). Pri doloèanju funkcijskoskladenjskega statusa predložnih zvez v zgledih tipa *Imeti vpliv na politiko* avtor omahuje med kategorijama predmet in prilastek.

Samostalniki v povedkovodoloèilni vlogi sodijo v dve skupini. Lahko so izglagolski oz. izpridevniški vezljivi (*Njena priljubljena kratkoèasna dejavnost je druženje s prijateljicami*), lahko pa nevezljivi samostalnik skupaj z (zgolj strukturnoskladenjskovezljivo) kopulo tvori povedek, ki je vezljiv kot enota (*Z avtomobili je križ; Strah ga je pred temo*). Z vidika skladenjskega oznaèevanja korpusov se zaradi omenjene dvojnosti lahko pojavljajo dileme glede povezovanja vezljivih elementov v stavèno strukturo in njihovega funkcijskoskladenjskega statusa. Pri sorodnih stavènih strukturah s (potencialno) pomensko oslabljenimi glagoli tipa *imeti* ipd., ki so v sistemu JOS-SSJ obravnavani kot polnopomenski (*Janez ima slog v pisanju pisem; Ideja je postala predmet samovoljnih razmišljanj* ipd.), je doloèitev funkcijskoskladenjskega statusa vezljivih enot v okviru oznaèevalnega sistema še zahtevnejša, tudi zato, ker je treba upoštevati (kot kažejo izkušnje pri oznaèevanju v veèji meri kot pri strukturah ob glagolu *biti*) še potencialno neprojektivnost in oddaljenost struktur, pogosto pa tudi pomensko oslabilnost glagolov.

Med slovenskimi jezikoslovci prevladuje mnenje,¹⁰⁴ da je kot povedkovo doloèilo smiselno upoštevati najmanjšo enoto, ki zagotavlja pomensko popolnost povedka; v strukturah tipa *Mateja nima povezave z mamili* je torej povedek *nima povezave*, predmet celotnega povedka pa *z mamili*.¹⁰⁵ A glede na ugotovljeno nediskretnost kategorije pomensko oslabilni glagol oz. nepolnopomenski glagol (prim. Kozlevèar-Èerneliè 1975/76: 77, 78) je loèevanje omenjenega tipa struktur od struktur tipa *On nadzoruje pobiranje sadja* – pri katerih je *pobiranje sadja* predmet polnopomenskega glagola, samostalniška vezljivost pa se funkcijskoskladenjsko izraža s prilastki (*pobiranje sadja*) – lahko težavno. Èe bi enak naèin funkcijskoskladenjskega definiranja enot predstavljenih struktur vzpostavili tudi v oznaèevalnem sistemu JOS-SSJ, bi na oznaèevalce prenesli nalogo jasno definirati mejo med nepolnopomenskimi in polnopomenskimi glagoli. Ob strani zaenkrat pušèamo z vidika definiranja vezljivostnih elementov polnopomenskega

¹⁰³ Tudi Dular (1982: 60) ugotavlja: »[G]lagolska vezljivost se v številnih primerih ne prekriva z vezljivostjo celotnega stavènega povedka, ta je namreè lahko glagolsko-imenski in je njegova vezljivost tedaj odvisna od vezljivosti samostalnikov, pridevnikov idr.«

¹⁰⁴ O tem v diskusiji z red. prof. dr. Andrejo Žele in red. prof. dr. Eriko Kržišnik.

¹⁰⁵ Dular ugotavlja, da èe ima pomensko izpraznjen glagol dve vezljivi doloèili, se prvo občuti kot povedkovo doloèilo, drugo pa ima status predmeta (*dati predlog odboru*). Opozarja tudi, da lahko prevrednotenje z vidika funkcijskoskladenjskega statusa doleti tudi desni prilastek izglagolskega samostalnika ob pomensko oslabilnem glagolu (*Njegov vpliv na politiko se je konèal* (prilastek) : *Še ima vpliv na politiko* (prilastek ali predmet?) (Dular 1982: 132).

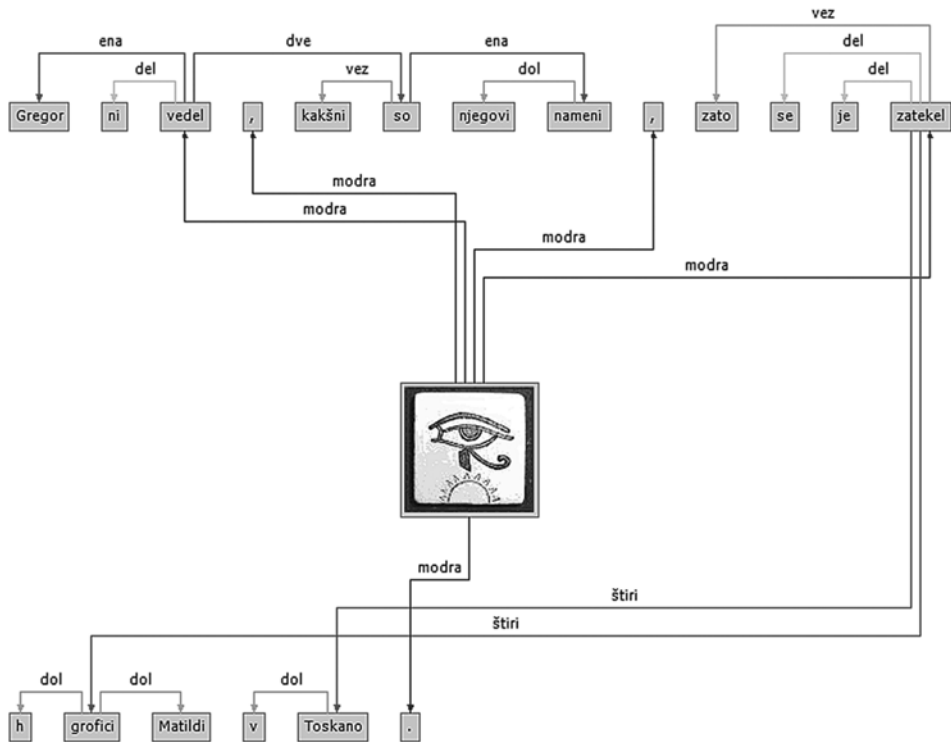
glagola oz. samostalnika problematične primere, ko bi določeno strukturo lahko obravnavali kot vezljivi element tako ene kot druge kategorije (*prositi komisijo razumevanja za prestopnika, doseči sporazum glede plačila*) (prim. Dular 1982: 129).

Definiranje povedka kot nepolnopomenskega glagola in (izglagolskega) samostalnika v smislu najmanjše enote, ki zagotavlja polnopomenskost povedka, se (lahko) zdi ustrezna pri enotah tipa *imeti povezavo* ↔ *povezovati* (*imeti povezavo z mami*); *imeti vpliv* ↔ *vplivati* (*imeti vpliv na odločitev*), *biti izraz* ↔ *izražati* (*biti izraz osebnega intelektualnega presojanja*) ipd., vendar pa se zdijo strukture tipa *Njegov priljubljen konjiček ostaja sajenje grmovnic; Besedilo ne sme postati predmet samovoljnih razmišljanj; Ribolov postane preganjanje dolgčasa* drugačne (kot enoto intuitivno dojemamo *sajenje grmovnic, predmet samovoljnih razmišljanj, preganjanje dolgčasa*). Obenem velja omeniti, da so označevalci zglede tipa *imeti malo možnosti, da bi ga od njegovega namena odvrnil, imeti odnos do vedenja, biti izraz osebnega intelektualnega presojanja, biti izhodišče gledališke igre, biti uvod v razmislek* ipd. glede na omenjeno problematiko označili kot raznorodne. Če ob tem upoštevamo še medsebojno oddaljenost povedkovodoločilne in potencialno vezljive enote, morebitno neprojektivnost omenjenih struktur in pomensko oslabiljenost glagolov (npr. *Sestanki, ki jih je imela komisija z oblastmi posameznih držav*), se kaže sistematično opredeljevanje minimalne enote, katere povezava s pomensko oslabiljenim glagolom zagotavlja polnopomenskost povedka oz. povedek sploh vzpostavlja, kot precej spekulativno, zlasti če je cilj konsistentna slovnična analiza realnih besedil v zelo kratkem času.¹⁰⁶

4.4 Označevanje vezljivih elementov glagola v vlogi povedka

Vezejljive elemente glagola v vlogi povedka v označevalnem sistemu JOS-SSJ označujemo z oznakami ENA, DVE, TRI, ŠTIRI, pri čemer oznake drugega nivoja navadno sovpadajo s funkcijskoskladenjskimi kategorijami osebek, predmet in prislovno določilo, kot jih opredeljuje uveljavljeno slovensko jezikoslovje. Korelacije so naslednje: ENA ↔ osebek, DVE ↔ predmet, TRI ↔ lastnostno prislovno določilo, ŠTIRI ↔ prislovno določilo nelastnostnih okoliščin. Z naštetimi oznakami na jedrni element povedka večinoma povezujemo strukture znotraj stavčnih meja, z isto oznako pa so na jedrni glagol povedka povezani tudi vezljivi elementi, ki so izraženi stavčno (tj. osebkovi, predmetni, prislovni odvisniki). Oznake drugega nivoja uporabljamo, kot je opisano zgoraj, tudi pri označevanju nevezljivih struktur v funkcijskoskladenjski vlogi prislovnega določila.

¹⁰⁶ Za poenostavitev pri označevanju vezljivih struktur ob povedkovodoločilnih povedkih smo se med drugim odločili tudi, ker se je pri analizi skladnosti označevanja izkazalo, da je diskrepanca med pripisanimi oznakami pri različnih označevalcih prevelika oziroma da označevalci morebitne tipološke razlikosti struktur ne zaznajo, kar je jasna indikacija, da na izhodiščno predviden način (oz. enega od možnih izhodiščno predlaganih načinov označevanja) korpusnih besedil ni mogoče označiti.

Slika 19: Označevanje (ne)vezljivih struktur glagola v vlogi povedka

4.4.1 Ločevanje med predmetnimi in prislovnodoločilnimi strukturami

Razločevanje med predmetom in prislovnim določilom je, zlasti pri analizi predložnih zvez, pa tudi sicer, (lahko) težavno. V označevalnem sistemu JOS-SSJ uvrščanje struktur med predmetne in prislovnodoločilne tako kot praviloma v drugih opisih večinoma sovпада z ločevanjem med (ne)obveznovezljivimi in družljivimi stavčnimi sestavinami, pri čemer razlikovanje med vezljivimi in družljivimi strukturami, ki izražajo okoliščine, glede na rabo interpretativnih oznak ni vzpostavljeno. Izhodiščno velja pravilo, da lahko z oznako DVE označimo samo (neprislovnodoločilne) strukture, o katerih smo prepričani, da so vezljive. Če smo torej v dilemi, ali je struktura, ki jo označujemo, predmet ali prislovno določilo, jo v sistemu JOS-SSJ označimo kot prislovno določilo in jo z oznakama TRI ali ŠTIRI povežemo na jedrni glagol povedka.

Strategija označevanja vseh skladenjskih struktur, tako tistih z mejnim funkcijskoskladenjskim statusom kot onih, katerih funkcijskoskladenjska vloga je bolj nedvoumna, je v okviru označevalnega sistema JOS-SSJ enotna. Pri korpusnem označevanju se namreč po eni strani srečujemo s strukturami, katerih značaj je »očitno diskreten«. Gre torej za strukture, katerih funkcijskoskladenjski status je glede na jezikoslovne opise in določila označevalnega sistema dovolj nedvoumen. Za označevanje nekaterih od teh

struktur so predvidene specifične analitične oznake (npr. VEZ, DEL). Po drugi strani se v korpusnih besedilih pojavlja vrsta struktur z nižjo stopnjo diskretnosti¹⁰⁷ oz. z višjo stopnjo jezikovnoteoretične nedorečenosti. Za njihovo označevanje uporabljamo dva tipa oznak. V največji meri so v označevalnem sistemu zanje predvidene oznake, ki jih lahko uporabljamo za označevanje več različnih slovničnih kategorij ter ki so lahko povezane na različne nadrejene strukture. To je tudi razlog, da je razmeroma neposredna izločitev specifičnih struktur, označenih z njimi, in interpretacija njihove vloge v jeziku težavnejša (takšni oznaki sta npr. TRI in ŠTIRI). Drugi tip oznak uporabljamo za označevanje nabora jedrnih, prototipičnih struktur samo določene (sicer prehodne) kategorije. Strukture, označene s tovrstnimi oznakami, so tiste, ki so z vidika specifične problematike, za reševanje katere je bil sistem korpusnega označevanja oblikovan (tj. zlasti omogočanja razvoja jezikovnih tehnologij ter jezikoslovnega raziskovanja jedrnih skladenjskih pojavov), najzanimivejše in avtomatska izločitev vzorca katerih naj bi bila načeloma razmeroma neposredna (oznaka tega tipa je npr. DVE). Kadar torej v korpusu označujemo jezikovnoteoretično mejne strukture, katerih potencialna (avtomatska) izločitev iz korpusa je glede na cilj, ki ga zasledujemo, manj relevantna, zanje navadno izberemo oznake prvega tipa, da ohranjamo vzorec specifičnih relevantnejših struktur, označenih z drugim tipom oznak, čim bolj »čist«. Avtomatski priklic vzorca struktur z oznakami prvega tipa iz korpusa, ki omogoča oblikovanje hipotez o njihovem jezikovnem vedenju, je vezano na oblikovanje kompleksnejših iskalnih pogojev in še večjo količino ročnega dela.

Identifikacija vezljivostnih vzorcev glagola je eden temeljnih skladenjskih jezikovnoteoretičnih (in tudi praktičnih jezikoslovnih) problemov, hkrati pa je pravilna interpretacija razmerij, ki jih označujemo z oznakami drugega nivoja, ključnega pomena kot podpora za kompleksne jezikovne tehnologije, npr. strojno prevajanje, luščenje informacij, avtomatsko povzemanje, odgovarjanje na vprašanja, govorno komuniciranje ipd. Ker je razmejevanje med vezljivimi in nevezljivimi strukturami (posledično pa zlasti med predmeti in prislovnimi določili) v realnih besedilih že pri ročnem označevanju, zlasti pa pri avtomatskem razdvoumljanju izjemno zahtevno, je za pridobitev zares relevantne informacije za uporabnike vseh vrst ključnega pomena, da so z oznakama ENA in DVE označene skladenjsko napovedljive strukture, ki odgovarjajo na vprašanja *Kdo?*, *Kaj?*, *Komu?* ipd., manj predvidljive strukture z okoliščinskim pomenom pa z oznakama TRI in ŠTIRI.

¹⁰⁷ Korpusno označevanje vse slovnične kategorije opredeljuje kot diskretne. Pri opisu kategorij, za katere korpusni podatki sicer kažejo, da so razmeroma prehodne (ena od takšnih kategorij je npr. kategorija pomensko oslavljenih glagolov), kontinuum, ki ga slovnična kategorija realno udejanja v besedilih (v omenjenem primeru sta skrajni točni pomenska popolnost in skrajna pomenska izpraznjenost, tj. zgolj slovničnopomenskost), z uporabo različnih korpusnih oznak nearbitrarno razdelimo. Glede na dobro dokumentiranost korpusnih označevalnih sistemov je vzpostavitev tovrstnih diskretnih kategorij praviloma neproblematična. Deloma je delitev odvisna tudi od predvidene uporabe korpusa, za označevanje katerega označevalni sistem oblikujemo, korpusi in njihove specifikacije so namreč praviloma oblikovani z namenom reševanja specifičnega raziskovalnega problema.

Pri označevanju korpusov JOS in učnega korpusa ssj500k se je z vidika razločevanja med predmetnimi in prislovnodoločilnimi strukturami kot najbolj problematično izkazalo označevanje orodniških zvez. Ugotovitev je pričakovana, saj številni avtorji poudarjajo, da je orodniške strukture (zlasti) s pomenom sredstva oz. orodja ter načina dejanja s funkcijskoskladenjskega vidika najtežje deliti na predmete in prislovna določila (načina) (Žele 2001a: 96). Strukture s pomenom sredstva dejanja namreč vezljivostno predstavljajo nekakšen prehodni tip med vezljivimi in nevezljivimi strukturami, zato se včasih govori o »šibki« vezljivosti tovrstnih enot (Daneš et al. 1987b: 60–65, 190). Opredeljene so kot splošna (ne)obvezna določila, tipična za širšo pomensko skupino glagolov (Žele 2001a: 18), s čimer se približujejo prislovnim določilom, na predmetni karakter tovrstnih orodniških določil pa opozarja njihova omejena morfološka variabilnost ter predmetnost, snovnost entitet, na katere se z orodniškim določilom nanašamo (Daneš et al. 1987b: 60).

Kot kriterij za ločevanje med predmeti in prislovnimi določili številni raziskovalci navajajo možnost površinskoizrazne pretvorbe orodnika v imenovalnik¹⁰⁸ ali tožilnik (*Naložiti prikolico s kamenjem : Naložiti kamenje na prikolico*) (Žele 2001a: 96; Daneš et al. 1987b: 62), pri čemer drugi opozarjajo (prim. Orešnik 1992: 14), da je mogoče tako pretvorjenim zvezam pogosto dodati novo prislovno določilo sredstva, za katerega se zdi, da je boljši kandidat za nosilca potencialne udeleženske vloge sredstvo dejanja (*Janez je žogo premaknil z roko; Janezova roka je premaknila žogo; Janezova roka je žogo premaknila z mezincem*).

Raziskovalci predpostavljajo tudi različno podroben nabor udeleženskih vlog, ki bi jih lahko opredelili s skupnim imenom sredstvo dejanja (orodje, sredstvo, material, posrednik ipd.), pogosta je zlasti (priložnostna) delitev na kategoriji sredstvo dejanja in orodje dejanja. Razlikovanje med njima, in posledična delitev na predmetna določila in prislovnodoločilna dopolnila, je utemeljeno s stopnjo prizadetosti udeleženca z glagolskim dejanjem; udeleženec, ki ima pomenskoskladenjsko vlogo sredstva dejanja, je z uresničitvijo dejanja prizadet, za njegovo izvršitev prispeva del sebe, orodje dejanja ostaja po dejanju nespremenjeno. Na funkcijskoskladenjsko določitev orodniške predložne zveze vpliva tudi členitev po aktualnosti. Če je orodniška zveza pomensko poudarjena, se izraža kot predmetno določilo (Žele 2001a: 95, 97, 98).

Zaradi vzpostavljene funkcijsko- ter strukturnoskladenjske hierarhije določil glede na udeležensko hierarhijo je s funkcijskoskladenjskega vidika kriterij delitve med pred-

¹⁰⁸ Halliday in Matthiessen (2004: 117, 151, 194) opozarjata, da je z vidika interpersonalne metafunkcije jezika osebek kategorija, ki je v stavku kot interakcijski enoti sogovorniku posredovana kot enota, s katero zagotavljamo relevantnost in veljavnost povedanega z vidika resničnostnih pogojev (kot se vzpostavljajo v komunikaciji). Ravno zato se v osebkcu navadno lahko pojavljajo le elementi propozicije, redkeje drugi elementi – v tem smislu lahko možnost pretvorbe določene strukture v osebek morda razumemo kot objektivni kriterij za določanje udeleženskega statusa te strukture (*Speti liste s sponko : Sponka spaja liste*).

metnim orodniškim določilom (sredstvo oz. orodje dejanja) in prislovnim določilom v orodniku tudi smiselnost vključitve pomensko sorodnega prislova v vlogi prislovnega določila načina v stavek, v katerem se ob glagolu že pojavlja orodniško izražen udeleženc z vlogo sredstva oz. orodja dejanja. Če je ta vključitev smiselna, je orodniško določilo funkcijskoskladenjsko predmet, sicer je prislovno določilo načina¹⁰⁹ (Žele 2001a: 99; prim. Orešnik 1992: 62, 63).

Glede na mejni funkcijskoskladenjski status velikega dela orodniških zvez v korpusnih besedilih v sistemu JOS-SSJ orodniške zveze s pomenom sredstva ali orodja dejanja (načeloma) obravnavamo kot prislovnodoločilne, na jedrni glagol povedka so torej praviloma povezane z oznako TRI.

Dileme glede uporabe oznak DVE oziroma TRI in ŠTIRI se pri skladenjskem označevanju v sistemu JOS-SSJ pogosto pojavljajo tudi pri dajalniških strukturah. Slovensko jezikoslovje (nepredložne) dajalniške zveze funkcijskoskladenjsko navadno opredeljuje kot prislovna določila (Pogorelec 1968; Orešnik 1992: 13; Žele 2001a: 81, 82) ali pa opozarja na mejnost njihovega funkcijskoskladenjskega statusa (Korošec 1977: 64; Dular 1982: 110), izjema so obveznovezljive dajalniške zveze ob glagolih tipa *škodovati, asistirati, braniti, čestitati* ter neobveznovezljive zveze ob glagolih tipa *omogočiti, deliti, reči, pripovedovati, dokazati*, ki so obravnavane kot predmeti. Na dileme ob funkcijskoskladenjskem določanju dajalnika koristi (in svojilnega dajalnika) opozarja tudi češko jezikoslovje, ki omenjene strukture postavlja na mejo med določilom in dopolnilom – pripisuje jim status šibko vezljivih določil, ki se lahko pojavljajo z glagoli različnih pomenskih skupin, približujejo pa se pomenu ciljnosti, namernosti (Daneš et al. 1987b: 65). Kljub navedenemu je v sistemu JOS-SSJ večina funkcijskoskladenjsko mejnih dajalniških zvez označena z oznako DVE.

Vezljivostna teorija upošteva poleg predmetnih določil tudi vezljiva prislovna določila nasproti neobveznim nevezljivim dopolnilom (*Živi doma : Najraje kuha doma*) (Žele 2001a: 102). Katere pomenske skupine prislovnih določil so (lahko) opredeljene kot vezljive, je deloma odvisno od predpostavk posameznega teoretičnega opisa, večina opisov pa si je vendarle enotna, da so vezljiva zlasti prava prostorska in časovna prislovna določila (npr. ob glagolih tipa *živeti, trajati, položiti*). A. Žele¹¹⁰ tovrstna stališča pojasnjuje z dejstvom, da je opredelitev vezljivosti vezana zlasti na zunanje dogajanje, na »objektivnost« aktantov in okoliščin (predmetnost, kraj, čas). Na mejo med »objektivnostjo« in »subjektivnostjo« (subjektivnost kot interpretacija objektivnosti) bi lahko umestili širšo vzročnost,¹¹¹ zlasti lastnostnost (načinovnost, mernost) pa kaže na nekaj introvertiranega, notranjega, zato so tovrstna dopolnila navadno teoretično določena nepropozicijsko, v okviru (ne)obvezne modifikacije (prim. Žele 2007b; prim. Vidovič Muha 2009b).

¹⁰⁹ Da gre za dve različni kategoriji, kaže tudi dejstvo, da vključitev prislovnega določila ne povzroči nastanka priredne besedne zveze (Daneš et al. 1987b: 116).

¹¹⁰ O tem z red. prof. dr. Andrejo Žele v diskusiji.

¹¹¹ A. Vidovič Muha (2000: 75) omenja, da sodi »vzrok glagolskega dejanja [...] načeloma lahko med notranje lastnosti ali zunanje okoliščine«.

Glede na vezljiva predmetna določila so prislovna določila drugačna zlasti z vidika svoje večje formalne variabilnosti (*živeti doma, v mestu, na deželi, tam, kjer želiš*, ipd.), pri čemer pomensko izražajo predvsem (široko dojete) okoliščine, v katere so umeščeni udeleženci glagolskega dejanja (kraj, čas, vzročnost kot skupek razmerij med elementi propozicijskega tipa). Lastnostna prislovna določila se od zgoraj omenjenih razlikujejo v tem, da udeležencev ne umeščajo v (zunanje) okoliščine, ampak povedkov glagol zgolj modificirajo, v čemer so po funkciji podobna prilastkom ob samostalnikih (Daneš et al. 1987b: 115; Vidovič Muha 2000: 75).

Povedkova (oz. glagolska) obveznodružljiva naklonska dopolnila so v slovenskem jezikoslovju obravnavana v okviru posebnega tipa skladdenjske obveznosti (npr. *Lepo je pisal; Pečica slabo peče; Ravnal je nes pametno; Slabo piše; Grdo dela s športnimi rekviziti*) in so nekakšen antipod neobveznim vezljivim določilom (Žele 2007b). Prislovnozvezna lastnostna (načinovna, merna) naklonska dopolnila¹¹² so pomenski modifikatorji, ki lahko pomen glagola konkretizirajo in imajo obenem vpliv tudi na glagolove vezljivostne značilnosti, hkrati pa zaradi svojega modifikacijskega pomena vpeljujejo nekakšnega zunanjega udeleženca (Žele 2007b: 369–379) – medpropozicijska obravnavo pa znova opozarja na nujno spajanje naklonskih in propozicijskih prvin v stavčni povedi (prim. Fillmore 1968; Dular 1982: 40, 60).

Po A. Žele so najtipičnejši skladdenjsko obvezni naklonski modifikatorji glagola izpridevniški načinovni prislovi. Obglagolski položaj lastnostnih prislovnozveznih dopolnil lahko glagolski pomen oslabi, pri čemer ta sicer nepropozicijska dopolnila vstopajo v propozicijo – kot nesamostojna propozicijska sestavina nastopajo kot del povedja (oz. se tej vlogi približujejo kot nekakšni glagolski prilastki), kar jih funkcijskoskladdenjsko umešča v bližino povedkovih določil oz. povedkovih prilastkov, pri čemer vzpostavljajo razmerja z udeleženci propozicije – lastnostno dopolnilo pogosto postane nekakšna dopolnilna sestavina prisojevalnega razmerja (način dejanja izpostavlja mesto vršilca dejanja, ki se navadno izraža kot osebek). Pomensko se lastnostna prislovnozvezna dopolnila približujejo tudi členkom (Žele 2007b: 369–379; Žele 2001a: 102–105).

Kot kategorija, ki »določa po eni strani povedek – po drugi strani pa [...] samostalnik ne glede na njegovo vlogo v stavku« (Pogorelec 1972: 317), je v slovenskem jezikoslovju opredeljen tudi povedkov prilastek. Delno od tega opisa odstopa Orešnikovo, saj ima avtor to strukturo za neprojektivni, nestični prilastek samostalniške zveze

¹¹² Posebna vloga lastnostnih prislovov (in tudi pridevnikov) se kaže tudi na drugih nivojih jeziko(slo)vnega sistema in, posledično, opisa. Medtem ko so samostalniška beseda, glagol ter prislovna beseda zunanjih okoliščin (kraj, čas) propozicijske sestavine in sodijo leksikološko (z vidika komponentne semantike) med endogene lekseme, nastopata lastnostna pridevniška in prislovna beseda notranjih okoliščin kot modifikatorji samostalnika in glagola ter se umeščata med eksogene lekseme (Vidovič Muha 2009a: 27; Vidovič Muha 2000: 53, 63, 75). Lastnostne prislovne besede so tudi nosilci specifičnih, le njim lastnih kategorialnih ter skladdenjskih lastnosti (stopnjevanje, razvijanje pridevniške besede ipd). Od okoliščinskih se lastnostni prislovi razlikujejo tudi z vidika besedotvorja – načinovni in kratnostni prislovi ter prislovi vrednotenja so v skladdenjski podstavi modifikacijskih izpeljank, prislovi z drugimi pomeni (zlasti krajevnost, časovnost) so del skladdenjske podstave sestavljenek (Vidovič Muha 1988: 17; Vidovič Muha 1993b: 162; prim. Vidovič Muha 2009b).

(Orešnik 1996: 259). Tudi ta funkcijskoskladenjska kategorija nastopa kot kondenzator pomena in intenzifikator besedila (Pogorelec 1974/75: 120), dejstvo, da je povedkov prilastek mogoče imeti za nekakšen stranski, dopolnilni povedek (Orešnik 1996: 257), pa implicira možnost medpropozicijske obravnave. V jezikoslovnih opisih je izrecno vzpostavljeno neposredno razmerje povedkovega prilastka zlasti s prislovnim določilom načina (in deloma tudi drugimi prislovnimi določili) (Pogorelec 1972: 317, 319; Pogorelec 1974/75: 121; Orešnik 1992: 142, 143; Daneš et al. 1987b: 108–116; Žele 2007b), pri čemer Orešnik izpostavi predvsem dejstvo, da enako kot povedkovi prilastki »številna prislovna določila načina pravzaprav pretežno določajo neko samostalniško zvezo« (Orešnik 1996: 259). Avtor meni, da povedkov prilastek, ki se nanaša na bitja z voljo in razumom, »naravnost sistemsko nadomešča prislovno določilo načina«, pomenko pa je ob rabi povedkovega prilastka po njegovem mnenju v večji meri poudarjeno hotenje, volja oseb, na katere se kategorija nanaša (Orešnik 1996: 257, 258). Navezavo na prisojevalno sintagmo in zlasti na vršilca dejanja oz. nosilca stanja pojasnjuje avtor z dejstvom, da je povedkov prilastek povedje, in sicer povedje, katerega edini argument je odnosnica. Edini argument pa se funkcijskoskladenjsko načeloma izraža kot osebek s prototipično udeležensko vlogo vršilca dejanja oz. nosilca stanja (Orešnik 1992: 141).

Glede na opisane razlike med lastnostnimi in drugimi prislovnimi določili ter povezavo lastnostnih prislovnih določil s povedkovim določilom in povedkovim prilastkom smo se v okviru sistema JOS-SSJ odločili za označevanje obeh tipov prislovnih določil z različnima oznakama (TRI, ŠTIRI). V avtentičnih zgledih jezikovne rabe je okoliščinskim strukturam včasih kljub vsemu težko pripisati eno od omenjenih možnih oznak. Do podobnih dilem pa prihaja tudi pri ločevanju struktur na predmete in prislovna določila, saj se potrjuje spoznanje, da je jasno mejo med njimi težko definirati (prim. Panevová 1975b; Dular 1982: 35, 38), zlasti glede na opozorila (Daneš et al. 1987a: 69), da je treba tudi vezljivost razumeti kot stopenjsko kategorijo.

III ANALIZA SLOVNIČNO-POMENSKEGA OKOLJA IZBRANIH GLAGOLSKIH LEM V SLOVENŠČINI

1 RAZISKOVALNI CILJI IN VPRAŠANJA

Pri oblikoskladenjskem in površinskoskladenjskem označevanju korpusnih besedil se razmeroma pogosto izkazuje, da je v uveljavljenih jezikoslovnih opisih (slovenščine) – jezikoslovno označevanje, kot rečeno, v največji meri izhaja iz že obstoječega jezikoslovnega védenja, zato se v vzpostavljene interpretativne kategorije vedno prenese v nekem okolju do tedaj potrjena jezikoslovna teorija – še nekaj nedorečenosti: korpusni podatki nekaterih spoznanj ne potrjujejo, v besedilih se sorazmerno pogosto pojavljajo slovnično-pomenske strukture, ki še niso bile opisane, poleg tega pa analiza dejanske jezikovne rabe kaže, da je veliko jezikoslovnih kategorij nediskretnih, stopenjskih in, posledično, težko opredeljivih – vsaj z vidika jezikoslovnih kategorij in pravil, ki jih je (teoretičnemu) jezikoslovju uspelo vzpostaviti oz. prepoznati do sedaj.

V osrednjem delu pričujočega dela zato skušamo opozoriti na enega od potencialnih načinov preseganja omenjene diskrepance. Pri analizi se osredotočamo na raziskovanje tipičnega slovnično-pomenskega okolja izbranih glagolov v slovenščini. V izhodišče raziskave je postavljena korpusnojezikoslovna opredelitev sopojavitvenih, tj. kolokacijsko-koligacijskih¹¹³ odnosov¹¹⁴ med jedrno glagolsko lemo in leksikalnimi

¹¹³ Raba terminov, s katerimi poimenujemo sopojavitvene odnose med jezikovnimi enotami v korpusu, je v slovenskem jezikoslovju še deloma neuskajena. Kot terminološke dvojnice se v korpusnojezikoslovnih strokovnih besedilih pojavljajo izrazi kolokacijski, kolokativen, kolokabilen; koligativen, koligacijski ipd. V pričujočem besedilu uporabljamo termina kolokacijski in koligacijski.

¹¹⁴ Kolokacijo razumemo kot tipično sopojavljanje (najmanj) dveh besed oz. besednih zvez, tj. jedrne besed(n)e (zveze) (gre za enoto, ki je trenutno v središču našega raziskovalnega interesa, ne pa za jedrni del v skladenjskem ali pomenskem smislu) in njenega kolokatorja, pri čemer je sopojavitveni odnos ugotovljen na osnovi izbrane statistične metode (prim. še razdelek III-2.2.4). Koligacijo opredeljujemo kot kolokaciji podoben odnos. Gre za tipično sopojavljanje ali dveh slovničnih kategorij ali jedrne besed(n)e (zveze) in specifične slovnične kategorije. Za korpusno jezikoslovje sta pomembna še dva med seboj povezana odnosa – semantična preferenca ter semantična prozodija. Semantično preferenco bi lahko označili kot tendenco besed(n)e (zveze) po tipičnem sopojavljanju z nizom pomensko sorodnih kolokatorjev, semantično prozodijo pa kot obliko pomenskosti, ki se vzpostavlja zaradi interakcije med besed(n)o (zvezo) in njenimi tipičnimi kolokatorji, pri čemer gre za opredelitev pomena celotne zveze glede na pozitivno ali (zlasti) negativno konotativnost niza tipičnih kolokatorjev (prim. McEnery et al. 2006: 82–85, 345, 349; Arhar Holdt 2011: 17, 18). Prim. op. 139.

elementi oz. slovničnimi kategorijami, ki vzpostavljajo njeno tipično besedilno okolje, kot se kaže v korpusih. Cilj analize je oblikovati manjšo podatkovno zbirko, v kateri so identificirane tipične slovnično-pomenske strukture, v katerih se pojavljajo izbrane glagolske leme, in sicer z namenom pridobiti novo vednost o skladenjskem vedanju jezikovnih elementov, hkrati pa je zbirka razumljena tudi kot nekakšno podatkovno izhodišče, pri čemer je mogoče pridobljene interpretirane podatke izkoriščati pri (pol)avtomatskem luščenju skladenjskih podatkov iz korpusov. V raziskavi namreč skušamo preučiti, v kolikšni meri se potrjuje izhodiščna teza korpusnega jezikoslovja, da so slovnične in pomenske lastnosti jezikovnih elementov neločljivo povezane in da je torej v jezikovnih priročnikih smiselno leksikalnim elementom pripisovati tudi njihove slovnične, zlasti skladenjske lastnosti in obratno – torej prikazati vedenje jezikovnih enot čim bolj celostno. Postulat (neločljive) povezanosti slovničnih in pomenskih lastnosti jezikovnih elementov v jezikoslovju seveda ni novost. A korpusno jezikoslovje identifikacijo slovnično-pomenskih sopojavitvev izkorišča v smislu iskanja možnosti in stopnje njihove slovnične ter pomenske predvidljivosti in napovedljivosti, pri čemer je bistvena novost in kvalitativni preskok paradigme v tem, da zaradi dostopnosti novih tehnologij opozori na možnost izrabe oblikoskladenjsko in skladenjsko označenih korpusnih virov pri (pol)avtomatski identifikaciji slovnično-pomenskih struktur in kasnejši jezikoslovni interpretaciji izluščenih podatkov. Ključni pojem naše raziskave je zato slovnično-pomenski vzorec. Pri njegovi opredelitvi se zgleujemo po definiciji slovničnega vzorca v Hunston in Francis (2000: 37), pri čemer gre za frekventne sopojavitve besed in struktur, ki so z vidika (so)izbire enot omejene, hkrati pa se povezujejo z jasno izraženo pomenskostjo:

Vzorci besede lahko definiramo kot nize besed in struktur, ki se pogosto pojavljajo ob besedi in prispevajo k njenemu pomenu. Jezikovno enoto lahko identificiramo kot vzorec, če se določena kombinacija besed pojavlja relativno pogosto, če je odvisna od izbire specifičnih besed in če se povezuje z jasno izraženo pomenskostjo.« (Hunston in Francis 2000: 37; prev. N. L.)

V raziskavi smo si prizadevali za čim višjo stopnjo doslednosti in objektivnosti pri interpretaciji podatkov o dejanski jezikovni rabi. Kljub temu se je treba zavedati, da so prepoznani sopojavitveni vzorci, ki so se izkazali za relevantne, opredeljeni tudi z vidika uporabljenih statističnih metod in korpusnih virov (in torej deloma odvisni od kategorij, vzpostavljenih v okviru specifikacij za oblikoskladenjsko označevanje slovenščine, uporabljenih programskih orodij, slovnice besednih skic ipd.), hkrati smo korpusne podatke izhodiščno opazovali s slovničnega vidika – pri analizi smo torej »pristranski« do koligacijskih vzorcev sopojavljanja v tem smislu, da v osnovi skušamo identificirati pogoste vzorce slovničnega sopojavljanja besed, v naslednji fazi pa obstoj slovnično-pomenskih vzorcev potrjujemo še glede na pomenski vidik, tj. z analizo pomenske podobnosti besed v tipičnih vzorcih koligacijskega povezovanja.

Raziskava nima neposrednih jezikovnoteoretičnih ambicij, njen cilj je problem-ski, in sicer identifikacija omejenega tipskega nabora slovnično-pomenskih vzorcev glagolskih lem, kot jih izkazujejo uporabljeni korpusni viri, pri čemer so predstavljeni

interpretirani podatki takšne vrste, da jih je, ustrezno kodirane, mogoče in smiselno, zlasti če slovnično-pomensko povezanost jezikovnih prvin izkoriščamo tudi v smislu iskanja možnosti in stopnje njihove slovnične ter pomske predvidljivosti in napovedljivosti, uporabiti v postopkih računalniške obdelave naravnega jezika (npr. pri razvoju jezikovnih tehnologij za slovenščino in nadgradnji obstoječih jezikovnih virov) in kot izhodišče pri pripravi (korpusnojezikoslovnih) opisov jezika za praktične, zlasti pedagoške potrebe (npr. slovarjev, jezikovnih učbenikov, pedagoške korpusne slovnice ipd.).

1.1 Potek raziskave

Da bi opozorili na ključno vlogo analize slovnično-pomske povezovalnosti jezikovnih enot v avtentičnih besedilih za opise jezika, smo v raziskavi izhodiščno vzorčno analizirali, kateri slovnično-pomenski vzorci so v rabi jezika, kot jo izkazujejo korpusi FidaPLUS, jos100k ter sssj500k, tipični pri izražanju pomenov in podpomenov 20 izbranih glagolskih lem. Glede na tip podatkov, ki jih v raziskavi uporabljeni korpusi (lahko) nudijo, oz. stopnjo njihove relevantnosti (prim. razdelek II) smo za raziskavo izbrali glagole s srednjo stopnjo pomske specializacije, po tipologiji A. Žele (prim. Žele 2001a) gre večinoma za temeljne in za specializirane glagole. Nabor prikazuje preglednica 6.

čakati	iziti	omogočati	pripravljati
čutiti	misliti	organizirati	spreminjati
dodati	napisati	pojavit	ugotavljati
glasovati	nositi	pomagati	umreti
govoriti	oditi	približati	zagledati

Preglednica 6: Glagolske leme, analizirane z vidika slovnično-pomenskih lastnosti struktur v njihovem neposrednem besedilnem okolju

Glagolske leme za raziskavo smo izhodiščno izbirali med 5000 najpogosteje rabljenimi predmetnopomenskimi lemami v slovenščini oziroma med približno 850 v slovenščini najpogosteje rabljenimi glagolskimi lemami, pri čemer so bili podatki o frekvenci (rabe) posameznih lem v realnih (pisnih) besedilih pridobljeni iz korpusa FidaPLUS. Glede na namen raziskave, tj. možnost uporabe rezultatov zlasti na področju razvoja jezikovnotehnoloških aplikacij, nadgradnje slovenskih jezikovnih virov ter priprave korpusnojezikoslovnih opisov pedagoške narave, pa smo izhodiščni nabor potencialnih za analizo primernih lem še zožili. Kot potencialno ustrezne smo upoštevali tiste leme, ki

sodijo med 500 najpogostejših glagolskih lem, pri čemer pa se za analizo dejansko izbrane leme večinoma umeščajo med 250 najpogosteje rabljenih glagolskih lem v korpusu FidaPLUS. Vse izbrane leme se hkrati v korpusu jos100k pojavijo več kot desetkrat. Frekvenca izbranih lem v korpusu je bila kot ključni kriterij izbire upoštevana, saj predpostavljamo, da je glede na uporabnostni namen raziskave ključno pridobivanje podatkov o tipičnih vzorcih rabe glagolskih lem, s katerimi se uporabnik pri branju besedil in njihovem tvorjenju srečuje najpogosteje, hkrati pa gre za glagole, ki so, sodeč po raziskavah (prim. Žele 2001a: 113–122), tudi pomensko med najbolj razplatenimi, zato je opredelitev njihove tipične rabe po pomenih in podpomenih z vidika namena raziskave pomembnejša kot pri pomensko bolj specializiranih glagolih.

Pri izbiri glagolskih lem za analizo smo poleg frekvenca deloma upoštevali tudi njihovo pomenskost, tj. glagolske leme so bile izbrane številčno razmeroma enakomerno tudi glede na njihovo »umeščenost« v širše pomenske skupine. Upoštevana je bila zlasti pomensko(-skladenjska) tipologija A. Žele (2001a; 2003a), ki je deloma sorodna delitvam tudi drugih avtorjev (npr. Halliday in Matthiessen 2004: 170–175), pri čemer so bili glagoli znotraj samih pomenskih skupin (npr. glagoli govorjenja, mišljenja, premikanja) v skladu z zahtevami korpusne analize podatkov izbrani bolj ali manj naključno.

Po zgledu priprave Cobuildove slovnice *Grammar Patterns 1: Verbs* (Francis et al. 1996) je tudi naša analiza potekala v dveh fazah. V prvi fazi smo zakonitosti besedne povezovalnosti raziskovali v smeri od leksikalnih elementov (tj. od lem) k njihovemu slovnično-pomenskemu okolju, pri čemer smo prišli do (omejenega) nabora tipičnih slovnično-pomenskih vzorcev. Druga faza analize pa je potekala v smeri od slovnično-pomenskih vzorcev k posameznim leksikalnim elementom.

1.1.1 Prva faza raziskave

V prvi fazi raziskave smo za vsako od izbranih 20 glagolskih lem¹¹⁵ iz korpusa FidaPLUS izločili vzorec 350 naključnih konkordanc in jih ročno analizirali, pri čemer smo besedilne segmente obravnavali kot niz korpusnih dokazov, ki prek pogostnostnih podatkov ponazarjajo tipično pomensko in slovnično vedenje leme in njenega sobesedilnega okolja. Poudarek je bil na raziskovanju pomenov oz. pomenskih tendenc leme, hkrati pa tudi njenega kolokacijskega in koligacijskega potenciala pri njenih posameznih pomenih in podpomenih. Izhajamo namreč iz predpostavke, da so skladenjske in pomenske lastnosti jezikovnih elementov soodvisne (prim. Hunston in Francis 2000; Sinclair 1991), zato je opazovanje zgolj enega od sklopov omenjenih lastnosti manj produktivno. Za analizo 350 konkordanc pri posamezni lemi smo se odločili na osnovi raziskave o

¹¹⁵ V analizi smo raziskovali slovnično-pomensko okolje pomenov in podpomenov glagolskih lem, ker z metodami avtomatske analize slovenščine posameznih leksemov (še) ni mogoče (nedvoumno) izločiti. Kot ena lema sta v tem smislu lahko obravnavana glagola, ki bi ju sicer najverjetneje opredelili kot homonimna (lema *ravnati* bi v naši analizi torej vključevala najmanj okvirna pomena 'delati ravno' in 'kazati do česa odnos, kot se kaže zlasti v dejanjih', lema *trditi* pa najmanj okvirna pomena 'delati, da kaj postane trdo' in 'izražati kako misel, kot da je v skladu z resničnostjo').

obsegu konkordančnega niza, katerega jezikoslovna interpretacija je potrebna za vzpostavitev jedrne pomenske strukture posamezne leme (Gantar et al. 2009a). Raziskavo so opravili sodelavci projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku za potrebe oblikovanja leksikalne baze za slovenščino,¹¹⁶ o smiselnem naboru konkordanc, potrebnem za izoblikovanje pomenske strukture leme, pa pravijo:

V raziskovalni fazi projekta smo za leksikalno obravnavo konkordanc tipično analizirali med 250 in 300 konkordanc za vsako geslo. Izkazuje se, da se pri večini gesel, ki jih uvrščamo v leksikalno bazo za slovenščino, pomenske smernice pri približno 100–200 konkordancah izrazijo dovolj očitno. Na njihovi podlagi lahko postavimo semantično strukturo gesla, zato pri sestavljanju novih gesel izhodiščno analiziramo 150 konkordanc, pri semantično kompleksnih geslih pa do 350 konkordanc. (Gantar et al. 2009a: 40.)

Na podlagi interpretacije podatkov v konkordančnem nizu smo oblikovali nekakšen ustreznik pomenskega dela slovarskega sestavka (ki ga v nadaljevanju imenujemo slovnično-pomenska shema) za vsak pomen ali podpomen leme, pri čemer smo lemo pomensko razčlenili v skladu s cilji raziskave (prim. razdelek III-2.2.1). Vsako konkordanco smo analizirali tudi z vidika slovnično-pomenskega vzorca, katerega del je lema v konkretnem pomenu ali podpomenu. Za vsak pomen in podpomen leme smo nato v slovnično-pomenskih shemah navedli tipične slovnično-pomenske vzorce, ki posamezen pomen v korpusnih besedilih uresničujejo. Tipologija podatkov v slovnično-pomenski shemi je natančneje predstavljena v razdelku III-2.

Tako dobljene podatke smo v nadaljevanju nadgradili še na osnovi analize in interpretacije statističnih podatkov o tipičnem kolokacijsko-koligacijskem okolju izbrane leme, kot jih izkazuje funkcija besedne skice orodja Sketch Engine, pri čemer so (lahko) bili izhodiščni slovnično-pomenski vzorci dopolnjeni oz. razširjeni, in sicer zlasti s segmenti z nižjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti v tipičnem besedilnem okolju pomena ali podpomena leme (prim. razdelek III-2.2.3). V tej fazi raziskave smo opredelili tudi tipičen nabor kolokatorjev za posamezen segment slovnično-pomenskih vzorcev, elemente slovnično-pomenske sheme pa ilustrirali in potrdili tudi z izbranimi besedilnimi zgledi. Pri ugotavljanju vzorcev slovnično-pomenske povezovalnosti jezikovnih elementov v korpusnih besedilih je bilo za vsako od 20 lem s slovničnega in pomenskega vidika ročno pregledanih približno 6000 konkordanc.

Pri analizi smo, kot rečeno, uporabljali orodje Sketch Engine (Kilgarriff in Rundell 2002; Kilgarriff et al. 2004; Kilgarriff et al. 2008), ki je bilo izhodiščno ustvarjeno za leksikografsko analizo korpusa, na osnovi katerega je bil oblikovan slovar Macmillan English Dictionary. Program je bil izdelan za raziskovanje korpusa angleškega jezika, vendar je bil kasneje na pobudo uporabnikov prilagojen še za analizo drugih jezikov, tudi slovenščine (Krek in Kilgarriff 2006; Kosem et al. 2011). Prednost programa z vidika drugih konkordančnikov je, da njegova funkcija besedne skice (angl. *Word Sketches*) omogoča prikaz na korpusnih podatkih temelječih in statistično relevantnih podatkov o kolokacijskem in koligacijskem okolju besede, in sicer v obliki (kolokacijsko-)koliga-

¹¹⁶ Leksikalna baza za slovenščino: <<http://www.slovenscina.eu/spletni-slovar/leksikalna-baza>>.

cijsko sorodnih skupkov pojavnic, ki se tipično pojavljajo v besedilnem okolju iskane leme. Del podatkov o leksikalnem profilu leme *pripravljati* prikazuje slika 21.

Korpus mora biti za uporabo programa, zlasti za uporabo funkcije besedne skice, ustrezno pripravljen, pri čemer je potrebno sodelovanje tako razvijalcev programa kot njegovih potencialnih uporabnikov. Za omenjeno analizo mora biti korpus oblikoskladenjsko označen in lematiziran, hkrati morajo biti pripravljene tudi specifikacije slovnčnih relacij, na katerih temeljijo bistvene funkcije orodja Sketch Engine, gre za t. i. slovnico besednih skic (prim. Krek in Kilgarriff 2006). Ta določa, katere metajezikovne informacije naj program pri izdelavi besednih skic upošteva, ko s pomočjo regularnih izrazov izloča podatke, zahtevane na osnovi vnaprej določenih slovnčnih relacij. Slovnica besednih skic, ki smo jo uporabili pri analizi korpusa FidaPLUS za potrebe pričujoče raziskave, je bila pripravljena v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku za potrebe ročne analize podatkov pri oblikovanju leksikalne baze za slovenščino – specifikacije skupaj z opisom tipov relacij so natančneje predstavljene v Gantar et al. 2009a: 46–72.¹¹⁷ Zgled ene od slovnčnih relacij v slovnici besednih skic prikazuje slika 20.

```
# SR-12 #####
*DUAL
=koga-kaj/v_tožil
2:[tag=<<Gp.*<<] [tag!=<<GD].*<<}{0,5} 1:[tag=<<So..t.*<<]
[tag!=<<D.*<<][tag!=<<D.*<<] 1:[tag=<<So..t.*<<] 2:[tag=<<Gp.*<<]
<s>1:[tag=<<So..t.*<<] 2:[tag=<<Gp.*<<]
```

Slika 20: Prikaz ene od slovnčnih relacij v slovnici besednih skic (korpus FidaPLUS SLD)

Poleg funkcije besedne skice smo pri analizi korpusnega gradiva uporabljali tudi funkcijo konkordance, ki vključuje možnosti iskanja podatkov, značilne za večji del konkordančnikov. Razen z orodjem Sketch Engine smo si pri analizi konkordanc pomagali še z orodjem Pretvornik, namenjenim preoblikovanju jezikovnih podatkov v formatu XML, ki jih dobimo iz besedilnega korpusa FidaPLUS, v obliko, primerno za uporabo v MS Wordu ali MS Excelu (Gantar et al. 2009a: 73–79). Program zaradi primernejšega formata, v katerem so podatki uporabniku na voljo, olajšuje ročni pregled konkordančnega niza.

¹¹⁷ Orodje Sketch Engine se nenehno razvija in omogoča uporabnikom vedno nove iskalne možnosti. Smiselno je, da tehnološkemu razvoju sledijo tudi slovnice besednih skic. Za slovenščino je zato že na voljo novejša različica slovnice (Kosem et al. 2012: 119, 120), vendar pa je namenjena zlasti avtomatskemu luščenju podatkov iz korpusa, za človeškega uporabnika je namreč razmeroma težko berljiva.

v tožil		42537 16.9		osebek je		54407 13.3		na-d		21647 13.0		kakšnega-p		68 8.1	
☐	dokumentacija	605	52.01	☐	društvo	1841	50.41	☐	snemanje	319	51.91	☐	zanimiv	17	30.77
☐	razstava	910	47.61	☐	sezam	61	41.94	☐	praznovanje	232	48.24	☐	nov	9	14.67
☐	projekt	1074	45.35	☐	organizator	344	39.84	☐	sezona	697	46.79	>>			
☐	presenečenje	366	45.27	☐	KUD	74	36.14	☐	odhod	291	45.58	>>			
☐	jed	365	43.54	☐	Vprasanje	36	35.43	☐	vstop	363	43.8				
☐	Malec	33	42.94	☐	priređitev	549	34.5	☐	poroka	199	42.4	>>			
☐	hrana	590	42.91	☐	zduženje	320	33.75	☐	matura	117	41.15	>>			
☐	načrt	749	41.73	☐	kuhar	91	33.46	☐	izpit	216	41.14				
☐	akcija	622	41.01	☐	ministrstvo	672	33.28	☐	volitve	419	40.16	>>			
☐	delavnica	384	40.09	☐	projekt	537	32.33	☐	podvig	127	39.76				
☐	oddaja	549	40.05	☐	velemojster	70	32.11	☐	nastop	382	39.42	>>			
☐	doktorat	83	39.54	☐	srečanje	430	32.03	☐	prevzem	160	38.67				
☐	seminar	203	39.42	☐	vlada	660	31.83	☐	selitev	106	38.61	>>			
☐	program	1328	39.1	☐	koncert	270	30.85	☐	uvedba	154	38.43				
☐	strategija	313	39.08	☐	Bačér	13	29.89	☐	gradnja	307	38.33	>>			
☐	kosilo	186	38.6	☐	TD	36	29.59	☐	tekmovanje	358	37.6				
☐	predavanje	248	38.42	☐	predavanje	148	29.34	☐	spopad	141	35.93	>>			

Slika 21: Prikaz dela podatkov o leksikalnem profilu leme *pripravljati* (korpus FidaPLUS SLD)

1.1.2 Druga faza raziskave

V drugi fazi raziskave, ki je predvsem ilustrativne narave, smo izbrali 6 (oz. 8) vzorčnih slovnično-pomenskih vzorcev in iz korpusov *jos100k* in *ssj500k* polavtomatsko izločili glagolske leme, za katere je pojavljanje v teh vzorcih tipično. V naslednjem koraku smo ugotavljali, kakšne so pomenske lastnosti izločenih lem. Izhajali smo iz izhodiščne predpostavke, da bo mogoče pomene lem, za katere je značilno pojavljanje v istem slovnično-pomenskem vzorcu, uvrstiti v pomensko dovolj jasno zamejene skupine oz. da bodo leme, ki se pojavljajo v istih slovnično-pomenskih vzorcih, v ustreznih pomenih izkazovale tudi pomensko podobnost.

Za analizo smo izbrali slovnično-pomenske vzorce, katerih segmenti izkazujejo visoko stopnjo strukturotvornosti, tj. ki so v ustreznem slovnično-pomenskem vzorcu z vidika njihove obvezne izraženosti v besedilnih zgledih v korpusu FidaPLUS dovolj ustaljeni. Tovrstne segmente pogosto obravnavamo kot vezljive elemente stavčnih struktur. Za omejitev na slovnično-pomenske vzorce s segmenti z visoko stopnjo strukturotvornosti smo se odločili predvsem zaradi razmeroma majhnega obsega površinskostkladenjsko označenih korpusov *jos100k* in *ssj500k*, hkrati pa je z vidika računalniške obdelave naravnih jezikov in priprave korpusnojezikoslovnih opisov za pedagoške potrebe izločitev

najtipičnejših slovnično-pomenskih vzorcev bolj relevantna, metodološko pa morda bolj neposredna kot iskanje vzorcev, katerih segmenti izkazujejo nižjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti.

Analizo smo opravili s programom za vizualizacijo in ročno površinskoskladenjsko označevanje povedi, ki omogoča tudi iskanje po korpusu z enostavnimi iskalnimi pogoji. Za vsako lemo, ki je bila na omenjen način iz korpusa izločena kot potencialna prvina enega od slovnično-pomenskih vzorcev, smo nato z orodjem Sketch Engine preverili, ali se v omenjenem vzorcu zares pojavlja – pri analizi smo uporabili funkciji besedne skice in konkordance (v okviru zadnje funkcije smo izkoristili možnost abecednega razvrščanja enot besedilnega okolja desno od jedra konkordančnega niza).

Ob koncu velja omeniti, da se oblikoskladenjske oznake korpusov *jos100k* in *ssj500k* sicer nekoliko razlikujejo od oznak korpusa *FidaPLUS* (prim. razdelek II-1; Arhar in Ledinek 2008), vendar pa so, glede na tip slovnične opredelitve segmentov v slovnično-pomenskih vzorcih, razlike med njimi na mestih, ki so za raziskavo odločilna, dovolj majhne, da jih je mogoče zanemariti.

2 IDENTIFIKACIJA SLOVNIČNO-POMENSKEGA OKOLJA GLAGOLSKIH LEM

Oblika slovnično-pomenskih shem (glej razdelek III-3), v kateri predstavljamo podatke o slovnično-pomenski povezovalnosti glagolskih lem v konkretnih pomenih in podpomenih z njihovim slovničnim in pomenskim okoljem, kot se kaže v korpusnih zgledih, se je izoblikovala med samo korpusno analizo, izhodiščno pa smo se glede tipa izkazanih podatkov in načina njihove predstavitve deloma zgledovali po modelih, nastalih v okviru projektov *Corpus Pattern Analysis*,¹¹⁸ *FrameNet*,¹¹⁹ Sporazumevanje v slovenskem jeziku (Gantar et al. 2009b), ter po korpusnem vezljivostnem slovarju angleščine (Herbst et al. 2004) in *Cobuildovi* slovnici slovničnih vzorcev glagolov (Francis et al. 1996). Naslednji razdelki prinašajo pojasnila o jezikovnoteoretičnih postavkah, ki so bile osnova za raziskavo, problemih, ki so se pri analizi korpusnih podatkov pojavljali, ter vzpostavljenih rešitvah.

2.1 Povezava med obliko in pomenom jezikovnih enot

Ena ključnih ugotovitev korpusnega jezikoslovja je, da je regularnost, s katero se posamezne pomenske enote pojavljajo v specifičnih slovničnih strukturah, zelo velika. O visoki stopnji soodvisnosti med obliko in pomenom pravi Sinclair takole:

¹¹⁸ *Corpus Pattern Analysis*: <<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/cpa/>>.

¹¹⁹ *FrameNet*: <<https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/>>.

Z vidika povezave med strukturo in pomenom je postalo jasno, da se v vseh do sedaj raziskanih primerih pomen povezuje s specifičnimi strukturnimi vzorci. Povezava je tako predvidljiva, da se utegne ob ustreznem času zgoditi, da bomo strukturne vzorce odkrito uporabljali kot kriterij pri analizi pomena[.] (Sinclair 1991: 6; prev. N. L.)¹²⁰

O sami kronologiji vzpostavljanja navedene hipoteze pa razmišlja:

Spoznanje, da je oblika pogosto povezana s pomenom, je bil pomemben korak, ki je bil v nasprotju z ustaljeno prakso razlaganja pomena. Kmalu zatem je bilo ugotovljeno, da bi lahko bila oblika merilo za določanje pomena, in oblikovana je bila vzročna zveza, pri čemer je bilo vzpostavljeno argumentiranje v smeri od oblike proti pomenu. Nato je prišlo do konceptualne spremembe in do spoznanja, da izbira pomena kjerkoli v besedilu gotovo močno vpliva na povezane izbire. Predstavljati si karkoli drugega, bi bilo nesmiselno. Med obliko in pomenom ni pravzaprav nikakršne razlike. (Sinclair 1991: 7; prev. N. L.)

Spoznanje je spodbudilo novo obliko raziskovanja in opisovanja odnosa med pomenskimi in slovničnimi elementi jezika: v korpusnojezikoslovnih opisih leksikalnih enot pomenski opis ni več ločen od skladijskega opisa (prim. Gantar et al. 2009b: 10, 11; Braasch 2006: 134), opisi zlasti slovničnih pojavov pa se v manjši meri naslanjajo »samo na sestavljanje dekontekstualiziranih besed na podlagi skladijskih pravil brez pomena« (Teubert 1999 v Gorjanc in Krek 2005: 132; prim. Francis 1993: 142, 143), ampak upoštevajo večje, tipične večbesedne slovnično-pomenske enote, ki se umeščajo v prostor med besedo in stavčno strukturo (Teubert 1999 v Gorjanc in Krek 2005: 110, 131; Hunston in Francis 2000: 11; Sinclair 1991: 78).

Z vidika naše analize je ključna hipoteza, da pomeni (večbesednega leksema), kot jih izkazujejo avtentični zgledi jezikovne rabe, sovpadajo s tipičnimi slovničnimi strukturami (Sinclair 1991: 53; Hunston in Francis 2000: 20, 83), oziroma spoznanje, da »posamezni slovnični vzorci 'izbirajo' besede z določenim pomenom« (Hunston in Francis 2000: 29), da torej slovnica deluje razmeroma lokalno, pri čemer določenega skladijskega mesta ne morejo zasesti elementi specifične slovnične paradigme (npr. pridevniki), ampak slovnično in pomensko zamejeni nizi besed in besednih zvez (Francis 1993: 141–143; Hunston in Francis 2000: 83). Kot ena od običajnih oblik opazovanja slovnično-pomenskega kontinuuma s slovničnega vidika se je v okviru korpusnega jezikoslovja uveljavilo raziskovanje ponavljajočih se frekventnih vzorcev slovnično-pomenske povezovalnosti.¹²¹

¹²⁰ V okviru projekta Corpus Pattern Analysis so na podlagi identifikacije sopojavitvenih vzorcev specifične jezikovne enote kot jedra konkordančnega niza, tj. njenih prototipičnih kontekstov v korpusu, analizirane konkordance razdeljene v (potencialne pomenske) skupine. Šele v naslednji fazi je kot sekundarni korak jezikovni enoti v jedru konkordančnega niza po skupinah konkordanc določen pomen (Hanks 2004: 88). Sodelujoči pri projektu ugotavljajo, da sprememba sopojavitvenih vzorcev jezikovne enote praviloma sovpada s spremembo njenega pomena. Da so različne slovnične lastnosti struktur v tipičnem besedilnem okolju leksema potencialen indikator za različne pomene leksema, so, sicer v drugačnem kontekstu, že pred časom razmišljali tudi slovenski jezikoslovci (prim. Vodušek 1962: 117–121; Vodušek 1961: 5–10).

¹²¹ Sinclair (1991: 20; prev. N. L.) opozarja: »Novejše raziskave slovničnih pojavov [...] kažejo, da so natančno opredeljeni [sopojavitveni] vzorci posameznih besed obvezno dokazno gradivo, na osnovi katerega je treba oblikovati slovnične generalizacije.«

Raziskovanje sopojavitvenih vzorcev jezikovnih enot je spodbudilo zlasti opazovanje zgledov jezikovne rabe v korpusih. Deloma ga lahko razumemo tudi kot reinterpretacijo pogleda na slovnične pojave, pri čemer je izpostavljena vloga uporabnika. Korpusnojezikoslovni opis ponavljajočih se vzorcev jezikovne rabe – zlasti tisti, ki ni oblikovan predvsem za jezikovnoteoretične namene – je namreč pogosto oblikovan po meri jezikoslovno povprečnega uporabnika, pri čemer je oblika raziskovanja in opisovanja slovnično-pomenskih vzorcev pomembna tudi glede na spoznanje, da uporabniki jezikoslovnih opisov v priročnikih ne uporabljajo zgolj pri prepoznavanju jezikovnih pojavov, ampak so opisi pomembni tudi za premoščanje težav govorcev pri oblikovanju besedil (Hunston in Francis 2000: 7, 33; prim. Sinclair 1987b: 106). Ugotovitev je povezana s predpostavko, da je v razmerju pomen : oblika pomen primaren, saj imajo govorcev v komunikaciji izhodiščno komunikacijsko namero, pri čemer pri njeni realizaciji najprej poteka izbira možnih leksikalnih enot, posledično pa tudi skladenjskih struktur. Potencialne leksikalne enote sestavljajo predvidljive, tipične večje deloma vnaprej oblikovane enote jezika, sicer razstavljive v manjše enote, ki tvorijo ogrodje slovnično-pomenske povezovalnosti v jeziku (Hunston in Francis 2000: 21–25, 31).

2.2 Slovnično-pomenska shema

2.2.1 Pomen in podpomen leme

Ker korpusno jezikoslovje zanimajo tipični jezikovni pojavi, smo se pri pomenski analizi izbranih lem osredotočali na prepoznavo oz. opredelitev pomenov in podpomenov, kot jih v konkordancah izkazuje korpusno gradivo, ki so se glede na analizirane podatke izkazali za jedrne, tj. dovolj frekventne (prim. Hanks in Pustejovsky 2005: 64). Pomeni in podpomeni (slednji so v slovnično-pomenski shemi označeni z znakom #) so v skladu z uveljavljeno prakso pri tovrstnih analizah¹²² (Herbst et al. 2004: viii; Gantar et al. 2009b: 16) v okviru slovnično-pomenskih shem opredeljeni z nekakšnimi pomenskimi pojasnili oz. indikatorji in ne slovarskimi razlagami (čeprav se razlagam včasih približajo). Naš cilj je evokacija ustreznega koncepta pri uporabniku in ne opredeljevanje njegove pomenske razlage, saj je tovrstna opredelitev za našo raziskavo manj odločilna, hkrati pa je oblika potencialne slovarske razlage načeloma odvisna od ciljnega uporabnika, namena, obsega ipd. konkretnega jezikovnega priročnika (Gantar et al. 2009b: 32). Delitev na pomene in podpomene je prilagojena potrebam jezikoslovno povprečnega uporabnika (prim. Atkins in Rundell 2008: 398), tj. posamezna lema je pomensko razčlenjena podobno podrobno kot v enojezičnih razlagalnih slovarjih srednjega obsega.¹²³

¹²² Herbst in sodelavci (2004: xxii; prev. N. L.) o svoji raziskavi pravijo: »[S]lovar nima namena prinašati podrobnih pomenskih razlag besed, ki so vanj vključene. Glavna naloga pomenskih pojasnil je uporabniku omogočiti, da identificira pomen, v katerem je beseda rabljena, in podrobno predstaviti pomenskost [sopojavitvenih] vzorcev besed, ne pa pomenov besed.«

¹²³ Ob tem je treba omeniti, da ljudje členimo pomenski prostor leksemov deloma različno. Murray (v Atkins in Rundell 2008: 275) v zvezi z leksikografskim razčlenjevanjem pomenov na primer

Pomenski indikator je prvi element slovnično-pomenske sheme. Uvaja ga arabska številka (za pomen) ali znak # (za podpomen). V okviru slovnično-pomenskih shem leme *umreti* (prim. razdelek III-3) je npr. eden od pomenov opredeljen s pomenski indikatorjem *1. Prenehati živeti*, podpomen pa s pomenskim indikatorjem # *Postati čustveno otopel, indiferenten*.

Pri pomenskem členjenju lem oz. razvrščanju posameznih konkordanc glede na potencialne pomene in podpomene lem se je potrdila izkušnja snovalcev leksikalne baze slovenščine, »da obstajajo redki t. i. prototipični primeri rabe za konkretni pomen in na drugi strani, da obstaja cela vrsta primerov, ki jih je težko z gotovostjo pripisati konkretnemu slovarskemu pomenu« (Gantar et al. 2009b: 52). Odmiki od prototipičnega »pomenskega« jedra so lahko posledica napak ali konkretnih sporazumevalnih potreb (npr. kreativnosti) (Sinclair 1991: 60; Hanks in Pustejovsky 2005: 64), pravzaprav pa se sama pomenskost leksema oz. leme, kot jo izkazujejo korpusni zgledi, pogosto kaže kot stopenjska kategorija (Atkins and Rundell 2008: 269, 278, 279). Razmeroma pogosto se dogaja tudi, da se pomenske komponente posameznih prototipičnih pomenov leme v okviru konkretne konkordance prepletejo ali pa da pomenske komponente, za katere se zdi, da so za uporabnika pri pomenskem razvrščanju zgledov glede na različne sorodne pomene odločilne, tudi v širšem besedilnem okolju (npr. v odstavku) niso izražene (npr. *pomagati* 'omogočiti komu, da (hitreje, bolje) kaj naredi' ali 'delati, da kdo pride iz neugodnega položaja': *Vedel pa sem, da potrebujem neko izobrazbo, da bom tistim ljudem lahko tudi kako pomagal, ne da bom samo egoistično užival to deželo*), zato konkordance pomensko ne moremo nedvoumno razvrstiti. Glede na omenjeno je tudi prepoznavanje značilnih slovnično-pomenskih vzorcev (ter oblikovanje vseh ostalih elementov slovnično-pomenske sheme) za vsak pomen ali podpomen leme (lahko) težavno.

Opozoriti pa je treba še na problem potencialnega nezavednega, nehotenega pomenskega razvrščanja konkordanc glede na ugotovljeni slovnično-pomenski vzorec (prim. Sinclair 1987b: 109, 110). Pri pomenskem razvrščanju konkordanc smo namreč razmeroma pogosto opazili, da se z določenim ugotovljenim pomenom povezuje specifični slovnično-pomenski vzorec (npr. *čutiti* 'intuitivno zaznavati kaj' – je čutiti Sz₄: *Stisko in obup teh ljudi je čutiti na vsakem koraku*). Težko je reči, v kolikšni meri uporabnik korpusa, spodbujen s teoretičnimi spoznanji o povezanosti med skladijskimi in pomenskimi lastnostmi jezikovnih enot, nehote pomensko razvršča konkordance glede na (slučajno) opaženi slovnično-pomenski vzorec. V analizi smo se potencialni težavi skušali izogniti tako, da smo konkordance najprej razvrščali pomensko, šele nato smo podrobneje analizirali slovnično okolje opazovane leme in si ogledali statistične podatke o sopojavljanju enot, ki jih nudi funkcija besedne skice. A ker pomenske informacije o konkretni lemi dobimo zlasti iz opazovanja njenega neposrednega besedilnega okolja (ki se uresničuje prek skladijskih struktur), do zaznave slovnično-pomenskega vzorca (zlasti če je frekventen in torej tipičen) pogosto pride, kar lahko na samo pomensko členjenje leme nekoliko vpliva.

opozarja, da je največ, za kar si lahko leksikograf prizadeva, to, da uporabniki slovarja pri pregledu večpomenskih leksemov ne bodo imeli občutka, da je pomenska členitev nelogična.

2.2.2 Pomenska struktura in opredelitev kolokacijskega dosega segmentov slovnično-pomenskih vzorcev

Pomenskemu indikatorju v slovnično-pomenski shemi sledi pomenska struktura, ki jo uvaja simbol ▶ (v eni od slovnično-pomenskih shem leme *umreti* (prim. razdelek III-3) je pomenska struktura npr. ▶ ČLOVEK preneha živeti). Gre za pomensko opredelitev situacije, ki jo izražamo z določenim pomenom ali podpomenom, in pomenskih elementov, ki so pri uporabniku za vzpostavitev predstave o pomenu ali podpomenu obvezni. Pomenska struktura kot segment slovnično-pomenske sheme združuje oz. povezuje sklادنjske in pomenske informacije o rabi glagolskih lem, saj je večinoma prekrivna z opredelitvijo udeleženske strukture glagola. Kljub vsemu velja opozoriti, da elementi pomenske strukture niso nujno vezljivi, kot del pomenske strukture opredeljujemo npr. tudi nevezljive okoliščine, če so za identifikacijo pomena pri naslovniku nujne (za identifikacijo podpomena glagola *čakati* 'biti v posebnem čustvenem stanju zaradi aktivnosti, za katero se z veliko gotovostjo pričakuje, da se bo zgodila' je pri govoricah vzpostavitev asociacije na posebno čustveno stanje pravzaprav nujna, pri čemer pa tovrstne okoliščine običajno niso opredeljene kot za vezljiva struktura; npr. *nestrpnno čakati*), hkrati pa so elementi pomenske strukture lahko izrazno tipično opustljivi.¹²⁴ Pomensko obvezni elementi so v pomenski strukturi slovnično-pomenske sheme označeni z velikimi tiskanimi črkami (npr. *umreti* 'prenehati živeti': ▶ ČLOVEK preneha živeti).

Pri pomenski opredelitvi elementov pomenske strukture smo se nekoliko zgledovali po teoriji pomenskih okvirjev, vzpostavljeni v okviru projekta FrameNet (prim. Krek 2008; prim. Može 2009), vendar smo se od določitve shemskega elementa, kot je definiran v okviru projekta FrameNet, deloma odmaknili. Nabora možnih elementov, ki so lahko obvezni deli pomenskih struktur, namreč nismo določili vnaprej. Pomenska opredelitev elementov pomenske sheme je nastala na osnovi analize velikega števila korpusnih zgledov, pri čemer smo težili k definiranju, ki je (skupaj s sklادنjsko opredelitvijo segmentov slovnično-pomenskih vzorcev) dovolj natančno, da omogoča razločevanje pomenov in podpomenov leme, pomenske opredelitve elementov pomenskih struktur pri pomenih in podpomenih posameznih lem pa so bile, kolikor je bilo mogoče in smiselno, poenotene ob koncu raziskave (prim. Herbst et al. 2004: xxxviii). S takšnim načinom dela smo sledili predpostavkam popolnega korpusnega pristopa o opazovanju korpusnih podatkov (razmeroma) neodvisno od že obstoječih jezikoslovnih interpretacij, kar naj bi zagotavljalo, da se pomembne pomenskorazločevalne lastnosti elementov pomenske strukture ne bi zanemarile.

¹²⁴ Na tipično površinskoizrazno opustljivost obveznega elementa pomenske strukture smo naleteli pri analizi slovnično-pomenskega okolja leme *dodati* 'dati k čemu še kaj', in sicer kadar je šlo za »pomen« dodajanja hrane, sestavin k drugim sestavinam pri pripravi jedi. Segment Sz₃/k Sz₃, s katerim se v identificiranih slovnično-pomenskih vzorcih opustljivi element običajno izraža, je bil v omenjenih primerih v korpusnih besedilih pogosto neizražen. Glede na analizirano gradivo ugotavljamo, da je tipična površinskoizrazna opustljivost obveznovezljivega elementa pomenske sheme redka.

Pri pomenski opredelitvi elementov pomenske strukture smo se zavestno odpovedali definiranju z udeleženskimi vlogami, saj se je pri analizi potrdila v jezikoslovju že znana težava glede vzpostavitve primerno granuliranega nabora udeleženskih vlog¹²⁵ (prim. Dowty 1991: 549; Dular 1982: 32): udeleženskih vlog z dovolj nedvoumnim opisom (tj. kategorije diskretnega tipa) pravzaprav ni mogoče sistematično uporabiti pri analizi korpusnega gradiva, saj postane njihovo število nepregledno veliko, pri bolj ohlapni opredelitvi udeleženske vloge pa nastane težava, da se dva pomensko dovolj različna elementa pomenske strukture umeščata v okvir ene udeleženske vloge.¹²⁶ O podobnih ugotovitvah in rešitvah poročajo tudi avtorji korpusnega vezljivostnega slovarja angleščine:

Izčrpen opis določil z inventarjem udeleženskih vlog ni v slovarju niti predviden niti ga ne dojemamo kot posebej obetavnega. V splošnem bi radi poudarili, da analiza gradiva, ki jo slovar prinaša, jasno kaže, da je relativno nesistematičen in fleksibilen leksikografski opis, kot ga prinašajo razlagalni okvirji,¹²⁷ mnogo bolj primeren za pojasnjevanje pomenske in leksikalne kompleksnosti vezljivostnih določil besed kot kakršen koli pristop, osnovan na univerzalnih kategorijah. (Herbst et al. 2004: xxx; prev. N. L.)

Korpusnemu vezljivostnemu slovarju angleščine in projektu Corpus Pattern Analysis (Hanks in Pustejovsky 2005; Hanks 2004) je naša raziskava pri definiranju elementov pomenske strukture podobna tudi v smislu, da se s pomensko opredelitvijo elementa

¹²⁵ Poleg lastnih izkušenj s skladijskim označevanjem (postopka analize sta pri korpusnem označevanju in v pričujoči raziskavi namreč podobna) in poznavanja izkušenj tujih raziskovalcev (prim. Marcus 1994) je na odločitev deloma vplivalo tudi spoznanje, da kljub temu da je koncept v različnih paradigmah široko uporabljan in zakoreninjen, enotnega za korpusnojezikoslovne opise primerne nabora udeleženskih vlog zaenkrat še nimamo. Število vzpostavljenih udeleženskih vlog v različnih ((ne)korpusnih) opisih je sicer precej različno (za slovenščino se giblje med 3 in približno 20 (prim. Dular 1982; Orešnik 1992; Žele 2001a)), različni avtorji pa so tudi do svojih predlaganih delitev precej zadržani in praviloma opozarjajo na njihovo delno arbitrarnost (prim. Dular 1982: 115; Daneš et al. 1987a: 57; Fillmore 1968). Opredelitev udeleženskih vlog je pri avtorjih lahko vezana na pomenske skupine glagolov (prim. Pálež 1990; Halliday in Matthiessen 2004: 168–259) ali pa ne, zaenkrat tudi ne obstaja konsenz glede vprašanja diskretnosti oz. sinkretizma udeleženskih vlog (tj. glede vprašanja, ali lahko udeleženec združuje dve udeleženski vlogi ali več, pri čemer je ena prevladujoča, oz. ali lahko udeležencu pripišemo natanko eno udeležensko vlogo). Glede na navedeno je nov pogled na dojetanje udeleženskih vlog ponudil Dowty (1991).

¹²⁶ O težavah v zvezi s pripisovanjem diskretnih udeleženskih vlog udeležencem piše Dowty takole: »Da bi lahko v tovrstnih sistemih vlogam, kot so vršilec dejanja, prizadeti in cilj, učinkovito pripisovali točno določeno pomensko vsebino, se mora izkazati, da so pomeni vseh predikatov v naravnih jezikih zelo posebne vrste: za vsak glagol v danem jeziku nam mora to, kar glagol na pomenski ravni implicira o vsakem od svojih argumentov, omogočiti, da argumentu jasno in brez pomislekov pripišemo neko udeležensko vlogo – pri tem argument ne sme kolebati med dvema vlogama ali »pasti v razpoko« med njima –, in kar pomen implicira o vsakem od argumentov, mora biti vselej dovolj specifično, da dveh argumentov ni moč prepoznati v isti definiciji vloge. Gre za radikalno empirično trditev o predikatih naravnih jezikov. In takoj ko poskusimo jasno opredeliti, kaj vršilec dejanja, prizadeti ipd. točno »pomenijo«, se pojavijo težave in očitni protiprimeri.« (Dowty 1991: 549; prev. Sara Može.)

¹²⁷ Razlagalni okvirji prinašajo informacije o pomenskosti slovničnih vzorcev besede ter tipičnih kolo-katorjih besede v posameznih vzorcih.

pomenske strukture približuje tudi opredelitvi kolokacijskega potenciala ustreznih segmentov slovnično-pomenskih vzorcev (prim. razdelek III-2.2.3). Enake oznake so zato uporabljene tudi pri shematski opredelitvi kolokacijskega dosega jedrnih segmentov slovnično-pomenskih vzorcev. Oznake, s katerimi pomensko opredelimo nujne elemente pomenske strukture, so največkrat razmeroma transparentne (npr. ČLOVEK, PREDMET, AKTIVNOST, INSTITUCIJA, ČUSTVO). Kadar pa sta pomenska opredelitev elementa in, posledično, kolokacijski doseg določenih segmentov slovnično-pomenskih vzorcev bolj specifična, namesto transparentne oznake uporabimo dva tipa oznak. Če je kolokacijski doseg segmentov zamejen zelo ozko, hkrati pa je za opredelitev tipičnih kolokatorjev težko najti dovolj nedvoumno nadpomenko, namesto oznake navedemo omejen nabor tipičnih kolokatorjev (ki jim je, če je to mogoče, sicer lahko dodana nekakšna pomenska nadoznaka, npr. čutiti bolečino, napetost, mravljinice, sunek, lakoto ... → FIZIČNI DRAŽLJAJ). Če pa je kolokacijski doseg kolokatorjev ohlapen, zlasti če kolokatorji vzpostavljajo razmerja do zelo različnih entitet (npr. če poimenujejo predmete, ljudi, procese, pojme, rastline, naravne pojave), pa za opredelitev segmenta slovnično-pomenskega vzorca oz. elementa pomenske strukture uporabimo oznako KARKOLI.

Kot rečeno, pomenski strukturi v slovnično-pomenski shemi sledi opredelitev kolokacijskega dosega segmentov slovnično-pomenskih vzorcev z visoko stopnjo strukturotvornosti, tj. segmentov, ki na površinskoizrazni ravni izkazujejo razmeroma visoko stopnjo ustaljenosti oz. obligatornosti.

2.2.3 Slovnično-pomenski vzorec

V slovnično-pomenskih shemah tipične skladdenjske realizacije pomenov in podpomenov izbranih lem ponazarjamo s slovnično-pomenskimi vzorci (npr. Sz₁ glagol Sz₃ Sz₄). Posamezne segmente vzorcev (npr. Sz₃) ilustriramo tudi kolokacijsko, z nizom pomensko sorodnih kolokatorjev, ki se v besedilih tipično pojavljajo v določeni slovnični obliki, raba slovnično-pomenskih vzorcev pa je v slovnično-pomenski shemi ponazorjena tudi s tipičnimi besedilnimi zgledi.

Do nabora tipičnih slovnično-pomenskih vzorcev za izražanje konkretnega pomena ali podpomena leme smo prišli z analizo konkordančnega niza, pri čemer smo analizirali tipično sobesedilno okolje jedra konkordančnega niza – izhodiščno smo bili pozorni zlasti na tipične slovnične strukture. Tako smo dobili izhodiščni nabor potencialnih slovnično-pomenskih vzorcev (prim. sliko 22).

Končni nabor slovnično-pomenskih vzorcev smo nato določili na podlagi statističnih podatkov o sopojavljanju jezikovnih elementov, kot jih izkazuje funkcija besedne skice. V okviru korpusne raziskave je namreč perspektivo segmenta besedila možno nadgraditi z medbesedilno perspektivo, pri čemer je v dovolj velikem uravnoteženem korpusu sopojavljanje mogoče opredeliti kot statističen pojav (Teubert 1999 v Gorjanc in Krek 2005: 114). V orodju Sketch Engine smo pri funkciji besedne skice uporabili nastavitve, kot jih kaže slika 23.

s smolo, vse skupaj posušili in oblikovali v palčke. Pred slikanjem so palčko zdrobili v posebni kamniti posodi ter prahu	dodali	vodo. Ton tuša je bil odvisen od količine uporabljene vode. Z natančno uporabo konice čopiča je slikar lahko ustvaril tenko	dati k	Sz1 dodati Sz3 Sz4
, da mu je žal, ker je moral po osmih letih zapustiti Belo hišo. “ Rad bi bil vedno predsednik, ker to delo obožujem, “ je	dodal	Clinton, ki je bil predsednik ZDA med letoma 1993 in 2001. (sta / afp) Danes Najbolj vsebinska izjava “ Vi ste me obtožili	reči	Sz1 dodati citat
ohrovt, korenček, grah, bučke, stročji fižol ...) nekaj minut soparimo, da se vsa zelenjava rahlo zmehča, vendar ne razkuha.	Dodamo	na koščke narezan tofu, navadnega ali z zelišči, začинimo z malo sojine omake in si privoščimo lahko večerjo. Polenta	dati k (hrana)	Sz1 dodati Sz4
medeninasta, svetla Iz blaga izrežemo en zgornji in spodnji del blazine v velikosti 40 krat 40 centimetrov. Na vseh straneh	dodamo	centimeter za šiv. Izdelava: na straminu označimo sredino s kontrastno nitjo. Vezemo po narisu iz sredine v polkrižnem vobodu	dati k	Sz1 dodati Sz4
v Romuniji Mladen Rudonja. Robert Prosinečki naj bi v Kopru prevzel naloge športnega direktorja. Foto: arhiv komentarjev	dodaj	svoj komentar pošlji prijatelju natisni članek Sodelujejo lahko samo prijavljeni uporabniki spletnega mesta zurnal.org	dati k	Sz1 dodati Sz4
zaližemo z vodo toliko, da pokrije vsebino v kozici, solimo in kisamo. Kuhamo pet minut, nato odcedimo in ohladimo. Ohlajeno	dodamo	mešanici riža in tunine. Primešamo majonezo, limonin sok in začинimo. Rahlo premešamo, ohladimo in ponudimo v stekleni	dati k (hrana)	Sz1 dodati Sz3 Sz4
ne poznam, zanjo pa očitno velja, da ji gredo še najbolj od rok otročarije in neumnosti prostitutiranja z dejstvi. K temu je	dodal	, da se z Đukanovićem pogosto srečujeta in vse skupaj podkrepil s podatkom, da se je črnogorski predsednik prav pozorno pozanimal	reči	Sz1 dodati k Sz3, da_S
odločili nekako do konca leta ohraniti v naših odnosih status quo, torej stanje, kakršno je sedaj, « je povedal Niko Kač in	dodal	, da trganje partnerskih povezav z Novo Ljubljansko banko nikakor ne bi bilo enostavno. Tudi zato ne, ker je Banka Celje na račun	reči	Sz1 dodati, da_S
kikirikijevi omaki s pinjolami. Mladice so ujeli v bližnji Rižani, pečene v kikirikijevem maslu pa so prava sladica. Pinjole	dodajo	hrustljivo svežino, fuži (istrski naviti rezanci) pa močno osnovo. Verjetno ne veste, da je od vseh belih vinskih sort sivi	dati k	Sz1 dodati Sz4

Slika 22: Prikaz izseka ročno analiziranih konkordanc konkordančnega niza (v jedru konkordančnega niza so besedne oblike leme *dodati*)

Corpus: Fida PLUS 620m (SLD sketch grammar)
Lemma:
Part of speech:
Advanced options
Subcorpus: [create new](#)
Sort grammatical relations:
Minimum frequency:
Minimum salience:
Maximum number of items in a grammatical relation:
Sort collocations according to: Salience Raw frequency
Tickbox Lexicography template: **Examples per collocate:**
Cluster collocations
Minimum similarity between cluster items:

Slika 23: Nastavitve funkcije besedne skice, uporabljene pri analizi tipičnega besedilnega okolja 20 glagolskih lem

Segmenti slovnično-pomenskih vzorcev (npr. Sz₃, za Sz₄, Ned, da_S) so analizirani z vidika njihove površinskoizrazne ustaljenosti v sobesedilnem okolju glagolske leme v določenem pomenu ali podpomenu, pri čemer v analizi ločujemo 3 stopnje ustaljenosti.¹²⁸ Vezljiva določila glagola so glede na korpusne podatke pogosto najbolj jedrni deli slovnično-pomenskih vzorcev, med segmente s srednjo stopnjo ustaljenosti, v slovnično-pomenskih vzorcih se pojavljajo v oklepaju (npr. (Sz₃)), se pogosto prav tako uvrščajo vezljivi elementi, navadno neobveznovozljivi, strukture z najnižjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti, v analiziranem gradivu najdemo take segmente med dvema poševnicama (npr. /+ s Sz₆/), pa navadno izražajo okoliščine časa, kraja, načina ipd., ki so za izražanje pomena ali podpomena še dovolj tipične. Glede na to, da je osebek v slovenščini pogosto površinskoizrazno opusten, torej ustreznih podatkov o njegovi strukturotvornosti

¹²⁸ O skladenjski obveznosti je, zlasti v povezavi z opisi vezljivostnih pojavov, mogoče govoriti s treh vidikov, ločujemo namreč med vezljivostno (ne)nujnimi določili ter med strukturno (ne)obveznimi in med površinskoizrazno (ne)opustljivimi strukturami (Žele 2003: 18; Herbst et al. 2004: xxx). Za opredelitev stavčnega vzorca kot najmanjše skladenjsko oz. slovnično samozadostne stavčne strukture, pri čemer ta vključuje vse najmanjše skladenjsko distinktivne elemente, katerih vključitev v strukturo stavčni vzorec ločuje od drugih stavčnih vzorcev, sta odločilni vezljivostna in strukturna obveznost (Daneš et al. 1987a: 41, 61). Ključen z vidika razumevanja skladenjske obveznosti je tudi koncept skladenjske relevance (Daneš et al. 1987a: 65), s katerim opredelimo dejstvo, da so skladenjsko relevantni vsi elementi, ki so distinktivni tako na ravni slovničnega kot na ravni pomenskega stavčnega vzorca.

iz korpusa ne moremo dobiti, je v analizi obravnavan kot segment z najvišjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti.

Stopnja površinskoizrazne ustaljenosti segmenta v slovnično-pomenskem vzorcu ni neposredno povezana niti z vezljivostjo niti z izražanjem nujnih elementov pomenske strukture, vendar pa so jedrni segmenti slovnično-pomenskega vzorca pogosto vezljivi udeleženci oz. okoliščine ustreznega pomena ali podpomena leme in torej običajno izražajo jedrne elemente pomenske strukture. Kljub vsemu velja, da so lahko elementi z najvišjo in srednjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti v slovnično-pomenskem vzorcu nevezljivi, hkrati pa niso obvezni elementi pomenske strukture, ampak so za izražanje določenega pomena ali podpomena leme zgolj tipični (npr. *umreti v prometni nesreči*). Razmerje med vezljivostjo in površinskoizrazno ustaljenostjo oziroma med obveznovezljivimi in neobveznovezljivimi udeleženci glagolskih lem v ustreznem pomenu ali podpomenu je deloma razvidno tudi iz niza samih slovnično-pomenskih vzorcev v okviru slovnično-pomenske sheme. Segmenti, ki so del vseh slovnično-pomenskih vzorcev, navadno izražajo (obvezno)vezljive udeležence glagolske leme, segmenti, ki se v nekaterih vzorcih pojavljajo, v drugih pa ne, pri čemer je stopnja njihove ustaljenosti v slovnično-pomenskih vzorcih običajno druge stopnje (pojavljajo se v oklepaju), pa navadno izražajo neobveznovezljive udeležence (npr. Sz₁ govoriti Sz₄; Sz₁ govoriti (Sz₃) Sz₄; Sz₁ govoriti o Sz₅; Sz₁ govoriti (Sz₃) o Sz₅ ipd.).

Ker je treba kategorije slovnične povezovalnosti¹²⁹ podobno kot kategorije pomenske povezovalnosti razumeti kot nediskretne, podobno pa velja tudi za stopnje površinskoizrazne ustaljenosti, gre torej za stopnjevalnost od besedilne neizraženosti do površinskoizrazne ustaljenosti oz. obveznosti, je sistematična določitev stopnje ustaljenosti segmenta¹³⁰ v slovnično-pomenskem vzorcu, zlasti pri opredeljevanju statusa okoliščinskih izrazov, težavna.¹³¹ Glede na to, da slovnično-pomensko po-

¹²⁹ Izraza slovnična povezovalnost, pomenska povezovalnost v okviru našega besedila nista terminološki dvojnici izrazov kolokacijskost, koligacijskost, čeprav ju občasno uporabljamo za opredeljevanje sorodnih razmerij med jezikovnimi enotami (prva dva izraza v pričujočem delu uporabljamo za označevanje oblik besedne povezovalnosti v nekoliko širšem smislu, z izrazoma kolokacijskost, koligacijskost pa opredeljujemo bolj specifične tipe sopojavitvenih odnosov med jezikovnimi enotami). Ob tem velja opozoriti, da raba različnih terminov, s katerimi poimenujemo različne tipe sopojavitvenih odnosov med jezikovnimi enotami, v slovenskem jezikoslovju ni usklajena, kar pa hkrati opozarja na problem, da utegnejo biti nedorečenosti tudi na ravni pojmovnega sistema. Prim. op. 113, 139.

¹³⁰ Da je dojemanje (vezljivostne ter strukturne) skladenjske obveznosti oz. neobveznosti kot binarne opozicije poenostavljanje problematike, saj je skladenjska obveznost pravzaprav stopenjski pojav, katerega opis je pogojen tudi z jezikovnoteoretičnimi predpostavkami, opozarjajo tudi Daneš in sodelavci (Daneš et al. 1987a: 69; Daneš et al. 1987b: 26).

¹³¹ Analizi, predstavljeni v Herbst et al. 2004 ter Hunston in Francis 2000, se v večji meri osredotočata na slovnično-pomenske vzorce, katerih segmenti so zlasti vezljivi elementi glagolske leme v konkretnem pomenu. Avtorji kljub temu ugotavljajo, da ostaja pri odločitvi, katera enota del slovnično-pomenskega vzorca je in katera ne, nekaj nedorečenosti (Herbst 2004: xxvii; Hunston in Francis 2000: 71–76).

vezovalnost jezikovnih elementov (izhodiščno) opazujemo s slovničnega dela kontinuuma, hkrati pa se osredotočamo na tipične vzorce rabe jezika, smo se odločili, da lahko jezikovni element opredelimo kot segment slovnično-pomenskega vzorca (navadno z najnižjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti) le v primeru, da rabo določene slovnične strukture (npr. pri Sz_5) dodatno potrjuje tudi pomensko zamejen in soroden niz najmanj treh (izjemoma dveh) kolokatorjev, kot jih izkazuje funkcija besedne skice. Zadnje seveda velja zgolj v primeru, da se glede tega, ali segment je del slovnično-pomenskega vzorca, na podlagi analize konkordančnega niza nismo uspeli opredeliti.

Do težav pri določanju stopnje površinskoizrazne ustaljenosti segmentov slovnično-pomenskih vzorcev pa prihaja tudi zaradi izrazitih razlik v frekvenci rabe posameznih pomenov in podpomenov lem. Razmeroma pogosto se namreč zgodi, da se v analiziranem gradivu pojavi le nekaj zgledov rabe leme v določenem pomenu, zato na njihovi podlagi stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti enot v besedilnem okolju leme težko opredelimo, iz statističnih analiz, opravljenih z računalniškimi orodji, pa podatki zaradi prej omenjenih pogostnostnih omejitev navadno prav tako niso (jasno) razvidni.

Metajezik, s katerim opisujemo slovnične kategorije segmentov slovnično-pomenskih vzorcev, je fleksibilen in konsistenten; ker se opira na površinske, struktur noskladenjske kategorije, je hkrati transparenten in z vidika navezave na obstoječe jezikoslovne formalizme dovolj nevtralen (prim. Francis et al. 1996; Herbst et al. 2004: xv–xix; Sinclair 1987b: 107; Hunston in Francis 2000: 32–35), obenem pa sovпада z metajezikom oznak za oblikoskladenjsko označevanje slovenščine. Za opis koligacijskih razmerij uporabljamo kategorije tipa samostalniška zveza v imenovalniku (Sz_1), pridevniška zveza v tožilniku ($Pridz_4$), nedoločnik (Ned), stavek, ki ga uvaja veznik *da* (da_S), ipd.,¹³² pri čemer je oznaka neodvisna od same strukturiranosti specifične kategorije, npr. samostalniške zveze v določenem sklonu – enotno, kot samostalniška zveza v imenovalniku, so tako obravnavane zveze tipa *dejstvo*, *da je predsednik priznal napako*, *prijetno dekle*, *moj najnovejši uspeh v deskanju na snegu* ipd. Za sistemsko označevanje struktur smo se odločili, ker je tovrstno opredeljevanje z vidika raziskovanja slovničnih razmerij, ki jih vzpostavlja glagol, najbolj osnovno in, posledično, koristno pri razvoju jezikovnih tehnologij, hkrati pa so sistemske oznake nujne z vidika druge faze naše raziskave, tj. pri polavtomatski izločitvi lem, ki se tipično realizirajo s specifičnimi slovnično-pomenskimi vzorci, in to kljub dejstvu, da korpusno jezikoslovje opozarja, da se sistemske možnosti jezika v realni rabi ne uresničujejo sistemsko (Gantar et al. 2009b: 30) in da je treba slovnično-pomensko povezovalnost besed opazovati lokalno. Hkrati uporabljeni metajezik omogoča, da v nadaljnjih fazah raziskovanja iz sklادنjsko (ali oblikoskladenjsko) označenega korpusa slovenščine

¹³² Nabor uporabljenih oznak je predstavljen v razdelku III-3.

pridobimo natančnejše podatke o tipični slovnični strukturiranosti segmentov ugotovljenih slovnično-pomenskih vzorcev.

V skladu z uveljavljeno prakso se v opisu načeloma odpovedujemo uporabi funkcijskoskladenjskih kategorij,¹³³ saj je zlasti konsistentno razmejevanje med predmetnimi in prislovnodoločilnimi strukturami v realnih besedilih zelo zahtevno¹³⁴ (Herbst et al. 2004: xxv; Gantar 2009b; Francis et al. 1996: vii; Hunston in Francis 2000: 33, 34; Marcus 1994). Občasno kljub temu namesto slovnične opredelitve segmentov slovnično-pomenskih vzorcev s srednjo ali visoko stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti, ki pogosto izražajo nujne elemente pomenske strukture, zlasti okoliščine (izražanje okoliščin je izrazno manj predvidljivo od izražanja udeležencev), navajamo zgolj pomensko oz. kolokacijsko oznako, ki je sorodna funkcijskoskladenjski opredelitvi. Za to možnost se odločimo, kadar bi slovnično-pomenska shema zaradi navajanja vseh možnih slovnično-pomenskih vzorcev postala nepregledna ali kadar za omenjene segmente niso na voljo podatki o tipičnih kolokatorjih, analiza konkordančnega niza pa kaže, da so omenjeni segmenti del slovnično-pomenskih vzorcev (torej namesto slovnično-pomenskih vzorcev Sz₁ čakati Sz₄ pri Sz₅; Sz₁ čakati Sz₄ ob Sz₅; Sz₁ čakati Sz₄ pred Sz₆; Sz₁ čakati Sz₄ v Sz₅; Sz₁ čakati Sz₄ na Sz₅ itd. navajamo vzorec Sz₁ čakati Sz₄ <MESTO>)). Del slovnično-pomenskega vzorca so lahko tudi konkretni (zlasti enobesedni) leksemi, predvsem vezniki, predlogi ipd. (npr. Sz₁ nositi Sz₄ v sebi; Sz₁ čakati na Sz₄) (prim. Hunston in Francis 2000: 45; Herbst et al. 2004: xviii).

¹³³ Funkcijskoskladenjska analiza se tudi z vidika nekorpusno usmerjenih formalizmov kaže kot ena od bolj »nestabilnih« ravnih skladenjske analize, zato so se številni jezikoslovci že spraševali o smiselnosti vzpostavitve njenih osnovnih kategorij (prim. Dular 1982: 35–38). Opozoriti velja, da so pri definiranju posameznih stavčnočlenskih kategorij upoštevani tako formalni kot pomenski kriteriji, a ne pri vseh kategorijah v enaki meri (in ne kot definicijski in klasifikacijski kriteriji) (Daneš et al. 1987a: 43; Daneš et al. 1987b: 41). Dular tako ugotavlja, da je »tehnična« vloga stavčnočlenske ravnine, da olajšuje umsko obvladovanje kodiranja pomenskoskladenjskih prvin na strukturoskladenjsko in izrazno raven (Dular 1982: 41), pri čemer opozarja na pomembno vlogo t. i. asimetrične dvojnosti v jeziku.

¹³⁴ Tudi Hunston in Francis v zvezi z uporabo metajezikovnih kategorij, uporabljenih pri analizi slovnično-pomenskih vzorcev, opozarjata na izhodiščne predpostavke in nadaljnja spoznanja takole: »Izhajali smo iz dveh načel: 1. Trudili se bomo vzpostaviti jasna in konsistentna merila o sprejemanju odločitev glede kategorij, ki jih bomo uporabljali, da bo sam postopek analize celovit in konsistenten in da ga bo mogoče zagovarjati. 2. Trudili se bomo, kolikor bo to skladno s prvim ciljem, z uporabljenimi kategorijami odražati konsenz slovničarjev (in jezikovnih učiteljev) glede rabe kategorij predmet, določilo ipd. A po določenem času smo bili nad nalogo, ki smo si jo zastavili, vedno manj navdušeni, ne zgolj zato, ker se je izkazala za težko do te mere, da je njena izvedba tako rekoč nemogoča, ampak ker se je zdela vedno bolj nesmiselna.« (Hunston in Francis 2000: 151, 152; prev. N. L.)

V slovnično-pomenski shemi so slovnično-pomenski vzorci navedeni v nekakšni kanonični obliki, ne pa v kaki od oblik rabe¹³⁵ (prim. sliko 24 in preglednico 7 – preglednica prinaša analizo konkordanc konkordančnega niza s slike 24 z vidika določitve kanonične oblike slovnično-pomenskih vzorcev).

mrzla voda ga je ščegetala po hrbtu, da je zboru kmečke zveze. Dobro, v stranki ga ni Prešernovem trgu, je povedal, da se tudi tam zmanjšalo. Primanjkljaj pa bodo zagotovo inkriminiranem zapisu pod naslovom Upor sitih kakšen posnemovalec. Predvsem pa je bilo dveh bosanskih entitet. V zraku je bilo pogovarjati z njim!?" Anja se je obrnila, kot bi varnostnih sredstev, saj pravijo, da se izkustva. Je pa zanimivo, kako sem ves čas	čutil čutiti čutijo čutili čutili čutiti čutiti čutila čutijo čutil	mravljinice. "Brejk! Brejk! Brejk! Tajmaut!" . Potem je tukaj Ciril Smrkolj bil je, danes premiki, ki povzročajo strah. Svetnik študenti, ki jih vključujemo v raziskave prizadete. Ob umiku te tožbe in normalizaciji, kako pripisujejo v Evropi velik pomen določeno napetost, čeprav so se vsi trudili, da jo nekdo gleda. Matjaž je stal pri dovolj zaščitene z osnovnimi pravili potrebo, da spoznanja, do katerih sem prišel
--	--	---

Slika 24: Konkordance konkordančnega niza (v jedru niza je lema *čutiti*)

0	Izhodiščna oblika SPV	Potencialna kanonična oblika SPV	Potencialni SPV	segment
1	Sz ₁ čutiti Sz ₄ ¹³⁶			
2	Sz ₊ čutiti Sz ₋	→ je čutiti Sz ₄	/v Sz ₅ /	
3	Sz ₊ se čutiti	→ Sz ₁ čutiti Sz ₄	/Prisl _(ts) /	
4	Sz ₁ čutiti Sz ₄			
5	Sz ₁ čutiti se Pridz ₄			
6	Sz _r čutiti, kako _S	→ je čutiti, kako _S		
7	Sz _r čutiti Sz ₋	→ je čutiti Sz ₄	/v Sz ₅ /	
8	Sz ₁ čutiti, da _S			
9	Sz ₁ čutiti se Pridz ₄			
10	Sz ₁ čutiti Sz ₄			

Preglednica 7: Prikaz določanja kanonične oblike slovnično-pomenskih vzorcev

Preglednica 7 prikazuje potek določanja kanonične oblike slovnično-pomenskih vzorcev. Kot opozarjajo vrstice 2, 3, 6 in 7, na to, ali kakšno strukturo opredelimo kot samostojni slovnično-pomenski vzorec, vpliva tudi njena frekvenca. Za izhodiščno določitev

¹³⁵ Izraz oblika rabe slovnično-pomenskega vzorca je vzporeden terminu oblika rabe frazema (prim. Kržišnik 1996: 133) in je bil po vzoru omenjenega termina tudi oblikovan.

¹³⁶ S krepkim sivim tiskom so v tabeli označene kanonične oblike slovnično-pomenskih vzorcev in segmenti slovnično-pomenskih vzorcev. Prečrtani so slovnično-pomenski vzorci, za katere se je v analizi izkazalo, da njihova oblika ni kanonična, in strukture, ki se v analizi niso izkazale za segmente slovnično-pomenskih vzorcev.

nabora slovnično-pomenskih vzorcev leme namreč pregledamo nekaj sto konkordanc, nato pa vzorce potrdimo še glede na statistične podatke o sopojavljanju enot. Pasivne strukture so tako načeloma obravnavane kot oblike rabe slovnično-pomenskega vzorca (prim. vrstica 3), v primeru, da se izkaže, da je njihova raba v kakem pomenu ali podpomenu leme tipična, pa jih opredelimo kot posebne slovnično-pomenske vzorce. Slovnično-pomenskih vzorcev, ki se pojavljajo redko (prim. vrstica 6), v slovnično-pomenski shemi ne navajamo. Tudi potencialni segmenti vzorcev, za katere se v analizi izkaže, da so nefrekventni, v okvir slovnično-pomenskih vzorcev niso vključeni. Na specifične oblike koligativnega povezovanja besed, ki jih uporabljeni metajezik ne izkazuje dovolj očitno,¹³⁷ opozarjamo še s posebnimi opozorili v oglatem oklepaju (npr. [*navadno v množini]).

V slovnično-pomenski shemi so površinskoizrazno najbolj ustaljeni, strukturotvorni segmenti slovnično-pomenskih vzorcev navedeni v vzorcih v linearnem nizu (npr. Sz₁ nositi Sz₄), gre za segmente z najvišjo in srednjo stopnjo ustaljenosti. Segmenti z najnižjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti, ki so pogosto lahko manj obvezen segment različnih slovnično-pomenskih vzorcev pomena ali podpomena leme, pa so pod linearnimi nizi navedeni v nekakšni preglednici (navedeni so med poševnicama). Kadar so v slovnično-pomenskem vzorcu posamezni segmenti opredeljeni s pomensko oznako (npr. Sz₁ čakati Sz₄ <MESTO>), ker se slovnično lahko izražajo s številnimi različnimi strukturami, so tudi ti segmenti navedeni v ločenem razdelku nekakšne preglednice (v slovnično-pomenski shemi je ta preglednica navedena pred preglednico s segmenti z najnižjo stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti).

Slovnično-pomenske vzorce v slovnično-pomenski shemi navajamo glede na stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti njihovih segmentov. Najprej navajamo strukture, katerih segmenti so površinskoizrazno obvezni, nato pa postopoma strukture, katerih segmenti izkazujejo vedno nižjo stopnjo strukturotvornosti.

Slovnično-pomenski vzorci, s katerimi v besedilih realiziramo pomen ali podpomen leme, so v okviru slovnično-pomenske sheme abstrahirane še v nekakšno nadstrukturo, v kateri so izkazane različne slovnične možnosti izražanja elementov pomenske strukture. V slovnično-pomenski nadstrukturi so skupaj izkazani najbolj ustaljeni segmenti strukture, ki jih sicer izražamo linearno, in segmenti, navedeni v razpredelnici. Iz nadstrukture lahko hkrati razberemo, kateri segmenti so medsebojno načeloma zamenljivi.¹³⁸

¹³⁷ Na slovnične omejitve oz. preference jezikovnih elementov na podoben način opozarjajo v korpusnem vezljivostnem slovarju angleščine (Herbst 2004: xx) in v leksikalni bazi za slovenščino (Gantar et al. 2009: 114, 115), pri oblikovanju korpusne slovnice slovnično-pomenskih vzorcev (Francis et al. 1996) pa so se na podlagi opaženih omejitev odločili za revizijo nabora besednovrstnih kategorij (Hunston in Francis 2000: 179–197).

¹³⁸ Vprašanje zamenljivosti enot v slovnično-pomenskem vzorcu se kaže kot precej kompleksno vprašanje, saj se zdi, da se udeleženci z omenjenega vidika vedejo drugače kot okoliščine. Vprašanje je povezano tudi z različnimi možnostmi glede večkratne ponovitve enote istega pomenskega tipa ob glagolu.

Kako predstavljene podatke izkazujemo v slovnično-pomenski shemi, si za ilustracijo oglejmo na eni od slovnično-pomenskih shem leme *umreti*. Po vrsti so navedeni: kolokacijski doseg segmentov slovnično-pomenskih struktur, slovnično-pomenska nadstruktura, posamezni slovnično-pomenski vzorci, preglednica segmentov z višjo stopnjo ustaljenosti v slovnično-pomenskih vzorcih in preglednica segmentov z nižjo stopnjo ustaljenosti v slovnično-pomenskih vzorcih.

<ČLOVEK₁> umre (<ČLOVEKU₂>) (<ČAS>) (<MESTO>) (<VZROK>) (<NAČIN>)

Sz₁ umreti (Sz₃) [(Sz₂)/(Sz₄)/(čez Sz₄)/(po Sz₅)/(med Sz₆)/(pred Sz₆)/(Prisl_(e))] [(na Sz₅)/(v Sz₅)] [(od Sz₂)/(zaradi Sz₂)/(za Sz₆)] [(v Sz₅)/(pod Sz₆)/(Prisl_(n))] /brez Sz₂/ /Pridz₁/ /kot Sz₁/

Sz₁ umreti
 Sz₁ umreti (Sz₃)
 Sz₁ umreti (Sz₃) (<ČAS>)
 Sz₁ umreti (<MESTO>)
 Sz₁ umreti (<ČAS>)
 Sz₁ umreti (<VZROK>)
 Sz₁ umreti (<NAČIN>)
 Sz₁ umreti (<MESTO>) (<NAČIN>)
 Sz₁ umreti (<MESTO>) (<VZROK>)
 Sz₁ umreti (<ČAS>) (<NAČIN>)
 Sz₁ umreti (<ČAS>) (<VZROK>)
 Sz₁ umreti (<MESTO>) (<ČAS>)

(Sz ₂)	(čez Sz ₄)	(med Sz ₆)	(Prisl _(e))
(Sz ₄)	(na Sz ₅)	(pod Sz ₆)	(Prisl _(n))
(od Sz ₂)	(po Sz ₅)	(pred Sz ₆)	
(zaradi Sz ₂)	(v Sz ₅)	(za Sz ₆)	

/+ brez Sz₂/ /+ kot Sz₁/
 /+ Pridz₁/

2.2.4 Kolokatorji

Spoznanje, da govorniki pri tvorjenju besedil pogosto uporabljajo deloma vnaprej oblikovane večbesedne pomenske enote, pri katerih je možnost sopojavljanja z drugimi podobnimi enotami omejena (Gantar et al. 2009b: 43), je spodbudilo raziskovanje besedne povezovalnosti. Za našo raziskavo je zanimiva zlasti kolokacija¹³⁹ kot vmesni

¹³⁹ Pojem kolokabilnost in termin zanj je (po Čermáku) v slovensko jezikoslovje v svoji magistrski nalogi uvedla E. Kržišnik: »*Kolokabilnost* [...] je sintagmatska lastnost prvin na tistih ravninah, kjer lahko upoštevamo pomen [...] Kolokabilnost je oblikovna in pomenska *povezovalnost* prvin z drugimi prvinami. Gre za sposobnost prvine, povezovati se v besedilu ali z velikim ali omejenim zbirom drugih prvin, ki so združene v eno ali več paradigem. Večina prvin na ravni besede ima obsežno kolokabilnost, se pravi, da se povezuje s prvinami iz več paradigem, nikoli pa ni kolokabilnost besede neomejena (v tem smislu je sporen izraz prosta besedna zveza).« (Kržišnik-Kolšek 1988: 52.)

člen med (najbolj) prostimi besednimi zvezami na eni strani in stalnimi besednimi zvezami (različnih tipov) na drugi. Kot rečeno, je besedna povezovalnost stopenjski pojav, torej meje med običajnimi metajezikovnimi kategorijam, tj. razmeroma prostimi zvezami, kolokacijami, frazemi ipd., niso jasno začrtane (Gantar et al 2009b: 45–47). V naši raziskavi smo se pri opredeljevanju kolokacijskega dosega segmentov slovnično-pomenskih vzorcev omejevali na tipične zlasti »dvobesedne«¹⁴⁰ kolokacije (tj. glagol + jedrna beseda segmenta slovnično-pomenskih vzorcev), in sicer take, ki so (še) najbližje prostim besednim zvezam, saj je bilo izhodišče raziskave opazovanje koligacijskosti (razširjene zveze besedne povezovalnosti so namreč središče zanimanja zlasti pomenoslovnih analiz) – zanimalo nas je torej zlasti vprašanje, ali se določen pomen ali podpomen leme veže npr. s samostalniško zvezo (in v katerem sklonu) – seveda v povezavi z določanjem semantičnih preferenc in semantične prozodije (prim. Tognini-Bonelli 2001: 111–113). Kljub temu analiza razen na generalizacije slovnične hkrati opozarja tudi na subtilna razmerja slovnično-pomenske povezovalnosti in na koligacijske posebnosti lem kot pomenskih enot (prim. Tognini-Bonelli 2001: 73; Hunston in Francis 2000: 81).

V slovnično-pomenskih shemah so predstavljeni kolokatorji vsakega pomena ali podpomena leme, ki so se kot relevantni izkazali pri analizi korpusa FidaPLUS s funkcijo besedne skice orodja Sketch Engine. Za vsak kolokator leme, ki ga orodje izloči kot tipičnega, smo si izhodiščno ogledali 20¹⁴¹ konkordanc in analizirali, s katerim pomeni ali podpomeni leme se kolokator povezuje (oz. ali je podatek sploh ustrezen in je kolokacija res tipična, ne pa napaka). Če se je izkazalo, da se kolokator povezuje z več pomeni leme, smo si za potrditev te domneve ogledali še dodatnih 20–60 konkordanc. Na odločitev o tem, s katerimi kolokatorji posamezni pomeni vzpostavljajo tipične kolokacije, je vplival tudi podatek o absolutnem številu pojavitev potencialnega kolokatorja v besedilnem okolju leme. Glede na običajno število potencialnih kolokatorjev, izločenih za nadaljnjo analizo s funkcijo besedne skice, smo za vsako analizirano lemo z vidika kolokacijskosti in tipičnih slovnično-po-

¹⁴⁰ Povsem dosledno se tega pravila pri analizi ni mogoče držati, ker so določeni koncepti v slovenščini izraženi večbesedno. Izjemoma, zlasti pri izražanju časovnih okoliščin, so kot kolokatorji navedene besede, ki so tipično del večbesednih zvez (npr. *umreti prejšnji teden*) – v teh primerih je na »večbesednost« kolokatorja opozorjeno z oznakami tipa (*prid*), (*kol*), ki označujejo, da pred navedenim kolokatorjem stoji pridevnik, količinski izraz ipd. Zdi se, da je v nekaterih primerih, npr. ko je časovna okoliščina izražena z nepredložno samostalniško zvezo v tožilniku, večbesednost pogojena z vidika strukturne obveznosti.

¹⁴¹ Glede na pregledane podatke se zdi, da je sopojavitev dveh (zlasti predmetnopomenskih) besed navadno opredeljena kot relevantna kolokacija (v relativnem smislu), če pride do nekaj deset sopojavitev dveh besed v korpusu FidaPLUS (v absolutnem smislu). Ocenili smo, da lahko na podlagi pregledanih 20 zgledov (v večini primerov to pomeni, da smo si ogledali približno tretjino oz. polovico vseh zgledov) ocenimo, ali je potencialni kolokator za izražanje določenega pomena ali podpomena tipičen. Če so podatki kazali, da je pregled omenjenega izseka zgledov nezadosten, da bi določili relativno relevantnost (potencialne) kolokacije, smo si ogledali širši nabor zgledov.

menskih vzorcev v njenem besedilnem okolju analizirali približno 6000 konkordanc. Posledica izrazite razlike v frekvenci posameznih pomenov in podpomenov lem v korpusu (npr. pri lemi *nositi*) (prim. Sinclair 1991: 56) je, da določeni kolokatorji pomenov in podpomenov izbranih lem niso izkazani – z uporabljeno metodologijo izračunavanja statistične signifikantnosti povezovalnosti besed v korpusu podatkov o njih namreč ni mogoče pridobiti. Besedilno okolje teh pomenov je ilustriano zgolj s tipičnimi besedilnimi zgledi.

Kolokatorji, ki jih v slovnično-pomenski shemi uvaja znak • (v eni od pomenskih shem leme *umreti* je eden od nizov kolokatorjev npr. • umreti od <lakote; gladu; žeje; izčrpanosti; mraza; infarkta; kapi; bolezn; starosti>), so v slovnično-pomenski shemi navedeni glede na njihovo slovnično kategorijo. Najprej so navedeni kolokatorji kot jedrni elementi samostalniških zvez, in sicer po sklonih, pri čemer predložne zveze sledijo nepredložnim, nato pa kolokatorji kot jedrni elementi pridevniških zvez, nedoločniki in prislovi.

2.2.5 Besedilni zgledi

Besedilno okolje leme v specifičnem pomenu ali podpomenu ob koncu v slovnično-pomenski shemi ilustriamo še z besedilnimi zgledi, ki so za potencialnega uporabnika najneposrednejši vir informacij. Besedilni zgledi podatke, navedene v slovnično-pomenski shemi, potrjujejo in jih nadgrajujejo v primeru, da prinašajo informacije, ki jih v slovnično-pomenske sheme zaradi sistematične predstavitve podatkov istega tipa nismo vnašali. Tako je v besedilnih zgledih npr. lahko opozorjeno na kolokatorje, ki niso del niza vsaj treh pomensko sorodnih besed, so pa za izražanje pomena tipični (npr. *govoriti angleščino tekoče*). Besedilni zgledi v naši analizi ponazarjajo besedilno okolje pomena ali podpomena leme z avtentičnimi primeri jezikovne rabe iz korpusa FidaPLUS. Če je mogoče, so razmeroma kratki in čim bolj »nevtralni«. Če smo ocenili, da najbolj tipičen primer rabe ni politično korekten ali če izkazuje npr. specifično miselnost tvorca besedila ali neobičajno mnenje, je kljub siceršnji težnji po nevtralnosti naveden (prim. Herbst et al. 2004: xxi). Zgledi so navedeni v obliki, kot je uporabniku dostopna v orodju Sketch Engine. Izjemoma, kadar smo ocenili, da gre za očitne napake, smo popravili zapis ločil z vidika stičnosti.¹⁴²

Pri izbiri ustreznih zgledov besedilne rabe smo si pomagali z orodjem za izbor dobrih zgledov funkcije besedne skice, ki je bila razvita za potrebe izbire slovarskih zgledov za slovar Macmillan English Dictionary (Rundell 2002). Lastnosti, ki naj bi jih ustrezni zgledi imeli, so naslednje (Kilgarriff et al. 2008: 426):

- Zgledi morajo izkazovati tipične, frekventne vzorce slovnično-pomenskih sopojavitvev.
- Zgledi morajo biti informativni in morajo prispevati k osvetlitvi razlage.

¹⁴² Pri pripravi besedil za korpus FidaPLUS je glede na izvorno besedilo lahko prišlo do razlik v zapisu presledkov ob ločilih (o tem v pogovoru s Simonom Krekom).

- Zgledi morajo biti bralcu razumljivi, zato v njih ne sme biti manj znanih besed in manj običajnih struktur, nepoznanih imen, anaforičnih zaimkov, deiktov ter besedilnih elementov, za razumevanje katerih bralec potrebuje obširnejši kontekst.

Kriteriji,¹⁴³ ki jih aplikacija pri izbiri zgledov glede na zgornje zahteve upošteva, pa so:

- Ustreznejši so zgledi srednje dolžine, tj. dolgi od 10 do 25 besed.
- Ustreznejši so zgledi, ki vsebujejo besede, ki se v korpusu pojavljajo najpogosteje.
- Ustreznejši so zgledi, v katerih ni pomensko izpraznjenih zaimkov tipa *to*, *vse*, *tisti* ipd., saj je njihova interpretacija brez obširnejšega besedila težavna.
- Ustreznejši so zgledi, v katerih se iskana kolokacija pojavlja v glavnem stavku.
- Ustreznejši so zgledi, ki obsegajo ravno eno poved, tj. ki se začnejo z veliko začetnico in končajo s končnim ločilom.
- Ustreznejši so zgledi, v katerih se pojavljajo razširjene kolokacije.
- Ustreznejši so zgledi, v katerih se iskana kolokacija ali izraz pojavi proti koncu zгледа, saj njuno rabo in pomen prej stoječe besedilo dobro vnaprej napoveduje oz. ilustrira (Kilgarriff et al. 2009: 426, 427).

Za vsak relevanten kolokator aplikacija ponudi izbrano število (v našem primeru 20) besedilnih zgledov, ki v največji meri ustrezajo navedenim kriterijem. Približno polovico besedilnih zgledov smo izbrali med njimi, ostale smo izbirali med vsemi ustreznimi konkordancami. Ker smo bili pri izbiri besedilnih zgledov v večji meri pozorni na skladenjske lastnosti struktur v besedilnem okolju analiziranih lem in ker so nekateri slovnično-pomenski vzorci v besedilnih zgledih zaradi izrazite razlike v frekvenca rabe posameznih pomenov in podpomenov redki, je bila izbira možnih besedilnih zgledov, ki naj slovnično-pomensko okolje leme ponazorijo, omejena. Zlasti kadar so posamezni segmenti v slovnično-pomenskih vzorcih opredeljeni s pomensko oznako (npr. Sz₁ čakati Sz₄ <MESTO>) ali kadar zгледа, za katerega ocenjujemo, da je tipičen, nismo uspeli najti, vsi slovnično-pomenski vzorci z besedilnimi zgledi niso potrjeni, ker je težko najti zglede, v katerih bi se v (vseh) ustreznih vzorcih pojavljali ustrezni kolokatorji.

¹⁴³ Po tem, ko je bila naša raziskava že opravljena, je bilo orodje za izbor dobrih zgledov nadgrajeno, in sicer je bil razvit mehanizem, ki na podlagi vnaprej določenih kriterijev, ki so se kot ustrezni izkazali glede na specifične slovenskega jezika, ponuja izbran nabor zgledov, primernih za vnos v leksikalno bazo za slovenščino (Kosem et al. 2011).

3 ANALIZA SLOVNIČNO-POMENSKEGA OKOLJA IZBRANIH DVAJSETIH GLAGOLSKIH LEM

V nadaljevanju je po načelih, predstavljenih v razdelku III-2, tj. v obliki slovnično-pomenskih shem, predstavljeno tipično slovnično-pomensko okolje izbranih 20 glagolskih lem.

Legenda uporabljenih oznak

Oznake za segmente slovnično-pomenskih vzorcev

Sz ₍₁₋₆₎	Samostalniška zveza v ustreznem sklonu
Pridz ₍₁₋₆₎	Pridevniška zveza v ustreznem sklonu
Prisl _{(k)(č)(n)}	Prislov kraja, časa, načina
Ned	Nedoločnik
Namen	Namenilnik
da_S	Stavek, ki ga uvaja <i>da</i>
ali_S	Stavek, ki ga uvaja <i>ali</i>
kako_S	Stavek, ki ga uvaja <i>kako</i>
k..._S	Stavek, ki ga uvaja eden od vprašalnih zaimkov
Citat_S	Citat
{se}, {si}	Fakultativni element <i>se</i> ali <i>si</i>

Druge oznake

¹⁴⁴	Na različnih nivojih ločuje zamenljive elemente, ki se med seboj izključujejo
/	Ločuje zamenljive segmente slovnično-pomenskih vzorcev
[]	V slovnično-pomenski nadstrukturi omejuje enote, ki so pomensko podobne
[*], [**]	Uvaja slovnične omejitve in preference
[Sz ₁]	Uvaja zgolj formalni osebek
()	Uvaja segment slovnično-pomenskega vzorca s srednjo stopnjo ustaljenosti
//	Uvaja segment slovnično-pomenskega vzorca z najnižjo stopnjo ustaljenosti
◇	Opredeľuje kolokacijski doseg segmenta slovnično-pomenskega vzorca
→	V pomenski strukturi uvaja nadpomemko za niz ozko zamejenih kolokatorjev
•	Uvaja tipične kolokatorje
#	Uvaja podpomen leme
▶	Uvaja pomensko shemo

¹⁴⁴ Simbol ločuje leksikalni element kot del slovnično-pomenskega vzorca od slovnično opredeljenega segmenta, nize segmentov slovnično-pomenske sheme, ki so pomensko različni in se hkrati izključujejo, ipd.

ČAKATI

1. Nekaj časa biti, ostati na določenem mestu v pričakovanju, da kdo pride, da se kaj zgodi

► ČLOVEK₁ ostane na določenem MESTU določeno količino časa in pričakuje, da bo ČLOVEK₂ prišel, da se bo določena AKTIVNOST izvršila

<ČLOVEK₁> čaka <ČLOVEKA₂, AKTIVNOST> na <MESTU> v (<ČASU>)

Sz₁ čakati [Sz₄/na Sz₄/da_S] [pri Sz₅/v Sz₅/pred Sz₆/Prisl_(k)] [(Sz₄)/(Prisl_(ε))] /Prisl_(n)/

Sz₁ čakati Sz₄

Sz₁ čakati na Sz₄

Sz₁ čakati, da_S

Sz₁ čakati <MESTO>

Sz₁ čakati Sz₄ <MESTO>

Sz₁ čakati na Sz₄ <MESTO>

Sz₁ čakati (<ČAS>)

Sz₁ čakati Sz₄ (<ČAS>)

Sz₁ čakati na Sz₄ (<ČAS>)

Sz₁ čakati (<ČAS>), da_S

Sz₁ čakati <MESTO> (<ČAS>)

Sz₁ čakati Sz₄ <MESTO> (<ČAS>)

Sz₁ čakati na Sz₄ <MESTO> (<ČAS>)

(Sz₄)

v Sz₅

Prisl_(k)

pri Sz₅

pred Sz₆

(Prisl_(ε))

/+ Prisl_(n)/

- čakati <(kol) uro/ure; dan/dni; teden/tedne; mesec/mesece>
- čakati pri <vratih; vhodu; avtu; zdravniku>
- čakati v <vrsti; koloni; avtu; čakalnici; preddverju; predsobi; veži; sobi; priporu; zaporu>
- čakati pred <vrati; vhodom; sobo; straniščem; pisarno; dvorano; hišo; blokom; stavbo; trgovino; lokalom; banko; šolo; ambulanto; hotelom; okencem/okenci; blagajno; semaforjem; zapornicami>
- čakati <doma; tam; zunaj>
- čakati <medtem; spet; potem>
- čakati <nestrpno; željno; potrpežljivo; mirno; zvesto; zaman>

Skrajneži so včeraj streljali na pet iraških čistilk, ki so čakale na avtobus po koncu dela v ameriškem podjetju Bechtel v Basri na jugu Iraka.

Ob češkem avtobusu na parkirišču sedi skupina utrujenih turistov, ki je očitno že obredla sotesko, na plinskem gorilniku si grejejo hrano in čakajo voznika.

Medtem ko je čakal na prihod reševalnega vozila, je poklical še policijo.

Potem ko sta nekaj minut čakala ob cesti, ker sta prišla prezgodaj, je Jean Francois potegnil za zvonec na vhodu.

Naj reče svojemu delodajalcu, da se mora vsako uro sprehoditi, medtem ko jo v vrsti čakajo stranke? Neznanec jo je popihal s pajdašem, ki ga je čakal v avtu menda rdeče barve.

Včeraj sem te čakala pri vratih.

V Borsemu na belgijsko-nizozemski meji so morali vozniki čakati do osem ur.

Končno se mi je zdelo nesramno, da preljubi gosti tako dolgo čakajo pred vrati.

Napadalci seveda prežijo na starejše občane, ki vdano čakajo pred bančnim okencem ali neiznajdljivo tipkajo po avtomatu.

Po žensko si prišel. Ne pretvarjaj se, da ni res. Langdon se je komaj zadržal, da ga ni ustrelil. Kje je? Nekje na varnem. Čaka, da se vrnem.

Emma ga je čakala z večerjo.

Napotila sta se do kraja, kjer naj bi ju z avtom čakal Simon, vendar je ta že prej odpeljal.

Ko sva se včeraj vrnila iz Kočevja, naju je doma čakala policija.

Taksist nas je v Potosiju zvesto čakal in bil presrečen, da je tisti dan dobil takšno dolgo vožnjo.

Zdaj je spet čakala v vrsti pol ure.

2. Nekaj časa na določenem področju ne delovati, malo delovati v pričakovanju, da se kaj zgodi

► ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA določeno količino časa na določenem področju ne deluje ali deluje malo v pričakovanju oz. upanju, da se bo določena AKTIVNOST izvršila

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA> čaka na <AKTIVNOST> v (<ČASU>)

Sz₁ čakati [Sz₄/na Sz₄/da_S] [(Sz₄)/(Prisl_(e))] [/s Sz₆///Prisl_(n)/]

Sz₁ čakati

Sz₁ čakati Sz₄

Sz₁ čakati na Sz₄

Sz₁ čakati, da_S

Sz₁ čakati (<ČAS>)

Sz₁ čakati Sz₄ (<ČAS>)

Sz₁ čakati na Sz₄ (<ČAS>)

Sz₁ čakati (<ČAS>), da_S

(Sz₄)

(Prisl_(e))

/+ s Sz₆/

/+ Prisl_(n)/

- čakati na <odgovor; razplet; odločitev; odobritev; potrditev; dovoljenje; ukaz; sojenje; razsodbo; usmrnitev; izvršitev; izvid; operacijo; presaditev; priložnost; klic; sprejem>
- čakati <(kol) uro/ure; dan/dni; teden/tedne; mesec/mesece; desetletja; leto/leta>

- čakati z <veseljem; optimizmom; zanimanjem; pričakovanjem; radovednostjo; upanjem>
- čakati <dolgo; zdaj; sedaj; danes; medtem; spet>
- čakati <nestrpno; napeto; težko; željno; potrpežljivo; mirno; pasivno; ponižno; zaman>

Krajani še čakajo odgovor inšpektorata za okolje o nalaganju jalovine in vplivih na okolje.

Izkoristili boste priložnost, ki jo že dolgo čakate.

Samo v ZDA čaka na presaditev jeter 55.000 ljudi.

Evropsko romsko združenje z zanimanjem čaka na razplet pred visokim britanskim sodiščem, saj je podobnih primerov diskriminacije Romov dovolj tudi v mnogih drugih državah na stari celini.

Projekt naj bi sklenili sredi avgusta letos, vendar se to verjetno ne bo zgodilo, saj trenutno še čakamo na odločitev občin, ki smo jih povabili k sodelovanju, je povedal Roman Šimec.

Sedmerica obtoženih trgovanja z mamili bo na nadaljevanje sojenja čakala do jeseni.

Nizozemci so na izenačenje in preobrat čakali do 51. minute, ko je Frank De Boer iz prostega strela zadel zgornji kot francoskih vrat.

To je tudi ugodno za Kuipersa, saj na svoj polet čaka od leta 1999, ko je bil izbran za obisk vesolja.

Da morajo ljudje, ki doma trepetajo, kaj je z njimi narobe, celo večnost čakati na odgovore, ko so zdravniki prezasedeni? Da morajo ljudje, ki doma trepetajo, kaj je z njimi narobe, celo večnost čakati na odgovore, ko so zdravniki prezasedeni?

Kot je zapisano v deklaraciji, Slovenija pričakuje, da bo Italija še v tej zakonodajni dobi sprejela globalni zaščitni zakon za slovensko manjšino, ki že desetletja čaka na izpolnitev obveznosti iz osimskih sporazumov.

Postavlja pa se vprašanje, koliko časa bosta morala starejša upokojenca, domnevno nedolžna, čakati, da bo ponovno voda pricurljala skozi njuno pipo.

Zdaj čakajo na registracijo združenja in na to, ali se jim bodo pridružili še nekateri veliki izvozniki.

Napeto sem čakal, kaj se bo zgodilo.

Na odgovor mu ni bilo treba dolgo čakati.

Biti v posebnem čustvenem stanju zaradi aktivnosti, za katero se z veliko gotovostjo pričakuje, da se bo zgodila

▶ ČLOVEK pričakuje AKTIVNOST v posebnem DUŠEVNEM STANJU

<ČLOVEK> čaka <AKTIVNOST> v <DUŠEVNEM STANJU>

Sz₁ [komaj]s Sz₆/Prisl_(n) čakati [Sz₄/na Sz₄/da_S/k..._S]

Sz₁ čakati Sz₄ komaj

Sz₁ čakati Sz₄ s Sz₆

Sz₁ čakati Sz₄ Prisl_(n)

Sz₁ čakati na Sz₄ komaj

Sz₁ čakati na Sz₄ s Sz₆

Sz₁ čakati na Sz₄ Prisl_(n)

Sz₁ čakati komaj, da_S

Sz₁ čakati s Sz₆, da _S
 Sz₁ čakati Prisl_(n), da _S
 Sz₁ čakati komaj, k..._S
 Sz₁ čakati s Sz₆, k..._S
 Sz₁ čakati Prisl_(n), k..._S

- čakati z <nestrpnostjo; negotovostjo; strahom; tesnobo>
- čakati <nestrpno; težko>

Aurora se vsa vesela pripravlja na poroko z Adrianom in komaj čaka, da bosta mož in žena. To tekmo že težko čakam.

Štirinajst milijonov Iračanov je s strahom čakalo prve demokratične volitve v domovini.

Trenutno pa s strahom čaka še na izvide testiranja krvi, saj je prepričan, da bi ga lahko Šeri okužila s spolno prenosljivimi boleznimi.

Nestrpno čakajo na rezultate analiz in zelo si bodo oddahnil, če bodo pokazale, da je v njihovem kraju varno živeti.

Slovenske reprezentante je padec zelo pretresel, zato so z nestrpnostjo čakali na novice iz bolnišnice, kjer so včeraj popoldne Igorja tudi že obiskali in mu zaželeli čim hitrejše okrevanje.

V ZDA, ki so v resnici že nekaj časa na robu recesije, so zato s tesnobo čakali, kaj se bo zgodilo ob odprtju ameriških borz - kaj bo z najpomembnejšima indeksoma Dow Jonesom in Nasdaqom.

3. Ne začeti delovati takoj, pravočasno

- ▶ ČLOVEK, INSTITUCIJA ne začne delovati takoj oz. ob dovolj zgodnjem času

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> čaka

[kaj|Sz₁] čakati

kaj čakati

Sz₁ čakati

Za nekaj trenutkov je vladala tišina. »Marco, kaj čakaš?« sem strogo zaklical. »Zakaj me ne predstaviš dami?«

Hitro, kaj čakaš!

Dajmo, kaj čakaš, loti se dela in veliko sreče.

4. Biti predviden, namenjen za koga v prihodnosti

- ▶ za ČLOVEKA, DRUŽBENO SKUPINO, INSTITUCIJO je v prihodnosti predvidena določena AKTIVNOST

<ČLOVEKA, DRUŽBENO SKUPINO, INSTITUCIJO> čaka <AKTIVNOST> v (<ČASU>)

Sz₁ čakati Sz₄ [(Sz₄)/(konec Sz₂)/(sredi Sz₂)/(čez Sz₄)/(v Sz₄)/(po Sz₃)/(v Sz₃)/(Prisl_(e))]

Sz₁ čakati Sz₄
 Sz₁ čakati Sz₄ (<ČAS>)

(Sz ₄)	(sredi Sz ₂)	(v Sz ₄)	(v Sz ₃)
(konec Sz ₂)	(čez Sz ₄)	(po Sz ₅)	(Prisl ₍₆₎)

- <preizkušnja; preskušnja; boj; naloge; delo; izpit; izzivi; usoda; tekma; gostovanje; nastop; derbi; dvoboj; obračun; ovadba; kazen; sojenje> čaka
- čakati <kolesarje; rokometaše; košarkarje; reprezentanco; izbrance; varovance; tekmovalce; pohodnike; kršitelje; obiskovalce>
- čakati <(prid) dan/dni; mesec/mesece; teden/tedne; leto/leta>
- čakati konec <tedna; meseca>
- čakati sredi <tedna; meseca>
- čakati čez <(kol) dni; tedne; mesec/mesece; leto; uro>
- čakati po <vrnitvi; prihodu; odhodu; tekmi; zmagi; volitvah; vojni; smrti>
- čakati v <prihodnosti; soboto; nedeljo; sredo; četrtek; četrtfinalu; polfinalu>
- čakati <zdaj; sedaj; jutri; danes; drevi; medtem; spet>

Jutri čaka slovensko reprezentanco prva tekma na svetovnih prvenstvih.

Časa za popuščanje ne bo, kajti že jutri čaka izbrance selektorja Slobodana Subotića nova naloga, ki jo je treba opraviti z odliko - obračun s Češko v Pragi.

Potem ko so se včeraj pomerili z aktualnimi evropskimi prvaki, čaka varovance Aleša Pipana drevi še obračun s svetovnimi prvaki.

Kršitelje čakajo sankcije, kar si boste lahko prebrali v eni od prihodnjih številčk Uradnega lista.

Danes čaka tekmovalce mnogo težja preizkušnja, saj bodo prečkali veliko sipin, kar je tako za motoriste kot avtomobiliste najtežje premostljiva ovira.

Zvečer bom s pravljico uspaval Miho, nato pa v roke prijel študijsko gradivo, kajti 16. februarja me na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju čaka izpit iz predmeta osnove menedžmenta.

Težje preizkušnje varovance trenerja Mira Požuna čakajo konec prihodnjega tedna, ko se bodo odpravili na turnejo po Španiji.

Železarje sredi tedna čaka tekma z Olimpijnim podmladkom, v petek pa bo v Podmežakli derbi z večnim nasprotnikom, Olimpijo.

Mlade slovenske teniške igralce čakajo konec tega meseca in v avgustu številna mednarodna tekmovanja.

Zato novo staro vlado pod taktirko LDS po volitvah čaka zahtevno delo in popravni izpit iz finančnega načrtovanja.

Cankarja že čez nekaj dni čaka začetek olimpijskih priprav.

Vendar pa četo Bobbyja Robsona v polfinalu čaka zelo zahtevna naloga.

Sedaj ju čaka srečanje s sodnikom.

Vstaja ob 5.30, po službi ga doma spet čaka delo, saj občasno odnese tkivne vzorce domov in jih pod mikroskopom pregleda.

5. Biti pripravljen, na voljo za uporabo

► PREDMET, STVAR je na določenem mestu pripravljena na ČLOVEKA, da lahko z njo razpolaga, kaj stori, oz. na človekovo AKTIVNOST

<PREDMET, STVAR> čaka na <ČLOVEKA, AKTIVNOST> na (<MESTU>)

Sz₁ čakati [Sz₄/na Sz₄] [(pri Sz₃)/(v Sz₃)/(Prisl_(k))]

Sz₁ čakati Sz₄

Sz₁ čakati na Sz₄

Sz₁ čakati (<MESTO>)

Sz₁ čakati Sz₄ (<MESTO>)

Sz₁ čakati na Sz₄ (<MESTO>)

(pri Sz₃)

(Prisl_(k))

(v Sz₃)

- <nagrada; presenečenje> čaka
- čakati <zmagovalca; obiskovalce; pohodnike>
- čakati na <obravnavo; potrditev; sprejem>
- čakati pri <vhodu; vratarju>
- čakati v <predalu; nabiralniku; skladišču>
- čakati <doma; tam; zunaj>

Pri kmetiji Hrastnik je pohodnike čakal domač jabolčnik in sveže pečeni kifeljčki.

Še bolj sanjska nagrada čaka tistega, ki bo najboljši v metanju na koš z zavezanimi očmi.

Ta zakonski osnutek čaka na obravnavo v senatu.

Zbiramo tudi podpise, da bi ureditveni načrt, ki čaka na uradno potrditev, zajemal ves grajski kompleks Snežnik.

Goste je pri vhodu čakala kočija, ki jih je popeljala do dvorca.

V ponedeljek me je pri vratarju čakala odpustnica.

V predalu čaka novopečenega lastnika kartica aktiv elan, ki ponuja raznovrstne popuste pri nakupu opreme in prihodnja vabila na predstavitve Elanovega športnega programa.

Autobusi, ki v pristanišču čakajo na turiste, jih najprej peljejo do kraterja znamenitega vulkana, ene največjih naravnih čudes v Grčiji.

Upam, da me tam čaka telegram gospe Shelton.

Tudi za sprehod zvečer si težko najdem čas, saj me doma čaka še gora perila, posoda in druga gospodinjska opravila.

V tokratnem Klubu Nedeljskega vas spet čakajo številni kuponi, ki vam bodo pomagali prihraniti marsikateri tolar.

ČUTITI

1. Zaznavati s čutili

► ČLOVEK s čutili zaznava FIZIČNI DRAŽLJAJ, ki ga povzroča določeno delovanje, predmet, pojav, proces ipd., navadno v delu telesa

<ČLOVEK> čuti <bolečino, napetost, mravljinca, sunek, lakoto ... → FIZIČNI DRAŽLJAJ> v (<DELU TELESA>)

Sz₁ čutiti [Sz₄/da_S/kako_S] [(v Sz₅)/pod Sz₆] /Prisl_(e)/

Sz₁ čutiti Sz₄

Sz₁ čutiti, da_S

Sz₁ čutiti, kako_S

Sz₁ čutiti Sz₄ (v Sz₅)

/+ pod S₆/

/+ Prisl_(e)/

- <človek/ljudje; prebivalci; moški; otrok/otroci; mati; bolnik; pacienti; revmatik> čuti
- čutiti <bolečino/bolečine; napetost; utrujenost; mravljinca; pritisk; toploto; tresljaje; sunek; potres>
- ne čutiti <bolečine/bolečin; utrujenosti; napetosti; žeje; lakote; utripa; nog>
- čutiti v <telesu; prsih; trebuhu; mišicah; nogah; glavi; nosnicah; ustih>
- čutiti pod <rokami; prsti; nogami; podplati>
- čutiti <zdaj; pogosto; spet>

Po prvih podatkih so potres čutili prebivalci krajev pod Blegošem.

Številni revmatiki bodo čutili hude bolečine v sklepkih.

Pri otrocih se pogosto pojavijo izlivi v srednjem ušesu, pri katerih lahko pride do izcedka, čeprav otrok ne čuti bolečine v ušesih.

Tudi sam čutim tresljaje v pisarni, na občino pa je klicalo veliko ljudi s Cankarjeve, Aškerčeve in Koroške ceste, ki so povedali, da se čez ves dan tresejo tla, najmočnejši sunki, podobni potresu, pa se pojavijo v večernih urah, je povedal Milan Kopušar.

Staršem priporočamo, da otrok pije, tudi če ne čuti žeje.

Sprva se mi je pojavljala dvojni vid, bolela me je desna noga, v prstih sem čutila mravljinca, čutila sem neizmerno utrujenost.

Vsak razteg zadržite vsaj 15 do 20 sekund in v njem vztrajajte brez zibanja, tako da čutite v raztezani mišici blago napetost in ne bolečine.

Razločno sem čutil, kako mi po hrbtu drsijo štirje curki znoja, vse do pasu mojih spodnjic.

Spustiti se morate tako nizko, da čutite, kako se mišice na desni strani bokov napnejo.

Če čutite, da vam je koža na obrazu pretesna, jo navlažite zjutraj in zvečer.

Kljub pomladi, ko imamo vrtoljubci najmanj časa za vse ostale opravke, saj nas vleče med pomladansko cvetje in moramo med prsti čutiti toplo vrtno prst, nas preseneča, koliko vaših pisem najde pot do nas.

Ker težave moških pri seksu ponavadi niso psihološkega izvora, je dobro da se moški, ki pri seksu čuti bolečine, takoj oglasi pri specialistu urologu.

Na obrazu čutim njeno vročo sapo, ki pihne vame z vsako izkričano besedo.

V glavi pogosto čutim pritisk in mravljinčenje.

Nekdo je tako enakomerno in tiho plaval, da sem ga opazil šele, ko sem že hodil med ležalniki in čutil pod podplati hladno mokroto.

2. Zaznavati, dojemati kaj¹⁴⁵

► ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA zaznava, dojema (ne neposredno s čutili) KAR-KOLI₁, navadno na podlagi česarkoli₂

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA> čuti <KARKOLI₁> iz (<ČESARKOLI₂>)

[je|Sz₁] čutiti [Sz₄/da_S] [(na Sz₃)/(v Sz₃)/(med Sz₆)] /Prisl_(n)/ /Prisl_(e)/

Sz₁ čutiti Sz₄

Sz₁ čutiti, da_S

je čutiti Sz₄

je čutiti, da_S

je čutiti Sz₄ (na Sz₃)

je čutiti Sz₄ (v Sz₃)

je čutiti Sz₄ (med Sz₆)

je čutiti (na Sz₃), da_S

je čutiti (v Sz₃), da_S

je čutiti (med Sz₆), da_S

/+ Prisl_(n)/

/+ Prisl_(e)/

- <mnogi; prebivalci; človek/ljudje; otrok/otroci; starši; moški; pacienti> čuti
- čutiti <potrebo; željo; pritisk; napetost; pomanjkanje; nervozo; dolžnost; odgovornost; pripadnost; toplino; povezanost>
- ne čutiti <potrebe; želje; pritiska; pomanjkanja; napetosti; utesnjenosti; strahu; pripadnosti; odgovornosti; utripa>
- čutiti v <zraku; ozračju; ozadju; podzavesti; glasu; taboru>
- čutiti <nagonsko; instinktivno; intuitivno; podzavestno; razločno; jasno; močno; nekako; boleče>
- čutiti <pogosto; zmeraj; vseskozi; sedaj; zdaj; spet>

¹⁴⁵ Pomen bi bilo sicer možno razdeliti na 2 pomena (1. intuitivno zaznavati, 2. z zavestjo ugotavljati), vendar so nedvoumni zgledi obeh pomenov preveč redki, da bi bilo slovnično-pomenske vzorce za oba pomena mogoče ugotavljati z dovolj visoko stopnjo zanesljivosti.

Mnogi med njimi čutijo, da učencem ne morejo dati tistega, kar bi želeli, zato so nezadovoljni tudi s svojim delom, saj poleg posredovanja znanja učence tudi vzgajajo.

Napisana je bila inteligentno, v njej je bilo čutiti odkritost, toplino in neverjetno človečnost.

Seveda sem se vrnil do tiste hišice, kjer pa se mi je skupina otrok posmehljivo režala. Še potem, ko sem bil daleč proč, sem čutil njihovo posmehovanje.

Za zdaj v tem mestecu ni bilo oboroženih spopadov, a kljub temu je med ljudmi čutiti prikrit nemir in nezaupanje do tistih, ki krojijo usodo preprostega človeka.

Stisko in obup teh ljudi je čutiti na vsakem koraku.

Vendar avtorjeve besede dajejo jasno čutiti, da je njegov pravi izraz poezija, za katero je prepričan, da jo moraš pisati leta in leta, da ti uspe.

Če pa je ljubezen med žensko in moškim površna, brez globljih korenin, partnerja ne čutita potrebe, da bi jo vztrajno negovala.

Lizbona je resnično in živo mesto. Na vsakem koraku je čutiti, da je tudi domovina umetnosti, posebno umetnosti življenja.

Ko je Mary pripovedovala o Ivanu in njegovem dvorcu, je bilo v njenem glasu čutiti, da si oboje lasti to pa je bilo napak in nevarno.

Po telefonu je v vašem glasu čutiti neverjetno odločnost, delujete pa izredno nežno.

Čeprav je bilo v zraku čutiti razburjenje in šok nad nastalo situacijo, to ni kaj dosti vplivalo na koncertno vzdušje ali dogajanje na odru.

Nastale so pravilne, strnjene vrste vernikov. Prijetno je bilo položiti čelo na tla. Čutil sem, da vzpostavljam pristen verski stik.

Verjetno ljudje podzavestno čutijo, da bi lahko tukaj nastalo novo kulturno središče.

Svoji hčeri naravnost obožuje, kar je čutiti iz vsake besede, ki ji prihajajo na misel ob opisovanju svojih princesk.

Kamor koli se človek ozre, povsod je čutiti novo evropsko samozavest.

Brez argumentiranja, brez razlage, intuitivno čutim, da sem imel prav.

Vseskozi je čutiti balkanski melos in prekipevajoč temperament.

3. Imeti, doživljati čustva, občutke, čustvovati

► ČLOVEK₁ doživlja ČUSTVO, DUŠEVNO STANJE in ga pogosto usmerja k drugemu ČLOVEKU₂

<ČLOVEK₁> čuti <ČUSTVO, DUŠEVNO STANJE> do (<ČLOVEKA₂>)

Sz₁ čutiti [kaj|Sz₄/da_S/Prisl_(m)] (do Sz₂)

Sz₁ čutiti kaj

Sz₁ čutiti Sz₄

Sz₁ čutiti, da_S

Sz₁ čutiti Prisl_(m)

Sz₁ čutiti kaj (do Sz₂)

Sz₁ čutiti Sz₄ (do Sz₂)

- <mnogi; moški; otrok/otroci; starši; mati> čuti
- čutiti <odpor; tesnobo; nervozo; olajšanje; zadovoljstvo; naklonjenost; simpatijo>
- ne čutiti <sovraštva; strahu; odpora; krivde; ljubezni; spoštovanja; olajšanja>
- čutiti do <očeta; otroka; partnerja; moža; moškega; ženske; osebe; človeka/ljudi>

Takrat sem videla, kaj lahko čuti mati, ko izgubi otroka.

V takem primeru raje grem ali pa zakričim in tako pokažem, kaj čutim.

Veliko otrok pa čuti odpor in strah do vsega, kar diši po matematiki.

Zaradi skoraj brezpogojne ljubezni, ki jo čutite do otroka, vas njegove male muhe ne motijo enako, kot vas motijo te iste muhe pri partnerju.

Bolj se prepustite čustvom in raje ugotovite, kaj natančno čutite do neke osebe.

Vendar je do očeta čutila tudi sovraštvo in posledično se je v njej razvil globok občutek krivde.

Do vašega partnerja čutite tako naklonjenost in spoštovanje, da ste lahko prepričani, da z osebno rastjo in razvojem vajina ljubezen ne bo usahnila.

Človek, ki ne čuti pristne partnerjeve ljubezni, se počasi čustveno oddalji od njega.

Na cesti so se razletavale granate in sestra je na obrazu čutila vročino eksplozij, vendar ni čutila strahu.

Moški čutijo podobno kot ženske.

Saj vendar ni treba, da vedno mislita in čutita enako.

Toliko stvari je bilo, ki jih je Tom želel povedati očetu, in prav nič ni dvomil, da njegovi bratje čutijo enako in vendar so po začetnem izbruhu pogovora obmolknili.

Začel je žvižgati, čeprav je v srcu čutil zaskrbljenost ...

Njegov odziv je bil nekoliko moški, je dodal, nekoliko ošaben in brezčuten, toda tako je čutil.

Otroci morajo čutiti, da jih starši brezpogojno ljubijo, tudi takrat, ko ga kaj polomijo.

4. Zaznavati, doživljati kaj negativnega

- ▶ ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA zaznava in doživlja NEGATIVNO STANJE kot posledico določenega dejanja, delovanja, pojava ipd.

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA> čuti <posledice, tranzicijo ... → NEGATIVNO STANJE>

Sz₁ čutiti Sz₄ /Prisl_(n)/

Sz₁ čutiti Sz₄

/+ Prisl_(n)/

- <mnogi; prebivalci; otrok/otroci; pacienti>
- čutiti <močno; boleče, najbolj>

„Invalidi čutimo tranzicijo“ Srečevanje z revščino, brezposelnostjo in stiskami vseh vrst postaja vsakdanjost.

Ne glede na to, kdo bo v prihodnje vladal Berlinu, bodo posledice čutili tudi otroci, športniki, socialno ogroženi in vsi drugi.

Najbolj zaskrbljujoči so trenutno slabi odnosi med vodstvom in zdravniki, posledice pa čutijo predvsem pacienti.

Ko smo se s predsednikom Clintonom srečali v Ovalni sobi v Beli hiši, so nas vprašali, kaj je razlog, da se je edino Slovenija izognila ekonomski krizi, ki je skoraj podrla Češko in so jo boleče čutili na Madžarskem.

5. Pripisovati komu ali čemu lastnost, vlogo, imeti o kom ali čem določeno mnenje, imeti za, dojemati kot

► ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA dojema sebe oz. KARKOLI v določeni VLOGI, POLOŽAJU oz. sebi ali čemurkoli na tej osnovi pripisuje določeno lastnost

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA> se čuti <dolžan, kriv, odgovoren ... → v VLOGI, POLOŽAJU> | <ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA> čuti <KARKOLI₁> kot <KARKOLI₂>

Sz₁ čutiti [se|Sz₄] [Sz₁/Sz₄/Pridz₁/Pridz₄]| [kot Sz₄/kot Pridz₄]

Sz₁ čutiti se Sz₁

Sz₁ čutiti se Sz₄

Sz₁ čutiti se Pridz₁

Sz₁ čutiti se Pridz₄

Sz₁ čutiti Sz₄ kot Sz₄

Sz₁ čutiti Sz₄ kot Pridz₄

- <človek/ljudje; mnogi; prebivalci; moški; starši> čuti
- čutiti <dolžen; kriv; odgovoren; varen; močen>
- čutiti <krive; odgovorne; ogrožene; nemočne; zapostavljene; dolžne; varne; sposobne; močne; svobodne; pomembne>
- čutiti kot <breme; pritisk; dolžnost>

Starši se vedno bolj čutijo odgovorne za vzgojo svojih otrok.

V okolju, kjer se ljudje čutijo povezane, laže glasno spregovorijo o svojih zamislih in izzivih.

Nemci svojo preteklost iz druge svetovne vojne razkrivajo in se čutijo krivi.

Strah vas bo izzivov, strah vas bo ljudi, strah vas bo vsega, saj se ne boste čutili močni, da bi se s čimerkoli spoprijeli.

Množičnost okužbe je namreč pretresla ljudi v Bengaziju, toda obsojene bolgarske medicinske sestre se zanjo ne čutijo krive.

Homofobijo pri nas vzdržujemo z odkritim šovinizmom, saj se pravi Slovence ljubi čutijo dolžne, da znova in znova izražajo svoj gnus nad homoseksualci.

Šploh pa se je vrednota otroka povečala, starši se čutijo bolj odgovorne, da zagotovijo otrokom čim boljše možnosti za njihovo rast in razvoj.

V nasprotju z otroki, ki zaupajo vase in lahko nadzirajo svoje vedenje, so tisti, ki se čutijo nemočne, pogosto tudi precej agresivni.

Etnologi, antropologi in psihologi, morda tudi filozofi kulture, naj povedo, ali to prepoved podzavestno čutijo preprosti podeželski ljudje, ki imajo pred fotografiranjem še tisto zdravo zadrego in

sramežljivost, ki je mestni človek že dolgo ne pozna več ali pa kakor nekatera prvotna ljudstva, ki fotografiranja niti ne dovoljujejo in človekovo podobo čutijo kot tabu.

Je po svoje torej jez a Arabcev legitimna? Je. Izrael čutijo kot tujek. Čutijo ga kot deželo, ki je bila njihova.

Vem, da so takšne predstave nekoliko naivne, toda čutim jih kot resnične.

Današnje zaslišanje in morebitni proces zoper mene kot novinarja čutim kot pritisk države na novinarski poklic in svobodo tiska.

Bolniki se čutijo kot breme za svojce, menijo, da so izgubili kakovost življenja, želijo pa tudi obdržati pravico odločanja, pravi prof. dr. Trontelj.

Presenetljivo je, kako je Šestova, ki je prisegal na biblično razodetje in se je čutil duhovnega sorodnika Dostojevskega, nezadržno vleklo k Nietzscheju.

»Se čutite emancipatorica, osvoboditeljica zavesti?«

DODATI

1. Dati k čemu še kaj

► ČLOVEK da k ČEMURKOLI₁ KARKOLI₂

<ČLOVEK> doda <ČEMURKOLI₁> <KARKOLI₂>

Sz₁ dodati [Sz₃/k Sz₃/v Sz₄] Sz₄ /v Sz₄/ [med Sz₆//Prisl_(č)/] /Prisl_(n)/

Sz₁ dodati Sz₄¹⁴⁶

Sz₁ biti dodan*

Sz₁ dodati Sz₃ Sz₄

Sz₁ biti dodan* Sz₃

Sz₁ dodati Sz₄ k Sz₃

Sz₁ dodati Sz₄ v Sz₄

[*pasivna raba]

/+ v Sz₄/ /+ Prisl_(č)/

/+ med Sz₆/ /+ Prisl_(n)/

¹⁴⁶ Zlasti v nekaterih (zakonodajnih) pravnih besedilih se tipično pojavljata še pasivna slovnično-pomenska vzorca Sz₁ dodati se za Sz₆ in Sz₁ dodati se v Sz₃, pri čemer se kot pogosti orodniški kolokatorji za predlogom za pojavljajo leme *člen*, *odstavek*, *alineja*, *točka*, za predlogom *v* pa lemi *člen*, *alineja*: Za 24. členom se doda nov 24. a člen, ki se glasi "24. a člen Če Računsko sodišče o finančnem poročilu iz 24. člena tega zakona ali o poročilu iz 19. člena zakona o volilni kampanji (Uradni list 1994/62, Uradni list 1997/17) izreče negativno mnenje, stranka za leto dni po izreku mnenja izgubi pravico do financiranja iz občinskih proračunov in državnega proračuna V 5. členu se dodata tretji in četrti odstavek, ki se glasita: »Uporabniki v svojem letnem finančnem načrtu izkažejo celotno vrednost nabav.« Kolokatorji za segment Sz₁ so: odstavek, alineja, člen, stavek, besedilo.

- biti dodan <slovarček; bibliografija; kazalo; seznam; opis/opisi; poglavje/poglavja; aditivji; konzervans/konzervansi; vitamini>
- dodati <česen; čebulo; paradižnik; mezgo; bučke; papriko; peteršilj; riž; jajce/jajca; rumenjaki/rumenjake; smetano; maslo; moko; začimbe; sol; poper; sladkor; cimet; ingver; kumino; sok; žlico; žličko; ščepec>
- dodati <škropivu; tabeli; kopeli/kopelim; zmesi; masi; mešanici; vodi; jedi/jedem; testu; moki; mesu; juhi; omaki/omakam; rumenjaku; rižu; krompirju; zelenjavi; zelju; solati; skuti; rižoti; enolončnici/enolončnicam>
- dodati k <mesu; čebuli; moki; krompirju; zelenjavi; mešanici; jedi/jedem; plači/plačam; znesku; vsoti; ceni; računu; številki/številkam; seznamu; besedilu; členu; imenu/imenom>
- dodati v <zmes; vodo; mošt; omako; juho; register; tabelo; adresar; vrstico; slovar; ponev; skledo; kozico; lonec; kad; epruveto>
- dodati med <kuhanjem; mešanjem; stepanjem>
- dodati <nato; potem; nazadnje; hkrati; kasneje>
- dodati <previdno; ponosno; samodejno>

Olje segrejemo, dodamo seseklano čebulo, blanširane sveže ali zamrznjene gobe in ostale začimbe ter dušimo.

Dodamo začimbe, skuto, med ali javorov sirup in dobro premešamo.

Kuhajte jih približno 15 minut v slani vodi, ki ste ji dodali ščepec sladkorja in žličko masla. Kuhajte jih približno 15 minut v slani vodi, ki ste ji dodali ščepec sladkorja in žličko masla.

Prelijemo jih s kislo smetano, ki smo ji dodali sol, poper, česen in jajce.

Dodan je slovarček neznanih izrazov, časovna preglednica najbolj zanimivih reševalnih akcij in stenski poster.

Dodana je tudi podrobna bibliografija ter seznam kratic, kar bo morda pripomoglo k lažjemu nadaljnjemu študiju in poglobljanju v to problematiko.

Kadar škropimo rastline z voščenimi listi, dodamo pripravljenu škropivo nekaj kapljic detergenta za pomivanje posode, da izboljšamo oprijemljivost sredstva na rastlini.

Nosečnice lahko svoji kopeli dodajo največ dve do štiri kapljice eteričnega olja.

Kadar kopate psa, dodajte vodi za spiranje kis ali limonin sok, da odstranite vonj po milu.

Razne barve in lazurni premazi torej niso dovolj učinkovita zaščita lesa pred škodljivci, čeprav so jim dodani razni fungicidi in insekticidi.

Tekalni zmesi je dodana silika tretje generacije, ki precej pripomore k zmernejši obrabi in tako večjemu številu prevoženih kilometrov.

K opečnemu mesu dodamo 4 na rezine narezane olupljene paradižnike in 2 na rezine narezani papriki in dušimo na nizki temperaturi.

Za gasilsko dejavnost letošnji proračun predvideva 167 milijonov tolarjev, prihodnje proračunsko leto naj bi k temu znesku dodali še 30 milijonov tolarjev.

Alenka Glazer je k svojima otroškima zbirkama dodala še četrto pesniško knjigo za odrasle z naslovom Kolobar.

V ponev dodajte še preostalo olje in na njem z obeh strani popecite še gosja jetra, ki jih začinite z majaronom, soljo in poprom.

dodati

Kapre in limonin sok dodajte v omako, zavrite, poskusite in po potrebi še dodatno začinite.

Novo vrstico podatkov dodate s klikom na gumb.

Med kuhanjem dodamo še vejico timijana in po potrebi zalijemo z osnovo.

Po okusu dodajte sesekljan česen in peteršilj, timijan, muškadni orešček, sol in poper.

Nazadnje dodamo še maslo, sol in nastrgan muškadni orešek.

Če želite navdušiti goste, ga servirajte v visoke steklene kozarce, previdno dodajte spenjeno mleko in po vrhu pokapljajte z medom.

2. Poleg že povedanega reči, povedati še kaj

- ▶ ČLOVEK poleg VSEBINE₁ reče, pove še VSEBINO₂

<ČLOVEK> doda k (<VSEBINI₁>) <VSEBINO₂>

Sz₁ dodati (k Sz₃) |Sz₄/da_S/Citat_S| /Prisl_(e)/ /Prisl_(n)/

Sz₁ dodati Sz₄

Sz₁ dodati, da_S

Sz₁ dodati Citat_S

Sz₁ dodati (k Sz₃), da_S

/+Prisl_(e)/

/+Prisl_(n)/

- <župan; županja; minister; premier; predsednik; direktor; strateg; trener; sogovornik> doda
- dodati <nato; potem; takoj; brž; hkrati; kasneje>
- dodati <hudomušno; smeje; skromno; pomenljivo; previdno; ponosno; hitro; tiho; pikro>

Ta je ob komentatorju Ivu Milovanoviču komaj kdaj dobil priložnost dodati poznavalski stavek ali dva. Navsezadnje hvala tudi voditeljici oddaje Anji Tomažin, ki je dodala umestne in pikre pripombe na račun veterinarske inšpektorice Silve Omejec.

Italijanski premier je k temu dodal, da o izboljšanju odnosov med državama ni mogoče govoriti, ker nikoli ni bilo poslabšanja.

Češki predsednik Havel je k temu dodal, da bo posredovanje potrebno, če ne bo mogoče najti politične in mirne rešitve.

Toda predsednik ruske vlade je modro dodal, da tega dogodka ne kaže dramaturgizirati in da se Rusija zaradi Ahmadova ne namerava zateči k »povračilnim ukrepom«.

„Nudil sem jim le moralno podporo,“ pove župan in doda, da so se včasih sestali tudi v poznih večernih urah.

Moskva se zavzema za suvereno in ozemeljsko celovito Jugoslavijo in je odločno proti vsem separatistom in teroristom, je dodal ruski zunanji minister.

Njen trener Miha Potočnik je dodal le: »Morda je nekoliko prepočasi odplavala prvih 50 metrov, vendar je spet dosegla izjemen izid.«

Pogledal je naokrog po razredu, nato pa takoj pikro dodal: "Ona ima v bistvu črne lase, blondinka je samo ta mesec!"

»In seveda bom pazila predvsem na zdravje,« je z nasmeškom dodala kraljica šampionata v dolini Fiemme.

Kot zanimivost dodajmo še, da jim poleg obilice kulturne hrane zelo tekne tudi bosanski burek.

Naj za konec dodam, da razprava o razvoju poklicnega in strokovnega izobraževanja ostaja odprta, saj ga bo treba trajno prilagajati spreminjajočim se razmeram.

GLASOVATI

1. Izraziti svojo odločitev ali izbiro, zlasti na volitvah, navadno na vnaprej določen način

► ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA izrazi svojo odločitev o PREDLOGU, tj. o njegovem sprejetju ali zavrnitvi

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA> glasuje o <zakonu, sklepu, resoluciji, vstopu, kandidaturi ... → PREDLOGU>

Sz₁ glasovati [proti/za|proti Sz₃/za Sz₄/zoper Sz₄||o Sz₅] /v Sz₅/ /na Sz₅/ /po Sz₅/ /Prisl_(n)/ /Prisl_(e)/

Sz₁ glasovati

Sz₁ glasovati proti

Sz₁ glasovati za

Sz₁ glasovati proti Sz₃

Sz₁ glasovati za Sz₄

Sz₁ glasovati zoper Sz₄

Sz₁ glasovati o Sz₅

/+ na Sz₅/

/+ v Sz₅/

/+ Prisl_(e)/

/+ po Sz₅/

/+ Prisl_(n)/

- <volilec/volilci; državljani; bralci; poslušalci; gledalci; poslanci; svetniki; člani; parlament; delničarji; predstavniki; delegati; večina; polovica; tretjina; četrtnina> glasuje
- glasovati proti <predlogu; amandmaju; zakonu; sklepu; resoluciji; sporazumu; ratifikaciji; interpelaciji; sprejetju; sprejemu; izvolitvi; vstopu; dokapitalizaciji; združitvi; ustanovitvi; spremembi/spremembam; proračunu; vladi>
- glasovati za <amandma; resolucijo; zakon; dopnilo; predlog; ratifikacijo; razrešitev; interpelacijo; odstavitev; nezaupnico; sprejem; spremembo/spremembe; vstop; samoprispevek; samostojnost; kandidata/kandidate; listo>
- glasovati zoper <predlog; zakon>
- glasovati o <amandmaju; dopnilu/dopolnilih; sklepu/sklepih; resoluciji; zakonu; členu/členih; noveli/novelah; predlogu; zaupnici; nezaupnici; stališču/stališčih; kandidatu/kandidatih; mandatarju; listi; imenovanju; kandidaturi; razrešitvi; odstavitvi; interpelaciji; spremembi/spremembah>

- glasovati na <referendumu; volitvah; plebiscitu; skupščini/skupščinah; seji; zasedanju; zboru>
- glasovati po <pošti; telefonu; internetu; presoji; vesti; prepričanju; navodilih>
- glasovati v <parlamentu; senatu; kongresu>
- glasovati <tajno; veljavno; predčasno; enotno; soglasno; pridno; množično>
- glasovati <ponovno; vnovič; znova>

Slabih 51 odstotkov Korzičanov je glasovalo proti predlogu, podprlo pa ga je 49,02 odstotka volilnih upravičencev.

Nekdanji senator Jon D. Ashcroft je kot član odbora za trgovino edini glasoval proti sprejetju strožje zakonodaje, ki je močno omejila oglaševanje tobaknih izdelkov v nekaterih zveznih državah.

Pred dvema tednoma sem zapisal, da bomo nekateri glasovali proti vstopu v Nato zato, da nas po referendumu ne bo treba biti sram.

Združena lista socialnih demokratov nasprotuje novi členitvi Slovenije na občine, zato je v državnem zboru tudi glasovala zoper ta zakon.

V primeru, da tudi v tretjem krogu Andrej Bajuk oziroma kateri drugi kandidat ne dobi potrebnega števila glasov, ostane samo še možnost, da parlament ponovno glasuje o zaupnici vladi Janeza Drnovška.

Že prihodnji teden pa bo državni zbor glasoval o poslanskem predlogu, da se plačna razmerja popravijo.

Na seji državnega zbora bodo morali poslanci najprej glasovati o razrešitvi ministrov SLS, šele potem o imenovanju novih.

Minister je glasovanje o zaupnici preživel, rezultat na parlamentarnem semaforju pa je bil zanj izjemno ugoden, saj je le ducat poslancev glasoval za njegovo razrešitev.

Vernike je pozval, naj se vsekakor udeležijo referendumu in glasujejo za vstop v Evropsko unijo.

Zanjo bi glasovalo več kot polovica volilcev, medtem ko bi se za zdaj vladajočo Hrvaško demokratsko skupnost odločila le petina volilnih upravičencev.

Poslanci državnega zbora so glasovali še o predlogu zakona o odpravi posledic komunističnega totalitarnega režima in ga zavrnil.

Demokracija je nedvomno čudna ureditev, v kateri se neredko zgodi, da volilci glasujejo v nasprotju z lastnim večinskim interesom.

Možno pa je tudi, da bodo poslanci ZLSD glasovali po svoji vesti.

Oskrbovanci doma za starejše in volivci na zdravljenju v bolnišnicah bodo lahko glasovali po pošti, če bodo to pisno sporočili občinski volilni komisiji najmanj sedem dni pred referendumom.

Madžari na jutrišnjem referendumu glasujejo o vstopu v Nato.

Jaz sem edini kandidat, ki je v kongresu glasoval tako proti vojni kot proti proračunu zanjo.

Tajno se glasuje le, če tako določa zakon.

V torek bodo poslanci vnovič glasovali o zakonu o preoblikovanju prostocarinskih prodajaln (PCP) v mejne prodajalne.

Namreč na koncu smo šolski tolar sprejeli skoraj, torej z aklamacijo, 63 poslancev je bilo prisotnih, 61 jih je glasovalo za, nihče pa se ni vzdržal ali glasoval proti.

GOVORITI

1. Tvoriti glasove, besede, stavke z govornimi organi

- ▶ ČLOVEK z govornimi organi tvori glasove, besede, stavke določenega jezika

<ČLOVEK> govori (<JEZIK>)

Sz₁ govoriti [(Sz₄)/(v Sz₅)/(Prisl_(n))]

Sz₁ govoriti

Sz₁ govoriti (Sz₄)

Sz₁ govoriti v (Sz₅)

Sz₁ govoriti (Prisl_(n))

- govoriti <jezik; materinščino; narečje; dialekt; angleščino; slovenščino; nemščino; francoščino; ruščino; kitajščino; španščino; italijanščino>
- govoriti v <jeziku; angleščini; italijanščini; slovenščini; narečju; dialektu>
- govoriti <angleško; srbohrvaško; slovensko; nemško; špansko; rusko; arabsko; hrvaško; srbsko; nizozemsko; latinsko>

Tat, ki je govoril srbohrvaško, naj bi bil star okrog 30 let, visok okrog 180 centimetrov, močnejše postave, črnih kratkih las in ne preveč urejenega videza.

In če se le da, govori angleško.

Ivy je očitno glasno govorila, vendar ni vedela, ali je šepetala ali kričala.

Še po tridesetih letih v Angliji je govoril z močnim naglasom, toda Robert ga ni več slišal.

Po mnogih pozdravih je imel mladenič strasten govor, ki ga je Buliwyf poslušal z nenavadnim zanimanjem: ni pil in se ni ubadal s sužnjami, temveč je v tišini poslušal mladeniča, ki je govoril z visokim in hreščečim glasom.

Lori nosi svoje rjave lase kratko pristrižene, govori v dialektu Readinga, kjer sta sestri vedno živeli, in ima rada jagode.

Ko govorim v slovenščini, tudi razmišljam v tem jeziku.

2. Znati, obvladati (tuj) jezik, biti sposoben uporabljati (tuj) jezik

- ▶ ČLOVEK je sposoben uporabljati (tuj) JEZIK

<ČLOVEK> govori <JEZIK>

Sz₁ govoriti [Sz₄/Prisl_(n)] /Prisl_(n)/

Sz₁ govoriti Sz₄

Sz₁ govoriti Prisl_(n)

/+ Prisl_(n)/

govoriti

- govoriti <jezik; angleščino; slovenščino; nemščino; francoščino; ruščino; kitajščino; španščino; italijanščino>
- govoriti <angleško; slovensko; francosko; nemško; špansko; rusko; italijansko; arabsko; hrvaško; srbsko; nizozemsko; latinsko>

Govori nizozemsko, angleško, francosko, nemško, pa tudi poljsko, trudi se s slovenščino.

S pisanjem se je začela ukvarjati že v zgodnjih najstniških letih, bila pa je tudi zelo nadarjena lingvistka in je pri devetnajstih med drugim tekoče pisala in govorila arabsko.

Zadnje dni je nekaj več nervoze, malce bolj je treba paziti na obnašanje in na pristop, ko se komunicira z ljudmi, ki praviloma slabo, če sploh, govorijo angleško.

Vseskozi na njihovi poti so odprti moteli in restavracije s hitro prehrano, na katerih visijo kanadske in quebeške zastave ter napisi z dobrodošlico, na katerih ne manjka pripis, da njihovo osebje govori francosko.

Teško je govoril šest jezikov: francoščino, nemščino, ruščino, italijanščino, španščino in angleščino, sporazumeval pa se je tudi v grščini in turščini.

3. Izražati, posredovati misli, mnenja z govorjenjem

- ▶ ČLOVEK₁, INSTITUCIJA izraža, posreduje, navadno ČLOVEKU₂, DRUŽBENI SKUPINI, določeno VSEBINO oz. misli, mnenja o določeni TEMI

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA> govori (<ČLOVEKU₂, DRUŽBENI SKUPINI>) <VSEBINO> o <ČEMERKOLI → TEMI>

Sz₁ govoriti (Sz₃) [Sz₄/da_S/Citat_S] o Sz₅ /za Sz₄/ /pred Sz₆/ [/na Sz₅///po Sz₅/] [/pred Sz₆///Prisl_(e)/] [/v Sz₅///s Sz₆///Prisl_(n)/]

Sz₁ govoriti

Sz₁ govoriti Sz₄

Sz₁ govoriti o Sz₅

Sz₁ govoriti, da_S

Sz₁ govoriti Citat_S

Sz₁ govoriti (Sz₃) Sz₄

Sz₁ govoriti (Sz₃) o Sz₅

Sz₁ govoriti (Sz₃), da_S

Sz₁ govoriti (Sz₃) Citat_S

[Sz₁] govoriti* se o Sz₅

[*brezosebno, splošnovršilska raba]

/+ za Sz₄/

/+ po Sz₅/

/+ pred Sz₆/

/+ Prisl_(n)/

/+ na Sz₅/

/+ v Sz₅/

/+ s Sz₆/

/+ Prisl_(e)/

- <ljudje; mama; oče; gospod; predsednik; politiki; minister; Bog> govori
- govoriti <otroku/otrokom; mladim; prijateljem; očetu; novinarju/novinarjem; množici>
- govoriti <besede; stvari; resnico; neresnico; neumnosti; nesmisel/nesmisle; bedarije>

- govoriti za <Delo; Večer; časopis; javnost>
- govoriti na <slovesnosti; otvoritvi; sestanku; zaslišanju; zasedanju; konferenci; posvetu; srečanju; simpoziju; seminarju/seminarjih; kongresu>
- govoriti o <stvareh; rečeh; temi/temah; ljubezni; seksu; spolnosti; čustvih; nujnosti; pomembnosti; enakosti; krizi; problemu/problemih; problematiki; podrobnostih; pomenu; prihodnosti; spravi; možnosti/možnostih; globalizaciji>
- govoriti po <radiu; televiziji>
- govoriti v <superlativih; presežnikih>
- govoriti pred <časom; dnevi; tednom/tedni; mesecem/mesece; leti; desetletjem/desetletji; volitvami; tekmo; smrtjo; novinarji; komisijo; kamero/kamerami>
- govoriti s <spoštovanjem; ponosom; navdušenjem; strahospoštovanjem; grenkobo; lahkoto; zanosom; prezirom; žarom; občudovanjem>
- govoriti <grdo; javno; težko; odkrito; glasno; podrobneje; pohvalno; spoštljivo>
- govoriti <pogosto; nikoli; nenehno; zdaj>

Bodite pa previdni komu boste govorili o svojih čustvih, da ne bo prišlo do nesporazumov.

Minister je nato govoril o nujnosti oboroženega boja proti okupatorju in nesmiselnosti povojnih pobojev ter zatiranj drugače mislečih.

Albanski predstavnik je govoril o globoki krizi, v katero tone tamkajšnja produkcija.

Posamezni predavatelji so mladim govorili o medsebojnih odnosih, zasvojenostih in psiholoških stiskah mladih.

Svojim otrokom govorim, da je svet varen prostor in da ga je treba gledati z odprtimi očmi.

Predavatelj Drago Ocvirk naj bi novinarjem govoril o moči besede v sodobni komunikacijski kulturi, o izzivih za krščanske novinarje in soočenju elektronske ter krščanske logike.

Mama mi je vedno govorila, da ne smem biti tako nestrpna, da se moram umiriti in delati en korak za drugim.

»Sam se nikakor ne najdem,« je govoril ves čas, kot da bi bila policija kriva, da je ovdovel.

Predstavniki Bele hiše so sporočili, da je Clinton na srečanju predstavil nekatere nove ideje, a o njih niso hoteli podrobneje govoriti, ker naj bi se o tem še ta teden pogovarjali tudi s palestinsko delegacijo.

Patriarh Pavle je za Delo govoril o verouku, o sedanjih in prejšnjih oblasteh v Srbiji, o odnosih med veroizpovedmi in o svojem pogledu na vojno na območju nekdanje Jugoslavije.

O misijonarjih govorite s posebnim zanosom.

O svojem delu morate govoriti z navdušenjem in zanosom.

Nezvestoba se pričinja, ko si prenehamo govoriti resnico.

Ljudje zmeraj govorijo kakšne neumnosti.

Med drugim je govoril pred Pučnikovo komisijo za raziskovanje povojnih pobojev.

A saj sem že pred časom govorila o slovenski majhnosti in prepoznavanju drugačnosti, ki je še daleč od zelenega sprejemanja raznolikosti.

Rita Berry (2003) je na konferenci govorila o alternativnih oblikah preverjanja, kakor nekje po svetu imenujejo učiteljevo preverjanje znanja v šoli, ko ne gre za zunanje standardizirane zaključne izpite.

govoriti

Da ne bi govoril na pamet in pavšalno, bom navedel nekaj primerov iz lastnih izkušenj.

Bush bo o predaji oblasti govoril po televiziji zato, da bi pridobil zaupanje predvsem domače javnosti.

Predstavniki politike, lokalnih oblasti in organizatorji niso mogli prehvaliti sejma in so o njem govorili v superlativih.

Po porazu trener Milan Koblencar ni govoril. Njegov pomočnik Jože Karoli je povedal: »Celjani so zasluženo zmagali.«

Že v otroštvu sem govoril, da bom postal misijonar in šel v Afriko, kjer bom jedel banane ter gledal opice.

O generičnih zdravilih se zdaj veliko govori, zlasti ker bodo morali slovenski zdravniki bolnikom predpisovati cenejša zdravila.

Izražati, posredovati misli, mnenja z jezikovnimi sredstvi

► BESEDILO, DOKUMENT, UMETNIŠKO DELO z jezikovnimi sredstvi izraža določeno VSEBINO oz. misli, mnenja o določeni TEMI

<BESEDILO, DOKUMENT, UMETNIŠKO DELO> govori <VSEBINO> o <ČEMERKOLI →
TEMI>

Sz₁ govoriti da_S o Sz₅

Sz₁ govoriti o Sz₅

Sz₁ govoriti, da_S

- <zgodba; legenda/legende; knjiga; pesem; poglavje; člen; film> govori
- govoriti o <stvareh; temi; ljubezni; seksu; odnosu/odnosih; enakosti; problemu; problematiki; pomenu>

Iz verzov se v vijolični svetlobi svetlikajo omamne zrele slive, pesem pa v resnici govori o ljubezni. Mi imamo v ustavi 14. člen, ki govori o enakosti pred zakonom.

Obsega leposlovne in poučne knjige, ki govorijo o določeni temi, vedno pa lahko zanimive podatke poiščemo tudi v splošnih priročnikih.

Pravljica je napisana tudi v zvočnici in Braillevi abecedi, zgodba pa govori o jezku, ki mu gre kljub slepoti in gluhosti vse dobro od rok.

Knjiga obenem ne govori le o svetu oglaševanja in zakonih, ki vladajo v njem, ampak posredno tudi o stanju duha v današnji družbi.

Njihove pripovedne pesmi brez refrenov govorijo o ljubezni in vsakdanjem življenju srednjega in nižjega sloja.

Besedilo prisege je govorilo, da se bodo domobranci borili proti komunizmu in njegovim zavezniškim skupaj z nemško vojsko.

154. člen tega istega zakona namreč govori, da je najnižja upokojitvena starost za moške 55 let in za ženske 53 let.

4. Izmenjavati misli, mnenja z govorjenjem

▶ ČLOVEK₁ s ČLOVEKOM₂ izmenjuje misli o določeni TEMI

<ČLOVEK₁> govori s <ČLOVEKOM₂> o <ČEMERKOLI → TEMI>

Sz₁ govoriti s Sz₆ o Sz₅ /na Sz₅/ /po Sz₅/ /pred Sz₆///Prisl_(c)/ /Prisl_(n)/

Sz₁* govoriti o Sz₅

Sz₁ govoriti s Sz₆

Sz₁ govoriti s Sz₆ o Sz₅

[Sz₁] govoriti** se o Sz₅

[*v neednini]

[**brezosebno, splošnovršilska raba]

/+ na Sz₅/

/+ pred Sz₆/

/+ Prisl_(c)/

/+ po Sz₅/

/+ Prisl_(n)/

- govoriti na <seji; sestanku; zasedanju; konferenci; posvetu; srečanju; simpoziju; seminarju/seminarjih>
- govoriti o <stvareh; rečeh; temi/temah; ljubezni; seksu; spolnosti; čustvih; odnosu/odnosih; enakosti; pomembnosti; pomenu; krizi; problemu/problemih; problematiki; prihodnosti; spravi; možnosti/možnostih; globalizaciji>
- govoriti po <telefonu; mobitelu>
- govoriti pred <(kol) dnevi; tednom/tedni; mesecem/meseci; leti; desetletjem/desetletji; volitvami; smrtjo; časom>
- govoriti z <očetom; mamo; kolegi; šefom; novinarji; gospodom>
- govoriti <javno; odkrito; glasno>
- govoriti <pogosto; nikoli; zdaj>

V Lillu so ministri za turizem iz držav EU in pridruženih članic govorili o prihodnosti evropskega turizma.

V drugem delu posveta so razpravljalci govorili o problematiki zdravil v čebelarstvu.

Na nedavnem omizju na slovenski televiziji so udeleženci govorili o natanko istih problemih, kot smo jih definirali že na javni debati o usodi slovenske knjige v Cankarjevem domu pred dvema letoma.

To je bolj posledica tega, je menil, da se o nasilju vse bolj javno govori.

Mladim je zato toliko težje priznati, da so spolno aktivni, kaj šele, da bi s starši odkrito govorili o tem.

Bi lahko govorili s šefom? Bi lahko govorili s šefom?

Jutri bom govoril z mamo.

Andrea mu pove za tragedijo svojih staršev in kako si želi, da bi imela priložnost govoriti z očetom.

Z Bojanom Požarjem sem govorila pred tedni, pred njegovim desetdnevnim obiskom Amerike.

Pri nas rezidence za zdaj ni, čeprav se je o tem govorilo pred volitvami ...

O gojenju industrijskih rastlin z vidika biokmetovanja bodo govorili na današnji okrogli mizi, ki jo prireja Slovensko ekološko gibanje.

Udeleženci foruma bodo na simpoziju govorili o prihodnosti Evrope in širitvi EU, odnosih med EU, ZDA in Rusijo ter o odškodninah za žrtve nacističnega režima.

O tem so zelo veliko in tudi zelo kritično govorili na dveh velikih visokošolskih posvetih pri nas - pred kratkim v Portorožu in prejšnji torek v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Sicer pa sva z Drnovškom prejšnji teden govorila po telefonu in se dogovorila, da se bova na to temo v kratkem sestala.

5. Biti indikator, znamenje česa

- ▶ KARKOLI₁ je indikator za KARKOLI₂

<KARKOLI₁> govori o <ČEMERKOLI₂>

Sz₁ govoriti [v prid Sz₃|o Sz₅/da_S]

Sz₁ govoriti v prid Sz₃

Sz₁ govoriti o Sz₅

Sz₁ govoriti, da_S

- <dejstvo/dejstva; statistika; podatek> govori

Danes bo prek telekonference neposredno iz Bruslja svoje sporočilo predstavila La Jola de Palacio, podpredsednica Evropske komisije in komisarka za področje transporta in energije, kar govori o pomembnosti konference.

Trgovina je imela angleško ime - kot mnogo drugih; to spet govori o odnosu ljudi do materinega jezika.

V prid tej tezi govori 110 mumij, ki so jih našli v severozahodni kitajski provinci.

O velikem zanimanju za Euro 2004 govori tudi podatek, da ima zdaj pravice za prenose kar 45 televizijskih postaj, kajti včeraj sta si jih pridobili še nemški ZDF in Deutsche Welle.

Da gre enostavno za senzacijo, govori tudi dejstvo, da je Dudelange prvo luksemburško moštvo, ki mu je v 42 letih uspelo izboriti napredovanje v najmočnejšem evropskem klubskem tekmovanju.

Njegovo obnašanje govori, da ima vse te pozornosti medijev daleč vrh glave.

Statistika govori, da je na svetu več kot 40 milijonov ljudi, ki uživajo prepovedane droge.

6. Označiti, opredeliti kot kaj

- ▶ ČLOVEK opredeli KARKOLI₁ kot KARKOLI₂

<ČLOVEK> govori o <ČEMERKOLI>

Sz₁ govoriti o Sz₅

Sz₁ govoriti o Sz₅

Pravi, da pri škripki (po naše morda škripalo), kar pa nikakor ni mišljeno podcenjevalno za ta plemeniti instrument, ne moreš govoriti o ljubezni do njega, marveč o obsedenosti, o stiku z instrumentom, ki postane prava obsedenost!

V nekaterih afriških državah je kar polovica nosečnic okuženih z aidsom, zato lahko tam govorimo o pravi epidemiji, ki utegne ogroziti ves narod.

Težko bi govorili o potencialnih uspešnicah, saj po trenutnih standardih to nikakor ni hitovska plošča, kar pa ne pomeni, da ni poslušljiva ter da glasbeni ljubitelji ne bi mogli najti česa zase.

7. Delati kaj znano, širiti, razkrivati navadno kaj slabega z govorjenjem

- ▶ ČLOVEK razkriva in razširja določeno VSEBINO, navadno kaj slabega o drugem človeku, instituciji, oz. misli, mnenja o določeni TEMI

<ČLOVEK> govori <VSEBINO> o <ČEMERKOLI → TEMI>

Sz₁ govoriti [Sz₄/da_S] o Sz₅ /po Sz₅/

Sz₁ govoriti Sz₄

Sz₁ govoriti, da_S

[Sz₁] govoriti* se o Sz₅

[Sz₁] govoriti* se, da_S

[Sz₁] govoriti* se Sz₄

[*brezosebno, splošnovršilska raba]

/+ po Sz₅/

- govoriti po <kuloarjih; hodnikih; vasi; mestu>

Če sta par, vesta onadva. Govori se, da sta bila skupaj na zimskih počitnicah, v Londonu pa so ju zalotili pred šmensi lokalčkom Club George.

Govorilo se je, da so ga zaradi alkoholne blaznosti vtaknili v norišnico.

Pred kakšnega pol leta sem prvič slišal, da naj bi po Ptujju krožil prav poseben pornografski film. V njem naj bi svoje posteljne sposobnosti dokazovala nekatera dekleta iz Ptujja in okolice. Govorilo se je, da so za snemanje najeli neko mariborsko telovadnico. Sčasoma so govorice postale drugačne in prizorišče „umetniškega udejstvovanja“ prestavile v Nemčijo.

Kaj pa naj bi ljudje govorili! Morda je bil kdo presenečen, a verjemite, da niso bili redki, ki so vašo »skrivnost« razkrili že zdavnaj.

O Kerry se veliko govori, vendar nihče ničesar ne ve, po informacijah New York Timesa pa naj bi bila „on“.

Brat je bil prepričan, da je kje zmrznil, ljudje so govorili, da je šel k ciganom, kmalu ga ni nihče več pogrešal.

Ko je bila ta trola zadnjič ne obisku, se je potem po vsem mestu govorilo, da sem nezakonski sin Haileja Selasija.

Menda se je to govorilo po vasi, čenče pa je sprožila naša mama.

Poudarila je, da je pač naredila, kar so ji naročili, in da ni preverjala, ali so bili nekateri potni nalogi fiktivni, čeprav se je po hodnikih govorilo marsikaj.

8. V javnosti, pred publiko neposredno podajati določeno vsebino, imeti govor

► ČLOVEK₁ ima govor in, navadno človeku₂, družbeni skupini, neposredno podaja določeno vsebino o določeni temi

<ČLOVEK₁> govori (<ČLOVEKU₂, DRUŽBENI SKUPINI>)

Sz₁ govoriti (Sz₃) /na Sz₅/

Sz₁ govoriti

Sz₁ govoriti (Sz₃)

/+ na Sz₃/

- <predsednik; politik; minister> govori
- govoriti <množici; ljudstvu>
- govoriti na <zborovanju/zborovanjih; zasedanju; proslavi; slovesnosti; otvoritvi; kongresu; shodu>

Pred tem bosta na Mestnem trgu zbrani množici govorila predsednik države Milan Kučan in županja Ljubljane Vika Potočnik, napovedujejo prireditelji.

Na forumu je potekalo rimsko javno življenje, tu so bile trgovine, banke, svetišča, zborovalnica senata, tu so politiki zanosno govorili ljudstvu in sodniki sodili.

Vsi taki voditelji namreč govorijo ljudstvu, stojijo na odru, za mikrofonom, množica pa je zbrana na trgu pod govornikom, ko jim pripoveduje resnice, ki jih je izluščil kot svoj program.

Na svečanosti bo govoril minister za delo, družino in socialne zadeve, mag. Anton Rop.

Ob odkritju spominske plošče je govoril ugledni politik, dr. Fran Šuklje, svetnik na Dunaju, ki se je nalašč za to slovesnost pripeljal v Repnjo z Dunaja, s čimer je slavje dobilo najvišji možni pomen.

S svojo pridigo na Brezjah je gospod nadškof demantiral samega sebe, saj je govoril pred veliko množico vernikov.

Novi laburistični premier bo tudi govoril na žalni slovesnosti v Westminsteri opatiji.

Po informacijah iz prejšnjega tedna naj bi na proslavi govoril dr. Janez Drnovšek, vendar danes tega ne moremo potrditi z gotovostjo.

Nemškonacionalnim silam je na zborovanju govoril tudi deželni glavar Haider.

9. Ne biti v normalnih, prijateljskih odnosih, navadno zaradi prepira

► ČLOVEK₁ ni v prijateljskih odnosih s ČLOVEKOM₂ in z njim ne govori

<ČLOVEK₁> govori s <ČLOVEKOM₂>

Sz₁ govoriti s Sz₆

Sz₁ govoriti* s Sz₆

Sz₁** govoriti*

[*navadno zanikano]

[**v neednini]

Nikdar več ne bom govoril z njim.

Že leto dni ne govorita, prijateljstva se nehajo na čuden način, mediji so pač strup za takšne zadeve.

IZITI

1. Pojaviti se v tiskani, elektronski obliki, biti javno dostopen za branje, poslušanje, nakup

► BESEDILO, GLASBENO DELO, AUDIO-VIZUALNO DELO se v določenem ČASU na določenem MESTU pojavi v tiskani, elektronski obliki in je javno dostopno za branje, poslušanje, nakup

<BESEDILO, GLASBENO DELO, AUDIO-VIZUALNO DELO> izide v <ČASU> na (<MESTU>) pri (<ZALOŽBI>)

Sz₁ iziti [Sz₂/Sz₄/konec Sz₂/sredi Sz₂/čez Sz₄/ob Sz₅/po Sz₅/pred Sz₆/Prisl_(e)] [(na Sz₅)/(v Sz₅)] (pri Sz₅)
/v Sz₅/ [na Sz₅//v Sz₅//kot Sz₁/]

Sz₁ iziti

Sz₁ iziti <ČAS>

Sz₁ iziti (<MESTO>)

Sz₁ iziti (pri Sz₅)

Sz₁ iziti (pri Sz₅) <ČAS>

Sz₁ iziti <ČAS> (<MESTO>)

Sz ₂	sredi Sz ₂	(na Sz ₅)	(v Sz ₅)
Sz ₄	čez Sz ₄	po Sz ₅	pred Sz ₆
konec Sz ₂	ob Sz ₅	(pri Sz ₅)	Prisl _(e)

/+ na Sz₅/

/+ kot Sz₁/

/+ v Sz₅/

- <knjiga; knjižica; monografija; roman; zbirka; ponatis; prevod; zbornik; katalog; brošura; publikacija; zvezek; številka; prvenec; album; zgoščenka; plošča; kompilacija; kaset; znamka/znamke> izide
- iziti <leta; januarja; junija; februarja; marca; decembra; maja; oktobra; novembra>
- iziti <(prid) teden; mesec; leto; ponedeljek; petek; pomlad; jesen>
- iziti konec <leta; meseca; maja; avgusta; septembra; marca; novembra; februarja; oktobra>
- iziti sredi <leta/let; novembra>
- iziti čez <(kol) dni; mesec/mesece; teden/tedne; leto/leta>
- iziti ob <obletnici; stoletnici; petdesetletnici; jubileju; smrti; prazniku; priložnosti; dnevu; razstavi; sejmu; odprtju>
- iziti na <zgoščenki; plošči; DVD-ju; kaseti; CD-ju; cedeju; videu; kompilaciji; albumu; Dunaju; Hrvaškem; Slovenskem; Nizozemskem; Češkem; Irskem; Zahodu>
- iziti po <smrti; vojni>
- iziti pri <založbi; založništvu; založniku/založnikih; DZS; Slovenski matici; MK; CZ; Mohorjevi družbi; Mladiki; Novi reviji; Obzorjih; inštitutu; zbirki>
- iziti v <nakladi; izvodih; samozaložbi; založbi; zbirki; izdaji; zvezku/zvezkih; knjigi/knjigah; zborniku; reviji; časopisu/časopisih; izvirniku; prevodu; slovenščini; nemščini; angleščini; francoščini; jezikih; poli/polah>

- iziti pred <letom/leti; dnevi; mesecem/meseci; tedni; desetletjem/desetletji; časom; poletjem>
- iziti kot <zvezek; knjiga; priloga; publikacija>
- iziti <pravkar; ravnokar; nedavno; letos; lani; doslej; kmalu>

*Novi album pevke Mie Žnidarič Pobarvanka, ki bo pri založbi NIKA izšel konec leta, bo sad pole-
nega dela v studiu Metro s kvalitetno glasbeno zasedbo.*

Svetlolasa pevka pripravlja nov album, ki naj bi izšel konec maja.

Ob 70. rojstnem dnevu Janeza Menarta je pri MK izšel nov izbor njegove poezije.

*Leta 1997 je napisala krajši mladinski roman z naslovom AKNOŽER, ki je najprej izhajal v reviji
PIL, jeseni leta 1998 pa je v knjižni obliki izšel pri Mladinski knjigi.*

Prva številka Mladine je izšla januarja 1943.

Pesniški prvenec z naslovom Sredozemlja je izšel leta 1997.

Svojevrsten Kdo je kdo v slovenskem gospodarstvu bo izšel sredi leta v nakladi 12.000 izvodov.

*Pri zagrebški založbi Arkzin v biblioteki Bastard in ediciji teoretske literature je izšel prevod knji-
ge Petra Mlakarja z naslovom Uvod v Boga.*

*Le nekaj tednov po koncu razstavljenih originalnih rokopisov Brižinskih spomenikov v Narodni
in univerzitetni knjižnici v Ljubljani je namreč že drugič izdala njihov faksimile (prvi je kot znan-
stvena izdaja pri isti založbi izšel pred dvanajstimi leti).*

Pesniška zbirka je namreč izšla kot 125. zvezek edicije Znamenja.

*Pri Slovenski knjigi je v zbirki Monumenta Slovenica kot deveta publikacija izšel faksimile najsta-
rejše upodobitve ustoličevanja koroških vojvod iz leta 1480.*

*Roman bo, tako obljublajo, v knjižni verziji izšel ob letošnjem svetovnem dnevu knjige, torej 23. aprila,
pobudo za knjižni natis pa je prevzela založba Beletrina z urednikom Mitjem Čandrom na čelu.*

Pesniška zbirka Upočasnitve je izšla ob Pavčkovem življenjskem jubileju, ob njegovi 70-letnici.

*Pesnik in esejist Aleš Debeljak je nedavno na svetovnem kongresu pesnikov v Tokiu prejel Chiqyu
Poetry Prize za knjigo Minute strahu, ki je v japonskem prevodu izšla pred tremi leti.*

*Knjiga „Stare slave djedovina“ (Stare slave očetnjava) je pred kratkim izšla v nakladi 2.000
izvodov.*

Album izide čez deset dni.

Govori se, da naj bi kmalu izšla nova plošča primorske skupine Zmelkoov.

*Tako je zvezdi legendarnih Beatlov opisal Geoffrey Giuliano v biografiji, ki je pravkar izšla
v ZDA.*

*Dialektika razsvetljenstva, ki je izšla po vojni (1947), je bila kulturna knjiga tega intelektualnega
gibanja - če je že za tukajšnje potrebe treba izpostaviti eno samo delo.*

Skupna naklada vseh Čebelic, ki so izšle od leta 1953, je več kot šest milijonov.

Prva urednika sta načrtovala, da bo leksikon v dveh knjigah izšel do konca prihodnjega leta.

Zadnje čase izide na Slovenskem približno 150 pesniških zbirk na leto.

*Na njem bo predstavila skladbe, ki bodo izšle na novi zgoščenci, predvsem jazzovske standarde v
slovenskih prevodih, ki so delo znanega slovenskega tekstopisca Dušana Velkaverha.*

2. Biti uradno dostopen, sporočen javnosti

- ▶ DOKUMENT, katerega vsebina je uradno sporočena javnosti, je javno objavljen v določenem ČASU na določenem MESTU

<DOKUMENT> izide v <ČASU>

Sz₁ iziti <ČAS>

Sz₁ iziti

Sz₁ iziti <ČAS>

V ponedeljek uradno izide razpis za vpis v srednjo šolo za šolsko leto 2003/2004.

Najkasneje do konca januarja bo izšel še razpis za vpis v višje strokovne šole, ki bodo predvidoma ponudile okrog 2.200 vpisnih mest.

Tisti, ki ga zanima potrošniško svetovanje, bi se moral prijavit le na razpis za dodelitev državne-ga denarja, ki bo izšel predvidoma aprila.

3. Imeti izhodišče, osnovo

- ▶ KARKOLI₁ ima za izhodišče KARKOLI₂

<KARKOLI₁> izide iz <ČESARKOLI₂>

Sz₁ iziti iz Sz₂

Sz₁ iziti iz Sz₂

- iziti iz <tradicije; okolja; vrst; gibanja; šole; kroga; družine; izkušenj; besede>

Njegovo slikarstvo je izšlo iz evropske postimpresionistične tradicije; v Parizu sta denimo nanj vplivala Pierre Bonnard in Raul Dufy.

Celjski ansambel je zdaj edini med gledališči, ki se lahko pohvali, da sta iz njegovih vrst izšla že dva žlahтна komedijanta: Janez Bermež in Zvone Agrež.

O tem smo se pogovarjali z dr. Jožefom Magdičem, priznanim prekmurskim nevropsihiatrom, ki je izšel iz jungovske šole in deluje v svoji ordinaciji v Rakičanu, poleg tega pa o jungovski psihoanalizi veliko predava tudi v tujini.

Beseda za rjuho, drap, ki izvira iz 12. stoletja in je izšla iz latinske besede drappus, » kos blaga«, je mogoče galska; po Slovarju stare francoščine (Dictionnaire de l'ancien français) so jo uporabljali za oznako oblačila, obleke.

4. Ob koncu dogajanja, stanja imeti vlogo, biti v položaju

► ČLOVEK, INSTITUCIJA ima ob koncu DOGAJANJA, STANJA določeno VLOGO, POLOŽAJ

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> izide iz <DOGAJANJA, STANJA> kot <zmagovalec, poraženec, močnejši, drugačen ... → v VLOGI, POLOŽAJU>

Sz₁ iziti iz Sz₂ [kot Sz₁/Pridz₁]

Sz₁ iziti iz Sz₂ kot Sz₁

Sz₁ iziti iz Sz₂ Pridz₁

- iziti iz <krize; težav; vojne; boja; dvoboja; volitev>
- iziti kot <zmagovalec/zmagovalci; zmagovalka; poraženec/poraženci>

Iz težkega, brezkompromisnega boja je Kasparov izšel kot zmagovalec in prevzel vodstvo z 1: 0.

Medtem ko iz prvega kroga volitev nobena politična opcija ni izšla kot jasna zmagovalka, so stranke levosredinske koalicije v ponedeljek ugotovile zmago v večini od 75 občin, kjer prvi krog 27. maja ni prinesel zmagovalca.

Marsikoga v EU skrbi podoba Unije s 25 članicami, kmetje pa se še posebej bojijo, da bodo iz tega procesa izšli kot poraženci.

Račan je lani poleti iz notranjepolitične krize zaradi odnosov s Haagom izšel politično močnejši, saj je Budišo in druge svoje nasprotnike iz notranjih koalicijskih vrst odrinil na rob.

5. Zgoditi se z določenim izidom

► KARKOLI se, navadno ČLOVEKU, DRUŽBENI SKUPINI, INSTITUCIJI, zgodi na načrtovan, pričakovan NAČIN

<KARKOLI> se (<ČLOVEKU, DRUŽBENI SKUPINI, INSTITUCIJI>) izide (<dobro, srečno, po željah, po pričakovanjih ... → na NAČIN>)

Sz₁ iziti se [(Sz₃)/(za Sz₄)] [(po Sz₅)/(Prisl_(n))]

Sz₁ iziti* se**

Sz₁ iziti* se** (Sz₃)

Sz₁ iziti* se** (za Sz₄)

Sz₁ iziti* se** (po Sz₅)

Sz₁ iziti* se** (Sz₃) (po Sz₅)

Sz₁ iziti* se** (za Sz₄) (po Sz₅)

Sz₁ iziti* se** (Prisl_(n))

Sz₁ iziti* se** (Sz₃) (Prisl_(n))

Sz₁ iziti* se** (za Sz₄) (Prisl_(n))

[*pogosto zanikano]

[**pogosto brezosebno]

- <račun/računi; računica> se izide
- iziti se po <načrtih; željah; pričakovanjih; scenariju>
- iziti se <srečno; dobro>

A ti računi se niso izšli, saj je triumfalno zmagala levica, za nameček pa so mesto v vladi dobili še komunisti.

Izkušeni veteran je v finišu skušal ugnati še Norvežana, a se mu računica ni izšla.

Tokrat se je srečno izšlo, a že na naslednji turi je imel na glavi čelado tudi on.

V veliko pomoč so mi bili domači, ki so z menoj vred verjeli, da se bo dobro izšlo .

Teren je bil sicer dokaj položen, razlike med tekmovalci majhne, žal pa se tudi tokrat ni izšlo.

Vendar se je na koncu za vse izšlo po pričakovanjih.

Vendar se pri Publikumu še nikoli ni izšlo po načrtih in zato so kakršnekoli napovedi zelo nevhvaležne.

Moram priznati, da je bil popoldan na Hrušici hitrejši od mene, a se je na koncu vseeno izšlo z našo tretjo sezonsko zmago.

Morda bi bilo v tem primeru, torej prodaji Pivovarne Union, vseeno bolje, če bi se na koncu izšlo v prid Pivovarne Laško.

Za glavna junaka, ki sta ubirala pozitivno pot, se srečno izide.

Čeprav organizatorjem želimo, da bi se jim finančno bolje izšlo, so za sam dogodek sedanje razmere najugodnejše.

Letošnja sezona se mu ni izšla po načrtih, predvsem po neuspehu na evropskem in svetovnem prvenstvu.

MISLITI

1. Uporabljeni razum

► ČLOVEK uporablja razum

<ČLOVEK> misli

Sz₁ misliti

Sz₁ misliti

Moški mislijo, ženske čutijo.

Le še to bi dodal, da razvoj ženejo naprej nemirni ljudje, ki lomijo šablone in mislijo z lastno glavo, ne pa razni zapečkarji, ki trohniijo v svojih pisarnah in se zgublajo v branju prežvečenih aktov.

Če le morete, se izogibajte prepiru, saj vam preprečuje, da bi lahko zbrano mislili; poleg tega pri sogovorniku sproža nehoteno reakcijo namesto ustreznega odziva ter večino ljudi prisili, da se začnejo braniti ali pa sogovornika napadejo.

Jeff je bil ponosen nase, ker je hitro mislil in se pravilno odločal.

Otroci, mlajši od devet let, niso zmožni logično misliti.

Ne morem razumeti ljudi, ki ne zajtrkujejo; če sama ne zajtrkujem, imam kar ‚luknjo‘ v želodcu in ne morem misliti.

Uporabljati razum, da bi prišel do sklepa, predstave, razmišljati o čem, osredotočati se na kaj

▶ ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA razmišlja o ČEMERKOLI

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA> misli na <KARKOLI>

Sz₁ misliti na Sz₄

Sz₁ misliti na Sz₄

- misliti na <seks; poroko; beg; upokojitev; samomor; smrt; Boga; stvari; reči; denar; hrano; prihodnost; zimo; varnost; neumnosti; otroke>

Mladi naj ne bi mislili na smrt, ali pač?

Dvanajst ur smo že na poti. Nihče ne misli na hrano in pijačo. Želimo si le dol, dol v varno dolino.

Zaradi svoje hibe ni nikoli mislil na poroko.

Nekomu ste že odpustili, niste pa še pozabili na njegove hude besede. Ne razmišljajte o maščevanju, ampak mislite na lepše stvari.

2. Imeti o kom ali čem mnenje, stališče, imeti povedano za resnično

▶ ČLOVEK, INSTITUCIJA ima o ČEMERKOLI določeno MNENJE

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> {si} o (<ČEMERKOLI>) misli <kaj ... → MNENJE>

Sz₁ misliti {si} [kaj]da_S/Citat_S/Prisl_(n) (o Sz₂) /Prisl_(n)/ /Prisl_(c)/

Sz₁ misliti {si} kaj

Sz₁ misliti {si}, da_S

Sz₁ misliti {si} Citat_S

Sz₁ misliti Prisl_(n)

Sz₁ misliti {si} kaj (o Sz₂)

/+ Prisl_(n)/

/+ Prisl_(c)/

- <mnogi; večina; človek/ljudje; gospod; moški; fant/fantje; mama; starši> misli
- misliti o <stvari/stvareh; zadevi/zadevah; rečeh; predlogu/predlogih; izjavi/izjavah; temi/temah; vprašanju/vprašanjih; ideji; načrtu/načrtih; dogajanju; potezah; početju; tetoviranju; seksu; človeku/ljudeh; ženskah>
- misliti <tako; drugače; zmotno; naivno; očitno; verjetno; gotovo>
- misliti <sprva; vedno; najprej; včasih; zmeraj>

Ljudje mislijo, da so novice iz medijev vedno točne in korektne, čeprav nasprotujejo njihovim osebnim izkušnjam.

Kaj si mislite o tetoviranju? Na splošno so mi tatuji všeč in morda si ga bom kdaj omislil tudi sam.

Starši mislijo, da znajo vzgajati, a na žalost mnogi le z nasiljem nad otroki.

Kaj mislite o predlogu, da bi verouk, ki ga poučujete v islamski skupnosti, šteli med obvezne izbirne predmete?

Kaj si mislite o ljudeh, ki so pijani?

Točno vedo, kaj si misli.

Ameriški volilni strategi so ob pripravi programa demokratske stranke preverjali, kaj si volilno telo misli o klasičnih predvolilnih temah.

Pa si mislim, dokler bo denar, bo šlo, potem bom poiskala drugačno rešitev.

Zmeraj je mislil, da je to navadna izmišljotina, dokler se ni nekega dne to zgodilo tudi njemu.

Na ministrstvu očitno mislijo, da je s sprejetjem zakona naloga države opravljena.

Ali tudi vi tako mislite?

Hrana brez mesa ni nemogoča in nezdrava, kot mislijo nekateri.

Tako pozitivno pa ne misli samo sam o sebi; tako mislijo o njem tudi mnogi njegovi privrženci.

Kaj pa vi mislite?

3. Imeti namero, namen

▶ ČLOVEK, INSTITUCIJA namerava uresničiti določeno AKTIVNOST

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> misli <odgovarjati, spuščati, spreminjati, kandidirati ... → uresničiti AKTIVNOST>

Sz₁ misliti [resno|Ned] /s Sz₆/

Sz₁ misliti* resno

Sz₁ misliti* Ned

[*pogosto zanikano]

/+ s Sz₆/

- misliti s <izjavo; besedo/besedami; izrazom; stavkom; vprašanjem; grožnjo; predlogom; reformo>
- misliti <odnehati; odstopiti; odreči; odpovedati; predati; vdati; sprijazniti; popuščati; popustiti; polemizirati; odgovarjati; spuščati; spreminjati; kandidirati; poročiti; početi>

Podatek kaže, da se nekateri ne mislijo odreči pijači, pa če vozijo ali ne, saj je povprečje kar 1,58 promila. Trener Pavel Pinni ima na voljo nadvse kakovostno zasedbo, a tudi mi nismo slabi in kar tako se ne mislimo predati.

Sam sicer ne mislim kandidirati, verjetno pa se bo poleg Pahorja pojavil še kakšen kandidat, čeprav bi danes zelo težko govoril o posameznih imenih.

Ko sem povedala, da se mislim poročiti z Milanom, je bil zelo proti ...

Vendar se ne mislim odpovedati športu, kvečjemu še bolj se bom borila in krepila hrbtno mišice.

Državni uradniki, ki so zadnjih nekako osem let okušali sladkosti birokracije, kakršna je bila avstroogrška, imajo zdaj občutek, da vlada z reformami misli resno.

Zanima me, kaj sta raziskovalca mislila z izjavo, da bi pri nas vse drugačne že zdavnaj odstranili, če bi bilo zveličavno zgolj mnenje večine.

4. Izraža omejitve na konkretno pojavnost

- ČLOVEK natančneje, konkretno omeji KARKOLI, ko o tej pojavnosti govori

<ČLOVEK> misli na <KARKOLI>

Sz₁ misliti na Sz₄

Sz₁ misliti na Sz₄

Ko omenjam normalne državljane, mislim na ljudi, ki uživajo enake svoboščine in pravice kot vsi drugi državljani, da delijo isto usodo v dobrem in slabem, občutiti morajo vse tisto, kar doživljajo popolnoma vsi državljani naše Slovenije.

Zdravila lepo sortirana, spakirana in vpisana v posebno evidenco bi potem lahko našla pot do tistih, ki jih potrebujejo, pa si jih ne morejo privoščiti, nimajo dostopa do njih ... Tukaj mislim na ljudi, ki nimajo urejenega zdravstvenega zavarovanja, brezdomce ...

Aleš Pipan ni zmagovalec. S tem mislimo predvsem na pokalno tekmovanje, čeprav tudi v državnem prvenstvu še nima naslova.

Že Orwell je v svoji knjigi ,1984‘ rekel, da je nevednost moč, pri čemer je mislil na vladajoče elite, ki ne želijo, da bi ljudje videli vse strani in vedeli, kako v resnici stvari stojijo.

Iz Bele hiše so sporočili, da je Hillary, ko je omenila psihične travme iz otroštva, najverjetneje mislila na dogodek, ki ga je Clintonova mati opisala v avtobiografiji.

Vendar Droga ni odvisna od slovenskih proizvajalcev, razen kumaric, ki jih dobivamo iz severovzhodne Slovenije. Druge pridelke, tu mislim predvsem na kavo, riž in začimbe, uvažamo.

Notranjost vozila je glede na konkurenco futuristična. Tukaj mislim na armaturno ploščo, ki je koncentrirana na sredino vozila.

S tem pojmom mislimo na razna boleča obolenja hrbta in okončin.

5. Predstavljati si, zamišljati si

- ČLOVEK si predstavlja, zamišlja KARKOLI

<ČLOVEK> si misli <KARKOLI>

Sz₁ misliti si [da_S/k..._S]

Sz₁ misliti si, da_S

Sz₁ misliti si, k..._S

Upoštevam prav vse predloge, naša ocenjevalna komisija obiše vse naslove in prav vsak predlog preveri na terenu. Si že mislite, koliko dela je to, kajne?

Mimogrede, sploh si nikoli nisem mislil, da so pištrole tako težke.

Ne moreta si misliti, kako pokvarjene so lahko ženske ...

Etiologijo so uporabljali obredno; mit je pravzaprav postal retorična resnica. Zato si lahko mislimo, da pravzaprav niso občutili nevere v pravem pomenu, temveč bolj nekakšen konvencionalen občutek ali občutek poroga ob konvencionalnosti te mitologije.

NAPISATI

1. Oblikovati črke, številke oz. druge simbole s pisalom ali drugim pripomočkom, navadno na ravni površini

► ČLOVEK oblikuje niz BESED, ŠTEVILK, SIMBOLOV na ustreznem mestu na stvari, predmetu, navadno na dokumentu, papirju

<ČLOVEK> napiše <ime, geslo, naslov ... → BESEDO, ŠTEVILKO, SIMBOL> na (<dopisnico, kupon, list, tablo ... → na DOKUMENT, PAPIR>)

Sz₁ napisati [Sz₄/Citat_S] (na Sz₄) /s Sz₆/ [/v Sz₅//s Sz₆/] [/Prisl_(n)//s Sz₆/]

Sz₁ napisati Sz₄

Sz₁ biti napisan*

Sz₁ napisati Sz₄ (na Sz₄)

Sz₁ biti napisan* (na Sz₄)

Sz₁ napisati (na Sz₄) Citat_S

[*pasivna raba]

/+ v Sz₅/

/+ Prisl_(n)/

/+ s Sz₆/

- napisati <enačbo; geslo>
- biti napisan <ime/imena; priimek; naslov>
- ne napisati <imena; naslova; podatka; številke>
- napisati na <dopisnico; glasovnico; kupon; ovojnico; obrazec; ček/čeke; listek; list; papir; transparent; tablo>
- napisati v <cirilici; gotici; pisavi>
- napisati z <črkami; začetnico; pisavo; strojem; kreda; svinčnikom; flomastrom; sprejem; peresom; črnilom; barvo; roko>
- napisati <lastnoročno; čitljivo; ročno; napačno; narobe>

Pozor! Obvezno napišite svoj naslov, davčno številko in davčno izpostavo, da vam bomo poslali darilce za vnučka!

Geslo napišite na dopisnico in jo do 30. 9. 2003 pošljite na naslov: Ciciban, 1536 Ljubljana.

Ničesar me niso spraševali, ko na prijavnici nisem napisala domačega naslova.

Zgodi se, da na napotnico ne napišemo dovolj podatkov.

Na list napiši črke, ki jih poznaš.

Vsaka beseda, ki mu jo uspe napisati na papir, pa čeprav ni čisto prav napisana, je za predšolskega otroka velik uspeh.

V krsti sta bila dostikrat po dva mrliča, čeprav je bilo napisano na križu le eno ime.

Najpogosteje so na ovojnico napisali: hiša prazna, hiša podrta, prebivalci umrli, poslopje neznano ...

Besedilo pravljice je napisano s samimi velikimi tiskanimi črkami, tako da jo bodo lahko brali tudi mlajši otroci.

napisati

Večina jih je znala v tej pisavi napisati le ime in morda besedo ali dve, tisti, ki so hodili v šolo, so pisali arabsko.

Svoje ime Slobodan vedno napiše v cirilici.

Na vsako stran z barvnim flomastrom napišite po eno besedo.

Marsikdo morda ne ve, da je naslove na pisemsko ovojnico treba napisati z roko.

Našli so celo poslovilno pismo, napisano s pisalnim strojem.

Na zadnjo stran fotografije čitljivo napišite vaše ime in priimek ter naslov in vašo davčno številko.

Najstarejši dokaz za takšno trditev je slika v latinski slovnici, ki je bila ročno napisana in ilustrirana okoli leta 1495.

Imena in naslovi na njih so napisani z roko.

Tako se zgodi, če na svoj nabiralnik še dve leti po vselitvi ne napišeš imena, sem pomislil.

2. Oblikovati besedilo

► ČLOVEK oblikuje BESEDILO

<ČLOVEK₁> napiše (<ČLOVEKU₂>) za (<PUBLIKACIJO>) <BESEDILO> o (<ČEMERKOLI
→ TEMI>)

Sz₁ napisati (Sz₃) (za Sz₄) Sz₄ (o Sz₃) /v Sz₅/ /pred Sz₆///Prisl_(e)/

Sz₁ napisati Sz₄

Sz₁ biti napisan*

Sz₁ napisati (Sz₃) Sz₄

Sz₁ napisati Sz₄ (za Sz₄)

Sz₁ napisati Sz₄ (o Sz₃)

[*pasivna raba]

/+ v Sz₅/

/+ Prisl_(e)/

/+ pred Sz₆/

- <policisti; kriminalisti; novinar> napiše
- napisati <sodniku; tožilcu; tožilstvu; predsedniku; ministru; županu; županji; prijatelju; materi; ženi>
- napisati <ovadbo; oporoko; prošnjo; izjavo; poročilo; napotnico; pismo; pisemce; članek; recenzijo>
- biti napisan <besedilo; tekst; pismo; članek; priložnik; navodila; ovadba; obtožnica; oporoka>
- ne napisati <oporoke; ovadbe; pisma; članka; naloge>
- napisati za <časopis; revijo>
- napisati o <dogodku; nesreči; zadevi>
- napisati v <jeziku; slovenščini; angleščini; nemščini; arabščini>
- napisati pred <leti; meseci; tedni; dnevi; časom; smrtjo>
- napisati <kdaj; potem; nekoč; najprej; doslej; nikoli>

Policisti so zoper osumljenca napisali kazensko ovadbo.

Poročilo s sarajevskega filmskega festivala, ki smo ga objavili na str. 54, je napisal Ahmed Burić, novinar Mladine v Sarajevu.

V Mladini je nekoč napisal članek, v katerem ni uporabil nobene problematične črke, te še zdaj marsikateremu uporabniku parajo živce.

V primeru, ko zapustnik ne napiše oporoke, pride na vrsto dedovanje na podlagi zakona.

Vsi članki so bili napisani leta 1958.

Vendar pa se je vse skupaj razpletlo že naslednji dan, ko je Gostiša napisal pismo predsedniku parlamenta, v katerem je zadevo pojasnil.

Drugi vir je dolgo pismo, ki ga je Kolumb leta 1493, kmalu po vrnitvi v Španijo, napisal svojemu prijatelju in pomočniku pri nabiranju denarja za odpravo, Luisu de Santangelu.

Policisti bodo o dogodku napisali poročilo in ga poslali slovenjgraškemu okrožnemu tožilstvu.

Pri sklepanju pogodb s tujimi osebami bo treba izvornik pogodbe napisati v slovenščini in tujem jeziku.

Jedilnik je napisan v angleščini in arabščini, kakor tudi vsi napisi v taboru.

Pred več kot tridesetimi leti sem za majhen študentski časopis napisal uvodnik z naslovom Za načelo pluralizma.

Vse to so prizadeti prijavili policiji in napisane so bile kazenske ovadbe.

Za sedaj na tožilstvu še niso potrdili kaznivega dejanja, prav tako pa niso napisali nobene ovadbe, saj osebe, ki se skriva za plakati z žaljivo vsebino, še niso našli.

Danes je prišel z mojim pismom, ki sem mu ga napisal pred tremi desetletji.

Ustvariti umetniško, znanstveno delo

► ČLOVEK ustvari umetniško, znanstveno BESEDILO, NOTACIJO

<ČLOVEK> napiše (<ČLOVEKU, DRUŽBENI SKUPINI>) <BESEDILO, NOTACIJO> za (<UMETNIŠKO DELO, PUBLIKACIJO, ZASEDBO>)

Sz₁ napisati [(Sz₃)/(za Sz₄)] Sz₄ (za Sz₄) /v Sz₅/ /po Sz₅/ /pred Sz₆//Prisl_(e)/

Sz₁ napisati Sz₄

Sz₁ biti napisan*

Sz₁ napisati (Sz₃) Sz₄

Sz₁ napisati Sz₄ (za Sz₄)

Sz₁ biti napisan* (za Sz₄)

[*pasivna raba]

/+ po Sz₅/

/+ pred Sz₆/

/+ v Sz₅/

/+ Prisl_(e)/

- <avtor; skladatelj; pisatelj; pesnik; pisateljica> napiše
- napisati <knjigo; scenarij; pesem; pesmico; roman; avtobiografijo; biografijo; zgodbo; besedo; besedilo; tekst; skladbo; glasbo>

napisati

- biti napisan <besedilo; tekst; knjiga; roman; pesem; pesnitev; zgodba/zgodbe; pripoved; scenarij; skladba>
- ne napisati <pesmi; knjige; članka; romana/romanov; skladbe>
- napisati za <otroke; odrasle; revijo; časopis; časnik; zbornik; klavir; orkester; zasedbo; ansambel; gledališče; predstavo; film; album; pesem>
- napisati po <knjigi; romanu; predlogi; zgodbi; motivih; dogodku/dogodkih; pripovedovanju; zgledu; vzoru>
- napisati v <jeziku; slovenščini; angleščini; nemščini; francoščini; latinščini; italijanščini; arabščini; narečju>
- napisati pred <stoletjem/stoletji; leti; desetletjem/desetletji; časom; smrtjo>
- napisati <kdaj; potem; nekoč; najprej; doslej; nikoli>

Avtor je napisal in objavil štiri speve, in sicer v daljših časovnih presledkih, zaradi česar v pesnitvi pogrešamo večje notranje povezanosti in enotnosti.

Novo slovensko glasbeno delo, poimenovano po Prešernovi stvaritvi Soneti nesreče, je leta 1992 napisal skladatelj Primož Ramovš.

George Orwell je na začetku prejšnjega stoletja napisal roman 1984, v katerem je opisal totalitarno družbo nadzora, ki je prek televiziji podobnih telekranov nadzorovala svoje državljane.

Ste kdaj napisali kakšen filmski scenarij?

Izbor je izšel lani v Knjižnici Kondor pri Mladinski knjigi, zato sta knjigo predstavila urednik te zbirke Aleš Berger in Josip Osti, ki je pesmi izbral in napisal spremno besedo.

Ko je bil roman končno napisan, pa še ni takoj izšel.

Kot vsak pravi moški je bil tudi Gaber novice zelo vesel, zato je svoji hčerkici že napisal pesmico, ki se bo verjetno znašla na novem albumu skupine Nude.

Nosečnost in predčasni porod sta jo tako globoko ganila, da je o nosečniških in porodnih izkušnjah napisala knjigo.

Tudi oče Marko Pohlin (1735-1801), bosonogi avguštinec, je svojo slovensko slovnico Kraynska grammatika (1768) napisal v nemškem jeziku.

Jezuit Juan Mariana je v latinščini napisal Zgodovino Španije (1592, 1595, 1616) in jo sam prevedel v španščino (1601).

Med izbranimi romani le dva nista napisana v angleščini.

Svetlana Makarovič je za majhne otroke napisala muzikal z naslovom Kuna Kunigunda, v katerem se humorno obarvani pravljичni junaki srečujejo s samoljubjem, hvalisanjem in lažjo na eni strani ter razumevanjem, pomočjo, ljubeznijo in prijateljstvom na drugi strani.

Tykwer v svojih filmih nikoli ne pozabi poudariti, da je izvrsten obrtnik z izdelanim vizualnim čutom, hkrati pa resen avtor, ki za svoje filme napiše tako scenarij kot glasbo.

prof. dr. Anton Trstenjak je to razpravo napisal za ta zbornik in njen povzetek povedal na simpoziju "Evropski in slovenski personalizem", ki ga je organizirala "Revija 2000" v Nazarju od 10. do 12. decembra 1992.

Članek je bil napisan za literarno revijo Sodobnost, bil je nekoliko daljši in pod drugim naslovom.

Drama Srečka Fišerja Medtem v režiji Janusza Kica je napisana po motivih romana Premirje italijanskega pisatelja Prima Levija.

Besedilo za to igro je Dale Wasserman napisal po romanu Kena Keseyja, režiral pa bo Dušan Jovanović.

Roman, ki je bil napisan pred dvema letoma, je izšel le v izvirniku (hrvaščini), tokrat pa je doživel tudi prevod.

Tistega poletja nisem napisala niti ene pesmi.

Kuzmanič je namreč pred leti napisal knjigo z naslovom Bitja s pol strešice.

Ustvariti računalniški program

- ▶ ČLOVEK oblikuje PROGRAMSKO KODO in ustvari računalniški program

<ČLOVEK> napiše <PROGRAMSKO KODO>

Sz₁ napisati Sz₄ /v Sz₅/

Sz₁ napisati Sz₄

Sz₁ biti napisan*

[*pasivna raba]

/+ v Sz₅/

- napisati v <jeziku; Javi>

Podobnega trojanskega konja lahko vsak sposobnejši programer napiše v nekaj dneh, ampak on ga je dejansko napisal.

Neki gospod je napisal program , ki je brskal po angleškem slovarju in besede razvrščal v se-zname po tipkovniški sorodnosti - take, ki jih lahko napišete samo z levo roko, take, ki jih lahko sestavite samo z zgornjo vrstico tipk ...

Leta 1986 sta Pakistanca Basit in Amiad Farooq Alvi napisala računalniški program Brain, ki se je v računalniku razmnoževal sam.

Seveda nismo omejeni le na jezik C + +, saj lahko osnovno kodo napišemo v kateremkoli drugem programskem jeziku, C + + pa uporabimo le za izdelavo vmesnika.

Program je napisan v programskem jeziku JAVA, ki ima lastnost, da za vsak nov razred objektov naredi novo datoteko.

Najpogosteje so ti programi napisani v jeziku perl, spletni strežnik pa z njimi komunicira po protokolu CGI (Common Gateway Interface).

Vanje lahko vstavljamo kontrolnike, ki temeljijo na Microsoftovi tehnologiji ActiveX, programe, napisane v jeziku java, in Netscapove podaljške.

EyeDropper je napisan v jeziku visual C + +, kar se kaže v njegovi majhnosti, hitrosti in majhni porabi sredstev operacijskega sistema.

3. Izraziti, posredovati določeno vsebino s pisanjem, izjaviti

- ▶ ČLOVEK, INSTITUCIJA v besedilu izrazi, posreduje VSEBINO o določeni temi

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA> napiše (<ČLOVEKU>) <VSEBINO> o (<ČEMERKOLI → TEMI>)

Sz₁ napisati (Sz₃) [Sz₄/da_S/k..._S/Citat_S] (o Sz₂) /v Sz₅/ /pred Sz₆///Prisl_(e)/

napisati

Sz₁ napisati Sz₄
Sz₁ napisati, da_S
Sz₁ napisati, k..._S
Sz₁ napisati Citat_S
Sz₁ napisati Sz₄ (o Sz₅)
Sz₁ napisati (Sz₃), da_S

/+ v Sz₅/ /+ Prisl_(e)/
/+ pred Sz₆/

- napisati v <poročilu; članku; obrazložitvi; rubriki; pismu>
- napisati pred <leti; meseci; tedni; dnevi; časom>
- napisati <kdaj; nekoč; potem; nikoli>

Morala bo nekaj napisati, le da ni bila čisto prepričana, kaj si lahko privoščiči. Tako je sestavljala stavek za stavek, pazila na vsako besedo posebej, predvsem pa na to, da bi bralcem ponudila nekaj več kot pa drugi. Zdelo se ji je krivično, da toliko ve, pa tega ne sme napisati.

Zdaj pa pamet v roke, da ne boš napisala kakšne bedarije, sem si prigovarjala.

V Dotiku svile, zadnji zbirki pesmi, ki je prevedena v slovenščino, ste napisali, da ste dobili premalo nagrad ...

Celo z anonimneži doslej nisem imela težav. Morda tudi zato ne, ker sem že večkrat povedala in napisala, da se tisti, ki ima poštene namene, ne sramuje svojega imena.

Raje naredi predloge in teme, jaz bom pa urednici napisala, da je treba pozvati mlade, da sodelujejo.

Magov kolumnist mi je v zvezi s tistim mojim govorom v državnem zboru napisal, da sem si zaslužil zanj čisto desetko.

Redno prebiram to rubriko in po daljšem oklevanju sem se odločil, da ti tudi jaz napišem, kaj mi leži na srcu in me muči.

Rada bi napisala, kaj vse smo delali na področju sociale, saj me moti, da hočejo nekateri danes vse to izničiti.

Neka ženska je napisala: „Moj oče je na smrtni postelji. Ima raka. Ga ne bi mogli reproducirati s pomočjo kloniranja?“

Farka Toure pravi: »So stvari, ki jih Afričani nočemo napisati na papir.«

Kaj je najlepšega o vas kdo rekel ali napisal?

Kranjc namreč trdi, da sem o njem napisal dva „neresnična, lažna in zlonamerna“ navedka, ker trdim, da je dokazoval, kako je zaupni vojaški papir 5044-3 zakonit in ustaven.

Celo USA Today je pred dnevi napisal, da so to trajna opozorila.

Nadzorni odbor KS Galicija je namreč v svojem poročilu napisal, da so bila sredstva za leto 1997 uporabljena po ustreznih načrtih, vendar pa o tem ni na razpolago nobeno pisno gradivo.

NOSITI

1. Držati kaj v zraku, podpirati težo česa, navadno med premikanjem

► ČLOVEK drži določen PREDMET, STVAR v zraku in podpira njegovo težo, navadno med premikanjem

<ČLOVEK> nosi <PREDMET, STVAR> na <DELU TELESA, v PRIPRAVI> na (<MESTO>)

Sz₁ nositi Sz₄ [na Sz₅/v Sz₅] (<MESTO>)

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄ <DEL TELESA, PRIPRAVA>

Sz₁ nositi Sz₄ (<MESTO>)

Sz₁ nositi Sz₄ <DEL TELESA, PRIPRAVA> (<MESTO>)

na Sz₅

v Sz₅

- nositi <transparente; zastavo>
- na <hrbtu; rami/ramah; glavi; nosilih>
- nositi v <roki/rokah; naročju; nahrbtniku; torbi; kovčku/kovčkih; košu/koših; vedrih>

V Rimu je bilo poleg protestnikov, ki so nosili strankarske zastave in transparente, veliko mladih, umetnikov in intelektualcev.

Februarja 1987 so na parkirišču drugega računalniškega podjetja opazili neznanca s kapuco in temnimi očali, ki je pod roko nosil nakakšen paket.

V sodobnem športnem potapljanju namreč uporabljamo stisnjeni zrak, spravljen v jeklenki, ki jo navadno nosimo na hrbtu.

Plezalki za pasom nosita vsaka po 10 kilogramov nepogrešljive opreme.

Kristijan Pešl ni vase zaprt fant, čeprav je na invalidskem vozičku: rad gre na vrt, v trgovino, na sprehod, vendar ga mati zadnji dve leti ni več mogla nositi po stopnicah.

Vihrali so z zastavo in na ramah nosili sod, v katerem je pljuskalo belo belokranjsko vino ...

Še vedno smo vajeni, da je treba po knjigo v knjižnico ali knjigarno, jo poiskati na polici in potem nositi v nahrbtniku, da nas zvečer boli rama.

VINOGRADNIKI! Ni vam več treba nositi gnoja v strmino vinograda. Za vas imamo poseben transporter, s katerim boste to z lahkoto opravili.

V Brčkem dijaki že skoraj teden dni po ulicah nosijo zastave SDS, radikalcev in četniškega gibanja.

2. Delati, da kaj pride na določeno mesto, z določenim namenom

► ČLOVEK₁ nosi PREDMET, STVAR na določeno MESTO, k določenemu ČLOVEKU₂ ali k DELU TELESA

<ČLOVEK₁> nosi za (<ČLOVEKA₂, INSTITUCIJO>) <PREDMET, STVAR> <ČLOVEKU₃>, na MESTO, k DELU TELESA>

Sz₁ nositi [(Sz₃)/(za Sz₄)] Sz₄ [Sz₃/za Sz₄|<MESTO, DEL TELESA>]

- Sz₁ nositi Sz₄
 Sz₁ nositi Sz₃ Sz₄
 Sz₁ nositi za Sz₄ Sz₄
 Sz₁ nositi Sz₄ <MESTO, DEL TELESA>
 Sz₁ nositi (Sz₃) Sz₄¹⁴⁷
 Sz₁ nositi (Sz₃) Sz₄ <MESTO, DEL TELESA>

White je sam rekel, da je posumil, da nosi nekaj nelegalnega. Senat pa je ocenil, da je vedel, da je v knjigah mamilo.

Slovesnost se je začela s prinašanjem vrečk s soljo na oltar v cerkvi, nato pa so ljudje na stranski oltar sv. Štefana nosili lesene figurice, ki so upodabljale živino, tam pa puščali tudi svoje darove.

Previtiju, ki zdaj pripravlja zakonske osnutke vladajoče koalicije, so tožilci očitali, da je v tujino nosil šefov denar, namenjen podkupninam.

Med drugo svetovno vojno se je namreč med ofenzivo kar dva tedna v njej skrivalo okrog trideset prebivalcev bližnjih Radošev, bila pa je tudi varno zavetišče za ilegalce iz metliške občine, ki so jim Radošani nosili hrano.

Izberemo gladko volno, da ne bi dojenček, oblečen v tak komplet, volnenih dlačic zbiral v rokah in jih nosil v usta.

Paličici uporabljamo kot klešče, s katerimi primemo hrano in jo nosimo k ustom.

Bil sem powder monkey (otrok, ki je vojakom nosil smodnik). Tarča je bila sovražna francoska ladja. Za vse balkanske državnike nosi tudi poslanice slovenskega predsednika dr. Janeza Drnovška.

Praznovanje cvetne nedelje, dneva, ko mnogi nosijo k blagoslovu v šope ali butare povezano spomladansko zelenje ter oljčne vejice, je še dandanes splošno razširjeno pri nas pa tudi drugje v Evropi.

Vsak glavobol seveda še ni migrena, a slednja tudi ni prav nič nedolžna, byronovsko romantična izmišljotina iz romanov, v katerih trpinčeni junaki (še zlasti in predvsem pa krhke bledolične lepotic) oh - ohajo, omedlevajo, se dotikajo senc in si nosijo dišečo sol k nosnicam.

Dajati komu kaj v last brez plačila, podarjati

► ČLOVEK₁ podarja ČLOVEKU₂ PREDMET

<ČLOVEK₁> nosi <ČLOVEKU₂> <PREDMET>

Sz₁ nositi Sz₃ Sz₄

Sz₁ nositi Sz₃ Sz₄

Bitka med spoloma se je menda že končala. Zato je za vedno izumrl romantični, sentimentalni snubec, ki dekletu nosi rože in čokolado, jo nežno drži za roko in šepeta sladke besede.

Prvi zapisi o miklavževanju na Slovenskem segajo v prvo polovico 18. stoletja, ko je Miklavž pri-dnim otrokom nosil jabolka, orehe, smokve in sladkarije.

¹⁴⁷ Zadnja dva slovnično-pomenska vzorca, ki v besedilih realizirata navedeni pomen, sta manj pogosta kot prvi štirje. Ker je iskanje slovnično-pomenskih vzorcev pri lemah tipa *nositi* v korpusu težje kot pri pomensko manj razčlenjenih lemah, strukturi kljub vsemu navajamo.

3. Imeti kaj vedno s seboj

- ČLOVEK ima določen PREDMET s seboj ob vsakem ČASU na vsakem MESTU

<ČLOVEK> nosi <PREDMET> s seboj/sabo v (<PRIPRAVI>) na (<POTI, MESTU>) v (<ČASU>) na (<NAČIN>)

Sz₁ nositi Sz₄ s seboj (v Sz₅) (na Sz₄) (Prisl_(e)) (Prisl_(n))

Sz₁ nositi Sz₄ s seboj/sabo

Sz₁ nositi Sz₄ (na Sz₄) s seboj/sabo

Sz₁ nositi Sz₄ (Prisl_(e)) s seboj/sabo

Sz₁ nositi Sz₄ (Prisl_(n)) s seboj/sabo

Sz₁ nositi Sz₄ (na Sz₄)

Sz₁ nositi Sz₄ (v Sz₅)

Sz₁ nositi Sz₄ (Prisl_(e)) (v Sz₅)

Sz₁ nositi Sz₄ (Prisl_(n)) (v Sz₅)

- nositi v <žepu; denarnici; torbici; torbi>
- nositi <vedno; zmeraj; nikoli>
- nositi <običajno; ponavadi; navadno>

Prednost novih modelov je v priročnosti, saj sta dve zmogljivi napravi združeni v eno in tako vam ne bo treba na potovanje nositi več dveh naprav.

Že uporabljena voda je važna, saj so znani petični Angleži (ti pijejo največ čaja), ki vodo za svoj čaj nosijo s seboj na potovanja.

Milijoni Italijanov s seboj vedno nosijo podobico očeta Pija.

Zato si je Mark Robison priskrbel orožni list za pištolo in ga vsako leto podaljševal, sicer pa je ta dokument zmeraj nosil pri sebi.

Je sicer malenkost večji in težji od miniaturnega nana, a še zdaleč ni opeka kakor zen in ga lahko brez težav nosimo v še tako skopo odmerjenem žepu.

Čeprav zakon prepoveduje prodajo alkohola mladoletnikom, je na pogled težko oceniti, koliko je kdo star, osebnih dokumentov pa v teh letih običajno ne nosite s sabo.

Tomaževo fotografijo z ultrazvoka sem stalno nosila v svoji torbici.

4. Povzročati, da se kdo ali kaj (nenadzorovano) premika, zlasti po vodi, zraku

- VETER, VODA povzroča, da se skupaj z njo KARKOLI (navadno pesek, dim, padavine ipd.) (nenadzorovano) premika, navadno na določeno MESTO

<veter, voda, tok ...> nosi <KARKOLI> na (<MESTO>)

Sz₁ nositi Sz₄ (po Sz₂)

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄ (<MESTO>)

[Sz₁] nositi* Sz₄ (<MESTO>)

[*brezosebno]

(po Sz₃)

- <veter; tok> nosi
- nositi po <ulicah; zraku; morju>

Suho in vroče podnebje navadno spremlja tudi veter, in če se gibljete po puščavi, tak veter navedno nosi tudi pesek.

Spodnji tok reke nosi s seboj toliko sedimentov, da ga imenujejo Big Muddy (Velika blatna reka). Tok je nosil čoln vedno bolj na odprto morje.

Ikre plavajo na površini in vodni tok jih med valjenjem počasi nosi proti obali.

Med drevesi, ki so ločevala smučarske proge, je kot dim nosilo sneg iz snežnih topov.

Si pa verjetno lahko predstavljate njuno zaskrbljenost, ko ju je začelo nositi proti sekalniku lesa.

Kar naenkrat me je začelo nositi po cesti.

Povzročati, da kdo nima (dovolj velikega) nadzora nad svojimi dejanji, ne načrtuje svojih dejanj

In kakor voda nosi jadrnice in ladje, tako nas nosi tudi ljubezen; od luke do luke, od obale do obale, od rojstva do smrti. Resnično: ljubezen je kakor voda; ljubezen je voda življenja.

5. Ohranjati kaj v določenem položaju, biti sposoben podpirati kaj kljub njegovi teži

- ▶ KARKOLI ohranja PREDMET, STVAR v določenem položaju oz. je sposobno podpirati TEŽO predmeta, stvari

<ČLOVEK, DEL TELESA, PREDMET, STVAR> nosi <PREDMET, STVAR, TEŽO>

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄

K vitkemu videzu stolpnice prispeva tudi dejstvo, da je na fasadi viden le majhen reženj vsakega stolpa. Stransko obremenitev nosijo stebri in strukturno jedro.

Ko se je NASA lotila gradnje novega rentgenskega vesoljskega teleskopa AXAF, so izdelavo devetmetrske cevi iz grafitnega epoksija, ki bo nosila štiri pare ogledal, prepustili prav podjetju COI.

Vso težo reševalca nosijo noge.

Prednost bočnih položajev je, da ne enemu ne drugemu partnerju ni treba nositi teže drugega; to je mnogim zelo pogodu.

6. Imeti odločilen vpliv, osrednjo vlogo pri kakem dejanju, aktivnosti

Orkester postaja solidna stalnica mariborske operne hiše, zbor (pripravil ga je Robert Mracsek) ima homogeno zvočnost in kar dobro odrsko iznajdljivost. Solistov, ki bi zmogli nositi repertoar, pa je malo; vodstvo si mora pomagati z gostujočimi pevci.

Prav v tistem času je slovensko literaturo nosilo slovensko obrobje. Bila so velika imena: Kranjec, Kosmač, Pregelj, Bevk, Voranc, Ingolič ...

7. Imeti kaj na telesu kot oblačilo, obutev, dekoracijo¹⁴⁸

► ČLOVEK ima na telesu OBLAČILO, OBUTEV ali NAKIT

<ČLOVEK> nosi <OBLAČILO, OBUTEV, NAKIT>

Sz₁ nositi Sz₄ /k Sz₃/ /Prisl_(e)/ /Prisl_(n)/

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ se nosi*

[*pasivna raba]

/+ k Sz₃/ /+ Prisl_(n)/

/+ Prisl_(e)/

- <moški; ženska; človek; nevesta> nosi
- nositi <obleko/obleke; oblačilo/oblačila; majico; hlače; kravato/kravate; rokavice; kapo/kape; klobuk/klobuke; ruto; uniformo; čevlje; lasuljo; uhan/uhane>
- ne nositi <obleke; oblačila/oblačil; hlač; nogavic; kravate/kravat; rute/rut; klobuka/klobukov; perila; hlačk; modrčka/modrčkov; spodnjic; krzna; uniforme/uniform; nakita; prstana>
- nositi k <hlačam; krilu; obleki; oblačilom>
- nositi <vedno; zmeraj; pogosto; nikoli; zdaj; nekoč; danes; pozimi>
- nositi <obvezno; običajno; ponavadi; navadno>

Nevesta je nosila Diorjevo obleko, ki jo je sešilo 28 šivilj, zanjo pa so porabile tisoč ur dela in sto metrov satena.

Nosite oblačila iz čistega bombaža, lanu, svile in drugih naravnih materialov.

Ženska, ki ne nosi obvezne rute, s katero si mora zakriti večino las, lahko v najslabšem primeru pričakuje celo nekajdnevni zapor.

Nosite čevlje z nizkimi petami, narejene iz naravnih materialov, kot sta usnje ali platno, v katerih noge lahko dihajo.

¹⁴⁸ V besedilih o športu se lema s sorodnimi kolokatorji udejanja slovnično-pomensko zelo tipično: Čeprav je Luka Žvižej želel tudi v naslednji sezoni nositi dres rokometnih državnih prvakov iz Celja, pa se vodstvo Pivovarne Laško s tem ni strinjalo. Vse so nadoknadili Roman Horvat, Marko Tušek, Gregor Hafnar, Veljko Petranović in drugi, ki so vrsto let z uspehom nosili dres Triglava. Rumeno majico vodilnega v skupnem seštevku je obranil Makarovič in nosil jo bo tudi v današnji gorski etapi od Vrhnike do Kranja (176 km). Eduardo Brozovič Wauters je nosil rumeno majico le 24 ur.

Ne vozi se z velikim avtomobilom, ne nosi kravate in finih suknjičev in do ljudi v svoji okolici ni prav pozoren.

Bodoča mladoporočenca ne nosita zlatnine in tudi ne nakita, tako sta želela čim bolj naravne prstane, ki ju bosta nosila le pri poroki.

Poročene in zaročene ženske okoli vratu nosijo zelo debele in močne ogrlice (esente), ki kažejo na bogastvo moža.

Namesto srajce lahko pod suknjičem nosite majico ali puli.

Nikoli ni nosila burke in nikoli se ne bo oblačila popolnoma zahodnjaško.

Namesto da bi prihajala v kavbojkah kot prej, je zdaj nosila samo še krila.

Zdaj boste pričeli premišljevali tudi o nakupu nove obleke, saj se vam bo zazdelo, da na zmenek ne morete v tisti, ki jo navadno nosite.

Oblečete si jih lahko pod krilo ali hlače, nosijo se k oblekam, kombinirajo pa s škornji ali čevlji z vrtoglavo visoko peto.

Zelo moden pulover, pleten z dolgimi in velikimi zankami, nosite k enobarvnim rjavim hlačam.

Imeti kaj na telesu z določenim namenom

► ČLOVEK ima na telesu zdravstveni, zaščitni PRIPOMOČEK

<ČLOVEK> nosi <PRIPOMOČEK>

Sz₁ nositi Sz₄ /Prisl_(c)/ /Prisl_(n)/

Sz₁ nositi Sz₄

/+ Prisl_(c)/

/+ Prisl_(n)/

- nositi <očala; obleko/obleke; rokavice; čelado; masko/maske>
- ne nositi <rokavic; čelade/čelad; kresničke; orožja; očal>
- nositi <vedno; odslej; pogosto>
- nositi <obvezno; pridno; ponavadi>

Optiki danes ponujajo vrsto očal s toniranimi stekli, ki jih lahko uporabljate tudi pri smučanju, če morate pač nositi očala.

Povedala je, da se boleznimi ubranimo tako, da nosimo masko, če smo v stiku s kužnim bolnikom, saj je bolezen zelo nalezljiva, prenaša pa se kapljično.

Kadar imate opravka z razbitim steklom, nosite debele vrtnarske rokavice, če pa morate steklo razbiti, si nataknite očala.

Motociklistu, ki ni nosil varnostne čelade, so pomagali novogoriški reševalci, a so ga zaman oživiljali in je umrl na kraju nesreče.

Po trčenju je pešca, ki je bil oblečen v temna oblačila in ni nosil kresničke, odbilo na travnik, kjer je hudo poškodovan obležal.

Impozantna je bila skulptura ogrinjalo Do - Ho Suha v korejskem paviljonu, sestavljena iz ploščic, ki so jih ameriški vojaki nosili okoli vratu zaradi prepoznavne identitete ob smrti.

Otrok naj zaradi varnosti pri vožnji s kolesom in skirojem vedno nosi varnostno čelado.

Še naprej boste morali pridno nositi slušni aparat in si lajšati bolečine v kosteh.

Vlada prav tako ni hotela sprejeti protijudovskih zakonov, po katerih bi morali Judi nositi rumeno zvezdo kakor v drugih okupiranih državah.

Imeti del telesa urejen, oblikovan na določen način

- ▶ ČLOVEK ima PRIČESKO, BRADO oblikovano na določen način

<ČLOVEK> nosi <pričesko, brado, brke>

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄

Včasih flirtam z drugimi fanti, sploh s policisti, ki nosijo brke, ampak to je bolj nujno zlo.

Ste Studiu Ljubljana zamerili, ko so vas pokazali kot zgled poslanca, ki nosi neprimerno brado?

Znani so tudi po umetelnih pričeskah, ki jih nosijo tako ženske kot moški.

8. Biti sestavina česa

- ▶ KARKOLI₂ je sestavina ČESARKOLI₁

<KARKOLI₁> nosi <KARKOLI₂>

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄

Torej bi sproducirali bitje, zarodek in človeka, ki bo nosil genetski zapis toliko stare ženske, denimo 40, 50 let, in se temu primerno tudi postaral.

Za primer vzemimo kromosoma, ki nosita parne gene za barvo oči.

Poleg njegovih pesmi nosi knjiga še ilustracije Silvana Omerzuja.

Vsaka datoteka nosi s seboj podatke o svojem imenu, velikosti in času nastanka.

Biti medij za kaj, odražati kaj

- ▶ KARKOLI₂ je medij za prenašanje ČESARKOLI₁

<KARKOLI₁> nosi <KARKOLI₂>

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄

Zato smo kot kompromis dobili etapo s ciljem v Ljubljani, druga etapa pa je dobila podporo zaradi političnih sporočil, ki jih nosi.

Že sedma likovna delavnica Abitanti, ki je nastala na pobudo omenjenega Lions kluba ob podpori MO Koper, ima po besedah likovnega kritika Dejana Mehmedoviča zelo pomembno vsebinsko ozadje, saj gre pri tem za ohranjanje, obujanje ter oživljanje lastne etnološko-kulturne dediščine, ki jo nosijo edinstveni urbani spomeniki, kot so zapuščene vasi.

Vsaka njihova fotografija nosi svoje sporočilo in nekatere med njimi predstavljajo tudi razumevanje in drugačen pogled na najpogostejše družbene predsodke.

Mlada telesa igralcev začetnikov so nosila tudi razpoznavno govorico svojega učitelja, znanega pantomimika Andresa Valdesa, ki je bil učitelj, režiser in avtor predstave hkrati.

Toda globalizacija, še posebej ob podpori hitrega tehnološkega napredka, nosi s seboj grožnjo, ker od nas konkretnih posameznikov zahteva spremembe.

Veliko razpravljalk je menilo, da vizualne podobe žensk nosijo celo močnejša sporočila kot verbalna sporočila.

9. Imeti ime, oznako

► KARKOLI ima OZNAKO, IME

<KARKOLI> nosi <OZNAKO, IME>

Sz₁ nositi Sz₄ /Prisl_(ε)/

Sz₁ nositi Sz₄

/+ Prisl_(ε)/

- nositi <oznako; ime>
- nositi <odslej; zdaj; danes>

Najnovejši izdelek iz Dellove družine prenosnikov Latitude nosi oznako CX.

Ob 100. obletnici rojstva francoskega pisatelja Antoina de Saint - Exuperyja so v Parizu podelili nagrade pisateljem mladinske literature, ki nosijo njegovo ime.

V podružnični šoli na Kokrici so se pred kratkim zbrale folklorne skupine iz vseh štirih slovenskih osnovnih šol, ki nosijo ime po dr. Francetu Prešernu.

Najmočnejši Toshiba prenosnik pa odslej nosi oznako Tecra 780.

Ob tako visokih vodah šele spoznamo, zakaj jezero nosi ime Divje jezero.

Kakšno ime bo nosilo tekmovanje, za zdaj ostaja skrivnost.

Ponosne, strumno zravnane rastline, ki jih ne polomi niti pozni sneg in jim vrh stebela, kot krona, krasi cvetje v barvah zlata, nosijo ustrezno ime - cesarski tulipan (F. imperialis).

Projekt, ki je povsem ruski, nosi ime Kliper.

Sveti trije kralji ali trije modri z Vzhoda v ljudskem izročilu nosijo imena Gašper, Miha in Boltežar.

10. Imeti kaj prisotno v zavesti

- ČLOVEK ima MISEL, PREDSTAVO, KONCEPT prisoten v ZAVESTI

<ČLOVEK> nosi <MISEL, PREDSTAVO, KONCEPT> v <spominu ... → ZAVESTI>

Sz₁ nositi Sz₄ [v sebi|v Sz₅]

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄ v sebi

Sz₁ nositi Sz₄ v Sz₅

Mučne slike, ki sem jih nosila v spominu vse od otroštva, ko smo se s starši s počitnic, ki smo jih preživljali na Ohridu med katastrofalnim potresom, vračali domov skozi porušeno mesto, so se počasi utopile v razveseljivih podobah nekega popolnoma drugega sveta.

Že od druge svetovne vojne nosim v sebi grozljive spomine in ne morem se jih znebiti.

11. Biti odgovoren za dejanje, dejavnost, sprejeti kaj

- ČLOVEK, INSTITUCIJA sprejme KRIVDO, ODGOVORNOST za dejanje oz. je odgovoren za izvajanje določene aktivnosti

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> nosi <odgovornost, breme, krivdo ...>

Sz₁ nositi Sz₄

Sz₁ nositi Sz₄

- nositi <breme; odgovornost>
- ne nositi <odgovornosti; krivde>

Upanje, da bodo vmesni prostor zavzeli menedžerji v podjetjih in nosili breme uspešne tranzicije, pa je tvegano in nerealno.

Ob tem je še vprašal, kdo bo nosil odgovornost, če se bo zgodila nesreča.

Roko na srce, pri tej odločitvi sedanja garnitura ne nosi nobene krivde, saj gre za splet širših mednarodnih okoliščin in za vprašanje, ali je bila celotna državna politika Slovenije do zveze Nato v zadnjih petih letih dovolj pametna.

Dokazno breme za obstoj in višino te škode nosi oškodovanec, kar pomeni, da mora dokazati, da bi po normalnem teku stvari (torej če ne bi bilo škodnega dogodka) pridobil zaslužek v zahtevani višini.

Na konferenci v Portorožu so preučili velike razlike pri razreševanju vseh teh socialnih vprašanj v evropskih državah in ugotovili, da ženske nosijo nesorazmerno velik delež vzgoje otrok, ter poudarili nujnost večjega vključevanja očetov v vzgojo, čeprav marsikje na to niso pripravljeni.

12. Obnašati se

Želel sem si, da bi se Slovenija z onima dvema spogledovale ne kot mladoletna, sicer sposobna, a sramežljiva sobarica, temveč kot frajla, ki se ob vsej prijaznosti zanosno nosi in ne povesi oči pred pogledom gospodarjev svetovne vojne in miru.

ODITI

1. Premakniti se z določenega mesta, zapustiti določeno mesto

▶ ČLOVEK zapusti določeno MESTO

<ČLOVEK> odide z <MESTA>

Sz₁ oditi [iz Sz₂/od Sz₂] [/Sz₄///za Sz₄///pred Sz₆///Prisl_(č)/] /brez Sz₂/ /Prisl_(n)/Sz₁ oditiSz₁ oditi <MESTO>iz Sz₂od Sz₂/+ Sz₄//+ za Sz₄//+ Prisl_(č)//+ brez Sz₂//+ pred Sz₆//+ Prisl_(n)/

- <mama; oče; sin; otroci; mož; žena; brat/brati; sestra/sestre; fant/fantje; dekle/dekle; mladi; policisti; vojak/vojaki; gost/gostje; gospa> odide
- oditi <(prid) dan/dni; jutro; večer; noč; trenutek; nedeljo>
- oditi brez <besed; pozdrava; pojasnila>
- oditi iz <sobe; kuhinje; jedilnice; stanovanja; hiše; dvorane; pisarne; lokala; trgovine; ordinacije; bolnišnice; hotela; mesta; Sarajeva; države; Iraka; Slovenije>
- oditi od <doma; hiše; mize>
- oditi za <(kol) časa; dni; trenutek>
- oditi pred <minutami; uro/urami; letom/leti; prihodom>
- oditi <nato; potem; takoj; zjutraj; zgodaj; predčasno>
- oditi <skupaj; mirno; naglo>

Po prstih je odšel iz sobe in trdno zaprl vrata za sabo.

Ste sploh kdaj razmišljali o tem, da bi odšli iz Sarajeva, in zakaj ste ostali?

Bilo je že skoraj temno, ko je odšel iz hotela, večer je bil vetroven.

Obrnil nama je hrbet in brez pozdrava odšel.

Ker se mi je mudilo v glasbeno šolo, sem si hitro obula nove čevlje in odšla od doma.

Čas tako hitro teče, otroci bodo kmalu odšli, ostala bova sama.

Predsednik in njegova žena sta ravnokar odšla, zdaj so se začeli odpravljati domov tudi gosti.

Moški je naglo odšel, Martina v svojem začudenju ni pogledala, s kakšnim avtom se je odpeljal.

Punca popolnoma omreži Martina, vendar naslednji dan odide brez slovesa.

Mislím le, da bo vse boljše, če za nekaj časa odideš.

2. Premakniti se z določenega mesta na drugo mesto, v določeno smer¹⁴⁹

▶ ČLOVEK se premakne z določenega mesta na drugo MESTO, v drugo smer

<ČLOVEK> odide na <MESTO>

Sz₁ oditi [do Sz₂/k Sz₃/proti Sz₃/v Sz₄/po Sz₅/Prisl_(k)] [Sz₄//za Sz₄//po Sz₅//Prisl_(e)] /brez Sz₂/ /Prisl_(n)/

Sz₁ oditi <MESTO>

do Sz₂

proti Sz₃

po Sz₅

k Sz₃

v Sz₄

Prisl_(k)

/+ Sz₄/

/+ za Sz₄/

/+ Prisl_(e)/

/+ brez Sz₂/

/+ po Sz₅/

/+ Prisl_(n)/

- <mama; oče; sin; otroci; mož; žena; brat/brati; sestra/sestre; fant/fantje; dekle/deklela; mladi; patrolja; policisti; vojak/vojaki; pohodniki> odide
- oditi <(prid) dan/dni; jutro; nedeljo; večer; noč; teden>
- oditi brez <besed; pozdrava; pojasnila>
- oditi do <avta; avtomobila; mize; vrat; okna; koče; postaje; trgovine; doma; hiše; stanovanja; vasi>
- oditi k <vratom; mizi; pultu; telefonu; mami; staršem; babici; sestri; teti; sorodnikom; prijatelju/prijateljem; sosedu>
- oditi proti <vratom; izhodu; domu; hiši; avtu; vrhu; gori/goram>
- oditi za <(kol) časa; dni; minut; teden/tednov; mesec/mesecev; leto/let; uro/ur; trenutek>
- oditi v <sobo; kuhinjo; spalnico; kopalnico; slačilnico; gozd; tujino; Ameriko; ZDA; Italijo; Nemčijo; Kanado; Beograd; London; Pariz; Ljubljano>
- oditi po <stopnicah; hodniku; stezi; ulici; svetu; kosilu; večerji; zajtrku; vojni>
- oditi <domov; tja; nekam>
- oditi <nato; potem; takoj; zjutraj; zgodaj>
- oditi <tiho; skupaj; mirno; peš; hitro; naglo>

Vstal je in odšel k vratom.

Zvečer smo odšli k sorodnikom na Beli Križ, naslednje jutro pa na plažo v Fieso.

Paul je peš odšel proti domu.

Davo Karničar bo že navsezgodaj s soplezalcem Francem Oderlapom, zraven bosta še šerpi Ang Dorje in Pasang Tenzing, iz baznega tabora pod Everestom odšel proti vrhu.

Samo se je umaknil njenim rokam in brez pozdrava odšel proti jedilnici.

Nato odidem v kuhinjo, kjer ženi skuham kavo, sebi čaj, in če je le možno, skušam ujeti še kakšnih deset minut popolne tišine, da prelistam časopis ...

Naslednjega jutra smo po zajtrku odšli v Izolo v Simonov zaliv.

¹⁴⁹ V besedilih o športu se pogosto pojavlja še tipična kolokacija zmaga odide na <MESTO>: Boj za kolajne je bil izjemno izenačen, zmaga pa je pri fantih po zaslugi Erika Lundströma odšla na Švedsko. Drugo mesto je pripadlo Primorski, zmaga pa je odšla v Ljubljano. Zmaga je odšla v Kanado, boljši od naših upov sta bili še posadki iz Velike Britanije in ZDA.

On pa je užaljeno voščil lahko noč in počasi s težkimi koraki odšel po stopnicah.

Ajdina in Kimova mama je odšla v mesto.

Oče je odšel k vratom.

Po pogrebu sem hitro odšel domov.

Pokadil sem cigareto, prebral dve obvezni strani in potem odšel v dnevno sobo, skozi predsobo, v kateri sem na hitro rešil križanko v časopisu iz prejšnjega dne.

Poseg traja približno devet minut, bolnik pa še isti dan odide domov.

Nič kaj navdušeno je torej sklenil, da odide do avta, ki mu je dva cela dneva tako zvesto služil, toda ko je prišel do mesta, kjer ga je pustil, ga ni bilo več.

Sredi leta sem prekinil študij teologije in odšel za nekaj mesecev v tujino.

Premakniti se z določenega mesta na drugo mesto, v določeno smer z namenom zlasti opravi določeno dejanje

► ČLOVEK se premakne z mesta na drugo mesto, v drugo smer z NAMENOM uresničiti aktivnost ali biti vanjo vključen

<ČLOVEK> odide <k zdravniku, na zdravljenje, po pomoč, študirat ... → NAMEN opravi aktivnost>

Sz₁ oditi [k Sz₃/na Sz₄/po Sz₄/za Sz₄/v Sz₄/po Sz₅/za Sz₆/Namen] [/(Sz₄///za Sz₄///po Sz₅///Prisl_(c)/]

Sz₁ oditi k Sz₃

Sz₁ oditi na Sz₄

Sz₁ oditi po Sz₄

Sz₁ oditi za Sz₄

Sz₁ oditi v Sz₄

Sz₁ oditi po Sz₅

Sz₁ oditi za Sz₆

Sz₁ oditi Namen

/+ Sz₄/

/+ po Sz₅/

/+ za Sz₄/

/+ Prisl_(c)/

- <mama; oče; sin; otroci; mož; žena; brat/brati; sestra/sestre; fant/fantje; dekle/dekleta; mladi; policisti; pohodniki> odide
- oditi <(prid) dan/dni; jutro; nedeljo; teden>
- oditi k <zdravniku; zdravnici; psihiatru; zobozdravniku; vojakom; počitku; maši; polnočnici>
- oditi na <odmor; dopust; počitnice; potovanje, sprehod; pohod; potep; stranišče; volišča; služenje; turnejo; večerjo; kosilo; študij; izpopolnjevanje; zdravljenje>
- iti za <veleposlanika; direktorja; kruhom; zasluzkom; delom; (kol) časa; dni, minut; teden/tednov; mesec/mesecev; leto/let; uro/ur>
- oditi <študirat; spat; počivat; iskat; pogledat; službovat; nakupovat; nabirat; popivat>
- oditi po <opravkih; nakupih; pomoč; pištolo; kavo; pijačo; kosilu; večerji; zajtrku>
- oditi <nato; potem; takoj; zjutraj; zgodaj>

Dva dni pozneje je zaradi bolečin v glavi odšla k zdravniku, kjer so ugotovili pretres možganov in počeno lobanjo.

Emo je že nekaj dni pošteno bolet zob, zato je končno zbrala pogum in odšla k zobozdravniku.

Zaradi poškodbe tudi ne bo igral Balagić, manjkal bo še Sulejmanović, ki je v ponedeljek odšel k vojakom.

Ko so vsi družinski člani odšli po svojih opravkih, je Michael končno ostal sam doma.

Ker se ni skotalil prav daleč, je bila Janovskova hitro pri njem, ga oskrbela z najnujnejšim in odšla po pomoč do planinske kočice Grohat, od koder so nekaj po 1. uri poklicali gorske reševalce.

Po prvih neuradnih podatkih naj bi bil Vidovič po kosilu odšel na kopanje in se z zračno blazino podal v vodo.

Njen starejši brat Brennan medtem odide na taborjenje, starša Richard in Beth pa si privoščita romantičen oddih.

Grega je odšel s svojimi prijatelji in dekleta so odšla jest v park zunaj šole.

Joanini in Sallyjini starši so že zgodaj odšli na celodnevni izlet z nekimi prijatelji.

Gospa Stanka je držala v rokah prelep poročni šopek, po obredu so vsi skupaj odšli na slovesno kosilo.

Dolga leta so bili rugbyjisti po svetu popolni amaterji, ki so po tekmi radi zavili na vrček (ali več) piva in naslednji dan odšli v službo, sedaj pa televizijsko publiko navdušujejo poklicne lige.

V duhovnika so ga posvetili leta 1925, kmalu zatem pa je odšel v Madrid študirat pravo.

Razprodaje so včeraj pritegnile gospodinjo, ki je odšla nakupovat in ob tem čisto pozabila na hrano na štedilniku.

Toda ko je konec poletja dr. Rupel odšel za veleposlanika v Ameriko in je bilo v Ljubljani zaradi ponovnih volitev nekajmesečno brezvladje, se je zapletlo.

Mama je odšla za delom v Libijo in tam srečala svojega drugega moža, nemškega strokovnjaka, ki je bil prav tako na delu v Libiji.

Pri enaindvajsetih je odšla za več let na šolanje v Pariz.

3. Zapustiti, prenehati opravljati službo, funkcije

- ▶ ČLOVEK preneha opravljati službo, funkcije in določeno INSTITUCIJO zapusti

<ČLOVEK> odide iz (<INSTITUCIJE>)

Sz₁ oditi (iz Sz₂)

Sz₁ oditi

Sz₁ oditi (iz Sz₂)

Ko je Prašnikar postal selektor in odšel iz kluba, je vse razpadlo.

Tako je pred časom odšla odlična upravnica kampa na Šobcu (to pa je tako rekoč drugi dom Zlatka Kavčiča iz Lesc) Marjeta Vizovišek, ki je sedaj šefica konkurenčnega kampa (sodi pod okrilje močnega podjetja Sava in še močnejšega direktorja Janeza Bohoriča).

Odšel je direktor Đorđe Vujanović, ki bo odslej delal v tujini, odšla sta oba trenerja Bojan Čotar in Boštjan Brulec, odšli bodo tudi vsi igralci iz prve sedmerke, v klubu, ki ima kar 150 otrok, ostajata le Rudi Bric in Mitja Mahne.

Janez Možina nam je pojasnil, da se je Jože Jaklin sam odločil oditi iz podjetja, ker v Geoplinu dolgoročno ne vidi več svoje prihodnosti.

Zapustiti, prenehati opravljati službo, funkcije na določeni instituciji in začeti opravljati službo, funkcije na drugi instituciji, prestopiti

▶ ČLOVEK preneha opravljati službo, funkcije na instituciji₁ in odide opravljat službo, funkcije na INSTITUCIJO₂

<ČLOVEK> odide v <INSTITUCIJO>

Sz₁ oditi [v Sz₄/na Sz₄]

Sz₁ oditi v Sz₄

Sz₁ oditi na Sz₄

Lazio ima do 17. junija čas, da Lopezu, ki ga navijači kličejo uš, izplača vse zaostale obveznosti, v nasprotnem primeru pa bo lahko Argentinec brez odškodnine odšel v klub po lastni izbiri.

Najboljši strelec moštva Primož Poje je pred sezono odšel v Novo Gorico, nekateri igralci niso redno trenirali, nismo pa vedeli niti, kako se bodo v ekipo vklopile okrepitve iz Ribnice.

Povrhu so Gorenjci po samo eni tekmi ostali brez centra Jovana Sirovine, ki je odšel k poljskemu prvoligašu Lubella iz Lublina.

Moštvo, ki v jesenskem delu ni osvojilo niti ene točke, sta zapustila Uroš Šerbec in Andrej Počervina, Rajko Đukić je odšel v Črnomelj, Janez Krže pa v Slovan.

Naj spomnimo, da je Andreja Černak Meglič na tem mestu zamenjala Zdenko Palčič Likar, ki je v času županovanja Vike Potočnik odšla na ministrstvo za delo.

4. Postati član, pripadnik kakšne organizacije, družbene skupine, vključiti se

▶ ČLOVEK postane član, pripadnik DRUŽBENE SKUPINE

<ČLOVEK> odide k <DRUŽBENI SKUPINI>

Sz₁ oditi [v Sz₄/med Sz₄]

Sz₁ oditi v Sz₄

Sz₁ oditi med Sz₄

• oditi med <zasebnike; profesionalce; odvetnike>

Leta 1943 je odšel v partizane in naslednje leto postal tajnik medvojnega Znanstvenega inštituta. Zgodilo se je že, da je specialist odšel med zasebnike, in sicer samo z licenco, brez pogodbe z zavarovalnico.

Leto pozneje je odšel med profesionalce in že v prvi sezoni v 38 dvobojih dosegel prav toliko zmag (od tega kar 36 s knockoutom).

Sam je diplomiral iz prava, nekaj časa služboval na sodišču, potem pa odšel med odvetnike.

Spomladi 1942 je odšel k partizanom in bil med drugim komandant bataljona in Gubčeve brigade, po kapitulaciji Italije pa komandant 31. divizije in 9. korpusa.

5. Umreti

► ČLOVEK umre

<ČLOVEK> odide

Sz₁ oditi

Sz₁ oditi

- <mama; oče; mož; žena> odide

Po težki bolezni je odšel k večnemu počitku dragi mož, oče, dedek in brat.

Brez slovesa si odšel od nas, a v naših srcih si ostal za vedno.

V zadnjih letih so štirje moji ožji sorodniki odšli v večnost.

In ko odide tak mož, za njim resnično zazeva praznina.

V 73. letu je vse prehitro odšel mož, oče, brat, dedek, stric, bratranec, tast, prijatelj in lovski tovariš.

OMOGOČATI

1. Delati, povzročati, da je kaj mogoče

- KARKOLI povzroča, da ČLOVEK, INSTITUCIJA lahko izvajata AKTIVNOST

<KARKOLI> omogoča <ČLOVEKU, INSTITUCIJI> <AKTIVNOST>

Sz₁ omogočati (Sz₃) [Sz₄/Ned/da_S] [/v Sz₃///Prisl_(e)/]

Sz₁ omogočati Sz₄

Sz₁ omogočati Ned

Sz₁ omogočati, da_S

Sz₁ omogočati (Sz₃) Sz₄

Sz₁ omogočati (Sz₃) Ned

Sz₁ omogočati (Sz₃), da_S

/+ v Sz₃/

/+ Prisl_(e)/

- <tehnologija; server; vmesnik; modul; sistem; stojalo; zakonodaja; pridobitev> omogoča
- omogočati <človeku/ljudem; posamezniku/posameznikom; državljanom; otroku/otrokom; učencu/učencem; študentom; dijaku/dijakom; uporabniku/uporabnikom; programerju/programerjem; razvijalcem; zavarovancu/zavarovancem; kupcu/kupcem; naročniku/naročnikom; komitentom; bralcu/bralcem; gledalcu/gledalcem; obiskovalcu/obiskovalcem; vozniku; potniku/potnikom; invalidu/invalidom; podjetju/podjetjem>
- omogočati <dostop; prenos; predvajanje; shranjevanje; tiskanje; pošiljanje; prikaz;

- pregledovanje; dodajanje; komunikacijo; nastavljanje; nastavitev; priključitev; preživetje; uporabo; izdelavo; izmenjavo; spremljanje; vpogled; izrabo; nadzor>
- ne omogočati <preživetja; poslovanja; identifikacije; nastavljanja; nastavitev; spreminjanja; prilagoditve/prilagoditev; izbire; širitve; dostopa; vpogleda; razvoja; nadzora; vgradnje; izdelave; tiskanja; prenosa; snemanja; shranjevanja>
 - omogočati v <prihodnosti; preteklosti; fazi/fazah; času; obdobju; trenutku>
 - omogočati <spoznavati; spoznati; pridobiti; ohranjati; določiti; vzpostaviti; razumeti; ustvariti>
 - omogočati <hkrati; obenem; zdaj; sedaj; danes; odslej; istočasno; doslej; trenutno>

Ta tehnologija omogoča, da GPS sprejemnik nosimo tudi v hlačnem žepu in signala ne bomo izgubili.

Potrebna je urejena zakonodaja, ki bo omogočala znanstveni razvoj in racionalno rabo znanj.

Digital Internet Tunnel je program, ki omogoča varen prenos podatkov po javnem omrežju.

Trenutne razmere in proračunski apetiti ne omogočajo gospodarskega razvoja, brez razvitega in konkurenčnega gospodarstva pa ni prihodnosti samostojne slovenske države, sporočajo iz GZS.

Kot taki ti podatki po našem mnenju dovolj realno kažejo razvojne smeri v posameznih državah, še zdaleč pa ne omogočajo natančnega vpogleda v razmere na tem področju.

Outlook Web Acces omogoča uporabnikom dostop do elektronskega predala prek spleta in ne le iz istoimenskega programa v domačem računalniku.

Danes je vse pomembnejše trajno znanje, ki ne zastari, kar omogoča človeku menjanje in spreminjanje delovnih nalog.

Standard XML Inclusions (Xinclude 1.0) omogoča programerjem združevanje dokumentov ter večkratno uporabo vsebine, kar prihrani silno veliko časa.

Široko razširjeni in prosto dostopni standardi omogočajo programerskim podjetjem in posameznikom hiter odziv na spremembe tržišča.

Samo večinski volilni sistem omogoča, da so vsi deli Slovenije resnično enakopravno zastopani v parlamentu, saj je iz vsakega volilnega okraja izvoljen po en poslanec (ne več in ne manj).

Zakon tudi omogoča, da policisti s prijetočasno omejitvijo gibanje določeni osebi z namenom, da jo privedejo, jo pridržijo ali opravijo kakšno drugo dejanje, določeno z zakonom.

Danes lahko ugotavljamo izjemno pestrost študijskih programov za posamezno strokovno področje, kar omogoča študentom, da izbirajo med vsebinsko sorodnimi, vendarle enakovrednimi študiji.

Avtorju razstave so razglednice svojevrstne podobe časa, ki nam omogočajo spoznavati tedanje ljudi, navade, kraje, spomenike kulturne dediščine ...

Če sem omenil, da beduini zaradi vdora zahodne civilizacije nekako izgubljajo svojo kulturo, pa jim jo po drugi strani ravno turisti omogočajo ohranjati.

Slikovite mitološke zgodbe in njihova simbolika omogočajo razumeti način življenja, potrebe, bojzani in upanja.

Kar nekaj psiholoških razvojnih teorij nam danes omogoča utemeljiti pomen ljubezni v vzgoji.

Pri modernem zdravljenju poškodb gibalnega sistema vedno bolj uporabljamo funkcionalne opornice in ščitnike, ki poškodovani sklep, hrbtnico ali ud zadostno mobilizirajo, da poteka zdravljenje poškodbe nemoteno, istočasno pa omogočajo gibe v predpisanem obsegu ali celo normalno gibanje.

Avtohtone pasme domačih živali so del nacionalne kulturne dediščine in so v preteklosti omogočale preživetje številnim generacijam.

ORGANIZIRATI

1. Vzpostaviti, uskladiti enote v funkcionalno, koherentno, strukturirano celoto

► ČLOVEK, INSTITUCIJA uskladi določeno DEJAVNOST, AKTIVNOST, tako da so njeni segmenti strukturirana, koherentna celota

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁> organizira (<ČLOVEKU₂, DRUŽBENI SKUPINI>) <DEJAVNOST, AKTIVNOST, INSTITUCIJO₂> kot (<ORGANIZACIJSKO ENOTO>) na (<NAČIN>)

Sz₁ organizirati [(Sz₃)/(za Sz₄)] [se|Sz₄] [(kot Sz₁)|(kot Sz₄)] [(Prisl_(n))/po Sz₅/]

Sz₁ organizirati se

Sz₁ organizirati Sz₄

Sz₁ biti organiziran*

Sz₁ organizirati* se

Sz₁ organizirati (Sz₃) Sz₄

Sz₁ organizirati Sz₄ (za Sz₄)

Sz₁ organizirati se (kot Sz₁)

Sz₁ organizirati Sz₄ (kot Sz₄)

Sz₁ biti organiziran* (kot Sz₁)

Sz₁ organizirati se (Prisl_(n))

Sz₁ organizirati Sz₄ (Prisl_(n))

Sz₁ biti organiziran* (Prisl_(n))

Sz₁ organizirati* se (Prisl_(n))

[*pasivna raba]

/+ po Sz₅/

- organizirati za <otroke; učence; varovance>
- organizirati po <načelih; vzoru; zgledu; principu; modelu; sistemu; merilih>
- organizirati kot <družba; holding; koncern; podjetje; organizacija; združenje; skupina; sekcija; zavod; enota/enote; društvo; stranka>
- organizirati <dobro; ustrezno; vzorno; zgledno; slabo; racionalno>

Mestna občina Celje pa vso strokovno potrebno pomoč nudi tudi sosednjim občinam, ki skušajo po njenem zgledu organizirati raziskovalno delo v svojih osnovnih šolah.

V moravskem kopališču smo namreč zdravniško službo organizirali že leta 1962, kar je bil seveda odmeven dogodek.

Opozorila pa je, da dostave najbrž ne bodo mogli organizirati drugače, kot je zdaj, saj morajo imeti dostavna vozila dostop do vrat.

Finance sva začela jemati zelo zares, ko smo podjetje organizirali kot holding.

Organizirane so celo službe, v katerih poleg porodničarjev sodelujejo zdravniki psihiatri in psihologi s ciljem čim boljše psihoprofilaktične pomoči nosečnicam in porodnicam.

Na sodiščih naj bi bile tako organizirane posebne strokovne službe, ki naj bi kvalitetno in učinkovito pomagale prsilcem in bile seveda v pomoč predsednikom sodišč.

organizirati

V tem okolju se mora organizirati in izvesti tudi praktično izobraževanje vajencev. Opozorila pa je, da dostave najbrž ne bodo mogli organizirati drugače, kot je zdaj, saj morajo imeti dostavna vozila dostop do vrat.

Zavod se organizira in začne z delom najpozneje v treh mesecih po uveljavitvi tega zakona.

S sprejemom zakona o cestnih prevozih je zbornica dobila nalogo, da se organizira tako, da bo delitev dovolilnic čim bolj korektna in strokovna.

Kot rečeno, v Krki računajo, da se bodo do konca leta organizirali kot delniška družba in izplačali delničarjem prve dividende.

Tako naj bi javna občinska služba že poleti zaposlila stalne negovalke za oskrbo starejših in bolnih na domu, seveda pa je vse odvisno od tega, ali bo ministrstvo za delo in socialne zadeve pravočasno zagotovilo denar za to službo, ki bo organizirana kot javni zavod, izvajalec del pa bo Center za socialno delo Jesenice.

V Novem mestu, recimo, je tako Društvo za razvijanje prostovoljnega dela organiziralo psihosocialno pomoč otrokom s Kosova.

Če se v izobraževanje vključimo po daljšem obdobju, je potrebno, da si učenje dobro organiziramo in da si zanj vzamemo in rezerviramo čas.

Za identificirane nadarjene učence v regiji je smiselno organizirati dodatne izobraževalne programe zunaj rednega pouka.

Ostale dejavnosti doma za starejše občane so knjižnica, frizer, pediker in drugo. Za oskrbovance so organizirani tudi verski obredi.

Zavodi iz prejšnjega odstavka lahko organizirajo za svoje varovance tudi drugo osnovno zdravstveno dejavnost in specialistično konziliarno dejavnost v skladu z naravo dejavnosti zavoda in z mrežo javne zdravstvene službe.

Zbiranje, odvoz in odlaganje komunalnih odpadkov bodo dolžni plačevati vsi povzročitelji s stalnim ali začasnim prebivališčem v kranjski občini in drugi povzročitelji, za katere bo organiziran odvoz komunalnih odpadkov.

Na bazenih imajo za pomoč organizirano t. i. reševalno službo, ki naj bi takšne primere preprečevala.

Ob devetih zvečer uradniki ZZS prav gotovo ne delajo, pa tudi dežurne službe za nujne primere najbrž nimajo organizirane.

Zato moramo nujno racionalno organizirati prodajo, nabavo in druge službe, predvsem pa še letos postaviti nadzorni sistem finančnih in drugih funkcij, pravi Korže.

Ustanoviti, vzpostaviti, povzročiti nastanek česa

▶ INSTITUCIJA₁ ustanovi INSTITUCIJO₂

<INSTITUCIJA₁> organizira <INSTITUCIJO₂>

Sz₁ organizirati Sz₄

Sz₁ organizirati Sz₄

FIFA je pozvala Gvinejce, naj prekličejo svojo odločitev, namesto tega pa so organizirali novo telo, kongres predstavnikov lig in nogometnih zvez.

Da bi program deloval, kot mora, je treba v vsaki državi organizirati t. i. nacionalno agencijo, ki je nekakšna vmesna točka med komisijo EU in nacionalnim sistemom uporabnikov programov.

Dogovoriti se, pripraviti, urediti vse potrebno za dogodek, časovno zamejeno dejavnost
 ▶ ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁, INSTITUCIJA se dogovori oz. pripravi vse potrebno, da se na določenem mestu in v določenem času odvije PRIREDITEV, AKTIVNOST

<ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁, INSTITUCIJA> organizira za (<ČLOVEKA₂, DRUŽBENO SKUPINO₂>) <PRIREDITEV, AKTIVNOST> na (<MESTU>) v (<ČASU>)

Sz₁ organizirati (za Sz₄) Sz₄ [(na Sz₅)/(po Sz₅)/(v Sz₅)] [(v Sz₄)/(ob Sz₅)/(pred Sz₆)] (Prisl_(n))

Sz₁ organizirati Sz₄
 Sz₁ biti organiziran*
 Sz₁ organizirati Sz₄ (za Sz₄)
 Sz₁ biti organiziran* (za Sz₄)
 Sz₁ organizirati Sz₄ (<MESTO>)
 Sz₁ organizirati Sz₄ (<ČAS>)
 Sz₁ organizirati Sz₄ (Prisl_(n))
 Sz₁ organizirati Sz₄ (<ČAS>) (<MESTO>)
 Sz₁ organizirati Sz₄ (<ČAS>) (Prisl_(n))
 Sz₁ organizirati Sz₄ (<MESTO>) (Prisl_(n))
 Sz₁ organizirati Sz₄ (<ČAS>) (<MESTO>) (Prisl_(n))
 Sz₁ biti organiziran* (<MESTO>)
 Sz₁ biti organiziran* (<ČAS>)
 Sz₁ biti organiziran* (<ČAS>) (<MESTO>)
 Sz₁ biti organiziran* (Prisl_(n))
 Sz₁ biti organiziran* (<ČAS>) (Prisl_(n))
 Sz₁ biti organiziran* (<MESTO>) (Prisl_(n))
 Sz₁ biti organiziran* (<ČAS>) (<MESTO>) (Prisl_(n))
 [*pasivna raba]

(v Sz ₄)	(na Sz ₅)	(v Sz ₅)	(Prisl _(n))
(ob Sz ₅)	(po Sz ₅)	(pred Sz ₆)	

- <PD; društvo; sekcija; klub; ŠD; zveza; združenje; zavod; odsek; zbornica> organizira
- organizirati <izlet/izlete; ekskurzijo/ekskurzije; pohod/pohode; tečaj/tečaje; seminar/seminarje; delavnico/delavnice; predavanje/predavanja; konferenco/konference; posvet; prevoz/prevoze; srečanje/srečanja; akcijo/akcije; shod/shode; demonstracijo/demonstracije; protest/proteste; stavko; prireditve/prireditve; razstavo; koncert/koncerte; tekmovanje/tekmovanja; turnir/turnirje>
- biti organiziran <prevoz; pohod; izlet; ogled; delavnica/delavnice; prireditve; turnir; sejem; seminar; predavanja>
- organizirati za <člane; članice; otroke; učence; dijake; varovance; goste; udeležence; ljubitelje; novinarje; skupine>
- organizirati v <četrtak; petek; soboto; nedeljo; Ljubljani; Portorožu; Mariboru; Celju>
- organizirati ob <prazniku; obletnici; priložnosti; dnevu; uri>
- organizirati na <Bledu; Otočcu; Ptujju; Dunaju; sejmišču; hipodromu; igrišču; dvorišču>
- organizirati po <Sloveniji; Evropi; svetu; krajih; šolah; državi>

organizirati

- organizirati pred <dnevi; meseci; leti; časom>
- organizirati <prvič; drugič; tretjič; četrtič; petič; šestič; sedmič; devetič; odlično; vzorno; uspešno; zgledno>

PD Litija, upokojenska sekcija, organizira v soboto izlet na Golico (1835 m).

Zveza športnih društev občine Žalec in atletski klub sta organizirala 2. tek po mestnih ulicah.

Društvo nudi moralno in socialno oporo ledvičnim bolnikom, zanje poleg strokovnih predavanj, preko katerih jih ozaveščajo o bolezni, organizirajo tudi družabna srečanja in izlete.

V teh dneh (od 7. do 11. aprila) Amesov vesoljski center organizira že drugo astrobiološko znanstveno konferenco.

RTV Slovenija skupaj s slovenskim Karitasom organizira že 11. tradicionalni dobrodelni koncert Klic dobrote.

Vse leto odbor za izobraževanje organizira za svoje člane strokovna predavanja, posvetovanja, razstave in strokovne ekskurzije.

Društvo za te otroke organizira tudi počitnice pod šotori, zato prosijo vse, ki bi lahko za kakšen teden odstopili šotor ali del šotorske opreme.

Hotel za svoje goste organizira igranje golfa, rafting na Savi Dolinki, skoke s padali v tandemu, jahanje, planinarjenje.

Izlet bo predvidoma organiziran v mesecu septembru.

Letošnji pohod je organiziran v okviru prireditev ob mednarodnem letu turizma, zato se bo prireditve in pohoda udeležil tudi predsednik Turistične zveze Slovenije, dr. Marjan Rožič.

Delavnice so organizirane predvsem za osnovnošolce, prihaja pa tudi veliko mlajših otrok.

V vsakem primeru bo zaključni turnir organiziran v Beogradu.

Čebelarsko društvo Naklo že petič organizira ocenjevanje kakovosti medu v skladu s pravilnikom Čebelarske zveze Slovenije.

Seminar je odlično organiziral uigran tim pod vodstvom dr. Bože Krakar Vogel.

V soboto so v Ljubljani pripravili tradicionalni, že 47. pohod okoli Ljubljane, ki ga vsako leto organizirajo ob prazniku mesta in v spomin na osvoboditev slovenske prestolnice leta 1945.

Na predlog Jureta Legana, učitelja smučanja, smo med šolskimi počitnicami organizirali smučarski tečaj, ki sta ga izvedla skupaj s sinom Lukom.

Z nekaterimi od njih sem že igral na neki tekmi v dobrodelne namene, ki so jo pred leti organizirali na Portugalskem.

V nasprotju z raziskovalnim taborom, ki je ciljno naravnano v proučevanje in evidentiranje naravne in kulturne dediščine Kostela ter možnosti za razvoj mladinskega turizma, pa je na 7. forma vivi, ki je bila letos že petič organizirana v Fari, poudarek na ustvarjalnosti.

Vzpostaviti mentalno stanje, ki omogoča učinkovito in sistematično opravljanje dela

► ČLOVEK vzpostavi mentalno stanje, ki mu omogoča učinkovito in sistematično opravljanje dela

<ČLOVEK> se organizira

Sz₁ organizirati se (Prisl_(n))

Sz₁ organizirati se
 Sz₁ organizirati se (Prisl_(n))

Obeta se vam ogromno vsakodnevnih opravkov, zato se boste morali dobro organizirati, da boste vse izpeljali.

Moj način življenja je tipično jazzovski, kar pomeni, da dnevno spim samo štiri do pet ur. Po drugi strani se znam dobro organizirati in pravilno oceniti, katere projekte lahko tudi finančno dobro zaokrožim.

Barve, papir, testo, glina, plastelin, lepilo ... Nered, umazanija, čiščenje so naši prvi pomisleki. Toda, verjemite ali ne, ves ta nered je otrokova prva izkušnja, kako načrtovati in se organizirati.

2. Sistemizirati, urediti v koherentno, željeno obliko

► ČLOVEK, PRIPRAVA sistematično uredi KARKOLI₁ v koherentno ali željeno obliko tako, da se (ta) izoblikuje (v) KARKOLI₂

<ČLOVEK, PRIPRAVA> organizira <KARKOLI₁> v <KARKOLI₂>

Sz₁ organizirati Sz₄ v Sz₄

Sz₁ organizirati Sz₄ v Sz₄

Podatke nato glede na njihove attribute organiziramo v skupine.

Vrnil je sicer pravilna imena datotek, več problemov pa so mu predstavljale mape. Nekaterim je našel prava imena, drugim ne, ni pa jih znal organizirati v drevesno strukturo.

3. Povezati, združiti z določenim ciljem, namenom

► ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁ poveže LJUDI₂, DRUŽBENO SKUPINO₂ za izvajanje določene AKTIVNOSTI, v ORGANIZACIJSKO ENOTO

<ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁> organizira <ČLOVEKA₂, DRUŽBENO SKUPINO₂> za <AKTIVNOST, v ORGANIZACIJSKO ENOTO> na (<NAČIN>)

Sz₁ organizirati [se|Sz₄] [v Sz₄/kot Sz₁] za Sz₄ [(Prisl_(n))/po Sz₅/]

Sz₁ organizirati Sz₄* (Prisl_(n))

Sz₁* organizirati se

Sz₁* organizirati se (Prisl_(n))

Sz₁* organizirati Sz₄ kot Sz₁

Sz₁* organizirati se kot Sz₁

Sz₁ organizirati Sz₄* v Sz₄

Sz₁* organizirati se v Sz₄

Sz₁ organizirati Sz₄* za Sz₄

Sz₁* organizirati se za Sz₄

[*navadno v množini]

/+ po Sz₅/

- organizirati v <društva; skupino; sindikat>
- organizirati po <načelih; vzoru; zgledu>
- organizirati kot <društvo; skupina; skupnost>

Poudaril je, da je treba ustrezno organizirati tudi pridelovalce sladkorne pese.

Ostali so se na mojo srečo preveč gledali med seboj, ko pa so se organizirali, sem stisnil zobe.

Prav kulturno delovanje je nemški manjšini omogočalo, da se znova politično organizira in ob pravem času odkrito nastopi s svojim političnim programom.

Če bi imeli ameriško pravosodje in bi se kmetje ustrezno organizirali, bi verjetno od VURS-a oziroma vlade tudi iztožili odškodnine zaradi omejevanja možnosti pridobivanja dohodka.

Njena odmevnost je bila spodbuda, da se skupina pod vodstvom bovškega župnika Stanka Sivca organizira kot društvo.

Mreža ustvarjalcev, ki združuje založnike, uredništva, raziskovalne organizacije, strokovna društva in zainteresirano javnost, namerava o teh vprašanih sprožiti širšo razpravo in se organizirati kot skupina za pritisk in nadzor nad javnostjo, zakonitostjo in kompetentnostjo dela ministrstev, ki dobivajo proračunska sredstva za nacionalni znanstveni in kulturni program in štejejo znanost za temeljni element strategije razvoja Slovenije.

V beltinski občini so, denimo, ljudske pevke organizirane kot skupina za samopomoč, ki se ukvarja z ohranjanjem starih prekmurskih ljudskih pesmi in veliko nastopa.

V Čilu je Slovencev razmeroma malo, vendar želimo tudi te organizirati kot skupnost, ki bo imela stike z našimi rojaki v Južni Ameriki, z našim veleposlaništvom in domovino.

Parlamentarce je organiziral v skupino pritiska proti korupciji Arafatovih sodelavcev, zahteval zamenjavo najbolj spornih ministrov in demokratične reforme.

Graditelji MHe so se začeli pred približno petimi leti organizirati v društva, ki delujejo po pokrajinah.

Razlog za to je v veliki meri v dejstvu, da so se bili zdravniki zmožni organizirati v profesionalno skupino preden je država posegla v zdravstvo in postala glavni delodajalec zaposlenim v zdravstvu.

Na ustanovnem sestanku vseh prevoznikov v Ljubljani smo se odločili, da se organiziramo v sindikat, predvsem zato, ker je na tak način najlažje izpeljati stavko kot skrajno obliko protesta.

Tito je leta 1948 po sporu s Stalinom jugoslovanske vojaške in politične strukture organiziral za obrambo pred sovjetskim napadom.

Organizirala sem ekipo bolničarjev za delo v izrednih razmerah, pogajala sem se za mednarodno sodelovanje, izobraževanje in financiranje krvodajalstva, sodelovala pri širjenju idej urada za enake možnosti ...

Tajne enote, ki so se organizirale za obrambo meje in italijanstva pred rdečo nevarnostjo z vzhoda, so slonele na široko razpredenem vohljanju in ovajanju, v katerem so delovali tudi »lokalni pomočniki oz. zaupne osebe, klasični vaški vohljači.«

Slišal sem govornice, da so se mariborski navijači organizirali za vpad na igrišče, ker iz sektorja, kjer je prostor za Viole, zaradi varovanja ni bilo mogoče vdreti na igrišče.

Trenutno so posavski sadjarji edini v Sloveniji organizirani po vzoru organizacij pridelovalcev v EU, vendar bo morala Slovenija do konca septembra 2000 uzakoniti in do konca marca 2001 tudi spraviti v delovanje ravno take organizacije.

POJAVITI

1. (Nenadoma) začeti biti, nahajati se na določenem mestu ali v določenem času

► KARKOLI se (nenadoma) začne nahajati na določenem MESTU v določenem ČASU

<KARKOLI> se pojavi na <MESTU> v <ČASU>

Sz₁ pojaviti se [Sz₄/čez Sz₄/za Sz₄/ob Sz₅/po Sz₅/v Sz₅/pred Sz₆/Prisl_(e)] [na Sz₅/v Sz₅/pred Sz₆/Prisl_(k)]
/kot Sz₁/ /Prisl_(n)/

Sz₁ pojaviti se

Sz₁ pojaviti se <MESTO>

Sz₁ pojaviti se <ČAS>

Sz₁ pojaviti se <MESTO> <ČAS>

Sz ₄	ob Sz ₅	v Sz ₅	Prisl _(k)
čez Sz ₄	na Sz ₅	pred Sz ₆	
za Sz ₄	po Sz ₅	Prisl _(e)	

/+ kot Sz₁/

/+ Prisl_(n)/

- <govorice; ugibanja> se pojavijo
- pojaviti se <(prid) dan/dni; teden; leto; mesec/mesece; trenutek>
- pojaviti se čez <čas; dan; leto>
- pojaviti se za <hip; trenutek>
- pojaviti se ob <času; uri>
- pojaviti se na <trgu; tržišču; policah; borzi; seznamu; prizorišču; sceni; odru; naslovnici; ekranu; zaslonu; televiziji; platnu/platnih; internetu; strani; namizju; vratih; pragu; nebu; obzorju; startu; štartu; površju; obrazu>
- pojaviti se po <vojni; letu; času>
- pojaviti se v <javnosti; medijih; časopisih; časopisju; tisku; filmu; epizodi; sanjah; knjigarni; trgovinah; pisarni; Evropi; Sloveniji; bližini; trenutku; času>
- pojaviti se pred <kamero/kamerami; očmi; vrati; vhodom; hišo; sodiščem; novinarji; sodnikom/sodniki; komisijo; občinstvom; letom/leti; časom; mesecem/meseči; dnevi; tednom/tedni; volitvami>
- pojaviti se kot <kupec; priča; kandidat; kandidatka; gost; gostja; partner>
- pojaviti se <nenadoma; spet; ponovno; znova; naenkrat; redko; največkrat; iznenada; včasih; najprej; večkrat; kmalu; takoj>
- pojaviti se <nekod; kjerkoli>
- pojaviti se <nepričakovano; čudežno>

Govorice, ki so se zadnje dni pojavile v javnosti, namreč da si je direktor Nacionalne finančne družbe (NFD) na nekorekten način pridobil solastniški delež v družbi, ki jo vodi, smo preverili pri nekaterih vpletenih v zadevo.

Po zapletenih potih pa se je ta zgodovinsko pomemben arhiv po vojni pojavil na dražbi pri Sothebyju v Londonu.

Tu se vsako leto pojavi nekaj deset prodajalcev s svojo robo, ki se navezuje na božič in novo leto. Nenadoma pa se je za mojim hrbtom pojavila prelepa stara ženska s čisto belimi lasmi in me sunkovito zagrabila za roko.

Na odru se je ob voditelju Marku za hip pojavila tudi Ajša, ki je čas do poroda takrat odštevala že v urah.

Ameriški podpredsednik Dick Cheney je znova pojavil v javnosti in prvič obiskal ruševine WTC na Manhattnu.

Tudi drugi liki, ki se pojavijo v filmu, so precej nenavadni posebneži.

Dobro je, da se je v zadnjem času pojavilo nekaj mlajših tekmovalcev, med njimi tudi Vukovič.

Ena največjih slovenskih knjižnih uspešnic se bo v knjigarnah pojavila v tem tednu.

Potem mi je Isabel pomagala sestri in v tistem trenutku se je med vrati pojavil mlad svetlolas fant.

Kjerkoli se pojavi, ga ljudje obkolijo, mu stiskajo roko, ga trepljajo po ramenih.

Takrat se je od nekod pojavil Jamie in ji ponudil pomoč.

Prestrašila bi se vsakega moškega, če bi se takole iznenada pojavil na pustem rtu.

Za njo so se kar naenkrat pojavili trije moški, ki so jo podrli na tla in ji vzeli torbico.

Kot številne druge domače živali se čudežno pojavi pred vhodnimi vrati v trenutku, ko prispem domov.

Ker so ga avstrijske vojaške oblasti zaplenile, se je v javnosti pojavil šele leta 1861 in doživel dva ponatisa leta 1864 in enega 1871.

Na koprskem pomolu naj bi se povabljenec pojavili ob osmi uri, saj je bilo odplutje napovedano le četrtr ure kasneje.

Prav tako se ne bi smeli voziti mimo avtomobila, ki se je kar nenadoma pojavil ob cesti, pa nihče ne ve, čigav je.

Na namizju se pojavi ikona za zagon Excela.

Ker se smučarska tekačica in rekorderka Nanosa Ines Hižar (31:34) ni pojavila na startu, je pesresno lahka Ljubljancanka s časom 33:40 zlahka pobrala 100 točk za zmago.

Nekega dne se pri njihovih vratih pojavijo policisti in jo odpeljejo v zapor.

Nekateri načrtujejo izdelke, ki bi se naj na trgu pojavili čez dve leti.

Vrata v vežo je pustila na stežaj odprta, da bi slišala, če bi se kdo pojavil pred vhodom.

Cvetano Rijavec smo povprašali, kaj pomenijo plakati, ki so se pred mesecem pojavili na Hrvaškem in oznanjajo, da so 30 let delali za slovenski Fructal, zdaj pa bodo le še zase.

V sredo se je pred Mogetovo komisijo, ki se ukvarja z orožarskimi aferami, kot pričča pojavil Tone Painkiher, eden prvih slovenskih obveščevalcev.

Kar naenkrat sta se izza vogala pojavila Aleksander in Leša.

Najpomembnejša Fordova novost bo fiesta, katere proizvodnja je stekla že pred dobrim mesecem, njena petratna različica pa se bo v Sloveniji pojavila sredi leta.

Sicer pa si boste lahko vse ogledali v živo, le ob 19.30 se morate pojaviti v Križankah.

(Nenadoma) začeti biti, postati viden, zaznaven, poznan

► KARKOLI (nenadoma) postane vidno, zaznavno na določenem MESTU v določenem ČASU

<KARKOLI> se pojavi na <MESTU> v <ČASU>

Sz₁ pojaviti se <MESTO> Sz₄

Sz₁ pojaviti se

Sz₁ pojaviti se <MESTO>

Sz₁ pojaviti se <ČAS>

Sz₁ pojaviti se <MESTO> <ČAS>

Sz₄

- pojaviti se <(prid) dan/dni; teden; leto; mesec/mesece>

Dejstvo je, da se vsak mesec pojavi polna luna, vendar pa nanjo vplivajo številni dejavniki, npr. temperatura in oblačnost.

Čeprav vleče burja, je na soncu prijetno toplo. Spodaj se na temno modri podlagi pojavita dve jadrnici. Misel, da so Slovenci narod zase pa izvira že iz srede 18. stoletja in se prvič pojavi v knjigi Žige Popoviča o jadraniu!

2. Začeti obstajati

► KARKOLI začne obstajati v določenem ČASU na določenem MESTU

<KARKOLI> se pojavi v <ČASU> na <MESTU>

Sz₁ pojaviti se [/Sz₄/konec Sz₂/sredi Sz₂/čez Sz₄/po Sz₅/v Sz₅/pred Sz₆/Prisl_(ē)] [na Sz₅/po Sz₅/v Sz₅/] /pri Sz₅/

Sz₁ pojaviti se

Sz₁ pojaviti se <MESTO>

Sz₁ pojaviti se <ČAS>

Sz₁ pojaviti se <MESTO> <ČAS>

Sz₄

čez Sz₄

v Sz₅

konec Sz₂

na Sz₅

pred Sz₆

sredi Sz₂

po Sz₅

Prisl_(ē)

/+ pri Sz₅/

- <glavobol/glavoboli; izpuščaj; mozolj; rdečina; rdečica; otekline/otekline; vnetje; bolečina/bolečine; krvavitev/krvavitve; driska; krči; motnja/motnje; mehurček/mehurčki; izcedek; bolezen; simptomi; znaki; težave; problem/problemi; dvom/dvomi; vprašanje; ugibanje> se pojavi
- pojaviti se <(prid) dan/dni; teden; mesec/mesece; leto>
- pojaviti se konec <leta; stoletja>

- pojaviti se sredi <leta/let; stoletja>
- pojaviti se čez <čas; dan; leto>
- pojaviti se na <koži; obrazu>
- pojaviti se po <zaužitju; okužbi; porodu; vojni; času; letu; dneh/dnevih>
- pojaviti se pri <posameznikih; osebah; večini; ljudeh; ženskah; moškem/moških; otroku/otročih; bolnikih; živalih; ovcah>
- pojaviti se v <trenutku; času; letu; obdobju; stoletju; nosečnosti; puberteti; Evropi; Sloveniji>
- pojaviti se med <nosečnostjo; letom/letoma>
- pojaviti se pred <letom/leti; desetletjem/desetletji; mesecem/meseci; dnevi; tednom/ tedni; volitvami>
- pojaviti se <prvič; nenadoma; spet; ponovno; znova; pogosto; redko; največkrat; včasih; najprej; večkrat; takoj; kmalu>

Simptomi pa so zmeraj enaki: začne se s srbenjem, koža postane napeta in v nekaj urah se pojavi mehurček.

Srčni spodbujevalniki, ki jih je možno bolniku vsaditi, so se pojavili v 60. letih.

Predhodnik današnjih kondomov se je pojavil v 19. stoletju, po uspešni vulkanizaciji gume.

Če se preeklampsija pojavi v visoki nosečnosti, zlasti po 36. tednu, je praviloma možen uspešen porod.

Večino strupenih vrst gob so ljudje v preteklosti spoznali po posledicah, ki so se pojavile po zaužitju.

Črevesni rak se običajno pojavi po 50. letu starosti.

Pegam, ki se lahko že v srednjih letih pojavijo po koži hrbtišč rok, pravimo Lentiginos seniles (starostne pege).

V Združenih državah se vsak dan pojavi kako novo gibanje, ki oporeka darvinizmu in modernosti.

Po njegovih besedah se je šele naslednji dan pojavila grozna bolečina.

Tako škiljenje je prisotno pri okrog 4 % prebivalcev, navadno se pojavi do tretjega leta starosti, redko kasneje.

Če se nenadoma pojavi bolečina v križu, takoj nehajte delati tisto, kar v tem trenutku delate.

Pretirano delovanje ščitnice namreč povzroča katabolizem, razgradnjo, bolnik shujša in je živčen, kmalu se pojavi tudi osteoporoza.

Okužba se ponavadi pojavi v urogenitalnem traktu (materničnem vratu ali sečnici) in črevesju ter sproži nenormalni imunski odziv.

Predhodnik kolesa ali bicikla se je pojavil že leta 1790.

Graptoliti so se prvič pojavili ob koncu kambrija (pred 505 milijoni let), največkrat pa jih najdemo med fosili ordovicija in silurja.

Pri luskavici se na koži pojavijo rožnato rdeče, izbočene lise s srebrnkastimi luskami.

Ta dejavnik je še zlasti pomemben, če se rak dojke pojavi pri razmeroma mladi ženski.

Bolezen se lahko pojavi pri katerikoli starosti, vendar je pred 40. letom redka, medtem ko je pri starejših ljudeh pogosta. Poleg težav s hrbtenico se bodo čez nekaj let pojavile še težave s srcem in ožiljem.

Poleg težav s hrbtenico se bodo čez nekaj let pojavile še težave s srcem in ožiljem.

Prve ribe so se pojavile pred 500 milijoni let.

Prva umetna drevesca so se pojavila konec 19. stoletja - izdelovali so jih iz pobarvanega gosjega, puranjega ali labodjega perja.

Prvi specializirani trajekti za prevoz vlakov so se pojavili sredi 19. stoletja, za prevoz avtomobilov pa v 20. letih tega stoletja.

Parlament mora v mesecu dni sprejeti volilno zakonodajo, zdi pa se, da je to neizvedljivo, zlasti zato, ker se utegnejo pojaviti zapleti z izdelavo volilnih imenikov.

POMAGATI

1. Omogočiti komu, da (hitreje, bolje) kaj naredi, deluje, olajšati komu delo

► ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁ omogoči ČLOVEKU₂, INSTITUCIJI₂, da (hitreje ali bolje) opravi določeno AKTIVNOST na nekem delovnem področju, npr. tako, da opravi del dela namesto njega

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁> pomaga <ČLOVEKU₂, INSTITUCIJI₂> pri <AKTIVNOSTI> na (<PODROČJU>) z <izkušnjami, denarjem ...>

Sz₁ pomagati Sz₃ [do Sz₂/iz Sz₄/k Sz₃/pri Sz₅/Ned/da_S] [(na Sz₃)/(v Sz₃)] (s Sz₆) /Prisl_(n)/

Sz₁ pomagati

Sz₁ pomagati Sz₃

Sz₁ pomagati pri Sz₅

Sz₁ pomagati k Sz₃

Sz₁ pomagati Ned

Sz₁ pomagati Sz₃ pri Sz₅

Sz₁ pomagati Sz₃ k Sz₃

Sz₁ pomagati Sz₃ do Sz₂

Sz₁ pomagati Sz₃ Ned

Sz₁ pomagati Sz₃, da_S

Sz₁ pomagati (v Sz₃)

Sz₁ pomagati (na Sz₃)

Sz₁ pomagati Sz₃ (v Sz₃)

Sz₁ pomagati Sz₃ (na Sz₃)

Sz₁ pomagati Sz₃ (s Sz₆)

Sz₁ pomagati Sz₃ pri Sz₅ (s Sz₆)

Sz₁ pomagati Sz₃ Ned (s Sz₆)

/+ Prisl_(n)/

- <prostovoljci; gasilci; svetovalci/svetovalci; strokovnjak/strokovnjaki; starši; mama; prijatelj/prijatelj; sponzorji; donatorji> pomaga
- pomagati <ljudem; mladim; otrokom; staršem; očetu; mamici/mamicam; prijatelju; invalidom; učencem; soigralcem; kmetom>
- pomagati do <zmage; uspeha; zaposlitve; spoznanja; uvrstitve; rezultata; cilj; naslova>
- pomagati iz <avta; vozila; stanovanja>

- pomagati k <uspehu; zmagi; izboljšanju; razvoju; oživitvi; uvrstitvi; uveljavitvi; izvolitvi; napredku; videzu; odločitvi>
- pomagati na <kmetiji; vrtu; njivi; polju; področju/področjih; oblast; prestol>
- pomagati pri <iskanju; reševanju; odpravljanju; učenju; urejanju; uresničevanju; obnovi; gašenju; izbiri; vzpostavitvi; nakupu; ohranjanju; porodu; razvijanju; delu; pripravi; opravih; zdravljenju; oblikovanju; odkrivanju>
- pomagati v <kuhinji; gospodinjstvu; gostilni; delavnici>
- pomagati z <nasveti; izkušnjami; znanjem; trikom/triki; poživili; dopingom; sredstvi; denarjem; prispevki; donacijami; subvencijami; posojili>
- pomagati <premagovati; ohranjati; premostiti; razjasniti; reševati; razvozlati; lajšati; rešiti; blažiti; vzdrževati; poiskati; soustvarjati; gasiti; odpravljati; razrešiti; razumeti; graditi; uresničiti; ohraniti; oblikovati; premagati>
- pomagati <kakorkoli; izdatno; nesebično; finančno; denarno; odločilno; medsebojno; pridno; velikodušno; prostovoljno; posredno; veliko; zelo>

Prvič se je srečal z gojenjem rastlin v otroštvu, ko je očetu pomagal pri vzgoji zelenjave.

Včasih sem pomagala mami pomivati posodo in sestrici pri obuvanju.

Učiteljeva naloga je pomagati učencu, da razvije razumevanje preteklosti.

Ali država kaj pomaga pri reševanju romske problematike?

Lahko mu pomagam pri učenju, mu posodim stvari, ki jih potrebuje, ga presenetim z dobro novico.

V vasi Belvedur v slovenski Istri je petdeset študentov, ki pomagajo pri obnovi arhitektonskih znamenitosti Istre in turistične poti ob reki Dragonji.

Policisti so pomagali pri gašenju dveh požarov.

Petdesetletni podjetnik se že vrsto let uspešno vključuje v razvoj svojega mesta in pomaga soustvarjati njegovo prijaznejšo podobo.

Zanimivo je, da je domnevni storilec, ki so ga prijeli po končanem reševanju in gašenju, tudi sam pomagal gasiti.

Skupaj z Jamesom Carwileom je leta 1992 odločilno pomagal k izvolitvi sedanjemu ameriškemu predsedniku Billu Clintonu.

Če bi bilo to nujno potrebno, v kar pa nihče ne verjame, bi se vrnil v reprezentanco, da bi pomagal k uvrstitvi na EP.

Prostovoljci so Dominiku pomagali pri urejanju njegove domačije, skupaj so pripravili zalogo drv za zimo, ki je v teh krajih lahko kar ostra.

Otrokom bodo duhca pomagali izdelati starši.

Načrt poti preko puščav, močvirij in višavij mu je pomagal izdelati prijatelj Toni Vovko.

Številni računalniški strokovnjaki so nam pomagali ustvariti videz visoko razvite tehnologije, ki daje filmu poseben čar.

Povedala je, da so skušali ugotoviti težave in vzpostaviti kriterije za razvoj podjetniško obrtnih centrov (POC), pri tem pa so jim z izkušnjami pomagali strokovnjaki OECD.

Edvard Rusjan je bil prvi slovenski letalski konstruktor in letalec in njegov dve leti starejši brat Jože mu je pri njegovih poskusih z zračnimi plovili in uspehih z njimi izdatno pomagal z znanjem in veščinami.

Pernek je živel sam v svoji hišici v haloški vasi Sitež, krajani pa vedo povedati, da je bil dobričina in da je rad nesebično pomagal številnim sosedom pri raznih hišnih opravih.

V otroških letih je Gianna pridno pomagala svojemu očetu, kmetu na Kreti, pri delu v vinogradu in obiranju citrusov, danes, pri štiridesetih, pa je uspešna odvetnica, govori pet jezikov in je poročena z bogatim ladjarjem, ki je hkrati tudi jeklarski mogotec.

Na kratko bomo poklepetali tudi z Wernerjem, ki je Maji veliko pomagal pri nastajanju njenega zadnjega albuma.

V rdečem dressu je preživel celotno svojo kariero, za konec pa svojemu klubu pomagal do zmage s 3:1 nad večnimi rivali iz Ljubljane, hokejisti Olimpije.

Dvajset odstotkov mladih pa od staršev pričakuje, da jim bodo pomagali do zaposlitve.

Rada pomagam na vrtu, imam svojo gredo, kjer sem posadila rože.

Že zelo zgodaj se je seznanil z lončarsko obrtjo, saj je že kot otrok pomagal v očetovi lončarski delavnici.

Olajšati si delo, dejavnost z uporabo pripomočka

- ▶ ČLOVEK si olajša AKTIVNOST, tako da določen predmet uporabi kot PRIPOMOČEK

<ČLOVEK> si pri <AKTIVNOSTI> pomaga s <PRIPOMOČKOM>

Sz₁ pomagati si pri Sz₅ s Sz₆

Sz₁ pomagati si s Sz₆

Sz₁ pomagati si pri Sz₅ s Sz₆

- pomagati z <berglami; palico; pripomočki>

Jadralna deska je pripomoček, s katerim si lahko reševalec pomaga v primerih, ko nima na voljo drugih plovil.

S svojo enajstico pridem praktično povsod, če res ne gre, si moram pač pomagati z berglami.

Pri gorskem teku si nekateri pomagajo s palicami, spet drugi prisegajo na „matranje“, brez njih.

Učitelji v šolah to dejstvo s pridom uporabljajo pri poučevanju, kjer si pri razlagi pomagajo z različnimi vizualnimi pripomočki: z risanjem po tabli, projekcijami na platno, raznimi kartami in drugim slikovnim gradivom.

Prispevati k temu, da kdo (lažje, bolje) kaj naredi, deluje, biti koristen, uporaben

- ▶ KARKOLI koristno prispeva k temu, da ČLOVEK, INSTITUCIJA (lažje, hitreje, bolje) opravi določeno AKTIVNOST

<KARKOLI> pomaga <ČLOVEKU, INSTITUCIJI> pri <AKTIVNOSTI>

Sz₁ pomagati Sz₃ [do Sz₂/k Sz₃/pri Sz₃/Ned/da_S] /Prisl_(n)/

Sz₁ pomagati

Sz₁ pomagati Sz₃

Sz₁ pomagati pri Sz₃

Sz₁ pomagati k Sz₃

Sz₁ pomagati Ned
Sz₁ pomagati Sz₃ pri Sz₅
Sz₁ pomagati Sz₃ k Sz₃
Sz₁ pomagati Sz₃ do Sz₂
Sz₁ pomagati Sz₃ Ned
Sz₁ pomagati Sz₃, da_S

/+ Prisl_(n)/

- <čarovnik/čarovniki; jeklenica/jeklenice; nasvet; vitamin> pomaga
- pomagati do <uspeha; zaposlitve; spoznanja; uvrstitve; spanca; sprostitve; rezultata; cilja; postave>
- pomagati k <uspehu; zmagi; izboljšanju; razumevanju; razvoju; oživitvi; krepitvi; uvrstitvi; uveljavitvi; rasti; prebavi; videzu; sprostitvi; odločitvi>
- pomagati pri <premagovanju; iskanju; reševanju; hujšanju; odpravljanju; prebavi; učenju; uresničevanju; obnovi; izbiri; odvajanju; ohranjanju; porodu; razvijanju; odkrivanju>
- pomagati <premagovati; ohranjati; premostiti; razjasniti; reševati; razvozlati; preprečevati; uravnnavati; lajšati; blažiti; vzdrževati; poiskati; odpravljati; razumeti; ohraniti; premagati>
- pomagati <odločilno; zelo; posredno>

Naslednje vaje in vprašanja bodo pomagala dvigniti učencem zavest o stereotipih na televiziji, jih razpoznati in se boriti proti njim.

V lekarnah se je letos znašlo tudi posebno zdravilo, za katerega farmacevti trdijo, da bistveno pomaga pri zdravljenju gripe.

„Kontrabant“ detektor pomaga pri odkrivanju skritega blaga tako, da zazna razliko v gostoti materiala.

Sestavine iz indijskega drevesa guggulu znižajo vrednosti holesterola in pomagajo pri hujšanju.

Ta mineral pomaga v krvi vzdrževati višji hormon estrogen, ki je bistven pri absorpciji kalcija, in tako pomaga preprečevati osteoporozo.

Je popolnoma naraven in varen izdelek, ki pomaga lajšati predmenstrualni sindrom in simptome menopavze.

Njihov naslednji korak je izdelati gel, ki ne bo služil le za oporo, ampak bo na mestu poškodbe tudi aktivno pomagal k rasti celic novega tkiva.

Spisi so povezani z vmesnim kramljanjem in pojasnili, ki bodo bralcu pomagali k lažjemu razumevanju samih člankov.

Čarovnik za dostopnost vam pomaga postaviti posebne opcije Oken 98.

Nadaljujemo levo, kjer nam čez krajšo izpostavljeno steno do ostre Škrbine za Gradom, 2277 m, pomagajo klini in jeklenice.

Vitamin C pomaga pri vsrkavanju železa, zato jejte veliko svežih citrusov in kivija, zelenih in rdečih paprik, krompirja in neolupljenega paradižnika.

Na ta način encimski kompleks posredno pomaga hitro konzervirati zeleno maso in ohranjati hranljive snovi v silaži.

Zelo nam pomagajo študije ameriških, japonskih in skandinavskih revij.

Kljub očitni nevarnosti, ki jo povzročajo različni zvarki, so mediji preplavljeni z oglasi za sredstva, ki naj bi ženskam pomagala do idealne postave: v nekaj dneh in seveda brez telovadbe.

2. Delati, da kdo pride iz neugodnega položaja, da se komu položaj izboljša

► ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁ dela, da ČLOVEK₂, INSTITUCIJA₂ pride iz NEGATIVNEGA POLOŽAJA

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁> pomaga <ČLOVEKU₂, INSTITUCIJI₂> iz (<NEGATIVNEGA POLOŽAJA>) s (<prispevki, nasveti, denarjem ...>)

Sz₁ pomagati Sz₃ (iz Sz₂) (s Sz₆) /Prisl_(n)/

Sz₁ pomagati Sz₃

Sz₁ pomagati Sz₃ (iz Sz₂)

Sz₁ pomagati (s Sz₆)

Sz₁ pomagati Sz₃ (s Sz₆)

/+ Prisl_(n)/

- <prostovoljci; gasilci; reševalci; svetovalec/svetovalci; donatorji; Bog; bog; starši; mama; prijatelj/prijateljki> pomaga
- pomagati <sočloveku/soljudem; človeku/ljudem; otrokom; bolnikom; ponesrečencu; kmetom; družini/družinam; revežem; žrtvam; mladim; odvisnikom; staršem; očetu; prijatelju; ranjencu/ranjencem; beguncem; mamici/mamicam; invalidom; zasvojenecem>
- pomagati iz <zagate; stiske; zadrege; težav; krize; položaja>
- pomagati z <nasveti; denarjem; prispevki; donacijami; subvencijami; sredstvi; posojili>
- pomagati <kakorkoli; kako; nesebično; velikodušno; medsebojno; prostovoljno; učinkovito; finančno; denarno; izdatno; veliko>

Seveda bomo pisali tudi o temnih plateg življenja in skupaj z vašo pomočjo poskušali pomagati ljudem, ki jim usoda ni naklonjena.

Z zbranim denarjem vseh darovalcev slovenskih občin bodo v Kočevju s prehrano in pralnimi praški pomagali najbolj socialno ogroženim družinam.

Rada je pomagala tudi revežem, ki jih je bilo v tistih časih povsod dosti.

Danes deluje v nevladni organizaciji, ki se trudi pomagati žrtvam vojn.

Prvi so morali na več krajih ceste zapreti za ves promet, gasilci pa so pomagali tistim, ki so jim grozile narasle vode in zemeljski plaz.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela so pred sedmimi leti ustanovili prostovoljci, ki so preko različnih organizacij pomagali beguncem z območij nekdanje Jugoslavije, kjer je tedaj divjala vojna.

Prijatelji so zato, da ti pomagajo v stiski, te poslušajo, ti svetujejo in, ne nazadnje, da te odvrnejo od stranpoti, če te tja slučajno zanese.

Tako smo s svojim skromnim prispevkom pomagali tudi otrokom, ki so jih prizadeli cunami.

Del izkupička od prireditve bodo namenili fundaciji Vincenca Drakslerja, ki s svojimi sredstvi pomaga odvisnikom.

Prosim dobre ljudi, da nama kakorkoli pomagajo iz hude stiske.

Te dni so fanta novinarji oblegali v Lesotu, kjer prostovoljno pomaga lokalnim skupnostim in dobrodelnim organizacijam.

Skratka, revščina je vedno bolj vseobsegajoči pojem, o katerem je treba spregovoriti, predvsem pa mladim pomagati iz stisk.

3. Delati, da se komu izboljša zdravstveno stanje

▶ ČLOVEK₁, INSTITUCIJA dela, da se ČLOVEKU₂ izboljša zdravstveno stanje, navadno z uporabo ZDRAVIL ali z MEDICINSKIM POSEGOM

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA> pomaga <ČLOVEKU₂> k (<okrevanju, ozdravitvi ...>) z (<ZDRAVILI, MEDICINSKIM POSTOPKOM>)

Sz₁ pomagati Sz₃ (k Sz₃) (s Sz₆)

Sz₁ pomagati Sz₃

Sz₁ pomagati Sz₃ (k Sz₃)

Sz₁ pomagati Sz₃ (s Sz₆)

- <reševalci; strokovnjaki> pomaga
- pomagati <bolnikom; otrokom; ponesrečencu; poškodovancem; odvisnikom; ranjencu/ranjencem; porodnici/porodnicam; mamic/mamicam; smučarjem>
- pomagati k <okrevanju; izboljšanju; ozdravitvi>
- pomagati s <injekcijo; sredstvi; zdravili; obkladki>

Ker nismo vedeli, kako pomagati takim bolnikom, smo jih pošiljali k različnim specialistom, od nevrologov in revmatologov do specialistov fizikalne medicine ...

Na travmatološko kliniko so sprejeli 13 pacientov, zdravniki pa so pomagali tudi 17 smučarjem, devetim predšolskim otrokom, šestim ranjenim ter enemu kolesarju oziroma motoristu.

Pomagali so petnajstim poškodovancem, trem porodnicam, trije ljudje pa so potrebovali nujno psihiatrično pomoč.

Ni pa res, da so se zdravniki kdaj predstavljali kot bogovi v belem, za to so jih v glavnem naredili bolniki v upanju, da jim zdravnik lahko vedno pomaga k ozdravitvi.

Igralka, ki je prejšnji teden v Berlinu med snemanjem nekega prizora za novi film Aeon Flux padla s trampolina in si poškodovala vrat, je bila prepeljana domov v Los Angeles, kjer naj bi jo pregledal in ji pomagal k ponovnemu okrevanju eden od tamkajšnjih zdravnikov specialistov.

Motociklistu, ki ni nosil varnostne čelade, so pomagali novogoriški reševalci, a so ga zaman oživiljali in je umrl na kraju nesreče.

Kot so nas obvestili, ga je močno bolel hrbet in so mu pomagali z injekcijo proti bolečinam, resnost njegove poškodbe pa bodo ugotovili po pregledu na kliniki v Lahtiju.

Bolniku, ki težko prenaša višjo telesno toploto, pa pomagamo s hladnimi obkladki, s sokovi in bivanjem v manj toplem prostoru.

Profesor Daniel O'Connor iz Los Angelesa, svetovno znan kirurg, ki je mnogim pomagal do zdravja, je bil silno ponosen na svojo znanost.

Prispevati k temu, da se komu zdravstveno stanje, položaj izboljša, biti koristen, uporaben

► ZDRAVILO, MASAŽA, KOPEL, ČAJ, VITAMINI ... koristno prispevajo k temu, da se ČLOVEKU zdravstveno stanje izboljša

<ZDRAVILO, masaža, kopal, čaj ...> pomaga <ČLOVEKU> k (<okrevanju, ozdravitvi ...>) pri (<BOLEZNI>)

Sz₁ pomagati Sz₃ (k Sz₃) (pri Sz₅)

Sz₁ pomagati

Sz₁ pomagati Sz₃

Sz₁ pomagati (pri Sz₅)

Sz₁ pomagati Sz₃ (k Sz₃)

Sz₁ pomagati (k Sz₃)

- <obkladki; čaj; zdravila; vitamin; masaža; terapija; nasvet> pomaga
- pomagati k <počutju; okrevanju; ozdravitvi; izboljšanju; zdravju>

Kefir je odlična pijača, ki pomaga k ozdravitvi in podaljšuje življenje.

Obkladki pomagajo pri mnogih kožnih obolenjih, ker delujejo neposredno na kožo.

Čaji pomagajo pri gripi, pljučnici, kašlju, bronhitisu.

Zdravila sme jemati samo tisti, ki so mu bila predpisana, saj zdravilo, ki pomaga enemu človeku, drugemu lahko škodi.

Včasih učinkovito pomagajo kontracepcijske tablete, najpogostejši obliki zdravljenja pa sta operacija ali zdravljenje z zdravili oz. hormoni.

Čaj zelo pomaga kroničnim bolnikom in starejšim ljudem, ki se težko izkašljejejo.

Kopal z dodatkom bazičnih soli vam bo pomagala do dobrega počutja.

Pogosto pomaga tudi masaža.

Nisem se zavedala, da nekaj dni nisem smela ne jesti ne piti, saj mi je v žilo kapljal magnezij, ki mi je pomagal k okrevanju.

PRIBLIŽATI

1. Narediti, da kaj pride v (večjo) bližino česa

► ČLOVEK naredi, da KARKOLI₁ pride v (večjo) bližino ČESARKOLI₂

Če žepni glavniček močno podrgnete po laseh in ga potem približate koščkom papirja, bodo papirčki „skočili“ nanj.

Magnet, ki ga dovolj približamo superprevodniku, zaradi odbojne magnetne sile lebdi nad njim.

Da nama ne bi bilo treba vpiti, sva se z Miu nagnila naprej nad mizo in približala glavi, ko sva se pogovarjala.

Oči najprej obrobite z mehkim rjavim ali črnim svinčnikom. Pri tem se poskusite čim bolj približati trepalnicam.

Ker ne maram telesnih poškodb, sem v trenutku, ko se je z roko približala žareči kovini, zamižala.

2. Narediti, da kaj postane komu bolj razumljivo, dostopno, prijazno

► KARKOLI₁ (navadno človek, družbena skupina, institucija) naredi, da postane ČLOVEKU, DRUŽBENI SKUPINI KARKOLI₂ bolj razumljivo, dostopno, prijazno

<KARKOLI₁> približa <ČLOVEKU, DRUŽBENI SKUPINI> <KARKOLI₂>

Sz₁ približati Sz₃ Sz₄

Sz₁ približati Sz₃ Sz₄

- približati <ljudem; mladim; množicam; občanom; občinstvu; bralcem; poslušalcem; gledalcem; publiki; javnosti; uporabniku; kupcem>
- približati <kulturo; umetnost; glasbo; poezijo; knjigo; običaje; dediščino; naravo; lepoto/lepote; življenje; svet; delo/dela; temo; problematiko; storitve; ponudbo; tehnologijo/tehnologije>

Avtor današnjega filma Rudi Križanič se je odločil kraševce približati gledalcem.

Je imel projekt Katalena že od začetka namen približati ljudsko glasbo mladim (kar je v določeni meri zagotovo uspelo) ali niste imeli kakšnih takih višjih ciljev?

Kako približati Franceta Prešerna in njegovo poezijo najmlajšim generacijam bralcev, najstnikom?

Dolžnost, ki jo čutim, je predvsem dolžnost do lastnega dela, do raziskav, ki sem se jih lotila, da bi Slovencem približala življenje tistih rojakov, ki so zapustili to lepo deželo.

»Pripravili bomo veliko literarnih srečanj, saj želimo knjige čim bolj približati ljudem,« je še povedal Uršič.

Na poljuden in zanimiv način se trudimo našo tehniško in drugo kulturno dediščino približati najširši javnosti.

3. Narediti, da kaj postane ustreznejše, čemu kakorkoli bolj podobno, sorodno, zmanjšati razliko med dvema stvarima¹⁵⁰

► ČLOVEK, INSTITUCIJA naredi, da postane KARKOLI₁ (navadno rezultat človekove aktivnosti) ČEMURKOLI₂ (navadno zasledovanemu cilju) (bolj) podobno, sorodno, ustreznejše

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> približa <KARKOLI₁> <ČEMURKOLI₂>

Sz₁ približati [se|Sz₄] Sz₃ /Prisl_(n)/

¹⁵⁰ V besedilih o športu najdemo še specifične vzorce za izražanje pomena (morda se ta počasi osamosvaja v poseben podpomen): Sz₁ približati se na Sz₄, Sz₁ približati se na Kol, Sz₁ približati se

Sz₁ približati se Sz₃
 Sz₁ približati Sz₄ Sz₃

/+ Prisl_(n)/

- približati <idealu; cilju; standardom; povprečju; dosežku/dosežkom>
- približati <čimbolj; bolj; najbolj; nekoliko; povsem; tesno; nevarno>

Še naprej blestijo mladi, predvsem najmlajši Luka Lenič, ki se je že povsem približal zastavljenim ciljem pred turnirjem.

Družba bo v kratkem dobila celostno podobo, do leta 2005 pa naj bi se postopoma približala ekološkim standardom, ki veljajo v Evropski zvezi.

Približali smo se našemu cilju, ki pa ga še nismo dosegli, je opozoril Marko Pogorevc, generalni direktor slovenske policije.

Po splošni razpravi so sklenili, da bodo nadaljevali razpravo o tako imenovanem bavarskem modelu, vendar kaže, da ga bodo poslanci SLS in SKD skušali z amandmaji čimbolj približati predlogu ustavnih sodnikov.

4. Priti, premakniti se v večjo bližino česa

- ▶ KARKOLI₁ (navadno človek, žival) se premakne v (večjo) bližino ČESARKOLI₂

<KARKOLI₁> se približa <ČEMURKOLI₂>

Sz₁ približati se Sz₃ /na Sz₄/ /Prisl_(n)/

Sz₁ približati se

Sz₁ približati se Sz₃

/+ na Sz₄/

/+ Prisl_(n)/

- <človek/ljudje; neznanec; moški; možakar; mladenič; policist/policisti; pes; avto; čoln; letalo; kazalec; kamera; komet> se približa
- približati se <meji/mejam; cilju; obali>
- približati se na <razdaljo; centimeter/centimetre; meter/metre; kilometer/kilometre; miljo/milje>
- približati se <čimbolj; bolj; najbolj; povsem; zelo; preveč; nevarno; močno; tesno; previdno; neopazno; neslišno; počasi>

(Sz₃) na Sz₄, Sz₁ približati se (Sz₃) na Kol (/+ do Sz₂/, /+ v Sz₂/): Celjske košarkarice so se v 22. minuti približale le na točko zaostanka (34:35) in imele dva napada za vnovično vodstvo. Idrijčan se je tako v skupnem seštevku približal Černjavskemu na vsega dve točki zaostanka in napovedal, da resno računa na zmago v novoustanovljenem pokalu. Po odmoru pa so košarkarji Slovana zaigrali kot prerojeni in se v 24. minuti po koših Djurkoviča in Maraviča približali na 44:40 Geoplin Slovan pa se ni predal, saj se je z dobro igro v obrambi in v napadu do 17. minute približal na 25:30.

približati

Mladenič je ustavil, a je, ko se je vozilu približal policist, sunkovito speljal.

Ko je povedal, da se jima je približal velik črn avto, podoben tistim iz filmov o mafijcih, so se koščki sestavljanke začeli počasi ujemati.

Menil je, da je neobičajno, da se pet tisoč vojakov na pet kilometrov približa meji druge suverene države.

Predmetu, ki ga slikamo, se lahko približamo na centimeter.

Laci se je previdno približal vhodu v brezno, kjer je bil sneg ves poteptan od korakov.

*Atlantska vrsta morskega biča *Dasyates sabina*, ki doseže velikost 1m, se poleti približa obalam.*

Vmesni obročki različnih dolžin za makro fotografijo prav tako omogočajo, da se bolj približamo objektu slikanja.

Na začetku viadukta se je močno približal varovalni odbojni ograji, zaradi česar je volan sunkovito zasukal v levo.

5. Vzpostaviti s kom pozitivno razmerje, pridobiti čigavo naklonjenost, razumevanje

► ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁, INSTITUCIJA vzpostavi s ČLOVEKOM₂, DRUŽBENO SKUPINO₂ pozitivno razmerje

<ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁, INSTITUCIJA> se približa <ČLOVEKU₂, DRUŽBENI SKUPINI₂>

Sz₁ približati se Sz₃

Sz₁ približati se Sz₃

- približati se <ljudem; mladim; množicam; občanom; bralcem; poslušalcem; gledalcem; publiki; javnosti; uporabniku; kupcem>

Zmagovalka EME 2001 je tudi tokrat pokazala, da se zna približati poslušalcem različnih generacij.

Približal se je malemu človeku, dojel je zahteve sodobnega časa, sprejel jih je.

Lepo je z jadri odkrivati to deželo prijaznih in poštenih ljudi, prijetno je živeti med njimi zlasti potem, ko se jim malce približaš in jih bolje spoznaš.

6. Postati kakorkoli ustrežnejši, bolj podoben, soroden

► KARKOLI₁ postane ČEMURKOLI₂ ustrežnejše, bolj podobno, sorodno

<KARKOLI₁> se približa <ČEMURKOLI₂>

Sz₁ približati se Sz₃ /Prisl_(n)/

Sz₁ približati se Sz₃

/+ Prisl_(n)/

- približati se <idealu; standardom; meji/mejam; normi/normam>
- približati se <čimbolj; bolj; zelo; najbolj; nevarno; močno; tesno>

Takšni so bili filmi *Ju Dou* (1990), *Dvigni rdečo svetilko* (1991), *Qui Ju gre na sodišče* (1992), v katerih je blestela njegova dolgoletna spremljevalka, igralka Gong Li, pa vse do konca desetletja, ko je Zhang z dramama *Niti eden manj* (1999) in *Pot domov* (2001) požel enoglasno odobravanje kritike in občinstva ter se povsem približal holivudskemu idealu mednarodno uspešnega art izdelka. Jamajska in gvajanska kreolščina sta se na primer približali knjižni angleščini, makavščina pa se celo umaknila knjižni portugalščini.

Vlada pravi, da se je njen nasprotni predlog približal vašemu, dodatke pa naj bi dobili šele decembra. Nekatere med njimi so bile res občudovanja vredne konstrukcije, ki so se močno približale pravim žarometom in so oddajale tako močno svetlobo, da so jih včasih celo prepovedali.

7. Skoraj doseči kaj

► KARKOLI₁ glede na določen kriterij, lastnost, dejstvo skoraj doseže KARKOLI₂ (navadno določeno vrednost)

<KARKOLI₁> se približa <ČEMURKOLI₂>

Sz₁ približati se Sz₃ /Prisl_(n)/

Sz₁ približati se Sz₃

/+ Prisl_(n)/

- približati se <meji; normi; ničli; povprečju>
- približati se <nevarno; močno; povsem; zelo>

Število transakcij je preseglo mejo štirih milijonov in se s tem tesno približalo zgornji meji zmogljivosti računalniškega sistema borze.

Prav na vrh ne uspe nobeni, zato pa se mu nekatere zelo približajo.

Mejna vrednost dušikovih oksidov ob izpuhu je 650 miligramov, tako da so se v TE - TOL tej vrednosti že nevarno približali.

Po zadnjem sklepu pa so za nova vlaganja na Golteh odobrili še sto tisoč evrov več, skupni naložbeni znesek pa se je že močno približal trem milijonom evrov.

PRIPRAVLJATI

1. Delati, da je kdo ali kaj v primernem stanju za namen, aktivnost

► ČLOVEK, INSTITUCIJA dela, da je KARKOLI pripravljeno na AKTIVNOST

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> pripravlja <KARKOLI> na <AKTIVNOST>

Sz₁ pripravljati [se|Sz₄] [na Sz₄/za Sz₄] /Prisl_(n)/

Sz₁ pripravljati Sz₄

Sz₁ pripravljati se na Sz₄

Sz₁ pripravljati se za Sz₄

pripravljati

Sz₁ pripravljati Sz₄ na Sz₄

Sz₁ pripravljati Sz₄ za Sz₄

/+ Prisl_(n)/

- pripravljati na <snemanje; praznovanje; odhod; prihod; vstop; poroko; maturo; izpit; volitve; podvig; nastop; prevzem; selitev; uvedbo; gradnjo; ofenzivo; spopad; turnejo; ustanovitev>
- pripravljati za <vstop; odhod; izpit; naskok; polet; objavo, tisk; asfaltiranje>
- pripravljati <mrzlično; resno; skrbno; temeljito; pridno; marljivo; načrtno; aktivno; počasi>

Piše pesmi in pravljice za otroke, se ukvarja z ljudskimi pripovedmi, jih raziskuje, prevaja, pripoveduje, pripravlja za objavo.

Od leta 1992 smo izdali že deset knjig Pétra Nádasa, zdaj pripravljamo za tisk njegove kritike.

Že v letu 1993/1994, ko se je Slovenija začela pripravljati na vstop v Evropsko unijo, smo se v naši službi začeli prilagajati evropski zakonodaji na tem področju.

Dijaki četrtil letnikov se za izpite na maturi pripravljajo že vse šolsko leto.

Banke se v zadnjem obdobju intenzivno pripravljajo na uvedbo zavarovalniških storitev v svoje poslovalnice.

Seveda kandidati za službe niso navdušeni, ko se morajo več tednov pripravljati na teste.

Vsi, ki se že pripravljate, da se boste leta 2000 odpravili v Sydney na olimpijske igre, pozor - na vaš prihod se pripravljajo tudi sleparji, tatovi, žeparji, različni kvazi umetniki in še kdo.

Že dolgo se pripravljam na srečanje z brunejskim sultanom.

Učencem bodo omogočeni pogoji za še sodobnejši pouk, na kar se pedagoški delavci šole že temeljito pripravljajo.

Sicer pa so slavno plesalko v francoski tajni službi na vohunsko kariero pripravljali samo dva tedna.

Nekoliko več upoštevanja in dodatne razlage zahteva dejstvo, da so srednješolski člani RPK večinoma tudi učitelji, ki dijake za dotični predmet tudi pripravljajo na maturo.

Po posredovanju Rožletovega očeta, ki je pred časom pripravljal smuči celo norveški falangi z Ljoekselsojem in Ingebrigtsnom na čelu, so te pristale na Rožletovih nogah.

Delati, da je športnik nared za športne aktivnosti, zlasti tekmovanja

- ▶ ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁ dela, da je ČLOVEK₂, DRUŽBENA SKUPINA₂ nared za ŠPORTNO AKTIVNOST, ŠPORTNO TEKMOVANJE oz. OBDOBJE ŠPORTNE AKTIVNOSTI

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA> pripravlja se na <ŠPORTNO AKTIVNOST, ŠPORTNO TEKMOVANJE, OBDOBJE ŠPORTNE AKTIVNOSTI> na (<MESTU>) v (<ČASU>)

Sz₁ pripravljati se [na Sz₄/za Sz₄] (v Sz₅) (<ČAS>) /Prisl_(n)/

Sz₁ pripravljati se na Sz₄

Sz₁ pripravljati se za Sz₄

Sz₁ pripravljati se na Sz₄ (<KRAJ>)

Sz₁ pripravljati se na Sz₄ (<ČAS>)
 Sz₁ pripravljati se na Sz₄ (<KRAJ>) (<ČAS>)
 Sz₁ pripravljati se za Sz₄ (<KRAJ>)
 Sz₁ pripravljati se za Sz₄ (<ČAS>)
 Sz₁ pripravljati se za Sz₄ (<KRAJ>) (<ČAS>)
 Sz₁ pripravljati se (<KRAJ>)
 Sz₁ pripravljati se (<KRAJ>) (<ČAS>)

(v Sz₃)

/+ Prisl_(n)/

- pripravljati se na <sezono; tekmo; tekmovanje; nastop; obračun>
- pripravljati se za <nastop; SP; EP; prvenstvo; OI; tekmovanja; tekmo; kvalifikacije; sezono>
- pripravljati se v <Mariboru; Ljubljani; Celju; Zrečah>
- pripravljati se <psihično; marljivo, pridno; mrzlično; intenzivno; posebej; načrtno; nemoteno>

Rokmetašice Žalca, ki se intenzivno pripravljajo na novo državno prvenstvo, so minuli vikend odigrale dve prijateljski tekmi.

KRANJ - Slovenska kadetska vaterpolska reprezentanca se pripravlja za nastop na letošnjem evropskem prvenstvu, ki se bo začelo konec meseca v Carigradu.

Z izjemo Majdičeve, ki se je pod vodstvom osebnega trenerja Roberta Slabanja pripravljala na Rogli in v Bohinju, so ostali vse priprave opravili v vojaškem športnem centru na Pokljuki.

Solkán - Državno prvenstvo v slalomu na divjih vodah je minilo s pričakovanimi zmagami reprezentantov, ki se pospešeno pripravljajo na svetovno prvenstvo v španskem Seu d'Urgellu.

Svetovna prvakinja na 400 metrov, ki je v svoji domovini prava narodna junakinja, se namreč že nekaj let pripravlja na velika tekmovanja kar v Ljubljani.

O » teoretičnem « znanju 23 - letnega krilnega centra ni dvoma, saj ga je njegov oče Gar Heard, pomožni trener pri Atlanti v NBA, v poletnih mesecih intenzivno pripravljala na novo sezono.

Upa, da bo že prihodnji mesec lahko stopil na smuči in se začel pripravljati na naslednjo sezono.

Madrid - Martin Hvastija se pospešeno pripravlja za olimpijski nastop.

Slovenskim prvakom bodo na tekmi pomagali tudi Hočevar, Bevk, Svete in Kralj, ki se sicer na Bledu pripravljajo za SP divizije 1 hokejistov do 20 let.

Ljubljana - Najboljši slovenski atleti se že slab mesec pripravljajo za novo sezono, kandidati za nastop na dvoranskem EP na Dunaju (na sporedu bo od 1. do 3. marca) pa so te dni začeli s prvo napornejšo vadbo.

Katanec je Kariča zaman pripravljala za tekmo, zdaj ga bo očitno nadomestil večni rezervist Rajko Tavčar.

Slovenski reprezentanci sta se za evropsko prvenstvo pripravljali v Bratislavi.

Razen italijanske reprezentance, ki se je zadnjih 14 dni pripravljala za EP v Novem mestu, sem bil zadnji mesec skupaj z Milanom Erženom, ki je skrbel zame, tam večinoma sam.

Za tekmovanje, kakršno so olimpijske igre, se je treba začeti psihično pripravljati vsaj dve ali tri sezone prej.

Za kolesarsko prvenstvo, ki bo v Novem mestu, se mrzlično pripravljajo na več celinah.

2. (Načrtno) delati, da kaj nastane, nastaja

► ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁ dela, da nastane BESEDILO, ODDAJA, UMETNIŠKO DELO, NAČRT, občasno za človeka₂, institucijo₂

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA₁> pripravlja <BESEDILO, ODDAJO, UMETNIŠKO DELO, NAČRT>
za (<ČLOVEKA₂, INSTITUCIJO₂>)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (za Sz₄) /Prisl_(e)/

Sz₁ pripravljati Sz₄

Sz₁ pripravljati* se

Sz₁ pripravljati Sz₄ (za Sz₄)

[*pasivna raba]

/+ Prisl_(e)/

- <ministrstvo; vlada; občina; skupina> pripravlja
- pripravljati <dokumentacijo; projekte; načrte; strategijo; predlog; program/programme; predstavo; poročila; študije; doktorat; oddajo>
- pripravljati <trenutno; zdaj; pravkar; sedaj>

Ministrstvo za malo gospodarstvo in turizem pripravlja zakon o malem gospodarstvu, ki naj bi olajšal življenje malim podjetnikom.

Medtem so v Celju včeraj že pričeli pripravljati novo razpisno dokumentacijo.

Jurij je asistent na mariborski pravni fakulteti in pripravlja doktorat.

Akademik prof. dr. Jože Trontelj, predstavnik Slovenije v Odboru za smernice v bioetiki Sveta Evrope in predsednik komisije za medicinsko etiko pri ministrstvu za znanost in tehnologijo, je povedal, da se v Sloveniji pripravljata dva zakona, ki zadevata to področje - zakon o zdravljenju neplodnosti in o postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo in zakon o genski tehnologiji.

Še več, mnogi so menja, da jima govore in izjave za novinarje skrbno pripravlja njun producent in menedžer, ki je »po naključju« tudi otroški psiholog.

Kolektor bo dobila Mežica, Ravne in Prevalje pa bodo imele skupno čistilno napravo,« pravi Blatnik, ki si želi, da bi v prihodnje zaživel njegov predlog, po katerem naj bi na Komunalnem podjetju ustanovili razvojno službo. Ta bi pripravljala programe za vse štiri občine in elaborate, s katerimi bi nato sodelovali na državnih razpisih za pridobitev sredstev.

Sicer pa v ministrstvu za promet in zveze že pripravljajo predlog za reorganizacijo železnice glede na usmeritve v Evropski uniji; končan bo predvidoma v prvi polovici prihodnjega leta.

Seveda občina pripravlja idejne projekte za sodoben zimskošportni center.

V Upravi za izvrševanje kazenskih sankcij zato pripravljajo nove programe za zdravljenje in zmanjševanje škodljivih posledic uživanja drog, pred katerimi pa bo treba poseči tudi v novi zakon o izvrševanju kazenskih sankcij.

Delati, da je hrana, pijača primerna za uživanje

- ▶ ČLOVEK dela, da je HRANA, PIJAČA, OBROK primeren za uživanje

<ČLOVEK₁> pripravlja (<ČLOVEKU₂>) <HRANO, PIJAČO, OBROK> iz (<semen, moke, mesa ...
→ SESTAVIN>)

Sz₁ pripravljati [(Sz₃)/(za Sz₄)] Sz₄ (iz Sz₂)

Sz₁ pripravljati Sz₄

Sz₁ pripravljati (Sz₃) Sz₄

Sz₁ pripravljati Sz₄ (za Sz₄)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (iz Sz₂)

- pripravljati <gostom; otrokom>
- pripravljati <jed; hrano; čaj; kosilo; večerjo>
- pripravljati iz <cvetov; listov; korenin; semen; plodov; mešanice; sestavin; moke; mesa; mleka; testa>

Glavni hotelski kuhar pa pripravlja jedi, kot sta denimo pečena gvinejska kokoš ali divjačina na teksaški način s pudingom s konjakom ...

Na ogled bo kulinarčna razstava jedi, kakršne so pripravljale naše babice.

Kuharji iz tamkajšnjih hotelov bodo gostom pripravljali dalmatinske kulinarčne mojstrovine.

Težavam v zvezi s sladkosnednostjo se bomo spretno izognili, če se bomo naučili otroku pripravljati zdrave sladice - na primer iz sadja, skute, želatine in podobno - ter jo vabljivo oblikovali.

Tam bo, tako kot v mnogih drugih državah, ki jih je obiskala, zbirala recepte, po katerih bo prijatelj doma pripravljala dobrote obiskane dežele.

Ko pripravljamo kosilo, se lahko pogovarjamo o različnih vonjih, okusih, poslušamo, kako vre voda, kako brnijo strojčki, kako se sliši sekljanje čebule ...

Iz ognjičevih cvetov pripravljamo čaj tako, da eno žlico droge poparimo s 3 dl vrele vode, pokrijemo in pustimo, da se čaj popolnoma ohladi.

Iz kozjega mleka pripravljajo tudi sirne namaze.

Če pripravljamo iz listnega testa sladice, sladkor dodajamo, ko sladice, na primer razne sadne žepke, že oblikujemo, v osnovnem listnatem testu pa sladkorja ni oziroma ga ne dodajemo.

Martin za obiskovalce pripravlja izvrstno kislo mleko, postreže pa tudi z domačim žganjem.

3. (Načrtno) delati, da se kaj zgodi, uresničuje

- ▶ ČLOVEK, INSTITUCIJA dela, da se AKTIVNOST izvrši

<ČLOVEK₁, INSTITUCIJA> pripravlja (<ČLOVEKU₂, DRUŽBENI SKUPINI>) <AKTIVNOST>

Sz₁ pripravljati (Sz₃) Sz₄

Sz₁ pripravljati Sz₄

Sz₁ pripravljati* se

Sz₁ pripravljati (Sz₃) Sz₄

[*pasivna raba]

pripravljati

Ruski obrambni minister Sergej Ivanov je ob koncu tridnevnega obiska v Združenih državah Amerike dejal, da Rusija nikakor ne pripravlja jedrskega napada na ZDA.

Obtožbe Beograda, da je francoska tajna služba pripravljala atentat na Miloševića, so povsem neutemljene, so kratko in jasno sporočile francoske oblasti.

Na proteste z Zahoda kitajski oblastniki odgovarjajo, da oporečniki pripravljajo vzpon opozicije, ki da bi na Kitajskem povzročila kaos.

Kot smo še izvedeli, se pospešeno pripravlja tudi nakup nove oborožitve za novo pehotno brigado.

Analitiki so seveda takoj sklepali, da se pripravlja prevzem, a predsednik uprave Živil d. d. Branko Remic se s tem ne strinja.

Že v soboto bo Union Olimpija gostovala v razbeljeni dvorani Krke, ki pokalnim prvakom pripravlja maščevanje.

Tudi nekaterim drugim ansamblom pripravljam snemanja, propagandno gradivo, nastope na televiziji in na radiu v tujini.

Dogovoriti se, urediti vse potrebno za dogodek, časovno zamejeno dejavnost

► ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA se dogovori oz. uredi vse potrebno, da se na določenem mestu in v določenem času odvije PRIREDITEV, AKTIVNOST

<ČLOVEK₁, DRUŽBENA SKUPINA₁, INSTITUCIJA> pripravlja za (<ČLOVEKA₂, DRUŽBENO SKUPINO₂>) <PRIREDITEV, AKTIVNOST> na (<MESTU>) v (<ČASU>)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (za Sz₄) (<MESTO>) [(v Sz₄)/(ob Sz₅)]

Sz₁ pripravljati Sz₄

Sz₁ pripravljati Sz₄ (za Sz₄)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (za Sz₄) (<ČAS>)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (<MESTO>)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (<ČAS>)

Sz₁ pripravljati Sz₄ (<MESTO>) (<ČAS>)

(v Sz₄)

(ob Sz₅)

- <organizator; društvo; KUD; TD; sekcija; klub; zavod; združenje; člani> pripravlja
- pripravljati <razstavo; delavnice; seminarje; predavanja; prireditve>
- pripravljati za <obiskovalce; otroke>
- pripravljati v <ponedeljek; četrtek; petek; soboto; nedeljo>
- pripravljati ob <jubileju; obletnici; prazniku; priložnosti; dnevu; tednu>

Društvo diabetikov Kranj tudi letos pripravlja martinovanje, in sicer v Ljutomeru v petek, 11. novembra.

TD Žužemberk pripravlja za soboto, 28. junija, ob 20. uri na grajskem dvorišču nastop tenorista Rada Legana, ki je dalj časa živel in delal v Nemčiji.

Ob izidu novega slovenskega prevoda Svetega pisma pripravljajo novomeški frančiškani razstavo Biblija pri frančiškanih v Novem mestu.

Mladinski center v soboto, 23. oktobra, pripravlja filmski seminar; na katerem se bodo udeleženci učili osnov filmskega jezika, uporabe digitalne kamere, montiranja s programom Adobe Premiere in osnov novinarstva za delo v mladinskih oddajah.

Festival balonarjev se bo nadaljeval ob 11. uri na rekreacijsko konjeniškem centru Brezova pri ribiškem domu ob Šmartinskem jezeru, kjer pripravljajo za obiskovalce še vrsto manjših zabavnih prireditev.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto v mesecu decembru pripravlja za otroke v novomeškem BTC-ju delavnice Otroški svet.

Zavod za razvijanje ustvarjalnosti pripravlja za otroke med 17. in 19. uro na gradu izdelovanje mavričnih marel in pahljač.

Med zimskimi in letnimi počitnicami pripravljajo izlete, pohode v naravo in družabne igre, v Slovenj Gradcu pa so pripravili tematske delavnice za osnovnošolske otroke.

Moški pevski zbor Telekom iz Celja pripravlja ob četrstoletnem jubileju slavnostni koncert.

4. Rabi se za izražanje prepričanja, da se bo kaj zgodilo zaradi pojava okoliščin za nastop stanja, procesa

- ▶ rabi se za izražanje prepričanja, da se bo zgodil VREMENSKI POJAV

pripravlja se k <VREMENSKEMU POJAVU>

Sz₁ pripravljati se k Sz₃

[Sz₁] pripravljati* se k Sz₃

[*brezosebno]

- pripravlja se k <dežju; nevihti>

Tudi zgodaj danes, ko sem odprl jutranji časnik, se je pripravljalo k nevihti.

Otroci so hiteli v šolo in z njimi so hiteli pisani dežniki, ker se je pripravljalo k dežju.

SPREMINJATI

1. Delati, da je kaj drugačno, kot je bilo

- ▶ KARKOLI₁ (navadno človek, institucija, aktivnost) dela, da je KARKOLI₂ drugačno, kot je bilo

<KARKOLI₁> spreminja <KARKOLI₂>

Sz₁ spreminjati Sz₄ /s Sz₆/ /Prisl_(n)/ /Prisl_(e)/

Sz₁ spreminjati Sz₄/+ s Sz₆//+ Prisl_(e)//+ Prisl_(n)/

- spreminjati <svet; ustavo; pravila; načrte; navade; stališča; miselnost; identiteto; razpoloženje; smer; položaj; namembnost; obliko; podobo; barvo; videz; velikost; sestavo; strukturo; vsebino; lastnosti; strugo>
- ne spreminjati <dejstva; ciljev; načel; pogojev; razmerja/razmerij; zasnove; odnosa; politike; odločitev>
- spreminjati z <dopolnili; amandmajem/amandmaji; odlokom; zakonom; dodatkom>
- spreminjati <bistveno; korenito; radikalno; drastično; dramatično; poljubno; dinamično; postopoma; postopno; polagoma; sproti>
- spreminjati <nenehno; neprestano; dnevno; pogosto>

Študentska organizacija BEST (Board of European Students of Technology) pripravlja serijo treh seminarjev, na katerih bo predstavljeno, kako nove tehnologije spreminjajo svet, način poslovanja, učenja in vodenja politike.

Kako torej kupiti italijansko soglasje, ne da bi bilo to videti kot kupčija, pri kateri ena država na zahtevo druge spreminja svojo ustavo? Kako torej kupiti italijansko soglasje, ne da bi bilo to videti kot kupčija, pri kateri ena država na zahtevo druge spreminja svojo ustavo?

Mobilni telefoni in svetovni splet izrazito spreminjajo navade ljudi in načine komuniciranja med njimi.

Rada spreminja svoj videz, ukvarja se s plesom in veliko potuje.

Slovenija v tem času ni spreminjala načel, za katera se je zavzemala ob sprejemu v svetovno organizacijo.

Toda to, da igramo proti njim, ne spreminja našega cilja, ki je uvrstitev v ligo prvakov.

Če so tako ravnali zaradi tega, da bi bil zakon čimprej sprejet in ga kanijo postopoma spreminjati, so ravnali nepošteno in v škodo davkoplačevalcev.

Zunanjosti ne bomo korenito spreminjali, saj so stavbe pod spomeniškim varstvom, dobile bodo le, tako kot včasih, pokrite letne terase.

Ta se je tudi pritožil, da kar devet scenaristov neprestano spreminja scenarij.

Udeleženci sinode bodo gradivo spreminjali z amandmaji v pisni obliki.

Zdaj imajo poslanci na mizi resolucijo o gradnji avtocest v Sloveniji, za katero po Presečnikovih besedah stoji vsa tehnična in ekonomska stroka, zato upa, da je poslanci med posameznimi branji ne bodo spreminjali z dopolnili.

2. Delati, da se kaj nadomesti s čim drugim, zamenjati

- ▶ ČLOVEK, INSTITUCIJA dela, da se KARKOLI₁ nadomesti s ČIMERKOLI₂

<ČLOVEK, INSTITUCIJA> spreminja <KARKOLI>

Sz₁ spreminjati Sz₄

Sz₁ spreminjati Sz₄

Ker Šakal nikoli ne miruje ter neprestano spreminja svojo identiteto in zunanji videz, ga do zdaj še nikomur ni uspelo razkrinkati.

V načinu izobraževanja algoritem učenja spreminja parametre vse dokler omrežje ne začne proizvajati napovedi, ki minimalno odstopajo od resnične skupne prodaje.

Italijanska banka je sprejela pogoj, da ne spreminja imena in da ne prestavlja sedeža banke.

Sicer pa rokov ni mogoče spreminjati tudi zato, ker na ta davek računa državni proračun in ker se je treba držati mednarodnih obveznosti.

Nadaljevanje sojenja šefu turistične agencije Vagabond travel. Obtoženec naj bi bil spreminjal kraje izleta.

3. Delati, povzročati, da kdo ali kaj postane kaj drugega, pretvarjati

► KARKOLI₁ (navadno človek, institucija, aktivnost) povzroča, da KARKOLI₂ postane KARKOLI₃

<KARKOLI₁> spreminja <KARKOLI₂> v <KARKOLI₃>

Sz₁ spreminjati Sz₄ v Sz₄

Sz₁ spreminjati Sz₄ v Sz₄

- spreminjati v <smetišče; pašnik; prah; humus; paro; glukozo; pekel; resničnost; bitje; zlato>

Tam sedaj neusmiljeno izsekujejo tropski pragozd in cvetoči otok spreminjajo v puščavo.

Zato si prebivalci teh vasi delajo medvedjo uslugo, ko jamo spreminjajo v smetišče.

V Ambulanti za diagnostiko in terapijo bolečin lahko omilijo ali odpravijo večino bolečin, ki človeku življenje spreminjajo v pekel.

Žal v telesu ni encimov, ki bi maščobe spreminjali v glukozo.

Janja Majzelj sedi na aluminijastem stolu, Barbara jo počasi spreminja v drugo bitje, lasulja z rdečimi razmršenimi lasmi, rdeče ustnice, zanimiv kostum, odnos maskerja in garderoberja z igralcem je poseben odnos.

4. Postajati drugačen

► KARKOLI postaja drugačno

<KARKOLI> se spreminja | <KARKOLI₁> spreminja <KARKOLI₂>

Sz₁ spreminjati [se|Sz₄] /skozi Sz₄/ /s Sz₆/ /Prisl_(n)/ /Prisl_(c)/

Sz₁ spreminjati se

Sz₁ spreminjati Sz₄

/+ skozi Sz₄/ /+ Prisl_(n)/

/+ s Sz₆/ /+ Prisl_(c)/

spreminjati

- <stvari; časi; razmere; struktura; sestava; velikost; namembnost; podoba; razpoloženje; navade; miselnost; odnos/odnosi; razmerje/razmerja; moda; okus; trend/trendi; tehnologija/tehnologije; podnebje; vreme; klima> se spreminja
- spreminjati <podobo; barvo; obliko; lastnosti; namembnost; razpoloženje; položaj>
- spreminjati se skozi <zgodovino; čas; obdobje; stoletja; desetletja; leta>
- spreminjati se s <časom; leti; razvojem; starostjo; temperaturo; višino; globino>
- spreminjati <počasi; polagoma; postopoma; postopno; hitro; naglo; bliskovito; sproti; dinamično; bistveno; korenito; radikalno; drastično; dramatično; močno>
- spreminjati <nenehno; neprestano; stalno; dnevno; pogosto>

Neprijetno, a žal neizpodbitno dejstvo je, da se podnebje našega planeta spreminja.

Miselnost pa se ne spreminja kar tako, čez noč.

Dejstvo je, da se vreme ves čas spreminja in te variabilnosti smo navajeni, vendar pa se v zadnjih letih določene stvari spreminjajo.

Kupole, ki v večernih urah pomladno spreminjajo barvo, ne bodo več zanemarjene.

Aare, ki spreminja barvo hkrati z menjavanjem letnih časov, s taljenjem snega ali neurji v gorah, ki si jemlje modrino z neba in se zadovoljuje tudi s sivino mračnih dni, ne izpušča ničesar in pripoveduje vso zgodbo o Bernu.

Čevljarska ulica iz dneva v dan spreminja podobo.

Dejstvo je, da se je živi svet našega planeta spreminjal skozi celotno zemeljsko zgodovino.

Pojem družine se, če to hočemo ali ne, radikalno spreminja.

Vse, v nas in okrog nas, v celici in v vesolju, se neprestano spreminja in je ujeto v različne ritme: bitje srca, dihanje, valovanje morja, Lunine mene, letni časi, dan in noč, potovanje planetov ...

Svet se hitro spreminja in vse bolj smo ljudje medsebojno odvisni.

Od tega, kako se temperatura atmosfere spreminja z višino, je odvisna njena stabilnost.

Značilnost bitumna je elastoviskozno obnašanje, kar pomeni, da se njegove lastnosti (predvsem agregatno stanje, elastičnost in nosilnost) spreminjajo s temperaturo.

5. Postajati kaj drugega

- ▶ KARKOLI₁ postaja KARKOLI₂

<KARKOLI₁> se spreminja v <KARKOLI₂>

Sz₁ spreminjati se v Sz₄ /Prisl_(n)/

Sz₁ spreminjati se v Sz₄

/+ Prisl_(n)/

- spreminjati se v <puščavo; močvirje; prah; paro; farso; pekel; resničnost; nasprotje; bitje; zlato; gmoto>
- spreminjati se <počasi; postopoma; postopno; polagoma; sproti>

Vse kaže, da so težave premagane in da se Maroko postopoma spreminja v demokratično državo. Tako sem se počasi spreminjal v zelo kritično osebo, videl sem, kar so drugi gledali - našo neumnost, naše blodnje, našo otročjost.

Depresivni Miles, ki zaman išče založnika za svoj obsežni, a očitno preveč osebni roman, pa se seveda ne more sprijazniti s kariero nepomembnega osnovnošolskega učitelja, zato išče uteho v ljubezni do vina, ki se vsemu njegovemu poznavilstvu navkljub polagoma spreminja v alkoholizem.

Zgodba o gradnji nove pediatrične bolnišnice se vse bolj spreminja v farso, ob kateri prihajajo na dan najslabše lastnosti slovenske politike.

Dekle je presrečno, ne more verjeti, da se pravljica spreminja v resničnost.

Tudi antiglobalizacijski idealizem se s postanki od Seattla do Göteborga spreminja v svoje nasprotje.

In kar precejšen del poti sta vsakih nekaj deset metrov nalivala vodo v hladilnik, ta pa se je sproti spreminjala v paro.

UGOTAVLJATI

1. Z načrtnim zbiranjem in preučevanjem podatkov delati, da se pride do (jasnih) spoznanj, dejstev, raziskovati

► ČLOVEK, INSTITUCIJA, RAZISKAVA raziskuje dejstva o ČEMERKOLI

<ČLOVEK, INSTITUCIJA, RAZISKAVA> ugotavlja <KARKOLI>

Sz₁ ugotavljati [Sz₄/ali_S/k..._S] /s Sz₆/

Sz₁ ugotavljati Sz₄

Sz₁ ugotavljati* se

Sz₁ ugotavljati, ali_S

Sz₁ ugotavljati, k..._S

[*pasivna raba]

/+ s Sz₆/

- <policisti; kriminalisti; preiskovalci; komisija; znanstveniki; raziskovalci> ugotavlja
- ugotavljati <prisotnost; sklepčnost; vzrok/vzroke; identiteto; istovetnost; odgovornost; nepravilnosti; kršitve; krivdo; vpletenost; sum; pomanjkljivosti; stanje; skladnost; razliko; ustreznost; škodo; dejstvo/dejstva>
- ugotavljati s <testom/testi; metodo/metodami; analizo/analizami; anketo/anketami; merjenjem; meritvami; preiskavo/preiskavami; preverjanjem/preverjanji; pregledom/pregledi>

Strukturno zgradbo ugotavljamo na podlagi terenskega kartiranja ter analize globinskih podatkov, rudarskih del, geofizikalnih meritev in vrtin.

Kakovost vode ugotavljamo s kemijskim in bakteriološkim pregledom vzorca vode.

S tokratno anketo ugotavljamo, ali spremljate predvolilno dogajanje, ali gre predvolilna kampa- nja neopazno mimo vas, skratka, kako doživljate letošnje volitve za državni zbor.

Bo vlada uveljavila svoje solastniške pristojnosti in ugotavljala odgovornost za probleme?

Višina premoženjske škode še ni znana, prav tako pa policisti še ugotavljajo vzrok požara.

To odkritje bo raziskovalcem pomagalo ugotavljati tudi škodo, ki jo onesnaženje dela koralam.

Policisti še ugotavljajo, kaj natančno se je zgodilo, in iščejo orožje.

Jutri bo parlamentarna preiskovalna komisija, ki ugotavlja politično ozadje afere Vič - Holmec, zaslišala prvega moža slovenske vlade Janeza Drnovška.

Kriminalisti še vedno ugotavljajo, kdo je umoril 46 - letno Marijo Bec z Brega pri Sevnici
Kriminalisti še vedno ugotavljajo, kdo je umoril 46-letno Marijo Bec z Brega pri Sevnici.

Ugotavljali so kakovost vode v letnih in termalnih kopalniščih ter v rekah in jezerih.

Imeli smo celo logopedinjo, Marleno, hčer slikarja Matije Jame, ki je ugotavljala naše govorne napake in nam dajala vaje za pravilno izgovorjavo posameznih črk.

Naravne vrednote državnega pomena so tiste, ki imajo mednarodni ali velik narodni pomen. Ta se ugotavlja na podlagi strokovnih meril vrednotenja primerjalno za celo državo.

Inšpektorji zdaj podrobneje preučujejo vsebino dokumentacije in ugotavljajo, ali ukrepi, ki so jih zapisali delodajalci, zagotavljajo varno delo.

Policisti še vedno ugotavljajo, kaj se je dogajalo pred nesrečo.

Po vsakoletni mednarodni raziskavi, ki ugotavlja, kateri učenci so najboljši na svetu, je Finska vedno na vrhu seznama.

2. Na podlagi zbranih in preučenih podatkov z razmišljanjem prihajati do (relativno dokončnih) spoznanj, dejstev

► ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA, DOKUMENT prihaja na podlagi preučenih podatkov do dejstev o ČEMERKOLI in o njih poroča

<ČLOVEK, DRUŽBENA SKUPINA, INSTITUCIJA, DOKUMENT> ugotavlja <KARKOLI>

Sz₁ ugotavljati [Sz₄/da_S/Citat_S] /na Sz₅/ /v Sz₅/ [/pred Sz₆///Prisl_(e)/] [/s Sz₆///Prisl_(n)/]

Sz₁ ugotavljati Sz₄

Sz₁ ugotavljati, da_S

Sz₁ ugotavljati Citat_S

kot/kakor ugotavljati Sz₁, S

/+ na Sz₅/

/+ pred Sz₆/

/+ Prisl_(n)/

/+ v Sz₅/

/+ s Sz₆/

/+ Prisl_(e)/

- <strokovnjaki; znanstveniki; raziskovalci; analitiki; poznavalci; psihologi; sociolog/sociologi; zgodovinar/zgodovinarji; zdravnik/zdravniki; policisti; kriminalisti; preiskovalci; inšpektorji; revizorji; direktor; komentator/komentatorji; avtor/avtorji; avtorica; komisija; varuh; študija/študije; raziskava/raziskave; poročilo> ugotavlja
- ugotavljati <nepravilnosti; kršitve; pomanjkljivosti; porast; stanje; razlike; škodo; dejstva>

- ugotavljati na <seji; posvetu; konferenci; sestanku; zboru>
- ugotavljati v <poročilu; študiji; analizi; pismu; uvodniku; komentarju>
- ugotavljati pred <leti; dnevi; časom>
- ugotavljati z <zadovoljstvom; veseljem; ponosom; zadoščenjem; olajšanjem; presenečenjem; začudenjem; obžalovanjem; žalostjo; grenkobo; razočaranjem; zaskrbljenostjo; grozo; ogorčenjem>
- ugotavljati <resignirano; žalostno; nemočno; samokritično; kritično; cinično; presenečeno; zadovoljno; sproti; družno>
- ugotavljati <znova; zdaj; pogosto; nadalje; hkrati; sproti>

Ta najnovejši trend v Evropi je, kot so ugotavljali na posvetu, najbolj prišel do izraza na Irskem, kjer zlasti močna ameriška računalniška podjetja vse bolj neposredno sodelujejo s šolami.

Društvo savinjskih vinogradnikov združuje približno 100 članov, ki so na občnem zboru ugotavljali, da se kakovost njihovih vin iz leta v leto izboljšuje.

Tudi sadjarji so že pred leti ugotavljali, da bo uspešen lahko le tisti, ki bo sadovnjak opremil z namakalnim sistemom.

Poslanci državnega zbora z veliko zaskrbljenostjo in z ogorčenjem ugotavljamo, da smo pri opravljanju svojega dela tarče vedno hujšega pritiska in groženj s kazenskimi in odškodninskimi postopki.

Z grenkobo ugotavljamo, da država nima posluha za male podjetnike.

Matjaž Hanžek v svoji analizi ugotavlja, da so v začetku 90. let v Sloveniji opazni prelomi v gibanju smrtnosti.

Največ takšnega zavajanja je na detergentih, papirnih izdelkih, kozmetičnih razpršilih, insekticidih, čistilih in baterijah, ugotavlja v poročilu direktorat.

» S tem denarjem še do kredita ne morem, « resignirano ugotavlja mlada ženska, ki je vse svoje življenje, vse interese in vse želje podredila hčerkinim. »S tem denarjem še do kredita ne morem,« resignirano ugotavlja mlada ženska, ki je vse svoje življenje, vse interese in vse želje podredila hčerkinim.

Samokritično ugotavljam, da sem naiven in da stvari, ki jih smatram za samoumevne, sploh ne obstajajo.

Zelo pogosto ugotavljamo pljučnice in bronhitise zaradi zamašitve dihalnih poti.

Ko primerjam svojo in njeno poroko, ugotavljam nekatere razlike.

Ko so v Ameriki v začetku prejšnjega stoletja ugotavljali velik porast umrljivosti zaradi bolezni srca in ožilja, so predvsem kardiologi začeli odkrivati vzroke.

Učitelji ugotavljajo standardne pomanjkljivosti pri pisanju učencev: odgovori so prekratki, učenci se preveč zanašajo na mnenja drugih.

Neodvisni strokovnjaki za proučevanje terorizma ugotavljajo, da se je bin Ladnova teroristična mreža presenetljivo dobro prilagodila novim razmeram.

Policisti ugotavljajo, da državljani premalo poznajo njihova pooblastila, kar velikokrat sproži konflikt.

Psihologi ugotavljajo, da se ljudje na stres odzivajo zelo različno.

Študija ugotavlja, da je bilo med uporabniki interneta v prvi četrtini letošnjega leta 50,4 odstotka žensk.

Tako inšpektorji za delo, ki nadzorujejo tudi izvajanje predpisov s tega področja, ugotavljajo, da se kljub povečanemu številu inšpekcijskih pregledov število kršitev zmanjšuje.

Ivan Sušnik, tukajšnji podjetnik, ki ima na Holmcu podjetje za špedicijo, ugotavlja: „Avstrijci gradijo s polno paro, pri nas pa o tem niti ne govorimo.“

„Samo gobe gremo lahko nabirat in se po dvorišču sprehajati,“ zatolčeno ugotavlja Bojan. Za životarjenje je to najbrž dovolj, za življenje pa odločno premalo.

Kot ugotavlja Bezenškova, se je miselni premik glede gospodinjstva že zgodil: mladi gospodinj-skih opravil ne sprejemajo več s tolikšno distanco in s posmehom.

Površina je prevladala nad vsebino, na žalost pa, kot ugotavlja Delaney, pod bleščečo površino ni bilo nikakršne substance.

UMRETI

1. Prenehati živeti

► ČLOVEK preneha živeti

<ČLOVEK₁> umre (<ČLOVEKU₂>) (<ČAS>) (<MESTO>) (<VZROK>) (<NAČIN>)

Sz₁ umreti (Sz₃) [(Sz₂)/(Sz₄)/(čez Sz₄)/(po Sz₅)/(med Sz₆)/(pred Sz₆)/(Prisl_(ē))] [(na Sz₅)/(v Sz₅)] [(od Sz₂)/(zaradi Sz₂)/(za Sz₆)] [(v Sz₅)/(pod Sz₆)/(Prisl_(n))] /brez Sz₂/ /Pridz₁/ /kot Sz₁/

Sz₁ umreti

Sz₁ umreti (Sz₃)

Sz₁ umreti (Sz₃) (<ČAS>)

Sz₁ umreti (<MESTO>)

Sz₁ umreti (<ČAS>)

Sz₁ umreti (<VZROK>)

Sz₁ umreti (<NAČIN>)

Sz₁ umreti (<MESTO>) (<NAČIN>)

Sz₁ umreti (<MESTO>) (<VZROK>)

Sz₁ umreti (<ČAS>) (<NAČIN>)

Sz₁ umreti (<ČAS>) (<VZROK>)

Sz₁ umreti (<MESTO>) (<ČAS>)

(Sz₂) (čez Sz₄) (med Sz₆) (Prisl_(ē))

(Sz₄) (na Sz₅) (pod Sz₆) (Prisl_(n))

(od Sz₂) (po Sz₅) (pred Sz₆)

(zaradi Sz₂) (v Sz₅) (za Sz₆)

/+ brez Sz₂/ /+ kot Sz₁/

/+ Pridz₁/

- <oče; mama; mati; sin; otrok; brat; žena; mož; babica; stric; starša/starši; voznik; voznica; sopotnik; sopotnica; motorist; pešec; človek/ljudje; oseba/osebe; bolnik; vojak/vojaki; skladatelj; pisatelj> umre
- umreti <leta; avgusta; decembra; februarja; marca; januarja; maja; septembra; junija>
- umreti <(prid) leto; mesec; teden; dan; noč; jutro; večer; zimo>
- umreti brez <potomcev; naslednika/naslednikov; otrok; oporoke; premoženja>
- umreti od <lakote; gladu; žeje; izčrpanosti; mraza; infarkta; kapi; bolezni; starosti>
- umreti zaradi <podhladitve; zastrupitve; zadužitve; izkrvavitve; utopitve; krvavitve/krvavitev; poškodbe; rane/ran; opeklin; lakote; podhranjenosti; odmerka; predoziranja; kapi; tuberkuloze; aidsa; raka; infarkta; pljučnice; ciroze>
- umreti čez <dan; uro; leto; teden>
- umreti na <kraju; cestah; avtocesti; poti; bojišču; domu; grmadi; Dunaju; Kitajskem; Švedskem; Hrvaškem>
- umreti po <porodu; rojstvu; trčenju; nesreči; padcu; napadu; prevozu; poroki; operaciji; bolezni; vojni; dneh/dnevi; tednu/tednih; letu/letih; mesecu/mesecih>
- umreti v <nesreči; trčenju; požaru; eksploziji; spopadu; napadu; atentatu; bolnišnici; zaporu; ječi; taborišču; Auschwitzu>
- umreti med <prevozom; potjo; porodom; nosečnostjo; operacijo; spanjem; treningom; snemanjem; postopkom; akcijo; napadom; bombardiranjem; vojno>
- umreti pod <plazom/plazovi; ruševinami; streli; krogli; bombami; kolesi; traktorjem/traktorji>
- umreti pred <desetletjem; letom/leti; mesecem/meseci; tednom/tedni; dnevi; časom>
- umreti za <rakom; aidsom; tuberkulozo; levkemijo; kapjo; jetiko; pljučnico; tifusom; malarijo; kugo; infarkt; kolero; tumorjem/tumorji; gripo; boleznijo/bolezni>
- umreti <mład; srečen; zdrav>
- umreti kot <žrtev/žrtve; mučenik; mučenec; vojak>
- umreti <tragično; nesrečno; nepričakovano; skrivnostno>
- umreti <kmalu; nenadoma; zgodaj; prezgodaj; kasneje; pozneje; takoj; včeraj; lani; letos; letno; doslej; nedavno; zjutraj; zvečer>

Mama je umrla, ko je bila Mojca stara dobrih dvajset let.

Motorist je umrl še pred prihodom reševalcev.

Žena mu je umrla pred triintridesetimi leti.

1875: Rodil se je slovenski literarni zgodovinar in prevajalec Ivan Prijatelj (umrl leta 1937).

Eric Vigne je osumljen vpletenosti v umor svoje žene, ki je umrla marca leta 2000.

Leta 1941 so ga Sovjeti aretirali in poslali v delovno taborišče, kjer je umrl od lakote.

Hudo ranjenega so odpeljali v ljubljanski Klinični center, kjer pa je še isti večer zaradi poškodb umrl.

Vsi znaki kažejo, da je dekle najverjetneje umrlo zaradi zaužitega prevelikega odmerka mamila.

Po zadnjih podatkih je v nesreči umrlo 79 potnikov, 52 je poškodovanih, 48 ljudi pa jo je odneslo brez poškodb.

Samo v zadnjih tednih je v spopadih umrlo več kot 2000 ljudi.

Zaradi hudih poškodb je uro in pol kasneje umrla v novomeški bolnišnici.

umreti

Ko je prišla britanska vojska, je nekaj vojakov in civilnih ljudi umrlo pod streli teroristov.

Dve leti pozneje je umrl za rakom slinavke.

Povejmo, da po svetu vsak dan umre za aidsom tisoč otrok.

Mož ji je umrl pred dvajsetimi leti, hčerki pa sta se poročili in odšli na svoje.

Rezka je bila v družini najmlajša od petih otrok, njena mama pa je ob porodu umrla in številna družina je ostala sama z očetom.

Rock idoli tistega časa Hendrix, Morrison in Janis Joplin so umrli mladi.

Odpejali so ga v Klinični center, kjer je čez nekaj ur umrl.

Hudo ranjeni voznik je umrl med prevozom v celjsko bolnišnico.

To je že 32 smrtna žrtev letos, v enakem obdobju lani je na celjskih cestah umrlo 33 ljudi.

Voznik v katri je po silovitem čelnem trčenju umrl na kraju nesreče.

Prepeljali so ga v ljubljanski klinični center, kjer je zaradi hudih ran po treh dneh umrl.

Kralj Viljem IV. je umrl brez potomcev, zato je prestol za njim zasedla njegova nečakinja, slavna kraljica Viktorija.

Palestinski voditelj je že večkrat izrazil željo umreti kot mučenik za Jeruzalem in biti tam tudi pokopan.

Uspeh prodaje je tako rekoč zagotovljen, saj številni Evropejci še zdaj niso preboleli izgube lepe Diane, ki je tragično umrla v prometni nesreči v Parizu.

Minor se je vrnil v ZDA in tam kasneje umrl.

Postati čustveno otopel, indiferenten

- ▶ ČLOVEK postane čustveno otopel, kot bi umrl

<ČLOVEK> umre

Sz₁ umreti

Sz₁ umreti

Čez leto dni pa sem prejela klic, da je konec. Hitel je k tebi. Takrat sem umrla in sedaj, tri leta kasneje, se znova rojevam.

Ko sem spoznala, kdo leži pred mojimi nogami, sem umrla.

Ko sem izvedela, da je neki norec ubil mojega brata, se mi je zdelo, da je v meni nekaj umrlo. Jokala sem, vendar ga solze niso mogle obuditi.

2. Prenehati obstajati

- ▶ KARKOLI (navadno duševno stanje, čustvo) preneha obstajati

<KARKOLI> umre

Sz₁ umreti

Sz₁ umreti

Prav vsa služinčad sicer ni čisto zadovoljna, ampak imela bo vsaj dela prost dan in upanje, ki nikoli ne umre.

Ljubezni, ki jo nekdo čuti do nekoga (oziroma nekaterih), se ne more umoriti; lahko jo zajezimo, umre pa lahko le sama.

Zato sta oba kriva, da je njun zakon v vsebinskem smislu kmalu umrl.

3. Biti močno vplivan od čustva, duševnega stanja

▶ ČLOVEK je močno vplivan od ČUSTVA, DUŠEVNEGA STANJA

<ČLOVEK> umre od <ČUSTVA, DUŠEVNEGA STANJA>

Sz₁ umreti od Sz₂

Sz₁ umreti od Sz₂

- umreti od <dolgočasa; dolgčasa; smeha; sramu; žalosti; groze; sreče>

Prišli smo v Zagreb in skoraj umrli od dolgčasa, to je bila prava groza.

Ko sem te jaz prvič videl, sem skoraj umrl od smeha.

Tisti hip sem bil prepričan, da bom umrl od sramu.

ZAGLEDATI

1. Zaznati z vidom, opaziti

▶ ČLOVEK na določenem mestu opazi KARKOLI

<ČLOVEK> zagleda <KARKOLI> na (<MESTU>)

Sz₁ zagledati Sz₄ [(ob Sz₅)/(na Sz₅)/(pri Sz₅)/(v Sz₅)/(med Sz₆)/(pod Sz₆)/(pred Sz₆)/(za Sz₆)/(Prisl_(k))] /Prisl_(e)/

Sz₁ zagledati Sz₄

Sz₁ zagledati Sz₄ (<MESTO>)

(ob Sz ₅)	(v Sz ₅)	(pred Sz ₆)
(na Sz ₅)	(med Sz ₆)	(za Sz ₆)
(pri Sz ₅)	(pod Sz ₆)	(Prisl _(k))

/+ Prisl_(e)/

- <voznik; mladenič> zagleda
- zagledati <silhueto; obris; senco; odsev; svetlobo; obraz; postavo; moškega; žensko; dekle; možakarja; moža; policiste; neznanca; kačo; truplo; avto; napis; tablo; plakat; fotografijo; prizor>
- zagledati ob <cesti; poti; vhodu; postelji>

zagledati

- zagledati na <tleh; pločniku; vogalu; ulici; cesti; travniku; jasi; obzorju; nebu; zaslonu; ekranu; platnu; televiziji; naslovnici; odru; hodniku; dvorišču; polici; mizi; postelji; vratih; pragu; steni; strani; dnu>
- zagledati pri <vratih; mizi; vhodu>
- zagledati v <daljavi; bližini; ogledalu; zrcalu; časopisu; izložbi; trgovini; sobi; roki>
- zagledati med <vrati; podboji>
- zagledati pred <seboj; sabo; hišo; vhodom; vrati>
- zagledati za <mizo; pultom; vrati; hrptom; volanom>
- zagledati <tam; kje>
- zagledati <nenadoma; naenkrat; najprej; kmalu; takoj; potem; nato; končno; tedaj; ta-krat; zjutraj; znova; spet; naposled>

Voznik je kolesarja sicer zagledal, vendar zaradi velike hitrosti ni mogel pravočasno ustaviti avta in je trčil vanj.

Šolarji, ki so čakali avtobus, so v potočku ob cesti zagledali moško truplo.

Ko je prišla za kljuko, je v zastekljenih vratih zagledala svoj odsev.

Ko jim uspe odpreti vrata, zagledajo srhljiv prizor.

V daljavi zagledamo temne obrise druge potujoče karavane.

Čez nekaj dni sem v časopisu zagledal oglas, ki je ponujal računalniške inštrukcije in svetovanje.

Ko sta se vračali proti domovini, sta namreč ob cesti zagledali napravo, ki ju je močno spominjala na mikrovalovno pečico.

Sosed, ki je v torek zjutraj prišel mimo stanovanjske hiše v Jesenju pri Litiji, je na tleh zagledal hujše ranjeno 75 - letno J. Z., stavbo pa so zajeli plameni.

Odgovorni v katoliški bolnišnici sv. Uršule v belgijskem mestu Nasselt so krepko strmeli, ko so na televizijskem zaslonu zagledali reportažo o svoji kliniki.

Jana se je obrnila in pri vratih zagledala Andreja.

Odprla je oči in med vrati zagledala svojega očeta.

Ko sem prišel domov, sem pred hišo zagledal bleščeče novo kolo.

Odpravila sem se proti kabinetu, kjer sem za pisalno mizo zagledala nečakinjo, ki je napeto zrla v računalniški zaslon.

Nedaleč od vhoda je zagledal temnejši obraz, ki ga je srečal tudi pred hotelom Hyatt.

Nenadoma sem zagledal kobilico, ki se je sprehajala po vizirju.

Nagnil sem se nad gumenjak in tam zagledal čudno temno sivo bitje.

2. Usmeriti pogled, zazreti se kam

- ▶ ČLOVEK usmeri pogled v KARKOLI

<ČLOVEK> se zagleda v <KARKOLI>

Sz₁ zagledati se v Sz₄

Sz₁ zagledati se v Sz₄

- zagledati se v <oči; obraz; nebo; strop>

Slikar je za trenutek odložil paleto in se zagledal skozi okno.

Kovac ji je snel očala z obraza in se zagledal v njene oči.

Prikimal je, se nagnil nazaj in se zagledal v nebo.

Harry se je zagledal v obraz ženske, ki se je malomarno naslonila na rob pulta in ga ironično pogledala.

Prevalil sem se na hrbet in se zagledal v strop.

3. Začutiti močno privlačnost do koga, začeti imeti, gojiti čustva naklonjenosti do koga, zaljubiti se

▶ ČLOVEK₁ se zaljubi v ČLOVEKA₂

<ČLOVEK₁> se zagleda v <ČLOVEKA₂>

Sz₁ zagledati se v Sz₄

Sz₁ zagledati se v Sz₄

• zagledati se v <lepotico; dekle>

Januarja leta 1946, prvo svobodno zimo po vojni, je šel s prijatelji na smučanje v Planico in se v domu Ilirija (še vedno stoji) kot šestindvajsetletni mladenič zagledal v sedemnajstletno lepotico Katjo.

Svari postajajo vse bolj nasilne, še posebej pa se zaplete, ko se oba glavna junaka zagledata v isto dekle.

Iris se seveda takoj zagleda v postavnega mladeniča.

Navezati se na kaj, kazati naklonjenost do česa

▶ ČLOVEK kaže naklonjenost do ČESARKOLI

<ČLOVEK> se zagleda v <KARKOLI>

Sz₁ zagledati se v Sz₄

Sz₁ zagledati se v Sz₄

Prevzelo me je, da islamsko slikarstvo ne dovoljuje figuralike in portretov ljudi. Ko sem prvič opazila arabesko, sem se zagledala vanjo.

4 IDENTIFIKACIJA POMENSKIH LASTNOSTI LEM V IZBRANIH SLOVNIČNO-POMENSKIH VZORCIH

V drugi fazi raziskave, ki je predvsem ilustrativne narave, smo perspektivo opazovanja slovnico-pomenske povezovalnosti jezikovnih elementov, kot se kaže v besedilnih zgledih korpusa, obrnili, pri čemer zasledujemo dva raziskovalna cilja. Raziskati želimo, v kolikšni meri so si jezikovne enote, ki se pojavljajo v enakih skladenjskih strukturah, tudi pomensko sorodne, po drugi strani pa želimo opozoriti na eno od možnosti, kako védenje o tipičnih skladenjskih pojavih, ki smo ga pridobili pri korpusni analizi, uporabiti pri (pol)avtomatskem luščenju podatkov, ki jih bo mogoče v uporabiti nadgradnji korpusnih in drugih virov, npr. pri reviziji označevalnih specifikacij, pri pripravi jezikovnih tehnologij, oblikovanju jezikovnih priročnikov ipd. Ustrezne podatke (npr. o vezljivostnih lastnostih glagolov), izluščene iz oblikoskladenjsko in skladenjsko označenih korpusov,¹⁵¹ je namreč mogoče vključiti v leksikalnopodatkovne zbirke oz. druge vire (leksikonskega tipa), ki jih lahko izkoristimo pri strojnem prevajanju, v nadaljnjih fazah skladenjskega označevanja korpusov, za leksikografske namene ipd.

Izhodiščna (obsegovno omejena) ročna analiza korpusnega gradiva z namenom identifikacije tipičnih slovnico-pomenskih vzorcev glagolskih lem se zdi pomemben korak. Po eni strani izloči nabor relevantnih struktur, s pomočjo katerega je mogoče v skladenjsko označenem korpusu razmeroma enostavno in predvsem hitro poiskati leme, za katere je pojavljanje v posameznih strukturah tipično, še pomembneje pa je, da taka analiza daje vpogled v to, kakšne strukture je v korpusu (pol)avtomatsko sploh smiselno iskati. Kratka raziskava, ki jo predstavljamo v nadaljevanju, je predvsem ilustrativne narave in služi predvsem preizkušanju metodologije, ki smo jo oblikovali v okviru raziskave.

Izmed slovnico-pomenskih vzorcev, ki so se pri izražanju pomenov in podpomenov 20 glagolskih lem izkazali za tipične, smo jih izbrali vzorčnih šest (oz. osem),¹⁵² nato

¹⁵¹ Z luščenjem podatkov iz površinskoskladenjsko označenega korpusa jos100k lahko tako npr. v razmeroma kratkem času (v primerjavi z običajno analizo) pridemo do podatka, da je pojavljanje v slovnico-pomenskih vzorcih Sz₁ glagol Sz₃ Sz₄ oz. Sz₁ glagol (Sz₃) Sz₄ tipično za pomene in podpomene prek 80 glagolskih lem, ki izkazujejo tudi pomensko podobnost in jih je mogoče uvrstiti v pomensko zamejene skupine: *dati, dajati, dejati, dodati, dopuščati, izpostaviti, izraziti, jemati, krasiti, kupiti, lajšati, nameniti, namenjati, napisati, naprtiti, narediti, nasloviti, nositi, obetati, obljubiti, očitati, odklopiti, odnesti, odrediti, odrekati, odstraniti, ohraniti, omeniti, omogočati, omogočiti, onemogočiti, opravičevati, pisati, plačati, plačevati, podati, podeliti, pokazati, ponuditi, ponujati, poslati, posredovati, postaviti, posvetiti, povedati, povzročiti, predati, predlagati, predstaviti, predstavljati, prepustiti, približati, priigrati, prijaviti, prilagoditi, priložiti, primešati, prinašati, prinesti, pripisati, pripisovati, priporočati, pripovedovati, prispevati, privzgajati, prodati, razkriti, razložiti, roditi, sporočiti, svetovati, ukrasti, vračati, vročiti, zadati, zagotavljati, zagotoviti, zastaviti, zaupati, znižati.*

¹⁵² Omejili smo se na pomensko analizo lem v tistih slovnico-pomenskih vzorcih, pri katerih je število lem oz. njihovih pomenov in podpomenov, za katere je pojavljanje v obravnavanem slovnico-pomenskem

pa iz površinskoskladenjsko označenih korpusov jos100k in ssj500k izločili glagolske leme, za katere korpusni zgledi kažejo, da vzpostavljajo odvisnostna razmerja s slovničnimi strukturami, s katerimi se izražajo segmenti izbranih slovnično-pomenskih vzorcev (zanimiva so zlasti odvisnostna razmerja glagola s (predložnimi) samostalniškimi zvezami v ustreznih sklonih, z odvisnimi stavki, ki jih uvajajo specifični vezniki, ipd.). Ker sta skladdenjsko označena korpusa jos100k in ssj500k korpusa razmeroma majhnega obsega, gre namreč za učna korpusa, smo v analizi izhodiščno upoštevali vse glagolske leme, ki v korpusu določeno odvisnostno razmerje izkazujejo. Ko bo na voljo obsežnejši (prosto oz. odprto dostopen) površinskoskladdenjsko označen korpus slovenščine, pa bo mogoče na podlagi statističnih podatkov o tipičnih slovnično-pomenskih sopojavitvah že v prvi fazi izločiti kandidate, za katere je verjetnost, da se v izbranem slovnično-pomenskem vzorcu pojavljajo, veliko večja kot v naši raziskavi.

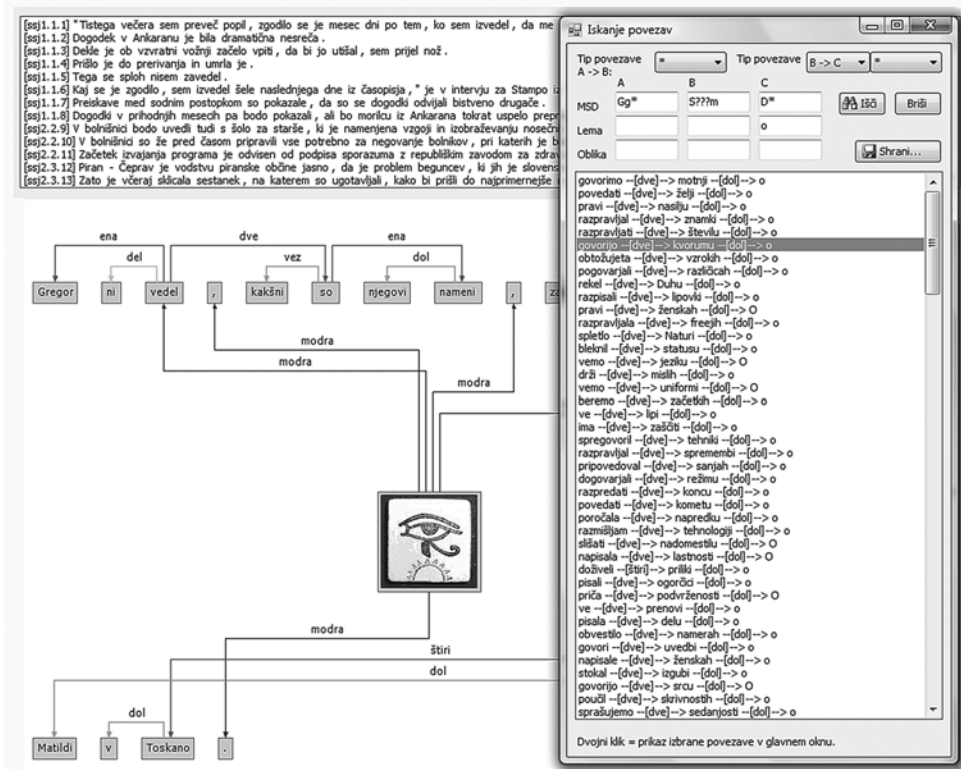
V ožji nabor potencialnih lem, za katere je izražanje z določenim slovnično-pomenskim vzorcem morda tipično, smo sicer umestili leme, za katere korpusni podatki kažejo, da z določeno slovnično strukturo vzpostavljajo funkcijskoskladdenjsko razmerje ustreznega tipa. To razmerje določimo na podlagi vedenja o tem, s katerimi korpusnimi oznakami naj bi bile strukture, ki realizirajo segmente izbranega slovnično-pomenskega vzorca, v korpusnih besedilih označene. Zaradi že omenjene prehodnosti funkcijskoskladdenjskih kategorij pa smo nabor potencialnih lem, ki so morda del iskanih slovnično-pomenskih vzorcev, razširili. Omejili smo se na analizo besedilnega okolja vseh lem, ki z ustreznimi slovničnimi strukturami vzpostavljajo odvisnostna razmerja, opisana z oznakami drugega nivoja (tj. ENA, DVE, TRI, ŠTIRI).

Program za ročno površinskoskladdenjsko označevanje povedi in njihovo vizualizacijo omogoča iskanje po le dveh odvisnostnih razmerjih naenkrat, kar pomeni, da je potencialnemu uporabniku na voljo razmeroma omejen nabor iskalnih možnosti. Zato smo, da bi prišli do seznama potencialnih lem, ki se pojavljajo npr. v slovnično-pomenskem vzorcu Sz_1 glagol Sz_4 do Sz_2 , najprej poiskali glagolske leme, ki v korpusu vzpostavljajo odvisnostno razmerje s (predložnim ali nepredložnim) tožilnikom, nato leme, na katere so v korpusu povezane rodilniške zveze, od katerih je odvisen predlog *do*, v zadnji fazi pa seznama primerjali in kot potencialno ustrezne glede na izhodiščni iskalni pogoj upoštevali leme, ki so tvorile presečno množico.¹⁵³ (Glede na običajnost površinskoizrazne opustljivosti segmenta Sz_1 njegovo prisotnost v besedilni okolici upoštevanih lem predpostavljamo). Iskanje odvisnostnih razmerij v korpusu ssj500k s programom za ročno površinskoskladdenjsko označevanje povedi prikazuje slika 25.

vzorcu tipično, številčno obvladljivo glede na to, da nekakšna leksikalnopolodatkovna zbirka, v kateri bi bile potrebne pomenske informacije o lemah zbrane, ni na voljo.

¹⁵³ Ustreznih glagolskih lem z dostopnimi orodji zaenkrat ni mogoče iskati neposredno, ampak lahko iz korpusa izločimo nabor povedi, v katerih se pojavljajo besedne oblike, označene z ustreznimi oblikoskladdenjskimi oznakami, ki vzpostavljajo odvisnostna razmerja predpostavljene tipa. V naboru tako izločenih povedi je nato mogoče ročno poiskati ustrezne glagolske besedne oblike in jim določiti leme. Iz seznamov glagolskih lem, dobljenih po opisanem postopku, odstranimo dvojnike lem, nato pa različne sezname glagolskih lem z vidika iskanega slovnično-pomenskega vzorca primerjamo in iz njih kot potencialno ustrezne izločimo leme, ki se pojavljajo v vseh ustreznih seznamih lem.

V zadnji fazi raziskave smo si za vsako od izluščenih lem v funkciji besedne skice programa Sketch Engine ogledali ustrezne podatke o njenem slovnično-pomenskem okolju, osredotočali smo se na strukture z visoko stopnjo strukturotvornosti. Zlasti pri lemah, pri katerih glede na uporabljeno slovnico besednih skic ustreznih podatkov o so-pojavljanju enot ne moremo pridobiti (npr. pri iskanju segmenta kako_S v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol, kako_S), smo si ogledali še ustrezen odsek konkordančnega niza 1000 konkordanc, urejenih abecedno glede na njihovo besedilno okolje desno od jedra konkordančnega niza. Na osnovi zbranih podatkov smo določili nabor lem, za katere je pojavljanje v izbranem slovnično-pomenskem vzorcu tipično. Nabor lem iz korpusa jos100k, dobljen z opisanimi postopki, smo nato skušali opredeliti še pomensko, in sicer smo pri lemah oz. pomenih in podpomenih izločenih lem iskali pomensko sorodnost in jih razvrščali v pomensko sorodne nize besed. Pomensko členitev je narekovalo gradivo samo, zato je podrobnost razčlenjenosti pomenskih skupin pri posameznih slovnično-pomenskih vzorcih morda deloma različna.

Slika 25: Iskanje odvisnostnih razmerij v korpusu ssj500k s programom za ročno površinskoskladensko označevanje povedi

Za iskanje lem, ki se tipično pojavljajo v izbranih slovnično-pomenskih vzorcih, smo uporabili površinskosladdenjsko označen korpus slovenščine. Čeprav korpusni jezikoslovci pogosto opozarjajo na zastranitve pri analizi in interpretaciji podatkov, ki jih uporaba označenih korpusov (lahko) prinaša,¹⁵⁴ je treba znova poudariti, da je zlasti slovnična analiza jezikovnih podatkov v surovih korpusih morfološko bogatih jezikov s prostim besednim redom zelo zahtevna naloga,¹⁵⁵ zato je premišljeno izkoriščanje informacij iz označenih korpusov smiselno in (pogosto) nujno.

4.1 Slovnično-pomenski vzorec Sz₁ glagol o Sz₅

Ovisnostno razmerje s samostalniško zvezo v mestniku ob predlogu *o* vzpostavlja v korpusu jos100k 45 lem, vzorec Sz₁ glagol o Sz₅ pa je tipičen za izražanje pomenov oz. podpomenov 24 lem, navedenih v preglednici 8. Tudi večina preostalih 21 lem (npr. *izvedeti, vedeti, slišati, reči, praviti, povedati, poučevati, napisati, obvestiti*), za katere pojavljanje v konkretnem slovnično-pomenskem vzorcu sicer ni tipično, vzpostavljajo pa odvisnostno razmerje z omenjeno predložno zvezo, kaže jasno pomensko podobnost s pomeni lem v preglednici.

govoriti, pisati, poročati, pridigati, pripovedovati, razpisati, spregovoriti

govoriti, pogovarjati, razpravljati, razpredati

dogovarjati, dogovoriti

glasovati, izreči, odločiti, soditi

premisлити, premišljevati, razmišljati, razpredati

brati, spraševati

+ dvomiti, pričati

Preglednica 8: Glagolske leme iz korpusa jos100k, ki se tipično pojavljajo v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol o Sz₅

Leme v preglednici bi lahko umestili v tri širše pomenske skupine: glagole govorenja (1.–4. vrstica preglednice), glagole mišljenja (5. vrstica preglednice) in glagole, ki označujejo pridobivanje informacij oz. vedenja (6. vrstica preglednice), pri čemer leme zadnje skupine pravzaprav upovedujejo situacijo, ki jo izražajo glagoli zlasti prve skupine,

¹⁵⁴ Pri tem ne gre pozabiti, da je največ korpusnojezikoslovnih analiz opravljenih za angleški jezik, ki je tipološko povsem drugačen od slovenščine, zato je lahko metodološko drugačen tudi pristop k njegovi analizi.

¹⁵⁵ Slednje velja še v večji meri, če uporabnik ni več pripravil lastnih programskih skriptov za analizo korpusa – ustrezni programi za iskanje in vizualizacijo podatkov namreč niso vedno na voljo.

zgolj z druge strani (*pisati, govoriti : brati, poslušati*). Vsaj kaka od navedenih lem se umešča v več pomenskih skupin (npr. *razpredati*), večina pa jih izkazuje neke vrste pomensko podobnost z drugimi lemami, ki se v kakem od svojih pomenov tipično uresničujejo s slovnično-pomenskim vzorcem Sz₁ glagol o Sz₅.

V okviru glagolov govorjenja je mogoče izoblikovati še pomensko ožje zamejene podskupine. V prvo podskupino (1. vrstica preglednice) so umeščene leme, s katerimi izražamo, da kdo posreduje misli komu, v drugi podskupini (2. vrstica preglednice) so zbrane leme, ki izražajo izmenjavo misli med dvema skupinama udeležencev v komunikaciji, podskupina tri (3. vrstica preglednice) je prejšnji sorodna, le da gre poleg izmenjave misli še za izražanje dosega soglasja, v zadnjo podskupino (4. vrstica preglednice) pa se umeščajo leme, s katerimi v ustreznem pomenu izražamo svoje mnenje oz. odločitev, izbiro. Leme, uvrščene v ustrezne podskupine, izkazujejo tudi sorodne slovnične lastnosti: leme *govoriti, pogovarjati, razpravljati, razpredati, dogovarjati, dogovoriti* se denimo pogosto pojavljajo z needninskim osebkom. Nekako zunaj navedenih pomenskih skupin ostajata lemi *dvomiti in pričati*, čeprav sta pomensko navedenim skupinam blizu.

Sodeč po podatkih iz korpusa ssj500k, vzpostavljajo odvisnostno razmerje s samostalniško zvezo v mestniku ob predlogu *o* poleg že navedenih lem (vsaj) še naslednje: *odločati, podvomiti, pogajati, posvetovati, predavati, pridigati, pripovedovati, razmisliti, sporazumeti in strinjati*.

4.2 Slovnično-pomenski vzorec Sz₁ glagol proti Sz₃

V korpusu jos100k je predložna zveza proti Sz₃ povezana na 31 glagolskih lem, pri čemer je izražanje s slovnično-pomenskim vzorcem Sz₁ glagol proti Sz₃ značilno za 18 lem (prim. preglednico 9).

bojevati, boriti, glasovati, protestirati, ukrepati
 bojevati, boriti, izgubiti, kloniti
 odpeljati, odpluti, pluti
 odpraviti, vzpenjati, zaviti
 pogledati, pokazati
 + voditi, jezdit, stopati

Preglednica 9: Glagolske leme iz korpusa jos100k, ki se tipično pojavljajo v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol proti Sz₃

Navedene glagolske leme sodijo v ustreznih pomenih in podpomenih v dva obsežnejša tipa. V prvi širši tip (1. in 2. vrstica preglednice) sodijo tiste, pri katerih ima segment proti Sz₃ slovnično-pomenskega vzorca, katerega del so, vlogo udeleženca glagolskega dejanja,

v drugi tip pa se umeščajo preostale glagolske leme, ob katerih enakoizrazni segment izraža obvezne okoliščine (zlasti smernost). Pomensko bi leme lahko umestili v pet skupin: v prvo sodijo glagolske leme, ki izražajo prizadevanje, da se kakšna stvar ne bi zgodila, z lemami druge skupine upovedujemo (neposredno) konfrontacijo dveh (skupin) udeležencev, z lemami tretje skupine poimenujemo premikanje s prevoznim sredstvom v določeni smeri, glagoli četrte skupine izražajo premikanje v določeni smeri sploh, glagoli pete skupine pa so povezani z usmerjanjem pozornosti koga. Glagoli *voditi*, *jezditi* in *stopati* sicer ostajajo zunaj navedenih ožjih pomenskih skupin, kljub vsemu pa kažejo pomensko navezanost nanje, saj so povezani s izkazovanjem pomena premikanja in izražanjem smernosti (npr. *Cesta vodi proti mestu*; *Gledal jo je, ko je stopala proti vratom*).

Z luščenjem podatkov iz korpusa jos500k pridemo do še obsežnejšega nabora lem, ki se uresničujejo (tudi) s slovnično-pomenskim vzorcem Sz₁ glagol proti Sz₃, značilen je namreč vsaj še za naslednje leme: *iti*, *kreniti*, *napotiti*, *odjezditi*, *odpraviti*, *plaziti*, *podati*, *pogledovati*, *razširiti*, *streljati*, *valiti*, *vleči*, *vojskovati*, *voziti* in *vrniti*.

4.3 Slovnično-pomenski vzorec Sz₁ glagol, kako_S

Ovisnostno razmerje z jedrnim glagolom povedka odvisnega stavka, ki ga uvaja zametek *kako*, vzpostavlja v korpusu jos100k 25 lem, slovnično-pomenski vzorec Sz₁ glagol, kako_S pa je tipičen za izražanje pomenov oz. podpomenov 18 lem (prim. preglednico 10).

čutiti, ogledati, opaziti, opazovati, slišati, videti
 predstavljati, spominjati
 razmišljati, ugibati, ugotavljati, videti, oceniti
 dojemati, proučiti, vedeti, spoznati, prepričati, videti
 oceniti, pojasniti

Preglednica 10: Glagolske leme iz korpusa jos100k, ki se tipično pojavljajo v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol, kako_S

Glagolske leme, katerih pomeni se izražajo s slovnično-pomenskim vzorcem Sz₁ glagol, kako_S, prištevamo med glagole mišljenja in glagole, ki izražajo čutno zaznavo (zlasti zaznavanje z vidom), pri čemer se različni pomeni iste leme lahko umeščajo v obe naštetih skupini (npr. *videti*). Leme, s katerimi izražamo mišljenje, razmišljanje (2.–5. vrstica preglednice), lahko razdelimo v štiri ožje podskupine: gre za glagolske leme, ki izražajo prisotnost zaznav v zavesti, leme, ki upovedujejo prizadevanje, da bi prišli do sklepov, spoznanj, leme, ki izražajo, da je udeleženec vednost o čem že pridobil, ter leme, ki izražajo, da kdo vednost posreduje, daje.

S pomočjo korpusa ssj500k kot podatkovnega izhodišča pridemo še do podatka, da je pojavljanje v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol, kako_S tipično tudi za naslednje leme: *pokazati, povedati, pozabiti, pozanimati, premišljevati, sanjati, spomniti, spraševati, vprašati, zanimati in zapovedati*.

4.4 Slovnično-pomenska vzorca Sz₁ glagol Sz₄ iz Sz₂ in Sz₁ glagol Sz₄ (iz Sz₂)

V korpusu jos100k je (ne)predložna tožilniška zveza povezana na prek 1000 glagolskih lem, predložna roditeljska z veznikom *iz* pa na približno 100 glagolskih lem. Obe naboroma je skupnih približno 55 lem, ki so v analizi predstavljale izhodiščni vzorec lem, za katere je pojavljanje v slovnično-pomenskih vzorcih Sz₁ glagol Sz₄ iz Sz₂ oz. Sz₁ glagol Sz₄ (iz Sz₂) potencialno tipično. Nabor lem, za katere se je izkazalo, da se v omenjenih dveh slovnično-pomenskih vzorcih uresničujejo frekventno, prinaša preglednica 11.

črpati, jemati, potegniti, (pripeljati), ukrasti, vzeti, zajemati
 izbežati, izbijati, izgnati, izključiti, izrivati, izseliti, nagnati, pospremiti, umakniti, vreči
 delati, narediti, pripraviti, zgraditi
 + spustiti

Preglednica 11: Glagolske leme iz korpusa jos100k, ki se tipično pojavljajo v slovnično-pomenskih vzorcih Sz₁ glagol Sz₄ iz Sz₂ in Sz₁ glagol Sz₄ (iz Sz₂)

V preglednici navedene glagolske leme bi lahko umestili v dva obširnejša tipa. V prvi tip sodijo leme prve in druge vrstice preglednice, ob katerih segment *iz* Sz₂ obravnavanega slovnično-pomenskega vzorca izraža obvezno okoliščinsko opredelitev. Ob glagolskih lemah drugega tipa enakoizrazni segment izraža udeleženca glagolskega dejanja. Pomensko se leme, navedene v prvi vrstici preglednice, nanašajo na premik česa na drugo mesto, pogojno je v skupino umeščena lema *pripeljati*. Glagolske leme druge vrstice upovedujejo (prisilno) odstranitev koga ali česa z nekega mesta, položaja. Pomenom lem obeh skupin je skupno, da z njimi izražamo, da kdo povzroča, da se kdo ali kaj premakne na drugo mesto. Z lemmi v tretji vrstici preglednice pa izražamo, da neko pojavnost iz določene snovi, materiala ustvarimo. Nekako zunaj navedenih skupin ostaja lema *spustiti*, ki pa se glede na izražanje smernosti pomensko navezuje na leme iz druge vrstice preglednice.

Množica identificiranih glagolov, ki se izražajo s slovnično-pomenskima vzorcema Sz₁ glagol Sz₄ iz Sz₂ in Sz₁ glagol Sz₄ (iz Sz₂), se z luščenjem podatkov iz korpusa ssj500k še poveča. Uresničevanje z njima je namreč značilno vsaj še za naslednje leme: *dobiti, dobivati, izločati, izločiti, izluščiti, izpeljati, izpustiti, izriniti, iztisniti, iztrgati, izvleči, oblikovati, odstraniti, odstranjevati, pobrati, povzeti, premestiti, prenesti, pridelati, prinašati, privleči, razbrati, rešiti, umikati, vleči, voditi, voziti, vzeti, zapeljati, zbuditi in zvleči*.

4.5 Slovnično-pomenski vzorec Sz₁ glagol Sz₄ k Sz₃

Ovisnostno razmerje s predložno zvezo k Sz₃ tvori v korpusu jos100k 40 lem, tipično uresničevanje v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol Sz₄ k Sz₃ pa je značilno za pomen osmih lem: *dodati, napotiti, ponuditi, pozvati, pritegniti, siliti, spodbuditi* in *uvrščati*. Leme v ustreznih pomenih izražajo spodbujanje, pozivanje koga, da opravi kako aktivnost, ter uvrščanje ene pojavnosti k drugi oz. njihovo združevanje. Slovnično-pomenski vzorec Sz₁ glagol Sz₄ k Sz₃ je značilen še za lemo *napotiti*, pri čemer pomenska navezanost na omenjeni skupini ni neposredna.

pozvati, pritegniti, siliti, spodbuditi

dodati, ponuditi, uvrščati

Preglednica 12: Glagolske leme iz korpusa jos100k, ki se tipično pojavljajo v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol Sz₄ k Sz₃

Z luščenjem podatkov iz korpusa ssj500k ugotovimo, da v slovnično-pomenskem vzorcu Sz₁ glagol Sz₄ k Sz₃ tipično nastopajo (vsaj) še naslednje leme: *napeljati, napeljevati, spodbujati, stresti, usmeriti, usmerjati* in *vzpodbujati*.

4.6 Slovnično-pomenska vzorca Sz₁ glagol iz Sz₂ in Sz₁ glagol (iz Sz₂)

Izmed 96 glagolskih lem, na katere je predložna zveza iz Sz₂ povezana v korpusu jos100k, se jih v realni jezikovni rabi kot del slovnično-pomenskih vzorcev Sz₁ glagol iz Sz₂ ali Sz₁ glagol (iz Sz₂) uresničuje 24 (prim. preglednico 13).

črpati, zajemati

izhajati, iziti, izvirati, nastati, prihajati

prihajati, pripeljati, prispeti, priteči, pritekati, priti, teči, vrniti

izginiti, izstopiti, odhajati, skočiti, stopiti, zapeljati, zdrsniti

dvigati; voditi

izstopiti, zdrsniti

+ slediti, izginiti

Preglednica 13: Glagolske leme iz korpusa jos100k, ki se tipično pojavljajo v slovnično-pomenskih vzorcih Sz₁ glagol iz Sz₂ in Sz₁ glagol (iz Sz₂)

Leme, ki se udejanjajo v slovnično-pomenskih vzorcih Sz₁ glagol iz Sz₂ ali Sz₁ glagol (iz Sz₂), smo umestili v šest pomenskih skupin. V prvo uvrščamo glagole, ki izražajo, da se kdo ali kaj gradivno oskrbuje iz kakega vira. Pomensko sorodna je druga skupina, katere

leme izražajo, da ima kdo ali kaj v čem osnovo, izhodišče. V tretjo skupino smo umestili glagolske leme, ki izražajo, da kdo od nekod pride na določeno mesto, leme v četrti skupini pa izražajo, da se kdo ali kaj premakne s prvotnega mesta ali s prvotne smeri. V peto skupino so uvrščene glagolske leme, ki izražajo umeščenost v prostoru, hkrati pa izkazujejo še nekakšno fiktivno smernost, v zadnji, šesti skupini pa so zbrane leme, ki izražajo, da kdo ni več član kakšne skupine, organizacije. V navedene skupine se ne umeščata ustrezna pomena lem *slediti* in *izginiti*, pri katerih neposredne navezave na vzpostavljene skupine ni opaziti, posredno pomensko podobnost z obravnavanimi lemami pa.

Korpus ssj500k kaže, da se z istima slovnično-pomenskima vzorcema realizirajo vsaj še naslednje glagolske leme: *ganiti*, *iti*, *izpluti*, *kukati*, *napajati*, *oditi*, *odjezditi*, *odpotovati*, *pokaditi*, *premakniti*, *preseliti*, *veti*, *vračati*, *vznikniti*, *zbuditi* in *zdramiti*.

5 REZULTATI ANALIZE SLOVNIČNO-POMENSKEGA OKOLJA IZBRANIH GLAGOLSKIH LEM

Ker se je podatkovna struktura, v kateri izkazujemo slovnično-pomensko povezovalnost lem z njihovim neposrednim besedilnim okoljem, kot se kaže v korpusu, izoblikovala med samo korpusno analizo, je večji del rezultatov analize predstavljen v razdelku III-2, tam so namreč prikazani problemi, ki so se pri analizi pojavljali, in dileme, s katerimi smo se srečevali, skupaj z vzpostavljenimi rešitvami. Sicer pa lahko potrdimo, da je izhodiščno ročno oblikovanje podatkovnih zbirk podobnega tipa, kot jo prinaša pričujoča raziskava, pomembno, saj poleg novega vedenja o skladenjsko(-pomenskem) vedenju jezikovnih elementov prinaša spoznanje, da so skladenjske kategorije in drugi jezikovni elementi ter jezikovne zakonitosti, kot se kažejo pri analizi besedil realne jezikovne rabe, – vsaj z vidika jezikoslovnih kategorij in pravil, ki jih je (teoretičnemu) jezikoslovcu uspelo vzpostaviti oz. prepoznati do sedaj – prvine nediskretne tipa, pogosto so celo izrazito prehodne. Poudariti velja, da bi bilo s polavtomatskim luščenjem podatkov iz korpusov podobno podatkovno zbirko mogoče in smiselno nadgraditi oz. povečati. V obširnejši podatkovni množici bi se (s pomočjo novih tehnologij) morda dalo opaziti zakonitosti v jezikovni rabi, ki so ob pregledu zgolj posameznih primerov rabe do sedaj ostale neopažene, in vzpostaviti nove jezikovne modele, ki bi dosedanje jezikovnoteoretične nedorečenosti morda presegle.

Sicer pa glede na opravljeno analizo ugotavljamo, da je raziskovanje slovnično-pomenskega okolja glagolskih lem v korpusu produktivna oblika slovnične analize. Smiselnost vzpostavitve slovnično-pomenskega kontinuuma se potrjuje glede na opažanje, da so posamezni jezikoslovni problemi, na katere naletimo pri interpretaciji korpusnih podatkov o slovnično-pomenskem okolju glagolskih lem, tesno povezani z jezikovnim vedenjem posameznih lem, ne pa nabora lem, ki bi jih glede na specifične lastnosti lahko umestili v skupno paradigmo. Obenem velja omeniti, da se omenjeni opaženi slovnični

pojavi navadno izkažejo pri analizi besedilnega okolja določene leme z veliko frekvenco, jezikovna raba v korpusu pa hkrati kaže, da so isti slovnični pojavi v povezavi z drugimi lemmami, kljub temu da sistemske možnosti za vzpostavitev takih pojavov ob teh lemah obstajajo, z vidika njihove frekvence statistično nepomembni.

Zgolj za ponazorilo navedenega naj tako omenimo, da se v okviru pregledanega gradiva skladijski premiki tipično pojavljajo le pri lemi *misliti* (*Sam je v nekem intervjuju dejal, da se ravna po svoji duši, po tistem, kar misli, da mora povedati, in to tudi zapiše, brž ko najde prave besede; Toda ob vseh teh spodrseljajih sonce vedno znova razžene oblake nad slovenskim hokejskim obzorjem in optimizem vstopi tja, kamor si je mislil, da ga več ne bo; Že mogoče, da so se določene kategorije žrtev skrivale oziroma so bile tabujске teme, toda zanimivo je, da nimamo vseh podatkov niti o tistih kategorijah, o katerih bi mislili, da jih bo najlažje izvedeti*), dileme glede razmejevanja med tvornimi in trpnimi strukturami so se pojavile zlasti pri analizi besedilnega okolja leme *organizirati* (*Zagovorniki obtoženih Edisa Nuhanoviča, Hajnija Koširja in Barbare Knep, ki naj bi bili vpleteni v rop Krekove banke v Celju, iz katere so 29. maja lani skupno odnesli 30 milijonov tolarjev, so skušali dokazati, da je bilo poslovanje v Krekovi banki organizirano zelo po domače*), hkrati se je ob analizi besedilnega okolja iste leme pojavila še zadrega glede določitve stopnje leksikalizacije zaimkovnega prostega glagolskega morfema *se* (zlasti z vidika slovnično-pomenskega vzorca Sz₁ organizirati se v Sz₄). Vprašanje določitve stopnje povratnosti zaimkovnega prostega morfema *se* predvsem glede na opredelitev pomena samodogajalnosti in njegovega izražanja oziroma vprašanje rabe morfema *se* nasploh nastopi pri lemah *približati, pripravljati, spreminjati* (*Kupole, ki v večernih urah pomladno spreminjajo barvo, ne bodo več zanemarjene; Svet se hitro spreminja in vse bolj smo ljudje medsebojno odvisni; Vojska se pripravlja na izvedbo državnega udara; Vojska pripravlja izvedbo državnega udara; Oči najprej obrobite z mehkim rjavim ali črnim svinčnikom. Pri tem se poskusite čim bolj približati trepalnicam; Družba bo v kratkem dobila celostno podobo, do leta 2005 pa naj bi se postopoma približala ekološkemu standardom, ki veljajo v Evropski zvezi*), z vprašanjem določitve skladijskega statusa korelacijskega opornega zaimka *to* se srečamo pri lemi *govoriti* (*Da je bila odločitev za samostojno občino pravilna in da so ljudje z njo zadovoljni, govori tudi to, da doslej na delo občinske uprave ni bilo niti ene same pritožbe s strani občanov; Vsekakor pa to povečanje govori o tem, da je odprtost slovenskega gospodarstva velika*), s površinsko neizraženimi obveznovozljivimi udeleženci pa zlasti ob lemah *dodati in pomagati* (*Olje segrejemo, dodamo seseklano čebulo, blanširane sveže ali zamrznjene gobe in ostale začimbe ter dušimo*). Pri analizi slovnično-pomenskega okolja leme *postaviti* se je kot bistveno izkazalo vprašanje samozadostnosti (oz. nekakšne nepolnomenkosti) leme kot pomenske enote, pri čemer se je pokazalo, da je ta lema izrazito pogosto del večbesednih pomenskih enot (tudi frazeoloških), zato v končni nabor lem, ki so bile v raziskavi upoštevane, ni bila vključena (*postaviti vprašanje, postaviti trditev, postaviti diagnozo, postaviti temelje, postaviti (kaj) na glavo, postaviti stvari(/kaj) na svoje mesto, postaviti (koga) na laž, postaviti (kaj) pod vprašaj, postaviti se (komu) po robu, postaviti (kaj) na kocko, postaviti (koga) na hladno, postaviti piko na i, postaviti (koga/kaj) na stranski*

tir, postaviti (komu) (se/kaj) ob bok, postaviti (kaj) v kot, postaviti (kaj) na noge, postaviti (kaj) pod drobnogled, postaviti (koga) na zatožno klop ipd.). Vprašanje določitve smiselne minimalne pomenske enote in vprašanje razmejitve med posameznimi pomeni in podpomeni lem sta, poleg določitve segmentov slovnično-pomenskih vzorcev, sicer najzahtevnejši vprašanji, s katerima smo se pri analizi srečevali.

Da se pomeni in podpomeni lem v besedilih tipično uresničujejo s specifičnimi slovničnimi strukturami, se jasno kaže pri približno polovici vseh analiziranih lem, pri čemer je omenjena korelacija pri tretjini zelo očitna (npr. pri lemah *čutiti, dodati, iziti, umreti, ugotavljati, misliti*). Kljub temu velja, da se pri nekaterih lemah pomeni in podpomeni večinoma izražajo z enakimi slovnično-pomenskimi vzorci (npr. pri lemi *spreminjati*). Torej bi lahko govorili o tendenci besed po tem, da se v določenih pomenih izražajo s tipičnimi slovničnimi strukturami. Navedeno potrjuje tudi druga faza raziskave, v kateri se je izkazalo, da pomeni oz. podpomeni lem, za katere je pojavljanje v specifičnem slovnično-pomenskem vzorcu tipično, praviloma izkazujejo očitne pomenske podobnosti (prim. Braasch 2006; Francis et al. 1996).

Da se sistemske možnosti jezika v tipičnih besedilnih zgledih ne uresničujejo sistemsko, kaže tudi hierarhizacija. Pasivne strukture se tipično pojavljajo le pri pomenih oz. podpomenih šestih lem (*dodati, napisati, nositi, organizirati, pripravljati, ugotavljati*), pri čemer prve tri našete leme tipično vzpostavljajo le pasivne strukture s trpnim deležnikom, lema *organizirati* se pojavlja tako v pasivnih strukturah s *se* kot z deležnikom, lemi *pripravljati* in *ugotavljati* pa nastopata v pasivnih strukturah s prostim morfemom *se*. Kot nekakšno splošnovršilsko rabo bi lahko opredelili rabo nekaterih slovnično-pomenskih vzorcev lem *govoriti* in *čutiti*, pri čemer se ustrezni pomeni oz. podpomeni vsake od obeh lem spet besedilno tipično uresničujejo s specifično slovnično-pomensko enoto (*Govori se, da sta bila skupaj na zimskih počitnicah, v Londonu pa so ju zalotili pred šmenski lokalčkom Club George; Povsod so visele zastave, v zraku je bilo čutiti razuzdano praznično veselje, jaz pa brez države*).

Kot kriterij za določanje neobveznih elementov stavčne strukture nasproti obveznim (vezljivim) je v opisih pogosto upoštevana možnost njihove večkratne (nepovratne) rabe ob pomensko nezamejeni skupini glagolov oz. možnost njihove razmeroma proste umestitve v sklادنjsko strukturo sploh (prim. Panevová 1975b). Korpusni podatki, upoštevani v naši raziskavi, navedene teze, zlasti z vidika rabe (ne)obveznih struktur z okoliščinskim pomenom, ne potrjujejo. Pomeni in podpomeni analiziranih lem se navadno vežejo s pomensko (dovolj) jasno zamejenimi tipi okoliščinskih opredelitev. Strukture, ki izražajo (širše razumljene) vzročne okoliščine, se v besedilnem okolju pregledanih glagolskih lem tipično pojavljajo le izjemoma, ob lemi *umreti* (deloma ob lemi *spreminjati*). Prav tako v primeru, da ne gre za obveznovozljive okoliščine, pomene in podpomene lem redko hkrati modificirajo strukture s časovnim in krajevnim pomenom, v besedilnem okolju analiziranih lem pa se kot zelo tipično kaže sočasno pojavljanje (nevezljivih) struktur s časovnim in načinovnim pomenom, možno je tudi, da se ob obeh navedenih tipih okoliščinske umestitve pojavlja še krajevna opredelitev. Če so slovnično-pomenski vzorci s segmenti z relativno visoko stopnjo površinskoizrazne sklادنjske

obveznosti modificirani le z enim tipom (neobvezne) okoliščinske opredelitve, obstaja, glede na pregledane podatke, zelo velika verjetnost, da gre za načinovno opredelitev.

Omeniti velja še, da se pomeni oz. podpomeni nekaterih lem zelo frekventno izražajo s zelo specifičnimi slovnično-pomenskimi vzorci (je čutiti Sz_4 ; Sz_1 misliti resno; Sz_1 govoriti v prid Sz_3 ; kot/kakor ugotavljati Sz_1 , S ipd.), hkrati pa nizi kolokatorjev, ki ponazarjajo tipično uresničevanje segmentov slovnično-pomenskih vzorcev, pogosto tvorijo pomensko dovolj jasno zamejene skupine.

Druga faza raziskave je dodatno potrdila, da korelacija med obliko in pomenom jezikovnih enot praviloma obstaja, kar je z vidika možnosti polavtomatskega izločanja jezikovnih enot s specifičnimi pomenskimi in skladijskimi lastnostimi (oz. enot, za katere predpostavljamo, da specifične pomenske in skladijske lastnosti izkazujejo) iz oblikoskladijsko in skladijsko označenih korpusov slovenščine za potrebe oblikovanja uporabnostnih produktov zelo pomembno. Na podlagi poznavanja skladijskih lastnosti specifičnih enot lahko iz korpusa polavtomatsko pridobimo podatke o njihovi osnovni pomenskosti in obratno (prim. Braasch 2006).

(Izhodiščno) ročno oblikovane na korpusnih podatkih temelječe podatkovne zbirke podobnega tipa, kot je predstavljena v naši raziskavi, izkoriščamo že danes (prim. Kosem et al. 2012). Na osnovi spoznanj o vedenju jezikovnih prvin v realni jezikovni rabi, v izhodiščni fazi pridobljenih z ročno (ali polavtomatsko) analizo korpusnih podatkov, so namreč (navadno) vzpostavljene podatkovne strukture, kakršna je npr. slovnica besednih skic, in računalniška orodja za analizo korpusov. Uporaba orodij, ki tovrstne podatkovne strukture izkoriščajo, je pripomogla k napredku na področju slovaropisja, seveda pa jih mogoče uporabljati tudi pri pripravi slovničnih opisov, pri polavtomatskem luščenju podatkov za (korpusne) vezljivostne slovarje ipd. Podatkovne zbirke omenjenega tipa so pomembne tudi kot podpora pri oblikovanju jezikovnih virov in tehnologij, ki jih kompleksnejše jezikovne tehnologije, npr. sistemi za strojno prevajanje, govorno komuniciranje, luščenje informacij, odgovarjanje na vprašanja ipd., ki temeljijo na strojnem učenju, nujno potrebujejo za uspešno razdvoumljanje skladijskih in pomenskih jezikovnih podatkov v realnih besedilih.

Z omenjenimi postopki polavtomatskega luščenja jezikovnih podatkov iz označenih korpusov lahko torej hitreje kot z ročno analizo oblikujemo podatkovne zbirke, ki jih je mogoče uporabiti pri razvoju jezikovnih tehnologij, pri nadgradnji jezikovnih virov in kot osnovo pri oblikovanju jezikovnih priročnikov, npr. slovarjev. Ključnega pomena je, da je ustvarjeno zbirko v naslednjem koraku mogoče uporabiti v postopkih izboljšave jezikovnih virov (npr. korpusov), nato pa iz izboljšanih jezikovnih virov znova luščiti podatke o skladijskih in pomenskih lastnosti jezikovnih enot. Opisane postopke lahko ponavljamo, pri čemer je količina ročnega dela pri pripravi ustreznih podatkovnih zbirk vedno manjša, kvaliteta jezikovnih virov, ki so oblikovani (tudi) na njihovi podlagi in ki jih je mogoče uporabiti v različnih raziskavah, pa vedno večja.

Opisane iteracije so relevantne tudi z vidika raziskav teoretičnega jezikoslovja. Če namreč na podlagi polavtomatsko pridobljenih podatkov o realni jezikovni rabi, kot jo izkazuje korpus, sisteme korpusnega označevanja izboljšamo in korpus preoznačimo,

lahko raziskovalci iz njega izločijo bolj ustrezen nabor podatkov, relevantnih glede na zastavljeno si raziskovalno vprašanje. Interpretacija tovrstnega nabora podatkov vodi k kvalitetnejšemu jezikoslovnemu opisu jezikovnih pojavov, pri čemer lahko pripravljalcem označevalnih sistemov na novo pridobljeno vednost, ki jo boljši opisi nudijo, znova izkoristijo pri reviziji korpusnih označevalnih sistemov in pri postopkih označevanja korpusa. Opisani postopki cikličnih aproksimacij torej lahko močno pripomorejo k oblikovanju vedno bolj relevantnih jezikovnih virov, posledično pa tudi vedno bolj verodostojnih jezikoslovnih opisov.

IV SKLEP

Cilj raziskave je bil predstaviti problematiko pri vzpostavitvi specifikacij za oblikoskladenjsko in zlasti površinskoskladenjsko označevanje slovenščine ter opozoriti na možnosti izrabe označenih korpusov za potrebe jezikoslovnih raziskav, nadgradnje obstoječih jezikovnih virov in jezikovnotehnološke aplikacije.

Korpusi so načeloma oblikovani za ciljno rabo, zato je pri vzpostavljanju uporabnostnih rešitev pri oblikovanju njihovih označevalnih sistemov pogosto treba iskati kompromise med teorijo in prakso. Zlasti z vidika analize besedil v označenem korpusu za jezikoslovne potrebe je torej nujno poudariti, da se jezikoslovna spoznanja preslikavajo v korpusne označevalne sisteme na specifičen način. Pri korpusnem označevanju izhajamo iz že obstoječega jezikoslovnega vedenja, a ker uveljavljeni opisi ne odsevajo vedno jezikovne realnosti, kot se kaže v korpusih, jezik je namreč spremenljiv in deloma nepredvidljiv, hkrati pa je pri oblikovanju označevalnega sistema treba upoštevati še zahteve avtomatske analize jezika, se korpusni označevalni sistemi od uveljavljenih jezikoslovnih opisov nekoliko razlikujejo. Hkrati so pogosto revidirani, vedno ustrežnejšemu označevalnemu modelu, posledično pa tudi jezikovnemu viru, se namreč skušamo približati postopno, in sicer z metodami postopnih cikličnih aproksimacij. Glede na povedano je nujno, da se uporabnik korpusa s sistemi korpusnega označevanja natančno seznaní in pri analizi podatkov njihove prednosti in slabosti z vidika zahtev specifične jezikoslovne analize uzavesti. Problemsko predstavitev dilem pri oblikovanju korpusnih označevalnih sistemov za slovenščino JOS in SSJ ter vzpostavljenih rešitev prinaša razdelek II monografije, pri čemer smo skušali opozoriti na součinkovanje številnih dejavnikov, ki na oblikovanje nabora korpusnih oznak vplivajo.

Označeni korpusni viri, katerih označevalni sistemi so bili z vidika problematike pri njihovi vzpostavitvi predstavljeni, so bili nato uporabljeni pri analizi slovnično-pomenskega okolja izbranih glagolskih lem, pri čemer se je izkazalo, da je indentifikacija slovnično-pomenskih vzorcev, v katerih se leme tipično (so)pojavnjajo, produktivna oblika slovnične analize. Pokazalo se je namreč, da se sistemske možnosti v realni jezikovni rabi sicer ne udejanjajo sistemsko, je pa jezikovna raba kljub vsemu dovolj regularna in sistematična. Korpusno jezikoslovje na omenjeno regularnost opozarja z opisom statistično signifikantnih vzorcev sopojavnjanja slovnično-pomenskih jezikovnih enot. Z vidika naše raziskave je ugotovitev, da se specifične slovnične strukture pogosto povezujejo z enotami s specifičnim pomenom, pomembna, saj opozarja na možnost polavto-

matskega iskanja in izločanja ustreznih podatkov iz (skladenjsko) označenih korpusov za potrebe razvoja jezikovnih tehnologij, nadgradnje jezikovnih virov in oblikovanja jezikoslovnih opisov (vsaj za praktične, npr. pedagoške potrebe). Avtomatsko izločene podatke je namreč mogoče ročno popraviti in dopolniti, nato pa jih znova uporabiti pri nadgradnji obstoječih virov. Ponavljanje opisanega postopka omogoča, da dosegamo vedno večjo kakovost korpusnega vira (po možnosti pa tudi njegovo vedno večjo prijaznost do uporabnika), posledično pa tudi interpretacija podatkov, izločenih iz takšnega vira, (lahko) vodi k vedno kakovostnejšim jezikoslovnim opisom.

V POVZETEK

Korpusno jezikoslovje je utemeljeno empirično in jezikovne pojave raziskuje na podlagi avtentičnih besedil v obsežnih korpusih, pri čemer je ob uporabi programskih orodij za obdelavo jezikovnih podatkov slovnično-pomensko povezovalnost enot sposobno opisati kot statističen pojav. Paradigma se sklicuje tako na intuicijo rojenih govorcev kot jezikoslovcev in v središče svojega zanimanja postavlja najbolj frekventne, tipične jezikovne pojave, s čimer v jezikoslovno analizo vnaša visoko stopnjo objektivnosti in verodostojnosti. Umešča se na področje uporabnega jezikoslovja, zato v svoj strokovni diskurz vključuje dialog z uporabniki vedenja, ki ga interpretirani korpusni podatki nudijo, glede na uporabnostno naravo njenih produktov pa je odprta za interdisciplinarno sodelovanje.

Kot relevantna opozicija z vidika metodološke prakse se je v zvezi z raziskovanjem korpusnih besedil primarno z jezikoslovnimi cilji vzpostavilo razmerje med popolnim in delnim korpusnim pristopom. Kljub temu da je dodajanje analitičnih korpusnih oznak jezikovnim elementom v korpusu interpretativni poseg, ki ne odseva v celoti dejstev, kot jih izkazujejo korpusni podatki, se je jezikoslovno označevanje korpusov morfološko bogatih jezikov s prostim besednim redom izkazalo kot korak, ki omogoča smotrnejšo izrabo jezikovnega vira kot analiza surovega korpusa. Ker gre pri korpusnem označevanju za ciljno oblikovano, eksplicitno in dobro dokumentirano obliko (začasne) jezikoslovne analize kot pripomočka pri iskanju ustreznega nabora korpusnih podatkov, lahko uporabniki sistema njegovo izhodiščno logiko razberejo in jo pri nadaljnji interpretaciji korpusnih podatkov presežejo.

Skladenjsko označevanje korpusnih besedil je poleg najobičajnejših tipov korpusnega označevanja, tj. lematizacije in oblikoskladenjskega označevanja, ena od najbolj uveljavljenih oblik dodajanja analitičnih oznak jezikovnim enotam v korpusu, pri čemer se na omenjeni osnovni obliki označevanja močno naslanja. Pristopi k označevanju, nabori skladenjskih oznak in modeli skladenjskega označevanja se precej razlikujejo. Kljub vsemu pa je z vidika kompleksnosti označevalnih modelov mogoče ločiti med popolnim in skeletnim skladenjskim označevanjem, glede na način označevanja pa razločujemo zlasti polavtomatsko in avtomatsko skladenjsko označevanje. Z vidika podatkov, ki so na voljo avtomatskim orodjem za označevanje korpusov, govorimo o sistemih, ki delujejo na osnovi analize vnaprej pripravljenih slovničnih pravil, nasproti statističnim sistemom, ki jim metajezikovnega znanja ne posredujemo, pri čemer nekakšno slovnico,

na podlagi katere označujejo korpus, inducirajo iz ročno označenih učnih korpusov. Kot zadnjo relevantno opozicijo pri skladenjskem označevanju, ki je zanimiva glede na navezavo na jezikovnoteoretične modele, bi lahko omenili ločevanje med odvisnostnimi in fraznimi modeli, pri čemer je odločitev za enega od njih vezana tudi na tipološke lastnosti jezika, katerega korpus označujemo. Pri pripravi specifikacij za skladenjsko označene korpusse slovenščine SDT, JOS in SSJ smo se odločili za vpeljavo odvisnostnih modelov.

Problemski pregled nekaterih dilem, ki so se pojavile pri pripravi specifikacij za oblikoskladenjsko in površinskoskladenjsko označevanje korpusov JOS in SSJ, skupaj z vzpostavljenimi rešitvami ter opisom procesa označevanja prinaša razdelek II monografije. Omenjene dileme problematiziramo zlasti zato, da bi osvetlili, na katere vse dejavnike so pripravljavci označevalnih sistemov pri njihovi vzpostavitvi pozorni (zlasti glede na predpostavljene rezultate njihovega hkratnega učinkovanja). Predvsem pa z opisom potencialne uporabnike opozarjamo na to, kakšne korpusne podatke lahko z iskanjem z določenim iskalnim pogojem izločijo in iskanje po katerih (v jezikoslovju že vzpostavljenih) kategorijah je glede na tip podatkov, ki jih korpus nudi, manj produktivno.

Tretji razdelek monografije prinaša raziskavo sopojavitvenih, slovnično-pomenskih odnosov med enobesednimi pojavnicami, ki uresničujejo pomene in podpomene 20 analiziranih glagolskih lem, ter tipičnimi strukturami v njihovem neposrednem besedilnem okolju. Oblika slovnično-pomenske sheme, v katerih so interpretirani podatki o tipičnih sopojavitvenih vzorcih enot predstavljeni, se je izoblikovala med samo analizo gradiva. Predstavljeni podatki skušajo ponazarjati tipične sopojavitvene vzorce jezikovne realnosti na pomenski, strukturni in izrazni ravni. Na pomenski ravni na sopojavitvene vzorce opozarjamo z opredelitvijo elementov, ki se tipično pojavljajo v pomenski strukturi, kot jo vzpostavlja identificirani pomen ali podpomen posamezne leme, pri čemer ugotovljeni elementi deloma zamejijo tudi pomenski doseg kolokatorjev, ki tipično realizirajo slovnične strukture, s katerimi se pomen ali podpomen frekventno pojavlja. Običajne skladenjske realizacije sopojavitvenih odnosov izkazujejo slovnično-pomenski vzorci. Pri njihovi vzpostavitvi smo bili pozorni na stopnjo površinskoizrazne ustaljenosti posameznih segmentov strukture v analiziranih besedilnih zgledih. Raba lem v ustreznih pomenih in podpomenih je opredeljena tudi z vidika vzpostavljanja tipičnih kolokacij in ilustrirana z realnimi besedilnimi zgledi iz korpusa FidaPLUS. Glede na kompleksnost realnih jezikovnih podatkov, ki se do neke mere izogibajo redu in pri katerih se pojavlja vrsta posebnosti, smo se odločili za bolj fleksibilen pristop k njihovi interpretaciji in se pri opredeljevanju podatkov izogibali uporabi funkcijskoskladenjskih kategorij ter že oblikovanih tipologij udeleženskih vlog.

Identificirane slovnično-pomenske vzorce je, ustrezno kodirane, mogoče uporabiti na področju uporabnega jezikoslovja, npr. pri oblikovanju slovnične besednih skic, s pomočjo katere je mogoče iz korpusov črpati podatke za leksikografske namene ali slovnične opise, hkrati pa tudi pri avtomatski obdelavi naravnih jezikov. V monografiji opozarjamo na možnost, da iz (dovolj obsežnih) skladenjsko označenih korpusov slovenščine na podlagi že identificiranih slovnično-pomenskih vzorcev polavtomatsko izločimo leme, za katere je pojavljanje v določenih slovnično-pomenskih vzorcih tipično, pri

čemer je dobljene rezultate mogoče uporabiti pri razvoju jezikovnih tehnologij, pri nadgradnji jezikovnih virov za slovenščino in pri oblikovanju novih jezikovnih priročnikov.

Analiza sopojavitvenih odnosov med izbranimi glagolskimi lemami in tipičnimi strukturami v njihovem besedilnem okolju, kot jih izkazujejo korpusni podatki, kaže, da je vzpostavitev koncepta slovnično-pomenskega kontinuuma smiselna. Pomeni lem se navadno uresničujejo v specifičnih slovničnih oz. slovnično-pomenskih vzorcih, pri čemer velja zlasti opozoriti, da jezikovna raba kaže, da se sistemske možnosti realizacije, ki jih posamezni jezikovni elementi sicer izkazujejo, dejansko ne uresničujejo sistemsko. Govorci torej pri tvorbi besedil uporabljajo deloma vnaprej sestavljene večje pomenske enote in vseh struktur, s katerimi bi sistemsko lahko izražali konkretne pomene, ne izrabljajo enako frekventno. Raziskovanje slovnično-pomenskih razmerij, ki jih pomenske enote vzpostavljajo lokalno, lahko torej smiselno dopolnjuje raziskovanje jezikovnih pojavov z drugih vidikov in tako omogoči celovitejši vpogled v delovanje jezika.

VI SUMMARY

Corpus Linguistics is an empirical methodology that explores linguistic phenomena using authentic texts from large corpora and software tools for the processing of linguistic data, and aims at describing the grammar-lexis interface as a statistical phenomenon. The approach relies on both the native speaker's and the linguist's intuition, but at the same time, it gains credibility and objectivity by focusing on the most frequent and common linguistic phenomena. Corpus linguistics belongs to the sphere of Applied Linguistics, as not only is its approach characterised by a close dialogue between researchers and those who wish to access the knowledge gained from interpreted corpus data, but the practical nature of its final products also fosters interdisciplinary cooperation.

Based on both linguistic goals and the methodology used in the exploitation of corpus data, a valid distinction has been drawn between *corpus-driven* and *corpus-based* approaches. Although the analytical annotation of corpora elements is considered as adding interpretative information that do not entirely match the facts emerging from raw corpus data, the linguistic annotation of morphologically rich languages with a relatively free word order has proved to be a decisive step towards an use of linguistic material that is far more purposeful than raw corpus analysis. Corpora annotation results in an explicit, goal-oriented and well-documented form of temporary linguistic analysis that serves as a tool for searching for specific sets of corpus data, enabling the users to understand and surpass the logic behind the system by interpreting the data on their own.

In addition to the most common types of corpora annotation, i.e. lemmatization and part-of-speech tagging, syntactic annotation is one of the most frequently used methods in the analytical annotation of linguistic units in a corpus, and relies heavily on both lemmatization and part-of-speech tagging. There is a great diversity of annotation models, tag sets and approaches. Nonetheless, a basic distinction in terms of the complexity of the annotation model can be drawn between *full* and *skeleton parsing*, while in terms of the way the annotation is performed, syntactic annotation can be divided into *automatic* and *semi-automatic*. Based on the types of data used by tools for automatic corpora annotation, we distinguish between rule-based systems and statistical parsers that are able to automatically generate grammatical rules from manually annotated training corpora. In addition, a key distinction can also be made from the point of view of the theoretical model used, i.e. between constituency-based and dependency models. The decision to use either of them depends partly on the typological characteristics of the language that

is being annotated. As the specifications for the syntactically annotated JOS, SSJ and SDT corpora were being prepared, the decision was made to use dependency models.

The JOS corpora, i.e. linguistically annotated corpora that are freely available for research purposes, were designed to encourage the development of human language technologies for Slovene. Chapter 2 provides an account of some of the difficult dilemmas that have arisen while the specifications for the morphosyntactic and surface syntactic annotation of corpora were under preparation. In addition, all the adopted solutions are presented and the annotation process is described. Dilemmas are emphasized in order to illustrate the role of different factors in the design and implementation of annotation systems (especially in relation to the simultaneous effect they were expected to exert), while the annotation process is described to inform potential users of the type of data they can extract from corpora by entering specific search terms and to give tips on using (traditional) linguistic categories with positive results in relation to the type of data corpora can provide.

Chapter 3 presents a study of the lexico-grammatical co-occurrence relations between one-word occurrences that are linked to the 20 analysed verbal lemmas and are realized with different meanings and submeanings, and the most common constructions found in their local context. Interpreted data on the typical co-occurrence patterns of each unit are presented in lexico-grammatical frames that were created step-by-step during the analysis process and shaped in such way that the average user is able to understand them. The aim of such a representation is to illustrate the typical co-occurrence patterns that occur in authentic language with reference to the unit's semantic, syntactic and morphological characteristics. On the semantic level, co-occurrence patterns are defined in terms of the elements that occur in the semantic frame, which is evoked by a lemma's identified meaning or submeaning. The collocators' meaning potential is restricted by such elements, and at the same time, the meaning or submeaning occurs frequently in grammatical constructions that are typically realized by the same collocators. The syntactic realization of co-occurrence relations is presented in lexico-grammatical constructions. The main criterion that was adopted in their creation was the level of fixedness of each part of the structure in the analysed sentences. The use of lemmas in different meanings and submeanings is described in terms of their occurrence in collocations and illustrated with authentic sentences from the FidaPLUS corpus. Due to the complex, chaotic and irregular nature of linguistic data, a more flexible approach towards the interpretation of data was decided upon, as both traditional syntactic function categories and semantic role typologies were avoided.

Converted into an appropriate format, lexico-grammatical constructions can be used in automatic natural language processing. The book discusses the possibility of semi-automatically extracting lemmas that occur in specific lexico-grammatical constructions from large syntactically annotated corpora of Slovene based on (a list of) pre-identified lexico-grammatical constructions. Such information can be used not only in the development of human language technologies, but also to upgrade existing Slovene language resources.

By analysing co-occurrence relations between selected verbal lemmas and typical constructions in their local contexts, as evidenced by corpus data, it has become evident that the notion of a lexico-grammatical continuum is something worthwhile establishing. The meaning of a lemma is generally realized with specific grammatical or lexico-grammatical constructions. However, corpus data have shown that all possible realizations of a linguistic unit do not occur systemically, i.e. speakers create texts by using large, partially pre-constructed units of meaning and constructions that express the same meaning are not used with the same frequency. Thus, the study of lexico-grammatical relations on a local scale is a purposeful activity that complements our knowledge of linguistic phenomena viewed from different perspectives and enables us to have a comprehensive view on the way language works.

VII LITERATURA

- Aarts, Bas, 2007: Corpus linguistics, Chomsky and fuzzy tree fragments. Teubert, Wolfgang, in Krishnamurthy, Ramesh (ur.): *Corpus Linguistics: Critical Concepts in Linguistics*. London, New York: Routledge. 173–181.
- Aarts, Jan, 2007: Does corpus linguistics exist? Some old and new issues. Teubert, Wolfgang, in Krishnamurthy, Ramesh (ur.): *Corpus Linguistics: Critical Concepts in Linguistics*. London, New York: Routledge. 58–73.
- Abeillé, Anne (ur.), 2003a: *Treebanks: Building and Using Syntactically Annotated Corpora*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Abeillé, Anne, 2003b: Introduction. Abeillé, Anne (ur.): *Treebanks: Building and Using Syntactically Annotated Corpora*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. xiii–xxvi.
- Abeillé, Anne, et al., 2003: Building a Treebank for French. Abeillé, Anne (ur.): *Treebanks: Building and Using Syntactically Annotated Corpora*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 165–187.
- Arhar, Špela, 2009: *Na besedilnih korpusih temelječa leksikalnopodatkovna zbirka za slovenščino: Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Arhar Holdt, Špela, 2011: *Luščenje besednih zvez iz besedilnega korpusa z uporabo dodelnih in tridelnih oblikoskladenjskih vzorcev*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.
- Arhar, Špela, in Gorjanc, Vojko, 2007: Korpus FidaPLUS: nova generacija slovenskega referenčnega korpusa. *Jezik in slovstvo* 52/2. 95–110.
- Arhar, Špela, in Ledinek, Nina, 2008: Oblikoskladenjske oznake JOS: revizija in nadgradnja nabora oznak za avtomatsko oblikoskladenjsko označevanje slovenščine. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 49–53.
- Atkins, Sue B. T., in Rundell, Michael, 2008: *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Baker, Mona, et al. (ur.), 1993: *Text and Technology: in honour of John Sinclair*. Philadelphia, Amsterdam: John Benjamins.
- Bejček, Eduard, et al., 2012: Prague Dependency Treebank 2.5 – a revisited version of PDT 2.0. *Proceedings of the 24th International Conference on Computational Linguistics, Coling 2012*. 231–246.
- Bejček, Eduard, et al., 2013: *Prague Dependency Treebank 3.0. Data/software*. Praga: UK MFF ÚFAL.

- Bémová, Alla, et al., 1999: *Annotations at Analytical Level: Instructions for Annotators*. Praga: UK MFF UFAL.
- Biber, Douglas, et al., 1998: *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Biber, Douglas, et al., 2007: *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman.
- Bolta, Marija, 1986: Slovenski glagoli z nedoločniškim dopolnilom v tvorbeno-pretvorbenem pristopu. *Slavistična revija* 34/4. 419–432.
- Bolta, Marija, 1988: Enodelni glagolski stavek v vezalno-navezovalni teoriji. *Zbornik IV. konference Računalniška obdelava jezikovnih podatkov*. Ljubljana: Institut »Jožef Stefan«; Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 119–135.
- Böhmová, Alena, et al., 2003: The Prague Dependency Treebank: A Three-Level Annotation Scenario. Abeillé, Anne (ur.): *Treebanks: Building and Using Syntactically Annotated Corpora*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 103–127.
- Braasch, Anna, 2006: Exploitation of syntactic patterns for sense group identification. Corino, Elisa, et al. (ur.): *Euralex*. Torino: European Association for Lexicography. 133–139.
- Brants, Sabine, et al., 2004. TIGER: Linguistic Interpretation of a German Corpus. *Journal of Language and Computation* 2004 (2). 597–620.
- Brants, Thorsten, 2000: TnT – A Statistical Part-of-Speech Tagger. *Proceedings of the Sixth Applied Natural Language Processing Conference, ANLP-2000*. 224–231.
- Brants, Thorsten, et al., 2003: Syntactic Annotation of a German Newspaper Corpus. Abeillé, Anne (ur.): *Treebanks: Building and Using Syntactically Annotated Corpora*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 73–87.
- Carter, Ronald, in McCarthy, Michael, 2006: *Cambridge Grammar of English: A Comprehensive Guide to Spoken and Written English Usage*. [CD-rom]. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chaney, Atanas, 2005: Portability of Dependency Parsing Algorithms: An Application for Italian. *Proceedings of the Fourth Workshop on Treebanks and Linguistic Theories, TLT'05*.
- Covington, Michael A., 2001: A Fundamental Algorithm for Dependency Parsing. Miller, John A., in Smith, Jeffrey W. (ur.): *Proceedings of the 39th Annual ACM Southeast Conference*. 95–102.
- Čermák, František, 1974: Viceslovná pojmenování typu verbum – substantivum v češtině (Příspěvek k syntagmatice tzv. abstrakt). *Slovo a slovesnost* 35. 287–306.
- Čermák, František, 2005: Jezikovni korpus: sredstvo in vir spoznanj. [Prirejena različica članka iz revije *Slovo a slovesnost* 56, 1995, 119–140]. Gorjanc, Vojko, in Krek, Simon (ur.): *Študije o korpusnem jezikoslovju*. Ljubljana: Krtina. 137–171.
- Černelič-Kozlevčar, Ivana, 1979: O glagolih premikanja zlasti glede na glagol *iti* in stavčne vzorce. *Jezik in slovstvo* 25/2. 45–47.
- Daneš, František, et al., 1987a: *Větné vzorce v češtině*. Praga: Academia.
- Daneš, František, et al., 1987b: *Mluvnice češtiny [3]: Skladba*. Praga: Academia.
- Dobrovoljc, Kaja, et al., 2012: Skladenjski razčlenjevalnik za slovenščino. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 42–47.
- Dowty, David, 1991: Thematic Proto-Roles and Argument Selection. *Language* 67/3. 547–619.
- Dular, Janez, 1982: *Priglagolska vezava v slovenskem knjižnem jeziku (20. stoletja): Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta v Ljubljani.

- Dular, Janez, 1983: Napovedljivost vezave iz morfemske sestave glagolov. *Slavistična revija* 31/4. 281–287.
- Dular, Janez, 1983/84: Združena vezava v desni vezljivosti slovenskega glagola. *Jezik in slovnstvo* 29/8. 289–293.
- Džeroski, Sašo, et al., 2006: Towards a Slovene Dependency Treebank. *Proceedings of the Fifth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'06*. Pariz: ELRA. 1388–1391.
- Erjavec, Tomaž, 1996/1997: Računalniške zbirke besedil. *Jezik in slovnstvo* 42/2–3. 81–95.
- Erjavec, Tomaž, 2003: Označevanje korpusov. *Jezik in slovnstvo* 48/3–4. 61–76.
- Erjavec, Tomaž, 2004: MULTEXT-East Version 3: Multilingual Morphosyntactic Specifications, Lexicons and Corpora. *Proceedings of the Fourth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'04*. Pariz: ELRA. 1535–1538.
- Erjavec, Tomaž, 2006: The English-Slovene ACQUIS corpus. *Proceedings of the Fifth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'06*. Pariz: ELRA. 2138–2141.
- Erjavec, Tomaž, 2010: MULTEXT-East Version 4: Multilingual Morphosyntactic Specifications, Lexicons and Corpora. *Proceedings of the Seventh International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'10*. Pariz: ELRA.
- Erjavec, Tomaž, 2012: MULTEXT-East: Morphosyntactic Resources for Central and Eastern European Languages. *Language Resources and Evaluation* 46/1. 131–142.
- Erjavec, Tomaž, et al., 2010: The JOS linguistically tagged corpus of Slovene. *Proceedings of the Seventh International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'10*. Pariz: ELRA.
- Erjavec, Tomaž, in Krek, Simon, 2008a: The JOS morphosyntactically tagged corpus of Slovene. *Proceedings of the Sixth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'08*. Pariz: ELRA.
- Erjavec, Tomaž, in Krek, Simon, 2008b: Oblikoskladenjske specifikacije in označeni korpusi JOS. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 49–53.
- Erjavec, Tomaž, in Ledinek, Nina, 2006: Slovenska odvisnostna drevesnica: prvi rezultati. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik 9. mednarodne multikonference Informacijska družba IS 2006, Zbornik 5. slovenske in 1. mednarodne konference Jezikovne tehnologije IS-LTC*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 162–167.
- Erjavec, Tomaž, in Ledinek, Nina, 2009: Odvisnostno površinoskladenjsko označevanje slovenščine: specifikacije in označeni korpusi. Stabej, Marko (ur.): *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*. (Obdobja 28). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 219–224.
- Erjavec, Tomaž, in Sárossy, Bence, 2006: Oblikoslovno označevanje slovenskega jezika: primer korpusa SVEZ-IJS. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik 9. mednarodne multikonference Informacijska družba IS 2006, Zbornik 5. slovenske in 1. mednarodne konference Jezikovne tehnologije IS-LTC*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 168–173.
- Fillmore, Charles J., 1968: The Case for Case. Bach, Emmon, in Harms, Robert T. (ur.): *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart, and Winston. 1–88.
- Fillmore, Charles, 2007: „Corpus linguistics“ or „computer-aided armchair linguistics“. Teubert, Wolfgang, in Krishnamurthy, Ramesh (ur.): *Corpus Linguistics: Critical Concepts in Linguistics*. London, New York: Routledge. 197–220.
- Francis, Gill, 1993: A Corpus-Driven Approach to Grammar: Principles, Methods and Examples. Baker, Mona, et al. (ur.): *Text and technology: in honour of John Sinclair*. Philadelphia, Amsterdam: John Benjamins. 137–156.

- Francis, Gill, et al. (ur.), 1996: *Collins Cobuild Grammar Patterns 1 [Helping learners with real English]: Verbs*. London: HarperCollins.
- Gantar, Polona, 2006: Korpusni pristop k frazeologiji in slovarske aplikacije. *Slavistična revija* [Posebna številka, Vidovič Muha, Ada (ur.)]. 151–163.
- Gantar, Polona, 2007: *Stalne besedne zveze v slovenščini: korpusni pristop*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Gantar, Polona, 2009: Leksikalna baza: vse, kar ste vedno želeli vedeti o jeziku. *Jezik in slovstvo* 54/3–4. 69–94.
- Garside, Roger, et al. (ur.), 1997: *Corpus Annotation: Linguistic Information from Computer Text Corpora*. London, New York: Longman.
- Gjorgjioski, Valentin, in Erjavec, Tomaž, 2006: *Evaluating MaltParser performance on the Slovene Dependency Treebank*. [Delovno poročilo]. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Golden, Marija, 2000: *Teorija opisnega jezikoslovja: 1. Skladnja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje.
- Gorjanc, Vojko, 2002: *Jezikoslovna načela gradnje računalniških besedilnih zbirk strokovnih jezikov: Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Gorjanc, Vojko, 2003: Korpusi in jezikoslovje. *Jezik in slovstvo* 48/3–4. 19–27.
- Gorjanc, Vojko, 2005a: *Uvod v korpusno jezikoslovje*. Domžale: Izolit.
- Gorjanc, Vojko, 2005b: V mavrici jezikovnih podatkov. Gorjanc, Vojko, in Krek, Simon (ur.): *Študije o korpusnem jezikoslovju*. Ljubljana: Krtina.
- Gorjanc, Vojko, in Krek, Simon (ur.), 2005: *Študije o korpusnem jezikoslovju*. Ljubljana: Krtina.
- Gorjanc, Vojko, et al., 2005: Slovenska leksikalna podatkovna zbirka. *Jezik in slovstvo* 50/2. 3–19.
- Gorjanc, Vojko, in Fišer, Darja, 2010: *Korpusna analiza*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Grčar, Miha, et al., 2012: Obeliks: statistični oblikoskladenjski označevalnik in lematizator za slovenski jezik. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 89–94.
- Hajič, Jan, et al., 2001: The Prague Dependency Treebank: Annotation Structure and Support. *Proceedings of the IRCS Workshop on Linguistic Databases*. 105–114.
- Hajič, Jan, 2004: Complex Corpus Annotation: The Prague Dependency Treebank. Šimková, Mária (ur.): *Insight into the Slovak and Czech Corpus Linguistics*. Bratislava: Jazykovedný ústav L. Štúra, SAV.
- Hajičová, Eva, 1998: Prague Dependency Treebank: From Analytic to Tectogrammatical Level. *Proceedings of the First Workshop on Text, Speech, Dialogue*. Brno: Masarykova Univerza v Brnu. 45–50.
- Halliday, Michael A. K., in Matthiessen, Christian M. I. M., 2004: *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- Hanks, Patrick, 2004: Corpus Pattern Analysis. Williams, Geoffrey, in Vessier, Sandra (ur.): *Euralex*. Lorient: Faculte des Lettres et des Sciences Humaines, Universite de Bretagne Sud. 87–97.
- Hanks, Patrick, in Pustejovsky, James, 2005: A Pattern Dictionary for Natural Language Processing. *Revue Française de Linguistique Appliquée* 10/2. 63–82.
- Hays, David G., 1964: Dependency Theory: a Formalism and Some Observations. *Language* 40/4. 511–525.

- Herbst, Thomas, et al., 2004: *A Valency Dictionary of English: A Corpus-based Analysis of the Complementation Patterns of English Verbs, Nouns, and Adjectives*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Hunston, Susan, in Francis, Gill, 2000: *Pattern Grammar: A corpus-driven approach to the lexical grammar of English*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Jakopin, Franc, 1971: Glagoli premikanja v slovenščini in ruščini. Toporišič, Jože (ur.): *7. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.
- Jakopin, Primož, in Bizjak, Aleksandra, 1997: O strojno podprtem oblikoslovnem označevanju slovenskega besedila. *Slavistična Revija* 45/3–4. 513–532.
- Jakopin, Primož, in Bizjak Končar, Aleksandra, 2008: Part-of-Speech Tagging of Slovenian, 12 years after. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 104–109.
- Jesenovec, France, 1969: Raba nedoločnika. *Jezik in slovstvo* 14/2. 33–37.
- Káčala, Ján, 1968: Intencia slovesného deja a stavba vety. *Jazykovedný časopis* 19/1–2. 57–64.
- Kennedy, Graeme, 1998: *An Introduction to Corpus Linguistics*. London: Longman.
- Kilgarriff, Adam, in Rundell, Michael, 2002: Lexical Profiling Software and its Lexicographic Applications – a Case Study. Braasch, Anna, in Povlsen, Claus (ur.): *Euralex*. Copenhagen, Denmark: Center for Sprogteknologi. 807–818.
- Kilgarriff, Adam, et al., 2004: The Sketch Engine. Williams, Geoffrey, in Vessier, Sandra (ur.): *Euralex*. Lorient: Faculte des Lettres et des Sciences Humaines, Universite de Bretagne Sud. 105–115.
- Kilgarriff, Adam, et al., 2008: GDEX: Automatically Finding Good Dictionary Examples in a Corpus. Bernal, Elisenda, in DeCesaris, Janet (ur.): *Euralex*. Barcelona: Documenta Universitaria: Institut universitari de lingüística aplicada, Universitat Pompeu Fabra. 425–432.
- Kingsbury, Paul, et al., 2002: Adding Semantic Annotation to the Penn TreeBank. *Proceedings of the Human Language Technology Conference, HLT 2002*. 252–256.
- Kosem, Iztok, et al., 2011: GDEX for Slovene. Kosem, Iztok, in Kosem, Karmen (ur.): *Electronic lexicography in the 21st century: New applications for new users. Proceedings of eLex 2011*. 151–159.
- Kosem, Iztok, et al., 2012: Avtomatsko luščenje leksikalnih podatkov iz korpusa. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 117–122.
- Korošec, Tomo, 1977: Slovenski dajalnik in dajalniške pretvorbe. *13. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Pedagoško-znanstvena enota za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani. 59–67.
- Kořenšký, Jan, 1972: Funkce českých sloves BÝT a MÍT ve větněsémantické struktuře »situace« (state od affairs). *Jazykovedný časopis* 23/2. 159–168.
- Kozlevčar, Ivanka, 1968: O pomenskih kategorijah samostalnika v povedkovi rabi. *Jezik in slovstvo* 13/1. 11–15.
- Kozlevčar, Ivanka, 1969/70: O pridevniku v povedni rabi. *Jezik in slovstvo* 15/7–8. 210–215.
- Kozlevčar, Ivanka, 1971: O pomenu in sintaktičnih možnostih samostalnika in pridevnika v povedni rabi. Toporišič, Jože (ur.): *7. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 1–8.

- Kozlevčar-Černelič, Ivanka, 1975/76: O funkciji glagolov z oslabljenim pomenom tipa *biti*. *Jezik in slovstvo* 21/3. 76–81.
- Kranjc, Simona, 1998/99: Skladnja in otroški govor. *Jezik in slovstvo* 44/6. 197–211.
- Krek, Simon, 2008: FrameNet in slovenščina. *Jezik in slovstvo* 53/5. 37–54.
- Krek, Simon, in Kilgarriff, Adam, 2006: Slovene Word Sketches. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik 9. mednarodne multikonference Informacijska družba IS 2006, Zbornik 5. slovenske in 1. mednarodne konference Jezikovne tehnologije IS-LTC*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 62–65.
- Krek, Simon, 2010: *Pridobivanje jezikovnih podatkov iz besedilnih korpusov za namen izdelave enojezičnih slovarjev in slovníc: Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Križaj-Ortar, Martina, 1982: Glagolska vezljivost. *Slavistična revija* 30. 189–213.
- Križaj-Ortar, Martina, 1984: O posamostaljenju povedka prisojevalne zveze. *Slavistična revija* 32/3. 277–288.
- Križaj-Ortar, Martina, 1985: *Vezljivost samostalniške besede: Magistrska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- Križaj-Ortar, Martina, 1989: Vezljivost: iz pomena v izraz. *25. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 129–140.
- Križaj-Ortar, Martina, 1993: Pretvarjanje pomenske podstave povedi. Hajnšek-Holz, Milena, et al. (ur.): *Zbornik SDS*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 71–82.
- Kržišnik-Kolšek, Erika, 1986: Poskus razvrstitve stalnih besednih zvez v Trubarjevi Cerkovni Ordningi. Pogorelec, Breda (ur.): *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. (Obdobja 6). Ljubljana: Filozofska fakulteta. 435–445.
- Kržišnik-Kolšek, Erika, 1988: *Frazeologija v moderni: Magistrska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Kržišnik, Erika, 1996: Norma v frazeologiji in odstopi od nje v besedilih. *Slavistična revija* 44/2. 133–154.
- Kržišnik, Erika, 2001a: Vsebina (slovenskega) frazeološkega slovarja za tujce – določitev in preizkus meril. Kržišnik, Erika (ur.): *Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika*. (Skripta 5). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 7–21.
- Kržišnik, Erika, 2001b: Frazemi s strukturo »glagol + osebni zaimek« v slovenskem jeziku. *Frazeografija słowiańska*. Opole: Uniwersytet Opolski. 239–248.
- Kržišnik, Erika, 2005: Predvidljivost sintaktičnih transformacij frazemov v slovenskem jeziku. *Grani slova*. Moskva: „Izdatel’stvo Elpis“. 215–222.
- Kunst Gnamuš, Olga, 1981: *Pomenska sestava povedi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- Kunst Gnamuš, Olga, 1986/87: Med pomenom, obliko in normo. *Jezik in slovstvo* 32/1. 9–12.
- Kunst Gnamuš, Olga, 1987/88a: Težave upovedovalne teorije in smeri njenega razvoja. *Jezik in slovstvo* 33/1–2. 8–16.
- Kunst Gnamuš, Olga, 1987/88b: Prispevka k nadstavčni skladnji. *Jezik in slovstvo* 33/6. 161–166.
- Kunst Gnamuš, Olga, 1989/90: Težave s stavčnoočlenskim razločevanjem zaradi oblikovnega sovpadanja pomenskih in sklonskih razlik. *Jezik in slovstvo* 35/1–2. 15–24.

- Kunst Gnamuš, Olga, 1992/93: Slovníčna zgradba in vloga stavkov s pomensko podstavo SZ1 biti SZ2. *Jezik in slovstvo* 38/7–8. 267–280.
- Kübler, Sandra, et al., 2009: *Dependency Parsing*. San Rafael: Morgan & Claypool Publishers.
- Leech, Geoffrey, 1992: Corpora and theories of linguistic performance. Svartvik, Jan (ur.): *Directions in corpus linguistics: Proceedings of Nobel symposium 82*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter. 105–122.
- Leech, Geoffrey, 1997: Introducing Corpus Annotation. Garside, Roger, et al. (ur.): *Corpus Annotation: Linguistic Information from Computer Text Corpora*. London, New York: Longman. 1–18.
- Ledinek, Nina, 2005: *Površinskosladdenjsko označevanje korpusa Slovene Dependency Treebank (s poudarkom na predikatu): Diplomaska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Ledinek, Nina, 2007: Slovenska odvisnostna drevesnica v raziskavah o induktivnem odvisnostnem razčlenjevanju. *Jezik in slovstvo* 52/1. 3–16.
- Léon, Jacqueline, 2005: Claimed and Unclaimed Sources of Corpus Linguistics. Teubert, Wolfgang, in Krishnamurthy, Ramesh (ur.): *Corpus Linguistics: Critical Concepts in Linguistics*. London in New York: Routledge. 326–341.
- Longman Dictionary of Contemporary English*, 2009. Harlow: Pearson/Longman.
- Lönneker, Birte, in Jakopin, Primož, 2004: Checking POSBeseda, a Part-of-Speech Tagged Slovenian Corpus. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Jezikovne tehnologije: zbornik konference Informacijska družba IS 2004*. Ljubljana: IJS. 48–55.
- Lönneker, Birte, 2005: Strojno oblikoslovno označevanje slovenskih besedil: kako daleč smo. *Slavistična Revija* 53/2. 193–210.
- Manning, Christopher D., in Schütze, Hinrich, 2003: *Foundations of Statistical Natural Language Processing*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Marcus, Mitchell, et al., 1993: Building a Large Annotated Corpus of English: The Penn Treebank. *Computational Linguistics* 19. 313–330.
- Marcus, Mitchell, et al., 1994: The Penn Treebank: Annotating Predicate Argument Structure. *Proceedings of the ARPA Human Language Technology Workshop*. San Francisco: Morgan Kaufman. 114–119.
- McDonald, Ryan, et al., 2006: Multilingual Dependency Analysis with a Two-Stage Discriminative Parser. *Proceedings of the 10th Conference on Computational Natural Language Learning, CoNLL-X*.
- McEnery, Tony, in Wilson, Andrew, 1996: *Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- McEnery, Tony, et al., 2006: *Corpus-Based Language Studies. An Advanced Resource Book*. London: Routledge.
- Misja, Boris, 1967: Povedek in povedkovo določilo. *Jezik in slovstvo* 11/1. 21–25.
- Mitkov, Ruslan (ur.), 2003: *The Oxford Handbook of Computational Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Moon, Rosamund, 1987: The Analysis of Meaning. Sinclair, John M., (ur.): *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing*. London in Glasgow: Collins ELT. 86–103.
- Može, Sara, 2009: Semantično označevanje korpusa slovenščine po modelu FrameNet. Stabej, Marko (ur.): *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*. (Obdobja 28). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 265–269.

- Nivre, Joakim, 2005: *Dependency Grammar and Dependency Parsing: MSI Report 05133*. Växjö: Växjö University, School of Mathematics and Systems Engineering.
- Nivre, Joakim, et al., 2005: MaltParser: A Language Independent System for Data-Driven Dependency Parsing. *Proceedings of the Fourth Workshop on Treebanks and Linguistic Theories, TLT'05*.
- Orešnik, Janez, 1989: Računalniško prepoznavanje slovenske skladnje (jezikoslovčev predlog). Vidovič Muha, Ada, in Šumi, Nace (ur.): *Slovenski jezik v znanosti 2*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 129–143.
- Orešnik, Janez, 1992: *Udeleženske vloge v slovenščini*. (Dela/Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za filološke in literarne vede, 37). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Orešnik, Janez, 1996: Nauk novejšje slovenistike o povedkovem prilastku. *Razprave SAZU XV*. Ljubljana: SAZU. 255–267.
- Páleš, Emil, 1990: Sémantické roly slovenských slovies. *Jazykovedný časopis* 41/1. 30–47.
- Palmer, Martha, et al., 2001: Automatic Predicate Argument Analysis of the Penn TreeBank. *Proceedings of the Human Language Technology Conference, HLT 2001*.
- Panevová, Jarmila, 1974: On Verbal frames in Functional generative description. Part I. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics* 22. 3–40.
- Panevová, Jarmila, 1975a: On Verbal frames in Functional generative description. Part II. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics* 23. 17–52.
- Panevová, Jarmila, 1975b: Rozvití předmětová a příslovečná, doplňující a určující. *Naše řeč* 58. 61–66.
- Pearsall, Judy (ur.), 1998: *The New Oxford Dictionary of English*. Oxford: Clarendon.
- Petrič, Jerneja, 1974: Slovenski in angleški nedoločnik. *Slavistična revija* 22. 283–298.
- Pogorelec, Breda, 1968: Razvoj prostega stavka v slovenskem knjižnem jeziku (Vloga dativa v stavku). *Jezik in slovstvo* 13/5. 145–150.
- Pogorelec, Breda, 1972: Dopolnilnik (povedkov prilastek) v slovenski skladnji. *Linguistica* 12. 315–327.
- Pogorelec, Breda, 1974/75: Dopolnilnik (povedkov) v slovenski skladnji. *Jezik in slovstvo* 20/5. 120–122.
- Pogorelec, Breda, 1980: Pomenska skladnja v besedilni slovnici. *16. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Pedagoško-znanstvena enota za slovanske jezike in književnosti. 23–24.
- Rundell, Michael (ur.), 2002: *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. Oxford: Macmillan.
- Rupnik, Jan, et al., 2008: Improving morphosyntactic tagging of Slovene by tagger combination. Erjavec, Tomaž, in Žganec Gros, Jerneja (ur.): *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 110–115.
- Ruppenhofer, Josef, et al., 2002: Collocational Information in the FrameNet Database. Brasch, Anna, in Povlsen, Claus (ur.): *Euralex*. Copenhagen: Center for Sprogteknologi. 359–369.
- Samuelsson, Christer, 2000: A Statistical Theory of Dependency Syntax. *Proceedings of the 18th International Conference on Computational Linguistics, COLING 2000*. Morgan Kaufmann. 684–690.
- Sgall, Petr, et al., 1986: *The Meaning of the Sentence in Its Semantic and Pragmatic Aspects*. Dordrecht: Reidel Publishing Company; Praga: Academia.

- Shigemori Bučar, Chikako, 1992a: Izražanje povratnega dejanja v japonščini in slovenščini. *Slavistična revija* 40/2. 143–157.
- Shigemori Bučar, Chikako, 1992b: Izražanje vzajemnega dejanja v slovenščini in japonščini. *Slavistična revija* 40/4. 365–383.
- Shigemori Bučar, Chikako, 1993: Izražanje samodejnega dejanja v japonščini in slovenščini. *Slavistična revija* 41/3. 345–358.
- Sinclair, John M. (ur.), 1987a: *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing*. London in Glasgow: Collins ELT.
- Sinclair, John M., 1987b: Grammar in the Dictionary. Sinclair, John M. (ur.): *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing*. London in Glasgow: Collins ELT. 104–115.
- Sinclair, John, 1991: *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Sinclair, John, 2004a: Intuition and Annotation: The Discussion Continues. Aijmer, Karin, in Altenberg, Bengt (ur.): *Advances in Corpus Linguistics: Papers from the 23rd International Conference on English Language Research on Computerized Corpora, ICAME 23*. Amsterdam: Rodopi. 39–60.
- Sinclair, John, 2004b: *Trust the Text: Language, corpus and discourse*. London in New York: Routledge.
- Sinclair, John, 2007: Meaning in the framework of corpus linguistics. Teubert, Wolfgang, in Krishnamurthy, Ramesh (ur.): *Corpus Linguistics: Critical Concepts in Linguistics*. London, New York: Routledge. 182–196.
- Sinclair, John, 2005: To complement the dictionary. Blatná, Renata, in Petkevič, Vladimír (ur.): *Jazyky a jazykověda: Sborník k 65. narozeninám prof. PhDr. Františka Čermáka, Dr.Sc.* Praga: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav Českého národního korpusu. 417–444.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 1998. Ljubljana: DZS.
- Slovenski pravopis*, 2001. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Stabej, Marko, 1998: Besedilnovrstna sestava korpusa FIDA. *Uporabno jezikoslovje* 6. 96–106.
- Stabej, Marko (ur.), 2003: Jezikovne tehnologije za slovenščino. *Jezik in slovstvo* 48/3–4.
- Taylor, Ann, et al., 2003: The Penn Treebank: An Overview. Abeillé, Anne (ur.): *Treebanks: Building and Using Syntactically Annotated Corpora*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 5–22.
- Teubert, Wolfgang, 2005: Korpusno jezikoslovje in leksikografija. Gorjanc, Vojko in Krek, Simon, (ur.): *Študije o korpusnem jezikoslovju*. Ljubljana: Krtina. 103–136.
- Teubert, Wolfgang, in Krishnamurthy, Ramesh (ur.), 2007: *Corpus Linguistics: Critical Concepts in Linguistics*. London, New York: Routledge.
- Tognini-Bonelli, Elena, 2001: *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Toporišič, Jože, 1974/75: Esej o slovenskih besednih vrstah. *Jezik in slovstvo* 20/8. 295–305.
- Toporišič, Jože, 1979/80: Še k teoriji besednih vrst, posebno predikativa. *Jezik in slovstvo* 25/7–8. 201–205.
- Toporišič, Jože, 1980: O strukturalnem določanju besednih pomenov (ob glagoli *biti*). *Linguistica* 20. 151–167.
- Toporišič, Jože, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: DZS.
- Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

- Verdonik, Darinka, 2004: Parsed Corpora: An Overview and Possibility of Their Adaptation to Slovenian. Horvat, Bogomir, in Kačič, Zdravko (ur.): *Advances in Speech Technology*. Maribor: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. 208–211.
- Verdonik, Darinka, et al., 2003: Analiza jezikovnih vprašanj, nastalih pri gradnji SIMflexa – oblikoslovnega in glasoslovnega slovarja za slovenski knjižni jezik. *Raziskovalno delo podiplomskih študentov v Sloveniji – ena znanost: e-zbornik*. Ljubljana: Društvo mladih raziskovalcev Slovenije. 434–443.
- Verdonik, Darinka, et al., 2004: Creating Slovenian Language Resources for Development of Speech-to-Speech Translation Components. *Proceedings of the Fourth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC '04*. Pariz: ELRA. 1399–1402.
- Vidovič Muha, Ada, 1984: Nova slovenska skladnja J. Toporišiča. *Slavistična revija* 32/2. 142–155.
- Vidovič Muha, Ada, 1985: Primeri tvorbenih vzorcev glagola. *21. seminar jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezika in književnosti. 47–61.
- Vidovič Muha, Ada, 1988: *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženek*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete; Partizanska knjiga.
- Vidovič Muha, Ada, 1991a: Nadaljevanka o slovenski besedotvorni teoriji. *Slavistična revija* 39/1. 317–325.
- Vidovič Muha, Ada, 1991b: Nekaj temeljnih prvin za »besedotvorno šolanje«. *Slavistična revija* 39/3. 101–113.
- Vidovič Muha, Ada, 1993a: Slovnična obvestilnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Hajnšek-Holz, Milena, et al. (ur.): *Zbornik SDS*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 35–49.
- Vidovič Muha, Ada, 1993b: Glagolske sestavljenke – njihova skladenjska podstava in vezljivostne lastnosti: Z normativnim slovensko-nemškim vidikom. *Slavistična revija* 41/1. 161–192.
- Vidovič Muha, Ada, 1994: O izvoru in delovanju jezika ali teorija sintagme v delih R. F. Mikuša: S predstavivijo trikotnika Ramovš – Mikuš – Belič. *Slavistična revija* 42/2–3. 229–248.
- Vidovič Muha, Ada, 1998: Pomenski preplet glagolov BITI in IMETI – njuna jezikovnosistemska stilistika. *Slavistična revija* 46/4. 293–323.
- Vidovič Muha, Ada, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Vidovič Muha, Ada, 2006: Kategorialnost leksemov med slovarjem in slovnico. *Slavistična revija*. [Posebna številka, Vidovič Muha, Ada (ur.)]. 23–43.
- Vidovič Muha, Ada, 2009a: Poskus določitve meril slovarskega pomena. Perdih, Andrej (ur.): *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 27–35.
- Vidovič Muha, Ada, 2009b: Skladenjska interpretacija glagolskih predponskih obrazil – vprašanje propozicije. *Slavistična revija* 57/2. 251–261.
- Vodušek, Božo, 1961: O leksikografskem ugotavljanju in urejevanju besednih pomenov. *Jezik in slovstvo* 7/1. 5–10.
- Vodušek, Božo, 1962: Pomenska ureditev glagola »vzeti«, izdelana na podlagi leksikološkega materiala iz kartotečne zbirke SAZU. *Jezik in slovstvo* 7/4. 117–121.

- Žele, Andreja, 1998: Vezljivost glagolov s slovarsko oznako *s širokim pomenskim obsegom*. *Jezikoslovni zapiski* 4. 113–122.
- Žele, Andreja, 2000: Tipologija poved(kov)ne rabe v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. *Jezikoslovni zapiski* 6. 57–65.
- Žele, Andreja, 2000/01: O slovarskem prikazu slovenske vezljivosti. *Jezik in slovstvo* 46/6. 239–254.
- Žele, Andreja, 2001a: *Vezljivost v slovenskem jeziku (s poudarkom na glagolu)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Žele, Andreja, 2001b: Tipologija pridevniške vezljivosti. *Jezikoslovni zapiski* 7. 163–195.
- Žele, Andreja, 2003a: *Glagolska vezljivost: iz teorije v slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Žele, Andreja, 2003b: Slovarska obravnava povedkovnika. *Jezik in slovstvo* 48/2. 3–15.
- Žele, Andreja, 2003c: Slovenska skladnja z vidika skladenjskih teorij. *Slavistična revija* 51 [Posebna številka, Skaza, Aleksander (ur.)]. 141–163.
- Žele, Andreja, 2004a: Povedkovnik v slovenščini. *Jezikoslovni zapiski* 10/1. 33–42.
- Žele, Andreja, 2004b: Skladnja z vidika računalniškega jezikoslovja. *Slavistična revija* 52/4. 505–510.
- Žele, Andreja, 2006: Stavki naravnih pojavov in glagol *biti*. Jesenšek, Marko, in Zorko, Zinka (ur.): *Jezikovna predanost: akademiku prof. dr. Jožetu Toporišiču ob 80-letnici*. Maribor: Slavistično društvo; Ljubljana: SAZU. 35–47.
- Žele, Andreja, 2007a: Brezosebni glagoli in brezoseb(kov)na raba. *Razprave*. (Razred 2, Razred za filološke in literarne vede). 337–357.
- Žele, Andreja, 2007b: Povedkova lastnostna prislovna dopolnila. *Slavistična revija* 55/1–2. 369–387.
- Žele, Andreja, 2008: *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Žepić, Stanko, 1975: Gramatika zavisnosti i teorija valentnosti. *Suvremena lingvistika* 11. 19–27.

Spletne strani¹⁵⁶

Corpus Pattern Analysis: <<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/cpa/>>.

Dobrovoljc, Helena, 2014: Normativna informacija v slovarju. *Novi slovar za 21. stoletje. E-zbornik prispevkov s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo* 12. 2. 2014: <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/19-Helena_Dobrovoljc-prispevek-posvet-oddano.pdf>.

EAGLES, 1996a: *Recommendations for the Morphosyntactic Annotation of Corpora*: EAGLES Report EAG-TCWG-MAC/R: <<http://www.ilc.cnr.it/EAGLES/annotate/annotate.html>>.

EAGLES, 1996b: *Recommendations for the Syntactic Annotation of Corpora*: EAGLES report EAG-TCWG-SASG/1.8: <<http://www.ilc.cnr.it/EAGLES/segsasg1/segsasg1.html>>.

¹⁵⁶ Vse spletne strani, ki jih v besedilu navajamo, so bile 16. 11. 2014 dostopne.

FidaPLUS: <<http://www.fidaplus.net/>>.

FrameNet: <<https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/>>.

Gantar, Polona, et al., 2009a: *Specifikacije za izdelavo leksikalne baze za slovenščino: Opis analize referenčnega korpusa. (Kazalnik 5)*: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik5/SSJ_Kazalnik_5_Specifikacije-opis-analize-korpusa_v1.pdf>.

Gantar, Polona, et al., 2009b: *Specifikacije za izdelavo leksikalne baze za slovenščino: Standardi za izdelavo posamezne leksikalne enote v leksikalni bazi. (Kazalnik 6)*: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik6/SSJ_Kazalnik_6_Specifikacije-leksikalna-baza_v1.pdf>.

Jezikoslovno označevanje slovenskega jezika (JOS): <<http://nl.ijs.si/jos/>>.

Link Grammar: <<http://www.link.cs.cmu.edu/link/>>.

Minipar: <<http://www.cs.ualberta.ca/~lindek/minipar.htm>>.

Multext-East: <<http://nl.ijs.si/ME/V4/>>.

Nabor oblikoskladenjskih oznak Ajka: <<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/ajka/tags.pdf>>.

Nabori oblikoskladenjskih oznak Claws: <<http://ucrel.lancs.ac.uk/claws/>>.

Nabor oblikoskladenjskih oznak Češkega nacionalnega korpusa: <<http://ucnk.ff.cuni.cz/bo-nito/znacky.php>>.

Negra: <<http://www.coli.uni-saarland.de/projects/sfb378/negra-corpus/>>.

Označevalnik projekta SSJ za slovenščino: <<http://www.slovenscina.eu/tehnologije/oznacevalnik>>.

Penn Treebank: <<http://www.cis.upenn.edu/~treebank/>>.

Prague Dependency Treebank (PDT): <<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt3.0/>>.

Razčlenjevalnik projekta SSJ za slovenščino: <<http://www.slovenscina.eu/tehnologije/razclenjevalnik>>.

Slovenska odvisnostna drevesnica (SDT): <<http://nl.ijs.si/sdt/>>.

Sketch Engine: <<http://www.sketchengine.co.uk/>>.

Specifikacije za oblikoskladenjsko označevanje slovenščine JOS: <<http://nl.ijs.si/jos/josM-SD-sl.html>>.

Specifikacije za površinskoskladenjsko označevanje slovenščine JOS: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik2/SSJ_Kazalnik_2_Specifikacije-ucni-korpus_v1.pdf>.

Sporazumevanje v slovenskem jeziku (SSJ): <<http://www.slovenscina.eu/>>.

Tiger: <<http://www.ims.uni-stuttgart.de/forschung/ressourcen/korpora/tiger.html>>.

Učni korpus projekta SSJ: <<http://www.slovenscina.eu/tehnologije/ucni-korpus>>.

Whatswrong: <<http://code.google.com/p/whatswrong/>>.

VII IMENSKO KAZALO

- Abeillé, Anne 19, 20, 21
Arhar Holdt, Špela 14, 33, 34, 35, 50, 56,
87, 94
Atkins, Sue B. T. 96, 97
Bejček, Eduard 21, 27
Bémová, Alla 28, 29, 70
Bizjak Končar, Aleksandra 34, 49
Böhmová, Alena 27
Bolta, Marija 65
Braasch, Anna 95, 216, 217
Brank, Janez 50
Brants, Sabine 21
Čermák, František 12, 13, 16, 17, 58, 59, 108
Covington, Michael A. 24
Daneš, František 23, 70, 76, 78, 82, 83, 84,
85, 99, 102, 103, 105
Dobrovoljc, Helena 12
Dobrovoljc, Kaja 21, 55, 56, 58
Dowty, David 99
Dular, Janez 20, 22, 23, 62, 64, 69, 78, 79,
83, 84, 85, 99, 105
Džeroski, Sašo 21, 27, 28
Erjavec, Tomaž 21, 25, 27, 28, 33, 34, 35,
49, 50, 56, 57
Fillmore, Charles J. 23, 84, 99, 231
Fišer, Darja 12, 34
Francis, Gill 88, 90, 94, 95, 96, 103, 104,
105, 107, 109, 216
Gantar, Polona 91, 92, 94, 95, 96, 97, 104,
105, 107, 108, 109
Golden, Marija 65
Gorjanc, Vojko 12, 13, 14, 16, 17, 33, 34, 56,
58, 59, 95, 100
Grčar, Miha 41, 44, 49
Hajič, Jan 27, 28
Halliday, Michael A. K. 72, 82, 90, 99
Hanks, Patrick 95, 96, 97, 99
Harris, Zellig 20
Hays, David G. 21
Herbst, Thomas 94, 96, 98, 99, 102, 103,
104, 105, 107, 110
Holz, Nanika 50
Hunston, Susan 88, 90, 95, 96, 103, 104,
105, 107, 109
Jakopin, Primož 34, 49
Jesenovec, France 66
Kennedy, Graeme 19, 20
Kilgarriff, Adam 91, 92, 110, 111
Korošec, Tomo 83
Kosem, Iztok 91, 92, 111, 217
Kozlevčar-Černelič, Ivanka 69, 71, 72, 78
Kranjc, Simona 20
Krek, Simon 12, 13, 16, 17, 18, 21, 25, 33,
34, 35, 49, 50, 56, 57, 58, 59, 91, 92, 95,
98, 100, 110
Krishnamurthy, Ramesh 11
Križaj-Ortar, Martina 22, 23, 62, 77
Kržišnik, Erika 78, 106, 108, 234
Kübler, Sandra 23
Ledinek, Nina 21, 27, 28, 34, 35, 50, 94
Leech, Geoffrey 11, 12, 17, 20
Léon, Jacqueline 11
Lönneker, Birte 34, 49
Marcus, Mitchell 25, 26, 59, 99, 105
Matthiessen, Christian M. I. M. 72, 82, 90, 99
McEnery, Tony 12, 15, 16, 17, 19, 20, 87
Mikuš, Radivoj F. 72
Mitkov, Ruslan 18, 19

- Može, Sara 50, 98, 99
Murray, James 96
Nivre, Joakim 21, 22, 23, 24
Orešnik, Janez 65, 73, 82, 83, 84, 85, 99
Pajas, Petr 28
Páleš, Emil 99
Panevová, Jarmila 85, 216
Panini 21
Petrič, Jerneja 66
Pogorelec, Breda 69, 73, 83, 84, 85
Pustejovsky, James 96, 97, 99
Rundell, Michael 91, 96, 97, 110, 229
Rupnik, Jan 49
Saksida, Amanda 34
Samuelsson, Christer 21, 22, 24
Sgall, Petr 23, 27
Sinclair, John 11, 14, 15, 90, 94, 95, 96, 97,
104, 110
Sivec, Breda 34
Stabej, Marko 13
Taylor, Ann 20, 25, 26
Tesnière, Lucien 21, 22, 23, 78
Teubert, Wolfgang 11, 13, 95, 100
Tognini-Bonelli, Elena 12, 13, 14, 15, 109
Topolinska, Zuzanna 78
Toporišič, Jože 42, 62, 64, 66, 69, 71
Trebar, Blaž 34
Verdonik, Darinka 21, 34, 48
Vidovič Muha, Ada 66, 69, 70, 72, 83, 84
Vodušek, Božo 95
Wilson, Andrew 17, 19, 20
Žabokrtský, Zdeněk 28
Žele, Andreja 22, 23, 27, 62, 64, 71, 72, 73,
76, 77, 78, 82, 83, 84, 85, 89, 90, 99, 102
Žepić, Stanko 21, 22, 23
Zupan, Jure 34

VIII STVARNO KAZALO

- chunking 18
delni korpusni pristop 14, 15, 221
drevesnica 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28
frazna gramatika 20, 21
jezikoslovno označevanje 9, 11, 14, 15, 16,
17, 20, 25, 27, 28, 31, 33, 34, 39, 40, 41,
49, 58, 59, 63, 70, 71, 80, 81, 87, 99, 217,
218, 219, 221
jezikovna tehnologija 9, 10, 12, 13, 18, 33,
43, 50, 56, 65, 81, 88, 89, 104, 206, 214,
217, 220, 223
jezikovni vir 9, 10, 11, 12, 13, 16, 33, 34,
36, 39, 43, 48, 50, 88, 89, 206, 217, 218,
219, 220, 221, 223
koligacija 87
kolokacija 87, 108, 109, 111, 161, 222
kolokator 87, 91, 99, 100, 104, 105, 108,
109, 110, 111, 112, 124, 155, 217, 222
konkordanca 13, 15, 90, 91, 92, 95, 96, 97,
101, 106, 107, 109, 110, 111, 208
konkordančnik 17, 91, 92
konkordančni niz 91, 92, 93, 95, 100, 101,
104, 105, 106, 208
korpusni pristop v jezikoslovju 9, 11, 13, 14
korpusno jezikoslovje 11, 12, 13, 14, 87,
88, 94, 95, 96, 104, 219, 221
lema 9, 10, 17, 20, 28, 33, 36, 40, 41, 42, 43,
47, 48, 49, 57, 66, 71, 72, 87, 88, 89, 90,
91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 101, 102,
103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111,
112, 124, 152, 155, 206, 207, 208, 209,
210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217,
219, 222, 223
lematizacija 15, 16, 17, 18, 33, 57, 221
luščenje podatkov 16, 81, 88, 92, 206, 211,
212, 213, 214, 217
morfološko bogat jezik 15, 17, 21, 24, 25,
27, 28, 49, 58, 209, 221
oblikoskladenjsko označevanje 9, 15,
16, 17, 18, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 40,
41, 43, 48, 49, 56, 57, 87, 104, 219,
221, 222
oblikoskladenjska oznaka 17, 19, 25, 28,
33, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 44, 45, 47, 49,
53, 57, 58, 71, 94, 207
odvisnostna slovnica 20, 21, 22, 23
označevalnik 39, 40, 41, 43, 44, 49
plitko skladienjsko označevanje 18
pojavnica 15, 17, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 28,
33, 34, 35, 40, 41, 42, 47, 48, 49, 51, 55,
57, 71, 72, 92, 222
popolni korpusni pristop 14, 15, 98, 221
popolno skladienjsko označevanje 18, 221
površinskoskladienjsko označevanje 9,
27, 28, 33, 43, 49, 50, 51, 52, 56, 55,
56, 57, 58, 59, 71, 73, 87, 94, 207, 208,
219, 222
površinskoskladienjska oznaka 25, 26, 28,
29, 34, 50, 51, 52, 53, 57
razčlenjevanik 19, 20, 24, 28, 53, 55, 56, 57
razčlenjevanje 18, 24, 28, 55, 56
segmentacija 16, 58
semantična preferenca 87, 109
semantična prozodija 87, 109
skeletno skladienjsko označevanje 18,
26, 221

skladenjsko označevanje 9, 16, 18, 19,
20, 22, 23, 24, 27, 28, 33, 34, 43, 50,
58, 65, 73, 78, 83, 99, 206, 221, 222
slovnica besednih skic 88, 92, 208,
217, 222
slovnično-pomenski vzorec 9, 14, 88, 89,
90, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 100, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112,
124, 152, 206, 207, 208, 209, 210, 211,
212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 221,
222, 223
tokenizacija 16, 34, 40, 57
učni korpus 19, 20, 33, 41, 49, 50, 52, 55,
57, 58, 66, 71, 72, 82, 207, 222

16 €

9 789612 547479

<http://zalozba.zrc-sazu.si>

Tako teoretična kot praktična jasnost obravnave razkriva avtoričino večletno ukvarjanje s skladenjskim označevanjem besedilnih korpusov. Z vidika skladenjskega označevanja je to prva tovrstna interdisciplinarna raziskava slovenščine, zato je zastavljena izvirno in zlasti uporabno. Ni odveč poudariti, da je bilo poleg dovolj trdnega jezikoslovnega znanja potrebnega tudi dovolj poguma za iskanje trenutno najoptimalnejših rešitev med jezikoslovnim védenjem in trenutnimi tehnološkimi zmožnostmi skladenjske analize slovenščine.

prof. dr. Andreja Žele

Linguistica et philologica